

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ADANA TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNİN
TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDEKİ GELİŞİMİNİN
İNCELENMESİ VE BÖLGENİN GÜNÜMÜZE
YENİDEN KAZANDIRILMASI**

Mimar Nilüfer Banu REEL

FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında

Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Şen YÜKSEL

İSTANBUL, 2006

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ÖNSÖZ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.2 Araştırmanın Yöntemi	3
2. ADANA İLİNİN ÇUKUROVA BÖLGESİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ SEYHAN NEHRİ ÜZERİNDEKİ TAŞKÖPRÜ'NÜN İNCELENMESİ	5
2.1 Çukurova Bölgesi	5
2.2 Adana İli	6
2.3 Adana İlinin Tarihsel Gelişimi	9
2.4 Adana İlinin Coğrafi Konumu	12
2.5 Adana İlinin İklimi, Bitki Örtüsü, Tarımsal Gelişimi ile Sanayi ve Ticaret Durumu	13
2.6 Adana İlinin Turizm ve Kültür Potansiyeli	15
2.7 Adana Taşköprü'nün Tarihsel Süreç İçindeki Yeri	18
2.7.1 Taşköprü'nün Tarihsel Gelişimi	18
2.7.2 Taşköprü'nün Restorasyon Projesinde Yapılması Hedeflenen Düzenlemeler	22
3. ADANA TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNDEKİ MAHALLELERİN GELİŞİM SÜRECİNİN İNCELENMESİ	24
3.1 Tepebağ ve Çevresindeki Mahallelerin Günümüzdeki Yapısı	25
3.2 Bölgedeki Yerleşim Süreci ve Geçirilen Evreler	31
3.2.1 XVI. Yüzyılda Bölgedeki Kentsel Yapının Mahalle Ölçeğindeki Gelişimi	34
3.2.2 XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Bölgenin Fiziksel Yapısı	39
3.2.3 XIX. Yüzyılda Adana'nın Kentsel ve Mimari Yapısının Gelişimi	40
3.2.3.1 Kentsel Yapının Gelişimi	40
3.2.3.2 Mimari Yapının Gelişimi	41
3.2.3.3 Adana'da Geleneksel Konut Dokusunun İncelenmesi	45
3.2.3.4 XIX. Yüzyıl Mimarisine Örnekler	54
3.2.4 XX. Yüzyılda, 1900-1940 Yılları Arasında Adana'nın Kentsel ve Mimari Yapısının Gelişimi	57
3.2.4.1 XX. Yüzyılda, 1900-1940 Yılları Arasındaki Mimariye Örnekler	59
3.2.4.2 XX. Yüzyılda, 1940 Yılından Günümüze Kadar Konut Mimarisinin Gelişimi	62
3.2.4.3 XX. Yüzyılda 1940 Yılından Günümüze Kadar Olan Süreçteki Mimari Yaklaşım Örnekler	65
3.2.4.4 XX. Yüzyılda Adana'daki İmar Hareketleri	68

3.2.4.5	XX. Yüzyılda Adana’da Sosyo-Kültürel Yapının Değişim Süreci	72
4.	TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNDEKİ MAHALLELERİN DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	77
4.1	Tepebağ Höyüğü ve Çevresindeki Mahallelerin 1916–1998 Yılları Arasındaki Durumunun Değerlendirilmesi	77
4.1.1	Anketin Hedefi.....	77
4.1.2	Anket ile İlgili Değerlendirmeler.....	77
4.1.3	Görüşülen Kişilerle İlgili Genel Bilgilerin Değerlendirilmesi	78
4.1.4	Oturdukları Mahallenin O Dönemki Durumunun Belirlenmesi.....	81
4.1.5	Bu Mahallelerin Geliştirilmesiyle İlgili Önerilerin Değerlendirilmesi	84
4.1.6	Anket Sonuçları	85
4.2	Tepebağ Höyüğü Ve Çevresindeki Mahallelerin Günümüzdeki Durumunun Değerlendirilmesi	86
4.2.1	Anketin Hedefi.....	86
4.2.2	Anket ile İlgili Değerlendirmeler.....	86
4.2.3	Görüşülen Kişilerle İlgili Genel Bilgilerin Değerlendirilmesi	87
4.2.4	Oturdukları Mahallenin Durumunun Belirlenmesi.....	89
4.2.5	Bu Mahalleler İçin Yapılması İstenenlerin Değerlendirilmesi.....	95
4.2.6	Oturdukları Evin Durumunun Değerlendirilmesi.....	98
4.2.7	Anket Sonuçları	106
5.	TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNİN GÜNÜMÜZE YENİDEN KAZANDIRILMASI İÇİN SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	108
	KAYNAKLAR.....	113
	KONUyla İLGİLİ GÖRÜŞÜLEN KİŞİLER.....	117
	INTERNET KAYNAKLARI.....	117
	EKLER	119
	Ek 1 Tepebağ Mahallesi’ndeki, Dr. Eşref Akman Konağı envanteri.....	120
	Ek 2 Taşköprü envanteri.....	121
	Ek 3 Tepebağ Mahallesi’ndeki Bebekli Kilise envanteri	122
	Ek 4 Karasoku-Sarıyakup Mahalleleri arasındaki Adana Bedesteni ve Arasta.....	123
	Ek 5 Ulucami Mahallesi’ndeki Ulucami	124
	Ek 6 Alidede Mahallesi’ndeki Yağ Cami.....	124
	Ek 7 Kuruköprü Mahallesi’ndeki Yeni Cami.....	124

Ek 8 Ulucami Mahallesi'ndeki Ağca Mescit.....	125
Ek 9 Ulucami Mahallesi'ndeki Çarşı Hamamı.....	125
Ek 10 Ulucami Mahallesi'ndeki Irmak Hamamı.....	125
Ek 11 Tepebağ Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu.....	126
Ek 12 Tepebağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri.....	127
Ek 13 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu.....	128
Ek 14 Kayalıbağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri.....	129
Ek 15 Karasoku Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu.....	130
Ek 16 Karasoku Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri.....	131
Ek 17 Ulucami Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu.....	132
Ek 18 Ulucami Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri.....	133
Ek 19 Sarıyakup Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu.....	134
Ek 20 Sarıyakup Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri.....	135
Ek 21 Türkocağı Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu.....	136
Ek 22 Türkocağı Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri.....	137
Ek 23 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki sur duvarı envanteri.....	138
Ek 24 Döşeme Mahallesi'ndeki Eski İstasyon Binası.....	139
Ek 25 Ulucami Mahallesi'ndeki Kız Lisesi envanteri.....	140
Ek 26 Tepebağ Mahallesi'ndeki Tepebağ Ortaokulu envanteri.....	141
Ek 27 Türkocağı Mahallesi'ndeki Hükümet Konağı envanteri.....	142
Ek 28 Gazipaşa Mahallesi'ndeki TCDD Gar Binası envanteri.....	143
Ek 29 Abidinpaşa Caddesi'ndeki Merkez Ziraat Bankası envanteri.....	144

Ek 30 1. gurup anket sorulari.....	145
Ek 31 2. gurup anket sorulari.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	149

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Çukurova Bölgesi'nin uydudan çekilmiş görüntüsü (http://www.earth.google.com). 5	
Şekil 2.2 Adana'nın Akdeniz Bölgesi'ndeki konumunu gösteren harita (http://www.atlasharita.com/haritalar/turkiyesiyasi/)	6
Şekil 2.3 Adana'nın uydudan çekilmiş görüntüsü (http://www.earth.google.com).	7
Şekil 2.4 Adana'nın yayılımını gösteren harita (http://www.adana-bld.gov.tr).....	8
Şekil 2.5 Hitit döneminde Adana (Tülücü,1999, s:9).....	10
Şekil 2.6 Bizans Döneminde Adana (Tülücü, 1999, s:9).....	10
Şekil 2.7 İç kale gravürü (AFAD arşivi).	11
Şekil 2.8 1890'larda Adana (Yurt Ansiklopedisi, 1981).....	12
Şekil 2.9 1923'ten sonra Adana (Yurt Ansiklopedisi, 1981)	12
Şekil 2.10 Tarihi binaları gösteren uydu görüntüsü (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006) 17	
Şekil 2.11 1852 yılında Taşköprü (AFAD arşivi)	19
Şekil 2.12 1946 yılında Taşköprü (http://www.adana-bld.gov.tr).....	20
Şekil 2.13 Kalekapısı tarafından Karşıyaka (http://www.adana-bld.gov.tr)	21
Şekil 2.14 Şafak Kahvehanesi'nden Taşköprü'ye bakış (Işık, 2003, s:12).....	21
Şekil 2.15 2005 yılında Taşköprü (http://www.adana-bld.gov.tr).....	21
Şekil 2.16 2006 yılındaki restorasyon çalışmaları sürecinde Taşköprü	22
Şekil 3.1 Tepebağ Höyüğü ve çevresindeki mahallelerinin Adana içersindeki yeri (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	24
Şekil 3.2 Tepebağ ve Kayalıbağ mahallelerinin hava fotoğrafı (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006).....	25
Şekil 3.3 Mahalle sınırlarını gösteren uydu görüntüsü (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)26	
Şekil 3.4 Tepebağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	27
Şekil 3.5 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki tarihi Sıraevler (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006).....	27
Şekil 3.6 Tarihi Sıraevlerin planı (Adana Koruma Kurulu Arşivi).....	27
Şekil 3.7 Seyhan Kültür Derneği	28
Şekil 3.8 Tarihi Sıraevlerden bir örnek	28
Şekil 3.9 Karasoku Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	28
Şekil 3.10 Ulucami Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	29
Şekil 3.11 Ulucami Mahallesinden bir görünüm.....	29
Şekil 3.12 Sarıyakup Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	30
Şekil 3.13 Türkocağı Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	30
Şekil 3.14 Türkocağı mahallesinden sivil mimari örneği.....	30
Şekil 3.15 Şehir suru ve kalıntılar (Oral, 1996, s:59).....	32
Şekil 3.16 Ramazanoğulları'nın beylik merkezi Adana'dan bir görünüm (Oral, 1996, s:56) . 33	
Şekil 3.17 Piri Reis'in Adana Kalesi (Oral, 1996, s:64).....	33
Şekil 3.18 İç kale sınırı ve kalıntılar (Oral, 1999, s:68)	34
Şekil 3.19 Adana kentinin, vakfiyelere göre XVI. yüzyıldaki yapısı (Oral, 1996, s:47)	36
Şekil 3.20 XVI. yüzyıldaki Adana kent yerleşmesinin 1993 tarihli yerleşme içindeki yeri (Oral, 1996, s:33)	37
Şekil 3.21 XVI. yüzyılda Adana'daki mahallelerin 1996 yerleşimindeki konumu (Oral, 1996,	

s:34).....	39
Şekil 3.22 Adana'nın 1832'ye kadar geçirdiği fiziksel değişimler (Karaman, 1996).....	41
Şekil 3.23 1872 tarihli Adana haritası (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)	42
Şekil 3.24 1892 tarihli Adana Haritası (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)	43
Şekil 3.25 Vilayet Konağı (AFAD arşivi)	45
Şekil 3.26 Kayalıbağ Mahallesinden geleneksel konut örneği (Tülücü, 1999, s:42)	46
Şekil 3.27 Gülek Eczanesi	47
Şekil 3.28 Tepebağ Mahallesinden geleneksel konut örneği (Çelik, 1999, s:84)	48
Şekil 3.29 Kayalıbağ Mahallesinden iç ve dış sofalı geleneksel konut örneği (Tülücü, 1999, s:44).....	48
Şekil 3.30 Sıcak kuru iklime göre biçimlenme (Ayan, 1983)	49
Şekil 3.31 Tepebağ Mahallesinden geleneksel konut örnekleri (Çelik, 1999, s:81,82)	50
Şekil 3.32 Konutların dar ve kıvrımlı sokaklara göre biçimlenişi (Çelik, 1999, s:53).....	51
Şekil 3.33 Seyhan Nehri kıyısı (TURSAB arşivi).....	53
Şekil 3.34 Seyhan Nehri kıyısı (TURSAB arşivi).....	53
Şekil 3.35 Adana eski istasyon binası (Kopuz, 1999, s:62)	54
Şekil 3.36 Adana Kız Lisesi fotoğrafı	55
Şekil 3.37 Adana Kız Lisesi vaziyet planı (Kopuz, 1999, s:116).....	55
Şekil 3.38 Adana Kız Lisesi kat planları (Kopuz, 1999, s:116)	56
Şekil 3.39 1924 yılı Adana kent planı (Anonymous, 1981)	57
Şekil 3.40 1910 yılında Abidinpaşa Caddesi (http://www.adana-bld.gov.tr).....	58
Şekil 3.41 Eski Adana'da sel baskını (http://www.adana-bld.gov.tr)	59
Şekil 3.42 Eski Vilayet Konağı (http://www.adana-bld.gov.tr)	60
Şekil 3.43 Eski Vilayet Konağı vaziyet planı (Kopuz, 1999, s:135).....	60
Şekil 3.44 Adana İstasyon Binası (http://www.adana-bld.gov.tr).....	61
Şekil 3.45 1939-40 yılları arasında inşa edilen Adana Halkevi Konutları Mimar Seyfi Arıkan (Çelik, 1999, s:108).....	61
Şekil 3.46 Örnek konut yerlerini gösteren harita (Çelik, 1999)	64
Şekil 3.47 Sümerbank çırçır fabrikası lojmanları (Çelik, 1999, s:137).....	65
Şekil 3.48 1979 yılında inşa edilen bir apartman (Asif Kadioğlu arşivi)	66
Şekil 3.49 1995 yılında inşa edilen bir apartman (Asif Kadioğlu arşivi)	67
Şekil 3.50 1937 tarihli Jansen imar planı (İller Bankası arşivi)	69
Şekil 3.51 1940 tarihli Jansen imar planı (İller Bankası arşivi)	70
Şekil 3.52 Saat Kulesi (http://www.cu.edu.tr).....	71
Şekil 3.53 Koruma amaçlı imar planı (Adana kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu arşivi)	73
Şekil 3.54 Sit Alanı Sınırı (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	74
Şekil 3.55 Değişen mahalle yapısı (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)	75
Şekil 4.1 Ankete katılanların yaş guruplarına göre dağılımı	78
Şekil 4.2 Ankete katılanların eğitim durumlarına göre dağılımı	79
Şekil 4.3 Ankete katılanların gelir düzeylerine göre dağılımları.....	80
Şekil 4.4 Ankete katılanların şu anda oturdukları yerlere göre dağılımları.....	80
Şekil 4.5 Ankete katılanların daha önce oturdukları mahallelere göre dağılımları	81
Şekil 4.6 Ankete katılanların oturdukları mahallelerden neden taşındıklarına göre dağılımları.....	82
Şekil 4.7 Ankete katılanların tekrar eski mahallelerine dönmek isteyip istememe dağılımları.....	83
Şekil 4.8 Ankete katılanların yaş guruplarına göre dağılımı	87
Şekil 4.9 Ankete katılanların eğitim durumlarına göre dağılımı	88
Şekil 4.10 Ankete katılanların gelir düzeylerine göre dağılımları.....	88
Şekil 4.11 Ankete katılanların şu anda oturdukları mahallelere göre dağılımları	89
Şekil 4.12 Ankete katılanların kaç senedir bu mahallelerde oturduklarının değerlendirilmesi	90
Şekil 4.13 Ankete katılan kişilerin oturdukları mahalleleri nasıl bulduklarını gösteren	

değerlendirme	91
Şekil 4.14 Ankete katılan kişilerin oturdukları mahallelerin ilk taşındıkları zamanki durumunu gösteren değerlendirme	92
Şekil 4.15 Ankete katılan kişilerin mahallelerinden taşınmak isteyip istememe dağılımları...	94
Şekil 4.16 Ankete katılanların, binaların yenilenmesiyle ilgili görüşlerinin dağılımı.....	96
Şekil 4.17 Ankete katılan kişilerin yenilenen binaların konut dışı kullanımına ilişkin görüşlerinin dağılımı	97
Şekil 4.18 Ankete katılan kişilere göre bina işlev grafiği	97
Şekil 4.19 Ankete katılanların oturdukları ev tiplerinin değerlendirilmesi	98
Şekil 4.20 Ankete katılanların evlerinde kaç kişi oturduklarının dağılımı.....	99
Şekil 4.21 Ankete katılan kişilerin oturdukları evlerin oda sayılarının kişiye göre dağılımı. 100	
Şekil 4.22 Ankete katılan kişilerin oturdukları binaların kişiye göre yaş dağılımı	102
Şekil 4.23 Ankete katılan kişilerin oturdukları binaların tarihi değerlerinin kişiye göre dağılımı	103
Şekil 4.24 Ankete katılan kişilerin oturdukları evlerin durum değerlendirmesi	104
Şekil 4.25 Ankete katılan kişilerin evlerine bakım yapabilme durumlarını gösteren dağılım	105
Şekil 4.26 Ankete katılan kişilerden evlerine bakım yaptıramayanların sebeplerinin kişilere göre dağılımı	106

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1 Adana’da hüküm sürmüş olan medeniyetlerin tarihsel kronolojisi (http://www.adanasanayi.gov.tr/tarih.htm)	13
Çizelge 4.1 Ankete katılan kişilerin oturdukları evlerin tiplerini ve oda sayılarını gösteren çizelge	101

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Adana'daki Tepebağ Höyüğü'nün ve çevresinin gelişiminin incelenmesi ve günümüze yeniden kazandırılabilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çalışma sırasında, her zaman en doğrusunu yapabilmem için bana yol gösteren, psikolojik olarak çöktüğüm zamanlarda destek olan, sıcacık ilgisiyle tez yazma sürecini kolaylaştıran tez danışmanım Sn. Yrd. Doç. Dr. Şen Yüksel'e, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, hayatım boyunca sürekli yanımda olan sevgili annem Kemale Reel'e ve sevgili babam Prof. Dr. Fatin Reel'e, bütün okul hayatımda, ve de tez yazım sürecinde, sürekli birlikte olduğum canım arkadaşım Mimar Fatma Sert'e çok teşekkür ederim.

ÖZET

Tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Adana ili, ilk olarak Tepebağ Höyüğü ve çevresinde kurulmuş ve zaman içinde bu bölgede gelişim göstermiştir. Taşköprü'nün yapımından sonra doğuya ve güneye doğru bir yayılım başlamıştır. Ramazanoğulları Beyliğinin Adana'yı ele geçirmesiyle de parlak bir döneme girilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında ise, bir kısmı günümüze kadar gelebilmiş, geleneksel mimari adına önemli yapılar inşa edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kırsal kesimden kente göçlerin artması bölgedeki değişimin başlangıcı olmuştur. Bölgedeki yanlış yapılaşma ardından yerli kullanıcının bölgeyi terk etmesi ve gelir düzeyi düşük bir kitlenin taşınması, tarihi binaların bakımsızlaşmasına ve eskimesine neden olmuştur. 1998 Adana depremiyle de bu binaların birçoğu yıkılmıştır.

Tepebağ Höyüğü ve çevresi yaşayabilmek için bir çalışmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışma hem fiziksel çevrenin düzenlenmesi, hem tarihi binaların restore edilip, bu binalara işlev verilerek tarihi dokunun korunması ve yaşatılması, hem de sosyal yapının geliştirilmesi şeklinde olmalıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde, araştırmaya bir giriş yapılmış, ardından çalışmanın amacı ve yöntemi belirtilmiştir. Araştırma süreci içinde nasıl bir yol izlendiği açıklanmıştır.

İkinci bölümde Adana ili ile ilgili gerekli bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca Seyhan Nehri üzerindeki Taşköprü'nün tarihsel süreç içindeki önemi ve geçirdiği restorasyonlar anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, Tepebağ Höyüğü ve çevresindeki bölgenin tanıtımı yapılmıştır. Ardından Adana'nın Tepebağ Höyüğü'ndeki yerleşimi, yüzyıllar içindeki gelişimi irdelenmiş, Tepebağ ve çevresindeki mahallelerde Osmanlı döneminden kalma geleneksel konut mimarisinin özellikleri örneklerle anlatılmıştır. Ayrıca Cumhuriyet'in ilanından sonra, kentin kuzeye doğru gelişimi, hazırlanan imar planları, tarihi doku için hazırlanan koruma amaçlı imar planı, ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Tepebağ Höyüğü ve çevresinde yapılan iki grup anket çalışmasının sonuçları aktarılmıştır. Birinci grup ankette Kayalıbağ, Tepebağ ve Ulucami mahallelerinde, daha önceki durumun tespit edilebilmesi için bu bölgede oturmuş ve ayrılmış kişilerle, ikinci grup ankette ise Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Tepebağ ve Ulucami mahallelerinde, günümüzdeki durumun tespit edilebilmesi için, şu anda bu bölgede oturan kişilerle görüşülmüştür.

Beşinci bölümde, kişisel gözlemlere dayanarak bölgenin günümüzdeki fiziksel ve sosyal yapısı aktarılmış, Tepebağ ve çevresinin yeniden canlandırılması için yapılması gerekenler belirtilmiştir. Tez çalışması kapsamında varılan sonuçlar anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: Adana, Taşköprü, Tepebağ Höyüğü, Fiziksel Yapı, Kentsel Yapı, Mimari Yapı, Sosyal Yapı, Çöküntü, Değişim, Gelişim, Eskime

ABSTRACT

The province of Adana which hosted many civilizations during the history has initially founded near environs of the tumulus of Tepebağ and has developed in this region. Just after the construction of the Taşköprü, a diffusion has started towards east and south. A brilliant period has began with the conquest of the province of Adana by Ramazanoğulları Sultanate. During the reign of the Ottoman Empire, many important structures are built for traditional architecture.

The changes in the region has begun by reason of the increase of the immigration from rural areas to the city which has started with the declaration of the Republic. The incorrect structuring in the region just after the abandonment of the region by the native settlers and the settlement of the region by low incomeed people, caused the historical buildings to look poor and older easily. Most of those houses have collapsed during the earthquake occurred in 1998.

The tumulus of Tepebağ and its environs has to be restudied to make it a place to live. This study should include at the same time the regulation of the physical environment, the restoration of the historical buildings; the protection and the sustainability of the historical texture in this historical buildings by providing them a role and should include also the improvement of the social structure.

In the first part of this study, an introduction to the research is made and after the aim and the explanation of the way of the study followed during this research are explained.

In the second part, the necessary information about Adana province are deeply explained. Furthermore, the importance of the Taşköprü, which is located on the Seyhan River, in the history and its restorations are well explained.

In the third part, the presentation of the tumulus of Tepebağ and its environs is made. And then one can find the deep research about the settlement of the tumulus of Tepebağ in Adana, and its development during centuries, also many examples about the traditional architecture coming from the Ottoman reign are presented. Furthermore, the information about the development of the city towards north, the zoning plans, also the protection aiming plans for historical areas are presented.

In the fourth part, results of two kind of interviews which are made in the tumulus of Tepebağ and its environs, are presented. In the first kind of interview; the interview is made among the persons who have already lived in the districts of Kayalıbağ, Tepebağ and Ulucami in order to have a decision about the old situation of this region. The second interview is made in the districts of Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Tepebağ and Ulucami with its residents in order to have an idea about the current situation.

In the fifth part, the social and physical situation of the region is explained with personal observations. Necessary precautionary measures which should be taken for the reanimation of Tepebağ and environs are explained. The consequences which are obtained are deeply explained.

Key Words: Adana, Taşköprü, tumulus of Tepebağ, Physical Structure, Urban Structure, Architectural Structure, Social Structure, Collapsing, Change, Development

1. GİRİŞ

İnsanlar var oluşlarından beri sürekli yer değiştirme eğiliminde olmuşlardır. Buldukları, yaşadıkları ortamı daha iyisi için terk edip yeni yerlerin arayışına girmişlerdir. Bu değişim önceleri buldukları coğrafya bazında olmuştur. Çöl ortamı ve verimsiz araziler gibi kurak yerlerden, nehir kenarları ya da deniz kenarı gibi verimli toprakların olduğu bölgelere yerleşmişlerdir. Bu özelliklere sahip yerler tercih edilmiştir, çünkü içme suyu, tarıma elverişli araziler, suyuyla ulaşım, ticaret ve hatta güvenlik bu toprakların sağladığı olanaklar olmuştur. Hatta bu toprakları elde edebilmek için savaflara girilmiştir.

Adana, coğrafi konumundan dolayı tarihsel süreç içinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kentin tarihi milattan önce 1900 yıllarına kadar ulaşmaktadır. Ancak bu süreç arkeolojik kazı çalışmaları yapıldığı takdirde aydınlatılabilecektir.

Adana'da ilk yerleşim bölgesi, etrafı surlarla çevrili olan Tepebağ Höyüğü olmuştur. Bu höyüğün ancak yapılacak kazı çalışmasıyla ispatlanmakla birlikte katman katman medeniyetlerden kalıntılar barındırdığı söylenmektedir. Hitiler döneminde ise bütün bir bölgeye hizmet eden bir kütüphanenin Tepebağ höyüğünde olduğundan bahsedilmektedir.

Adana, Doğu Roma İmparatorluğu zamanında yapılıp günümüzde de hala ayakta duran Taşköprü'nün inşaatıyla doğuya ve güneye doğru yayılmaya başlamıştır. Taşköprü, Seyhan Nehri'nin karşı yakasında kente giriş için vergilerin alındığı bir kapı olmuştur.

Tepebağ'dan sonra zaman içinde Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Ulucami gibi mahalleler kurulmuş, kent büyümüş ve genişlemiştir.

XVI. yüzyılda Tepebağ Höyüğü ve çevresinde mahalle sayısı 28'e ulaşmıştır. Ramazanoğulları dönemi, Adana'nın gelişimi için çok önemli bir dönem olmuştur. XVIII. yüzyıl sonları ve XIX. yüzyılda, Osmanlı egemenliğindeki Adana'da, o dönemler için her türlü detayın düşünüldüğü, geleneksel konutlar inşa edilmiştir. Böylelikle eskinin kerpiç, üstü toprak ve kireçle örtülü evlerinden kurtulmaya başlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte tüm Türkiye'de olduğu gibi Adana'da da değişimler başlamıştır. XX. yüzyılın başlarında da devam eden geleneksel konut mimarisi, Cumhuriyet'in ilanından sonra Adana'nın ekonomisinin iyiye gitmesi, Adana'ya olan göçlerin fazlaşması, savaş zamanı kaçan gayri Müslimlerin geri gelmesiyle birlikte konut ihtiyacının artmasından dolayı hasar görmüştür. Geleneksel konutlar o günkü ihtiyaçlara göre değiştirilmiş, içlerinde bölüntüler yapılmış, üstlerine kat çıkılmıştır ve tarihi dokunun olduğu

bölgede niteliksiz yapılar inşa edilmeye başlanıp bu dokuya hasar verilmiştir.

Zamanla bu bölge dolmuş ve yeni arayışlar içine girilmiştir. 1930 senesinde, kuzeye doğru gelişimi öngören bir imar planı yapılmıştır. 1940 yılından sonra ise tarihi çekirdek bir çarşı halini almaya başlamış, Tepebağ ve çevresi hükümet dairelerinin, bankaların, dükkanların olduğu bir semt haline gelmiştir.

Gelir düzeyi yüksek olan kesim, konfor ve düzen arayışlarıyla kentin kuzeyine yerleşmiş, terk edilen Tepebağ ve çevresindeki mahallelere, kırsal kesimden kente göç eden insanlar yerleşmiştir. Bu durum, çeşitli müdahalelerle zaten zarar görmüş olan tarihi dokuya ağır bir darbe indirmiştir. Çünkü bölgeye yerleşen kesim maddi olanaksızlıklardan dolayı geleneksel konutlara bakım yapamamış ve bu da konutların hızla eskimesine neden olmuştur.

1998 yılındaki Adana depreminde bölgedeki konutların bir kısmı yıkılmış, büyük çoğunluğu da iyice hasar görmüştür. Ayrıca otopark olarak kullanmak için ya da yeni binaların inşa edilmesi için yasal olmayan yıkımlar da meydana gelmiştir.

Günümüze kadar ulaşabilmiş tarihi binalar, özel girişimciler tarafından kurtarılıp yeniden Adana'ya kazandırılmak istenmektedir. Bu konuyla ilgili çeşitli girişimlerde bulunulmuş ve restorasyonlar yapılmıştır. Fakat bu girişimler sadece bina bazında, tekil olarak kaldığından şu an için mahalleye bir katkısı bulunmamaktadır. Tarihi dokuyu kurtarabilmek için bölgesel bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Adana'nın en önemli kültür değerlerini bünyesinde barındıran Tepebağ Höyüğü ve çevresinde köklü bir değişim yapılması gerekmektedir. Bu değişim hem kentsel ölçekte, hem de bina ölçeğinde olduğu takdirde bölge bir gelişim gösterebilecektir. Ayrıca kültürel seviyenin yükseltilmesi de geleceğe yönelik yapılması gereken bir çalışmadır. Bütün bu değişimler doğrultusunda, Tepebağ Höyüğü ve çevresi hem Adana ve Adanalıya kazandırılmış olacak, hem de bölgedeki turizm potansiyeli artırılıp ekonomik açıdan gelişim sağlanacaktır.

Höyük ve çevresi günümüzde eskimeye uğramıştır. Medeniyetlerin beşiği olan ve Osmanlı'dan kalma tarihi binalara ev sahipliği yapan bu bölge, yerli halkın kuzey Adana'ya yerleşmeyi tercih etmesinden ve Adana'nın kırsal kesimden aldığı iç göçlerden dolayı bakımsız kalmış ve buradaki binalar çok kötü duruma gelmişlerdir. 1998 Adana depremi durumu daha da negatif yönde etkilemiştir.

Günümüzde bu bölgede oturanlar genellikle gelir düzeyleri düşük olan kişilerdir. Bu yüzden de oturdukları tarihi binalara restorasyon yapılamamaktadır. Ayrıca birçoğu kırsal kesimden kente göç ettiği için oradaki hayat tarzlarını bu bölgeye taşımışlardır. Bu durum da bölgede kentsel ve bina ölçeğinde değişimlere neden olmuştur.

Restorasyon çalışmaları için halk devletten destek beklemektedir. Ya da tarihi dokunun korunabilmesi için özel girişimcilerin bu binaları satın alıp, restore ettirerek günümüze kazandırması gerekmektedir.

Bu araştırmada amaç, Adana'daki Tepebağ Höyüğü ve çevresinin, Taşköprü'nün yapımından günümüze kadar olan süreç içinde gösterdiği değişimi inceleyip, buradaki mahallelerin eski ve yeni kullanıcılarıyla görüşerek, bölgedeki çöküntüyü ve eskimeyi belirleyip bu bölgenin canlandırılıp tarihi dokunun yeniden Adana'ya kazandırılabilmesi, yaşaması ve yaşatılması için yapılması gerekenlerin irdelenmesidir.

1.2 Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Adana'daki Tepebağ Höyüğü'nün ve çevresinin tarihsel gelişim süreci incelenmiş, bölgede Osmanlı zamanında ortaya çıkan ve günümüzdeki tarihi dokuyu oluşturan geleneksel konut mimarisi anlatılmış, Cumhuriyetin ilanından sonra kentte ortaya çıkan değişim irdelenmiştir. Olumsuz yönde bir gelişim izleyen bölge için yapılabilecekler ortaya konmuştur.

Çalışma için bilgi edinilebilmesi, çalışmanın geliştirilebilmesi ve yapılan araştırmalar kapsamında bir sonuca varılabilmesi için çeşitli yöntemler kullanılmıştır.

Öncelikle çalışma alanı gezilip, bu bölgede oturan kişilerle görüşülmüştür. Fotoğraf çekme yöntemiyle günümüzdeki durumu tespit edilmiştir.

Bölgenin tarihsel gelişim süreciyle ilgili bilgi edinebilmek için literatür çalışması yapılmıştır.

Tepebağ Höyüğü ve çevresindeki mimari yapıyla ilgili bilgi edinebilmek ve de bu bölge için hazırlanmış imar planlarına ulaşabilmek için Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü'nde arşiv taraması yapılmıştır.

Mimarlar Odasıyla görüşülüp, konu hakkında bilgi sahibi olan kişilere ulaşılmıştır.

Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ndeki görev yapan öğretim üyeleriyle ve Tepebağ Höyüğü ve çevresinde inceleme çalışmaları yapan kişilerle konuyla ilgili olarak karşılıklı

görüşmeler yapılmıştır.

Taşköprü restoratörü Y.Mimar Mehmet Pekcan Işık'la görüşülüp köprüyle ilgili bilgiler alınmış ve restorasyon projesi elde edilmiştir.

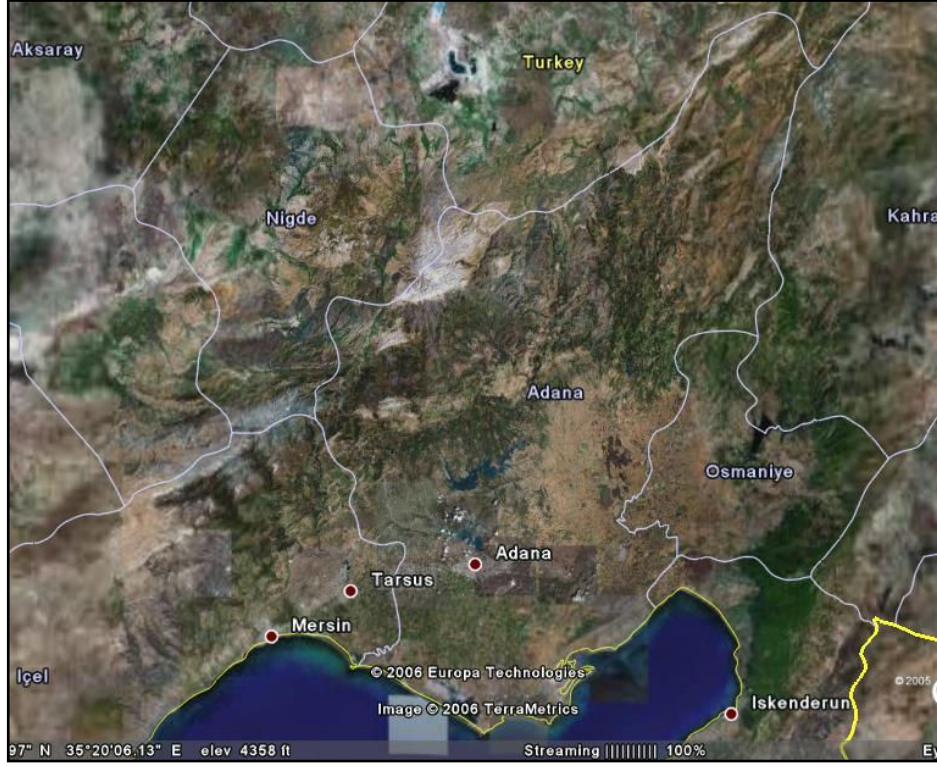
Bölgede tarihi binaların restorasyon çalışmalarını yürüten özel girişimcilerle görüşülüp yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Daha önceki yıllarda Tepebağ Höyüğü ve çevresinde oturup ayrılmış kişiler ve şu anda bu bölgede oturan kişilerle karşılıklı görüşme ve soruların evlere dağıtılıp toplanması yöntemleri kullanılarak anket çalışması yapılmış ve bu sayede bölgenin 90 yıllık gelişim süreciyle ilgili bilgi sahibi olunmuştur.

Bütün bu çalışmalar sonucunda kişisel gözlemler de araştırmaya katılarak, tez çalışması bir sonuca vardiirılmıştır.

2. ADANA İLİNİN ÇUKUROVA BÖLGESİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ SEYHAN NEHRİ ÜZERİNDEKİ TAŞKÖPRÜ'NÜN İNCELENMESİ

2.1 Çukurova Bölgesi

Şekil 2.1 Çukurova Bölgesi'nin uydudan çekilmiş görüntüsü (<http://www.earth.google.com>).

Tarihte ve günümüz coğrafyasında Çukurova olarak adlandırılmış bölge; Adana, Mersin (İçel), Osmanliye ve kısmen de Antakya illerini kapsamaktadır (Şekil 2.1). Bu topraklar adının düşündürdüğüne aksine tamamen düz ve ovalık değildir. Toroslar'ın da içinde olduğu dağlık ve engebeli bölgeleri de bulunmaktadır. Fakat arazi yapısı genellikle düz olduğu için bölgeye “Çukurova” adı verilmiştir.

Çukurova Bölgesi Güney Anadolu'nun iki büyük ırmağıyla beslenen verimli toprakları sayesinde, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Tarsus – Gözlükule, Mersin – Yumuktepe, Kadirli – Karatepe gibi büyük arkeolojik kazıların sonuçları ile Tepebağ, Çavuşlu, Sirkeli, Termel ve İncirlik höyüklerinde yapılan sondaj çalışmaları, Çukurova'da “Yontmataş Çağı”ndan beri yerleşmeler olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Tarihte Çukurova Bölgesi'ne Kilikya (Cilicia) denmiştir. Herodot (Herodotus), Agenor'un oğlu olan Kilix'in bu bölgeye yerleşip, buralara Kilikya adını verdiğini anlatmıştır. Kilikya

adına M.Ö. IX. yüzyılda Homeros'un yazdığı İlyada Destanı'nda da rastlanmaktadır. İlkçağ Helenler'inin Kilikya'sı da, Kilikiai Pylai diye adlandırılan, Kilikya Kapıları-Geçitleri (günümüzdeki Külek-Gülek Geçidi) aşıldıktan sonra varılan topraklara denk gelmektedir. Erdemli ile Silifke kasabaları arasında kalan Limonlu Çayı (Lamas Çayı), Toros Dağları'nın güneyinde, Maraş'tan Antalya'ya (kuzeydoğudan güneybatıya) kadar uzanan Kilikya'yı ikiye ayırmaktadır. Limonlu Çayı'nın doğusunda kalan bölgeye Ovalık Kilikya (Cilicia Pedias), batısında kalan bölgeye ise Dağlık Kilikya (Cilicia Trachea) denmektedir. Adana ili, Ovalık Kilikya bölgesinde bulunmaktadır.

2.2 Adana İli

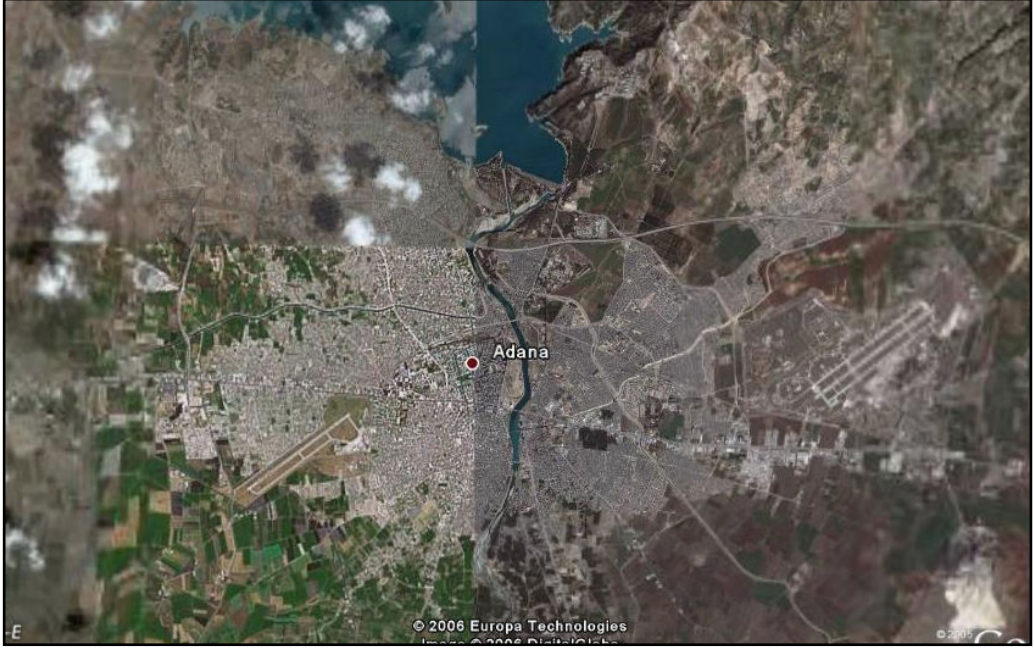
Adana, Türkiye'nin güneyinde Akdeniz Bölgesi'nin Doğu Akdeniz Bölümü'nde yer alan 1.849.478 nüfusa (2000 sayımı sonuçları) sahip bir ildir (Şekil 2.2). İlçe sayısı 13 olan Adana'nın 53 belediyesi ve 468 köyü bulunmaktadır (<http://www.adana.gov.tr>).

Şekil 2.2 Adana'nın Akdeniz Bölgesi'ndeki konumunu gösteren harita
(<http://www.atlasharita.com/haritalar/turkiyesiyasi/>)

Adana ilinin merkezi yine aynı adla anılan Adana kenti olup, Adana ili ve il merkezi, tarımın

çok gelişmiş olduğu Çukurova Deltası'nda bulunmaktadır (Şekil 2.3). Şehrin ekonomisi, büyük oranda, tarımsal üretime ve tarıma dayalı endüstriye bağlıdır.

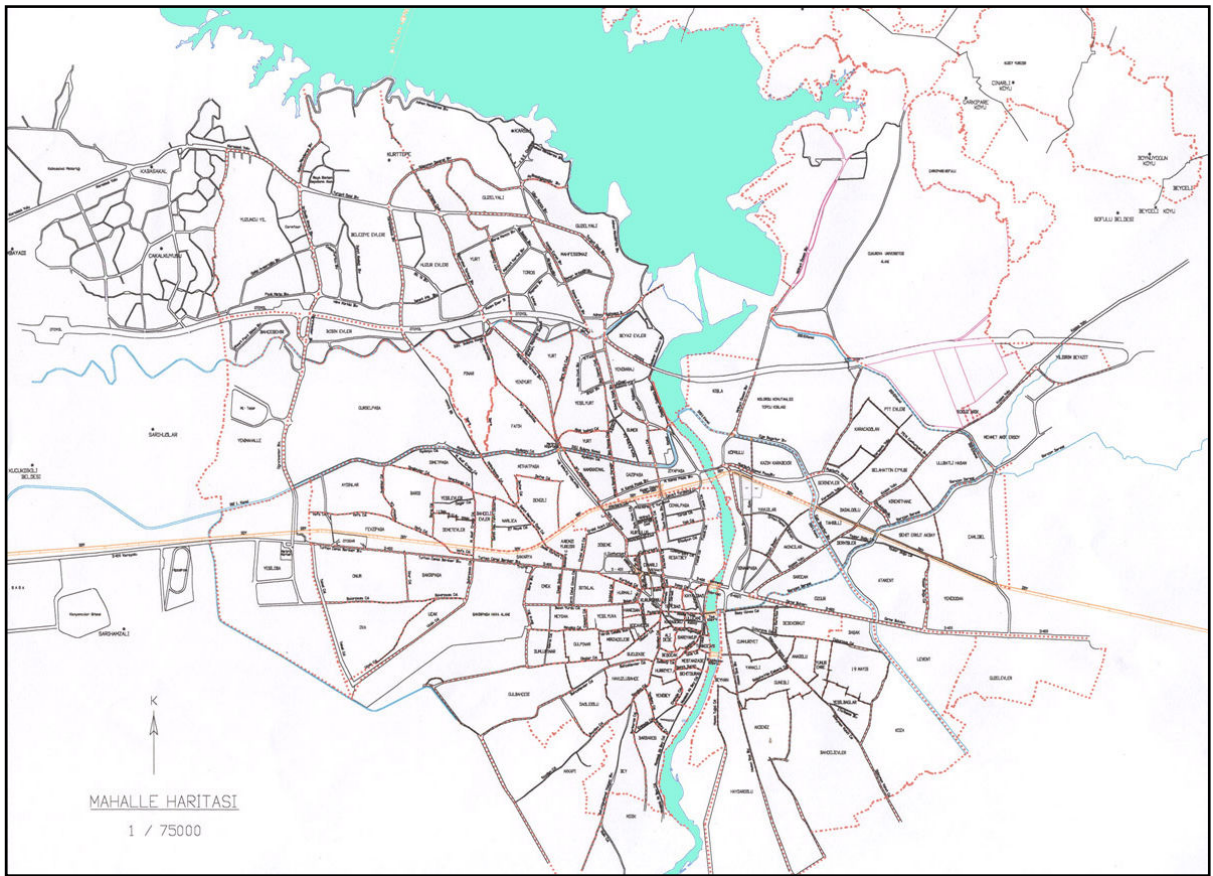
Şekil 2.3 Adana'nın uydudan çekilmiş görüntüsü (<http://www.earth.google.com>).

Adana, 05.06.1986 tarihinde çıkarılan 3306 sayılı yasa ile büyük şehir statüsüne kavuşmuştur. Adana kenti, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin oluşturduğu Çukurova Deltası'ndan kuzeydeki dağlara doğru hafif bir eğimle yükselen alüvyal dolgu taraçalardan biri üzerinde denizden yaklaşık 40km içeride (ve kuzeyde) kurulmuştur. Denizden yüksekliği il merkezinde 23m'dir. Seyhan nehri, bu düzlükte birkaç metre gömülmüş geniş bir yatak içinde kentin kuzeyinden güneyine akmaktadır. Irmakla kentin kurulduğu düzlük arasındaki düzey farkının azlığından doğan sel baskınları, Seyhan Barajı'nın yapımından sonra büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Adana kentinin çekirdeğini, sırtını doğuda Seyhan ırmağına dayamış olan Tepebağ yükseltisinin çevresindeki dairesel yerleşim oluşturur. Roma döneminden kalma Taşköprü, burayı Seyhan'ın sol kıyısına bağlar. Uzun süre orta halli bir taşra kenti olma özelliğini koruyan, nüfusu 20-30 bini aşmayan Adana; 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişmeye başlamıştır. Bu gelişme özellikle 1950'den sonra hızlanarak Adana'ya bugünkü kent özelliğini kazandırmıştır (<http://adana.cukurova.edu.tr/default.asp>).

Şehrin bir tarım kenti olması ve pamuk üretiminin yayılması bu gelişime büyük katkı sağlamıştır. Ayrıca bataklıkların kurutulması ve sıtma hastalığının yok edilmesinin de etkisi olmuştur.

1886'da, kent, demir yoluyla Mersin Limanı'na bağlanmıştır. Hicaz demir yolu 1. Dünya

Savaşı yıllarında Toroslar'ı aşarak Adana'ya ulaşmıştır. Bu gelişmeler sonucu kent özellikle 1950'den sonra eski çekirdeğin çevresinde daha çok Kuzey-Batı'daki istasyona ve batıya doğru olmak üzere hızla yayılmıştır ve çekirdek bölümde bazı düzenlemeler yapılmıştır (Şekil 2.4). Planlı yeni mahalleler kurulup, geniş caddeler ve parklar açılmıştır. Bu gelişmeler sırasında büyüme Seyhan'ın sol yakasına taşmıştır. Türkiye'deki kentleşme sürecinin en hızlı olduğu yerleşmelerden biri olan Adana, Akdeniz Bölgesi'nin ticaret, sanayi ve sermaye piyasası bakımlarından en önemli merkezi olmuştur. Gelişmiş bir yol şebekesinin kavşak noktası olan Adana'da, havaalanı, çeşitli düzeyde eğitim kurumları Çukurova Üniversitesi ve Devlet Güzel Sanatlar Galerisi bulunmaktadır (<http://adana.cukurova.edu.tr/default.asp>).

Şekil 2.4 Adana'nın yayılımını gösteren harita (<http://www.adana-bld.gov.tr>)

Yüzyıllar öncesine giden şehir tarihinin, bugüne kadar rivayet edilmiş bir takım mitolojik olaylara dayandığı bilinmektedir. Efsaneye göre Adanus ve Sarus, gök tanrısı Uranus'un oğullarıdır. Bunlardan Adanus, kurduğu kente kendi adını vermiştir. Bunun altında kalmayan Sarus da yörede kendi adı ile anılan bir akarsu yaratmıştır. Efsanede sözü edilen bu adların Adana Kenti ile Seyhan Nehri'nin ilk adları olduğu öne sürülmektedir (Anonymous, 1991, s:20).

Bir başka bilgiye göre de bu ad, M.Ö 2. binyıldan, Luvi dilinden gelmektedir. Ana Tanrıçanın adlarından biri olan Ada kök sözcüğü ile, -sal, -ülkesi demeye gelen wana/ana takısından üretilmiştir (Umar, 2000, s:118).

1889'da Karçılzade Süleyman Şükrü Bey, Seyahat-ül Kübra adlı kitabında, Adana'nın ilk adı olan "Batana"nın islamiyetten sonra Adana'ya çevrildiğini yazmaktadır. Eski yazmalarda ve fermanlarda ise vilayetin adının "Erdene", "Edene", "Ezene", ve "Azana", şeklinde kullanıldığı görülmektedir. 1873 tarihinde, Vali Mahmut Nedim Paşa tarafından yayınlanan bir genelge ile vilayetin adı "Adana" olarak değiştirilip, resmi yazışmalarda "Atana" olarak okunmaya başlanmıştır. Bu kullanım Latin harfleri kabulüne kadar devam etmiştir (Anonymous, 1981).

Adana Belediyesi'nin Büyükşehir Belediyesi statüsüne girmesinden sonra Seyhan ve Yüreğir adlarıyla iki ilçe kurulmuştur. Yüreğir ilçesi ise ismini MS 1250 – 1352 yılları arasında Türk Oğuz boylarından üç oklara ait Yüreğir aşiretinin buraya yerleşmesinden dolayı almıştır ([http://www.tr.wikipedia.org/wiki/Adana_\(il\)](http://www.tr.wikipedia.org/wiki/Adana_(il))).

2.3 Adana İlinin Tarihsel Gelişimi

İlk çağlarda Adana, Gülek Boğazı ile Tarsus arasındaki en önemli göç yollarından birinin üzerinde konaklama yeri olmuştur. Stratejik konumu nedeniyle de, yüzyıllar boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Çukurova bölgesinde yapılmış olan kazı çalışmalarının neticesinde de Adana'nın M.Ö. VI. yüzyılda Hitit Federasyonu'nun büyük bir kasabası olduğu ortaya çıkmıştır (Şekil 2.5). Ancak yapılması gereken yeni kazı çalışmalarının kesinleştireceği bir bilgi olmakla birlikte, Adana'da Hititler zamanında bir kütüphane olduğu ve bu kütüphanenin sadece Adana'ya değil bütün bölgeye hizmet ettiği arkeologlar tarafından söylenmektedir. Bu dönemlerde Adana'nın yerleşim merkezi Tepebağ Höyüğü olmuştur. Höyükteki, surlarla çevrili olan kent çekirdeği, Neolitik Çağ'da yaşananlara ışık tutmaktadır.

Adana, Hititler, Asurlular, İranlılar, Selökidler, Romalılar ve Bizanslılar gibi birçok medeniyetin egemenliği altında olmuştur (Çizelge 2.1). En büyük gelişimini de Romalılar döneminde yaşamıştır.

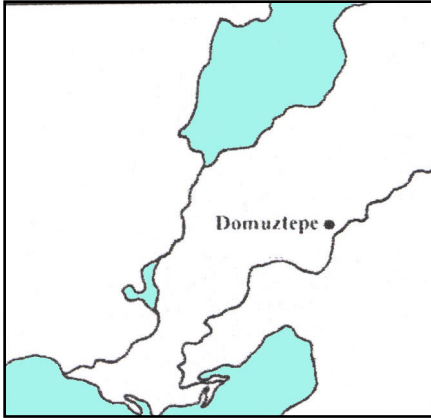
Romalıların kente sahip olduğu dönemde; Seyhan Nehri'nden karşı tarafa geçişi sağlayan Taşköprü inşa edilmiştir. Ayrıca bu dönemde Adana'ya, şehir surları, tapınaklar, sütunlu caddeler, tiyatro ve hamamların da inşa edilmiş olması gerektiği, konuyla ilgili araştırmacılar tarafından söylenmektedir. M.S. VII. yüzyıla ait olan bir yazıta göre de Adana'ya o zamanlar

bir stadyum inşa edilmiştir.

Arkeologların savunduğu bir başka iddia ise, Abidinpaşa Caddesinin, Roma Dönemindeki eski sütunlu yolun kalıntısı olduğudur. Henüz kesinleşmemiş bu görüşlerin, kanıtlanabilmesi için ise bölgede bir kazı çalışması yapılması gerekmektedir.

Roma Dönemi zamanında, Adana'da kentin su sistemini oluşturan su dolapları bulunmaktadır. Arkadlar tarafından desteklenen bu dolaplar, Taşköprü'nün sağında bulunmaktadır. Bu sistemler, dev bir su dolabı sayesinde ırmak suyunu çok kısa bir sürede su kemerine aktarmaktadır. Bu düzenek sayesinde hem kente su ulaştırılmaktadır hem de tarımsal alanlar sulanabilmektedir. Suriye'de de oldukça sık rastlanan bu düzenekler, Şam ve Halep'te yakın zamana kadar kullanılmıştır.

Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesiyle Bizanslıların eline geçen Adana, önemli bir ticaret merkezi olması nedeniyle, imparatorların da uğrak yeri olmuştur (Şekil 2.6). Bizans İmparatoru Justinianus, burada kamu binaları yaptırmıştır.

Şekil 2.5 Hitit döneminde Adana

(Tülücü,1999, s:9)

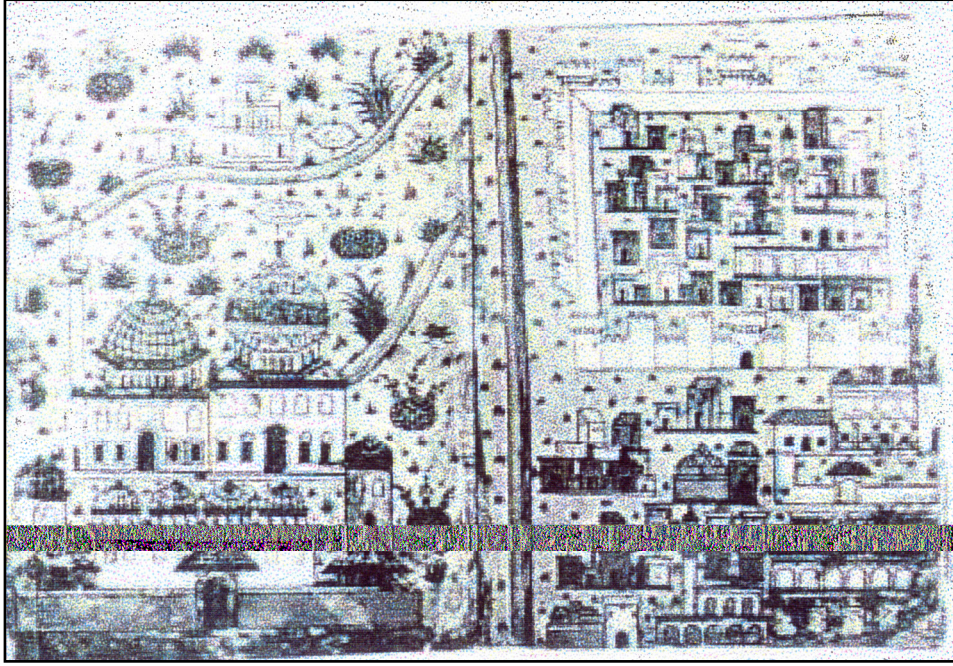
Şekil 2.6 Bizans döneminde Adana

(Tülücü,1999, s:9)

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Seyhan Nehri'nin batısında bir iç kalenin olduğundan bahsetmektedir (Şekil 2.7). Seyahatname'de kalenin iki kapısı ve yedi kulesinin bulunduğu yazmaktadır. Etrafında nehir suyunun beslediği bağ ve bahçeler olan kale, bir tarafta nehir, diğer tarafta ise hendeklerle korunmaktadır. Bahsi geçen bu kalenin, Justinianus tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir.

Daha sonra Adana, Halife Abdülmelik tarafından ele geçirilip Emevilerin egemenliği altına girmiştir. Abbasi Halifesi Harun Reşit zamanında ise çeşitli değişikliklere uğramıştır. Taşköprü'nün bittiği yerde, Tepebağ Höyüğü'nün güneyinde kalan bölgede bulunan kale

yıkılmıştır ve yerine Adana Kalesi yaptırılmıştır. Bu kale ise daha sonra Mehmet Ali Paşa tarafından yıkılmıştır.

Şekil 2.7 İç kale gravürü (AFAD arşivi).

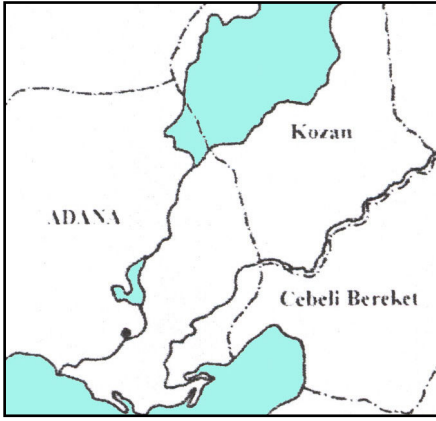
Adana, X. yüzyıl ile XII. Yüzyıl arasında ise, sırasıyla, Rumlar, Selçuklular, Haçlılar ve Konya Selçukluların yönetimi altına girmiştir. Bu sayede de ilk defa Adana'da bir Türk hakimiyeti kurulmuştur.

Çukurova, XIV. yüzyılın ortalarında, Memluklar tarafından ele geçirilmiştir. Memluk Sultanı'nın, Ramazan Bey'i Türkmen Emirliği'ne getirmesi ile Ramazanoğulları Beyliği dönemi başlamıştır. Bu dönemde kent oldukça gelişmiştir. Özellikle güney kesimde, Ulucami, Alidede, Sarıyakup Sofubahçe (Türkocağı) mahallelerinde değişimler olmuştur. Ramazanoğulları Dönemi'nde, Ulucami, Ulucami Mescidi, Tuzhanı, Yağ Cami, Yağ Cami Medresesi, Herhal Mescidi gibi önemli binalar yapılmıştır. Kentin sekiz adet kapısı bulunmaktadır. Günümüze bu kapılardan yalnızca Kale Kapısı ve Tarsus Kapısı ulaşabilmiştir. Mahallelerin gelişiminin dışında ticaretle de hareketin olduğu bu dönemde, Suriye ve Kıbrıs'tan nehir yoluyla gelen küçük ticaret gemileri Taşköprü'ye kadar ulaşabilmektedir.

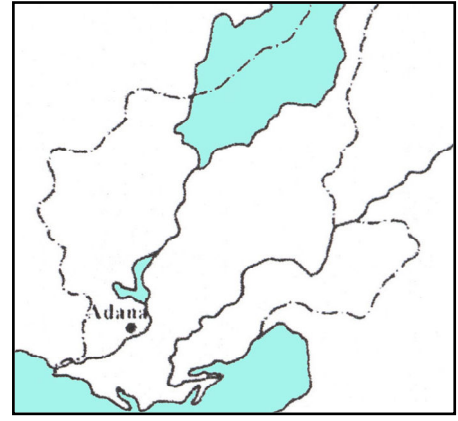
Ramazanoğulları Beyliği'nin Adana'daki hakimiyeti, 1517 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında, Çukurova'yı Osmanlı topraklarına katmasıyla sona ermiştir. Ancak idare bir süreliğine Ramazanoğulları'nın elinde kalmıştır.

Bölge, 1608 yılında eyalet olmuştur. Sırayla, Konya, Malatya, Şam ve Halep eyaletlerine bağlı kalıp bir süre de Kıbrıs'tan yönetilmiştir. 1867 yılında vilayet, daha sonra da Adana Sancağı'nın merkez ilçesi olmuştur (Şekil 2.8).

1918 yılındaki Fransız işgali ile de vilayet merkezi Pozantı'ya aktarılmıştır. 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması'nın maddeleri gereğince de 5 Ocak 1922'de tekrar vilayet merkezi olmuştur (Şekil 2.9).

Şekil 2.8 1890'larda Adana
(Yurt Ansiklopedisi, 1981)

Şekil 2.9 1923'ten sonra Adana
(Yurt Ansiklopedisi, 1981)

2.4 Adana İlinin Coğrafi Konumu

Adana İli 36°32' ve 38°23' kuzey enlemleri ile 34°42' ve 36°42' doğu boylamları arasında ve Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Yüz ölçümü 14.030km² 'dir. Akdeniz'in kıyısından kuzeye doğru, Toroslar'ın güney yamaçlarına kadar uzanmaktadır. Doğusunda Kahramanmaraş ve Osmaniye, güney-doğusunda Hatay, güneyinde Akdeniz, batısında İçel (Mersin) ve Niğde, kuzeyinde ise Kayseri bulunmaktadır (Anonymous, 1981; Anonymous, 1986).

İl'in kuzey-batı, kuzey ve doğu kesimlerini Toros Dağları'nın muhtelif sıraları kaplamaktadır. Aladağ ile Gavur Dağı bu silsilenin en önemli yükseklikleri arasında yer almaktadırlar. İl'in üç yönünü kuşatan bu dağların eteklerinden itibaren geniş Adana Ovası Akdeniz kıyılarına kadar uzayıp gitmektedir. Seyhan ve Ceyhan Nehirleri Adana'nın en önemli iki akarsuyudur. Seyhan iki büyük kolunu (Samantı ve Göksu) Kayseri hudutları içinden alıp Adana topraklarına girdikten sonra sağdan Çakıt Suyu'nu alır, Adana'nın doğusundan geçip, daha sonra Güney-Batı'ya kıvrılarak Tuzla'nın batısında Mersin Körfezi'ne dökülmektedir. Ceyhan

Nehri ise Maraş ilinden doğup, Adana sınırına girdikten sonra bir süre ilin dağlık kesimlerinde akar, sonra güneye kıvrılır, Ceyhan'ın yanı başında geçer, daha sonra doğuya yönelerek Karataş ile Yumurtalık arasında İskenderun Körfezi'ne dökülmektedir (Altay, 1965, s:10).

Çizelge 2.1 Adana'da hüküm sürmüş olan medeniyetlerin tarihsel kronolojisi
(<http://www.adanasanayi.gov.tr/tarih.htm>)

MİLATTAN ÖNCEKİ DÖNEM	MİLATTAN SONRAKİ DÖNEM
MÖ 1900 Luvi Krallığı	395-653 Bizans imparatorluğu
MÖ 1500 Arzava Krallığı	651 Çukurova İslam Egemenliğinde
MÖ 1500 Kizzuvatna Krallığı	786-809 Harun-ür Reşid Dönemi
MÖ 1530 Hititler	960-956 Nikeforos Fokas Tarsus ve Misis'i ele geçirdi
MÖ 1200 Kue Krallığı	1080-1375 Ermeni Krallığı
MÖ 713-663 Asurlular	1353-1517 Ramazanoğulları Dönemi
MÖ 663-612 Kilikya Krallığı	1517 Adana'da Osmanlı egemenliği
MÖ 621-33 Pers Satraplığı	1608 Müsellimlik Dönemi
MÖ 333-323 Makedonya Krallığı	1691-1699 Zorunlu iskan girişimleri
MÖ 312-133 Selökid Krallığı	1833-1840 Mısırlı İbrahim Paşa Dönemi
MÖ 178-12 Çukurova Korsanları	1865 Fırka-i İslahiye Adana'ya geldi.
MÖ 12-MS 395 Romalılar Dönemi	1864-1865 İngilizler ve Fransızlar Adana'yla ilgilenmeye başladı.
	1867 Adana Halep'ten ayrılarak bağımsız bir vilayet oldu.
	1886 Adana-Mersin demiryolu açıldı.
	1900 Almanlar Adana ovalarıyla ilgilenmeye başladılar.
	1-14 Nisan 1909 Adana'da karışıklıklar ve Ermeni olayları
	1916 Yıldırım Orduları Adana'da karargah kurdu.
	22.11.1918 Adana'nın Pozantı'ya kadar boşaltılmasına karar verildi.
	17.12.1918 Fransız güçleri Mersin'e çıkartma yaptı.
	18.12.1918 General Hamlin törenle Adana'ya girdi.
	20.10.1921 Ankara antlaşması ile Fransız işgali kaldırıldı.
	2.12.1921 Mustafa Kemal, Adana'nın kurtuluşuna dair bildiri yayınladı.

2.5 Adana İlinin İklimi, Bitki Örtüsü, Tarımsal Gelişimi ile Sanayi ve Ticaret Durumu
Adana Ovası'nın iklimi, Akdeniz iklimi özelliklerini taşır; yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır. Ovayı çevreleyen dağlar üzerindeki sıcaklık dereceleri ovadakinden çok

farklıdır. Yaz aylarının bunaltıcı sıcaklarında bir kısım halk Toroslar üzerindeki yaylalara çıkarlar. Toroslar'da kara ve astropikal dağ iklimi hüküm sürer (Altay, 1965, s:10).

Dağların 700-800m yüksekliğine kadar olan yamaçlarını "Maki" adı verilen kuraklığa uymuş sert yapraklı ve dikenli çalılar ile bodur ağaçlar kaplar. Daha yüksek kesimlerde Karaçam ve Sedir ağaçlarından meydana gelen ormanlar yer alır (Altay, 1965, s:10).

Özellikle yerleşim ve tarım alanlarının yer aldığı alçak düzlüklerde, doğal bitki örtüsü insan eliyle büyük tahribe uğramış, çoğu yerde bütünüyle ortadan kaldırılmıştır. Daha önce bu yerlerin doğal bitki örtüsünü, dayanıklı kızılçam ve bazı meşe ormanları oluştururken, bütün Akdeniz bölgesinde geniş yayılma gösteren maki topluluğu, ormanların yok edilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Ormanların ortadan kaldırılmadıkları yerlerde ise, maki topluluklarının arasında küçük kızılçam orman kalıntlarına rastlanmaktadır (<http://adana.cukurova.edu.tr/default.asp>).

Akdeniz'e kıyısı olan Adana ilinin merkezi, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin meydana getirdiği Çukurova'da bulunmaktadır. Nehirlerin üzerinde, Seyhan, Kozan ve Çatalan Barajları kurulmuştur. Adana bu sayede verimli topraklar kazanmıştır. Coğrafi konumun ve iklimin müsait olması tarım için elverişli arazilerin oluşmasına sebep olmuştur. %39'unda tarım için elverişli topraklar olan Adana'da modern tarım araçları da kullanılmaktadır.

Adana'nın bereketli ovalarından; traktör, diğer modern tarım araçları, sulama, gübreleme, ıslah edilmiş tohum ve ilaçlama ile senede bir kaç defa ürün alınmaktadır. Sulanan araziler her sene artmaktadır.

250 bin tona yaklaşan saf pamuk ile Türkiye'nin pamuk üretiminin dörtte biri buradan sağlanır. Pamuğun Akala ve Cocker türleri yetişir. Adana, pamuk ambarı olduğu gibi; tahıl, susam, kavun, karpuz, turfanda, sebze, arpa, yulaf, baklagiller, şeker kamışı, incir, tütün, pirinç, yer fıstığı ve turunçgiller bakımından da önemli bir yer tutar.

Oldukça verimli olan Çukurova topraklarında 2. ürün olarak Mısır, fıstık, soya, ayçiçeği gibi ürünler ile sera ürünlerinin ekim alanları giderek artmaktadır. Ayrıca bağ ve bahçecilik konularında modern yöntemlerle çalışmalar yapılmakta, üzüm, kiraz gibi meyve üretimi geliştirilmektedir (<http://www.adana.gov.tr/?sayfa=8&alt=tarim>).

Adana, havaalanı, otoyolları, üniversitesi, sağlık ve eğitim kurumları, yayılan konut alanlarıyla gelişmiş bir ildir. Türkiye'nin en büyük organize sanayi bölgesine ve küçük sanayi sitelerine sahiptir.

Bugün ülke genelinde faaliyet gösteren 500 büyük sanayi kuruluşunun 18 adedi Adana'da bulunmaktadır. İlde yabancı sermayeli 55 firma faaliyet göstermektedir. Adana-Ceyhan karayolu üzerinde kurulan Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Siteleri sanayinin gelişiminde önemli organizasyonlardır. Nüfus ve ekonominin sürekli gelişme gösterdiği Adana'da altyapı, çarpık kentleşme ve ortaya çıkan diğer sorunların çözümü ile çıkabilecek yeni sorunların önlenmesi için koordineli çalışmayı gerektiren "Bölgesel Kalkınma Planı" Devlet Planlama Teşkilatı yatırım programına alınmıştır. Hazar Petrolleri ve Orta Asya gaz kaynaklarını Türkiye üzerinden dünya pazarlarına taşıyacak, bölgeye yeni fabrikalar ve yeni enerji santralleri, iş ve istihdam sağlayacak Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı projesinin gerçekleşmesi konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Sanayiciyi yönlendirmek, proje hazırlamak ve alternatif yatırım alanları önermek üzere, Adana Valiliği, Adana Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Çukurova Üniversitesi, Ticaret Odası, Sanayi Odası ve Adana Güç Birliği Vakfı'ndan oluşan "Adana Yatırım Araştırma ve Geliştirme Merkezi "AYEGEM" kurulmuştur. İlki 2003 yılında açılan Sanayi ve Ticaret Fuarının uluslararası boyuta taşınması için çalışmalar devam etmektedir. Sanayi ve ticaretin birbirlerini tamamlayan faaliyet kolları olması nedeniyle, Adana ticareti sanayiye paralel gelişme göstermiştir. Yüzyıllardır doğuyu batıya bağlayan önemli ticaret yollarının üzerinde olması Adana'nın bir ticaret merkezi olmasını sağlamıştır. Adana'da imalat sanayi faaliyetleri tarımsal faaliyetlere özellikle pamuğa dayalı olarak gerçekleşmiştir. Doğal olarak ticarete bu sektörlerle olmuştur. 1970'li yıllarda Adana'da imalat sanayinde pamuğa dayalı üretim dışında, gıda, hazır giyim, kimya, orman ürünleri sanayisinde faaliyetlere de başlanmış, 1980'li yıllarda üretimde tam bir çeşitlilik sağlanmış, turuncgil alanları genişletilmiş ve seracılık yaygınlaşmaya başlamıştır. Bugün üretilen ürünler dış piyasaların aradığı niteliktedir. Büyük bir sanayi ve ticari potansiyele sahip olan Adana altyapısını önemli ölçüde tamamlamıştır. Bugün faal olan Organize Sanayi Bölgesi, Mersin Serbest Bölgesi, Küçük Sanayi Siteleri yapımı devam eden Yumurtalık Serbest Bölgesi, Sugözü Enerji Santrali ve Güneydoğu Anadolu Projesi'nin dışa açılan kapısı özelliği ile Adana merkez bir konumda olup, önemini daha da arttıracaktır (http://www.adana.gov.tr/?sayfa=8&alt=sanayi_ticaret).

2.6 Adana İlinin Turizm ve Kültür Potansiyeli

Adana ve çevresi birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması nedeniyle ve doğal güzellikleriyle turizme uygun bir şehirdir. Kale, köprü, cami, han, hamam ve müzesiyle kültür turizmi açısından, kilise ve camileri ile de inanç turizmi açısından çekici bir yönü bulunmaktadır. Toros dağlarında insanlar, doğa yürüyüşü yapabilmekte, avlanabilmekte, serin

yaylalara gidebilmekte, mağaraları ve kanyonları gezebilmekte, akarsularda ise rafting yapabilmektedir.

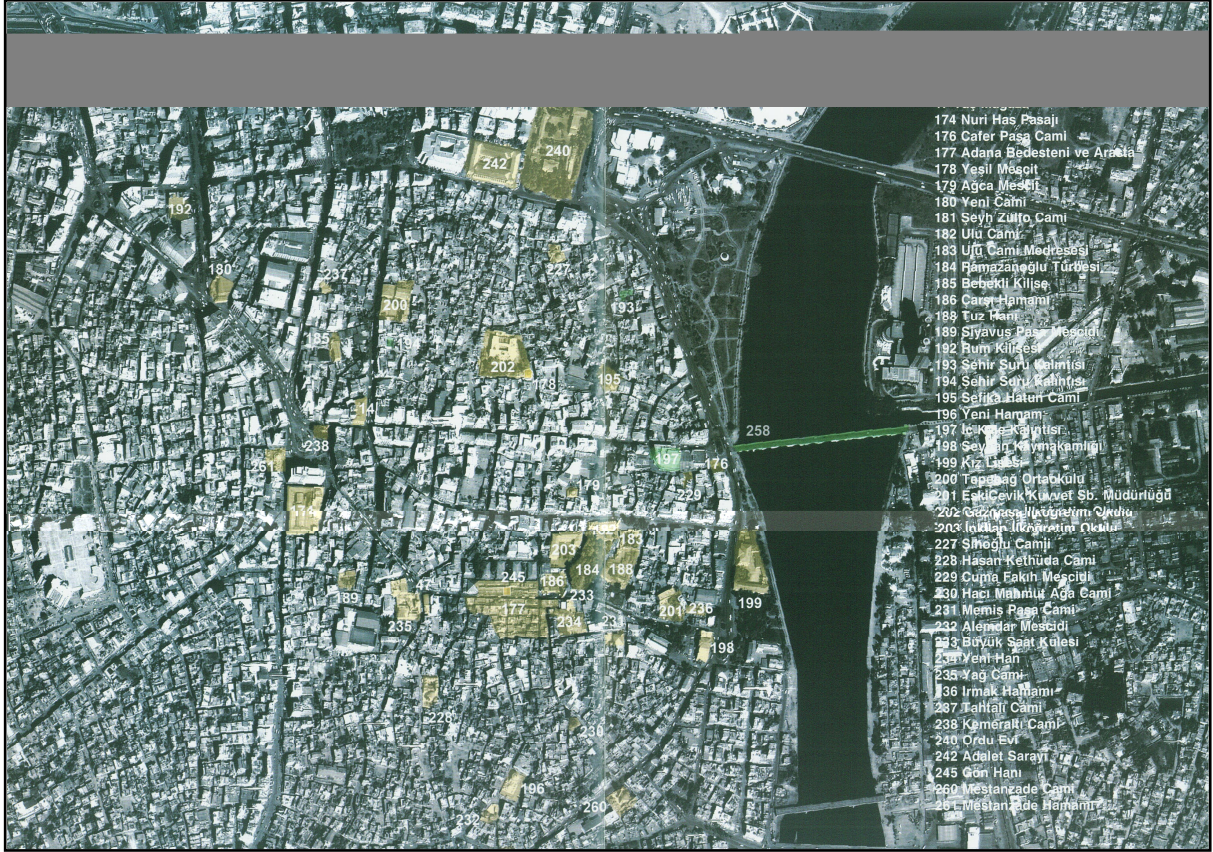
Medeniyetler beşiği olan Adana, Hitiler, Romalılar, Araplar, Selçuklular, Ramazanoğulları ve Osmanlıların kültür miraslarına ev sahipliği yapmaktadır. XIX. ve XX. yüzyıllarda tarımın ve sanayinin gelişmesiyle, Adana'daki nüfusun artması, yöre kültüründe değişikliklere neden olmuştur.

Adana'da bulunan kültür kuruluşları aşağıda belirtilmiştir:

- Adana Arkeoloji Müzesi: 1924 yılında Alyanazade Halil Kamil Bey tarafından Taşköprü yakınındaki Cafer Paşa medresesinde açılmıştır. 1950 yılında bugünkü Etnografya Müzesi'ne, 5 Ocak 1972 tarihinde de bugünkü yerine (Girne köprüsü yanı) taşınmıştır. Müzeye eserler kazı, hibe, el koyma ve satın alma yoluyla toplanmıştır. En önemlileri; Aşi Lahdi, Antropoit Lahid, Bronz Senatör Heykeli ve Urartu dönemine ait madeni eşyalardır.
- Etnografya Müzesi: İl merkezinde, Kuruköprü'de 1845 yılında yapılmış ve terkedilmiş kilise binası 1924 yılında müze haline getirilmiştir. Burasının Etnografya Müzesi olarak kullanılmasına 1983 yılında karar verilmiştir.
- Atatürk Bilim Kültür Merkezi: Müze binası Seyhan Caddesi üzerinde bulunan 19. yüzyılda yapılmış geleneksel Adana evlerindedir. İki katlı, çıkmalı, kırma çatılı, ahşap bir yapıdır. Ramazanoğullarından Suphi Paşa'ya ait olan binada Atatürk, 15 Mart 1923'te Adana'ya geldiğinde eşiyle birlikte kalmıştır. Bina, Atatürk Kültür ve Bilim Merkezi Koruma ve Yaşatma Derneğince ve halkın katkılarıyla restore edilmiştir. 1981 yılında Müze Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmete açılmıştır.
- Misis Mozaik Müzesi: 1959 yılında Misis höyüğünün batı yönündeki sırtında açılmıştır. Adana Arkeoloji Müzesi'ne bağlıdır. Müzede yer alan mozaikler, bu sanatın en gelişmiş zamanı olan 4. yüzyılın sonlarına ait bazilika tipinde bir tapınağın zemin mozaikleridir. Müzenin duvarları ışığı geçirecek şekilde cam tuğlalardan oluşmuştur. Bu mozaiklerin ortaya çıkartılmasında Alman Arkeologları Prof. Bossert ve Dr Sudwing Budde yardımcı olmuşlardır.
- Anıtlar Müdürlüğü: 1984 yılında kurulan 1985 yılında faaliyete geçen Adana Rölöve Anıtlar Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı'na ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile müzelerin bakım, onarım, inşaat, restorasyon, müze ve çevre düzenlemesine ait her türlü etüt, proje ve uygulama hizmetlerini yapmaktadır. Müdürlüğün çalışma alanına; Adıyaman, Hatay, Gaziantep, İçel, Kahramanmaraş, Kilis ve Osmaniye illeri girmektedir.
- Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü: 1987 yılında kurulmuş, 1988

yılında faaliyete başlamıştır. Müdürlüğün çalışma alanına; Adıyaman, Hatay, Gaziantep, İçel, Kahramanmaraş, Kilis ve Osmaniye illeri girmektedir. Çalışmalar beş akademik üyeden oluşan bir kurul tarafından yürütülmektedir. Bu kurul adı geçen illerdeki korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları hakkında karar vermektedir (<http://www.adanasanayi.gov.tr/tarih.htm>) (Ek1).

Adana'nın Seyhan ilçesinde bulunan tarihi eserler aşağıda listelenmiştir (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 Tarihi binaları gösteren uydu görüntüsü (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

- Tepebağ Höyüğü: Bölgenin en büyük höyüğüdür.
- Taşköprü: Roma döneminde inşa edilmiştir (Ek 2).
- Bebekli Kilise: St. Paul Katolik Kilisesi'dir. 1880–1890 yılları arasında yapılmıştır (Ek3).
- Saat Kulesi: 1881'de yaptırılmıştır.
- Bedesten: Ramazanoğulları tarafından 16. yüzyılda yaptırılmıştır (Ek4).
- Ulu Camii: Ramazanoğulları tarafından 1541 yılında yaptırılmıştır (Ek 5).
- Yağ Camii: 1501 yılında kiliseyken camiye çevrilmiştir (Ek 6).
- Yeni Camii: 1724 yılında yaptırılmıştır (Ek 7).
- Kemeraltı Camii: Yapımı 1599 yılına denk gelmektedir.

- Akça Mescit (Ağca Mescit): 1489 yılında yaptırılmıştır (Ek 8).
- Çarşı Hamamı: 1529 yılında yaptırılmıştır (Ek 9).
- Irmak Hamamı: Eski bir Roma Hamamı üzerine inşa edilmiştir (Ek 10).
- Gön Hanı Kapısı: Adana Arastası ile yan yanadır. Bugün sadece bir kapısı bulunmaktadır.
- Bahri Paşa Çeşmesi: 1890'da yaptırılan ve imar çalışmaları nedeniyle kaldırılan çeşmenin aynısı 1993 yılında yeniden inşa edilmiştir.
- Ramazanoğlu Konağı ve Harem Dairesi: 1489 yılında yaptırılmıştır.
- Hasanağa Cami (Hasan Kethüda): 1558 yılında inşa edilmiştir (<http://www.adana-bld.gov.tr>).

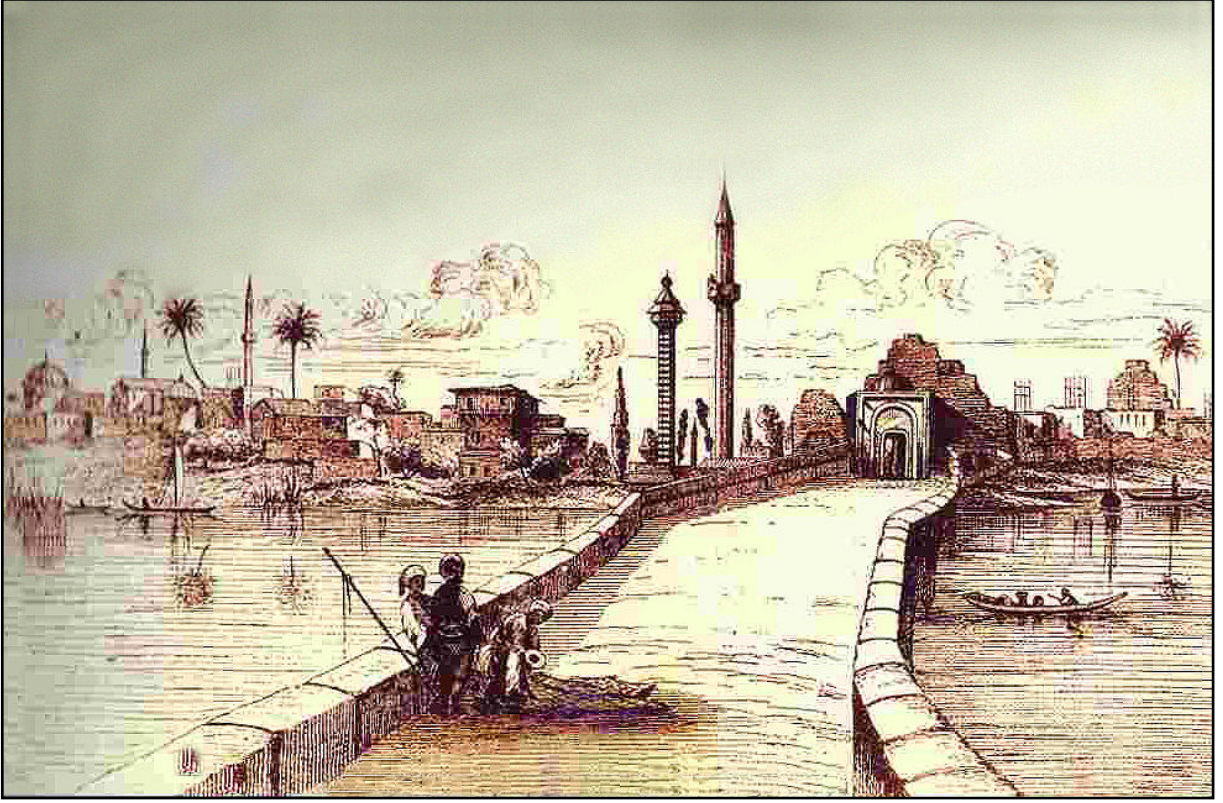
2.7 Adana Taşköprü'nün Tarihsel Süreç İçindeki Yeri

Seyhan Nehri tarih boyunca Adana için çok büyük bir önem taşımıştır. Tatlı su kenarında kurulan Adana'da Seyhan Nehri sayesinde tarım alanları sulanabilmiş, içme suyu sağlanmış ve diğer ülkelerle ticaret yapılabilmiştir. Nehir kenarına yerleşme, surlarla çevrili olan kenti daha da güvenli kılmıştır. Seyhan Nehri üzerinde inşa edilen Taşköprü Adana kentine bir giriş kapısı olmuştur (Şekil 2.11).

2.7.1 Taşköprü'nün Tarihsel Gelişimi

Toros Dağları'nın güneyindeki verimli topraklar üzerinde kurulu Adana ilinin ortasından geçen Seyhan Nehri'nin iki yakasını birleştiren Taşköprü, Seyhan Köprüsü veya Sarus Köprüsü adıyla da bilinir. Bu verimli topraklar ilk çağlardan beri önemli bir yerleşim birimi olmaya devam etmiş, ayrıca bölgenin stratejik önemi dolayısıyla da toplumların dikkatini çekmiştir. Bu bakımdan Seyhan Nehri üzerinde Hititler döneminden beri ahşap bir köprü olduğu tarihçilerce ifade edilir. Ancak bu ahşap köprünün bulunduğu yerin, Taşköprü'nün bugünkü yeri mi veya bir başka yerimi olduğu konusunda herhangi bir bilgi veya yorum bulunmamaktadır. Seyhan Nehri üzerinde bir köprünün varlığı tarihte ilk kez karşımıza Hitit Kralı I.Hattuşil zamanında çıkar. I. Hattuşil'in Suriye'ye giderken Adana'dan geçtiği ve ordusunu Seyhan nehri üzerinden geçirmek için buraya ahşap bir köprü yaptırdığı tarihçilerce ifade edilir. Yine tarihçiler ilk çağlar zamanında, çok önemli bir yeri olan Kadeş savaşlarına Hitit krallarının Adana'dan ve Seyhan Nehri üzerindeki bir ahşap köprüden geçerek Mısır firavunlarıyla savaşa gittiklerini ifade etmektedir.

Seyhan nehri üzerinde kalıcı nitelikte bir köprünün varlığı karşımıza ilk kez Roma imparatoru

Şekil 2.11 1852 yılında Taşköprü (AFAD arşivi)

Hadrianus (117–138) döneminde çıkmaktadır. Bazı araştırmacı ve tarihçiler bu dönemde Hadrianus'un Seyhan nehri üzerinde bir taş köprü yaptırdığını ifade etseler de bu durumu doğrulayacak kesin bir belge veya bulguya rastlanmamıştır. Köprü'nün birkaç gözünde halen varlığını koruyan Roma dönemine ait kemer ve temel kalıntılarında, Roma dönemi köprü yapım tekniğinin temel özellikleri olan kurşunlu taş kenetleri ve bosajlı taş kullanımını görmek mümkündür. Ancak bu izler, köprü'nün Roma İmparatoru Hadrianus tarafından yapıldığının ispatı değildir. Hadrianus'un milattan sonra 2.yüzyılda Anadolu'yu gezdiği ve Adana'ya da geldiği bilinmektedir. Roma imparatoru'nun bu ziyareti sırasında güney eyaletleri ile bağlantıyı sağlayacak bu köprüyü yaptırmış olma olasılığı yüksektir (Işık, 2003, s:6).

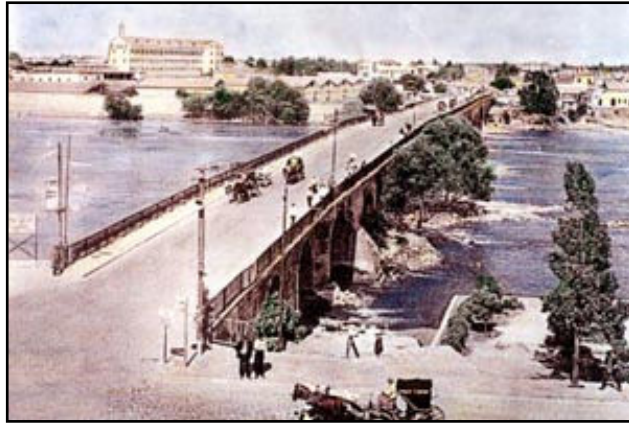
Adana Arkeoloji Müzesi'nde 1266 envanter numarasıyla sergilenmekte olup Alman arkeoloji enstitüsü üyesi Schneider tarafından bulunarak çevirisi yapılan Grekçe kitabeye göre de; Taşköprü, Auxentios isimli bir mimar tarafından inşa edilmiştir ve aynı mimar milattan sonra 384 yılında, Roma'da da bir köprü inşa ettirmiştir. Bundan anlaşılıyor ki bu tarihi köprü Justinianus'tan önce, muhtemelen IV. yüzyılın sonlarında inşa edilip VI. yüzyılın ortalarında onarılmıştır (Altay, 1965, s:17).

Taşköprü, Osmanlılar döneminde Adana'ya giriş çıkış yapılan, bugün halk arasında “Toprak Bastı Parası” diye bilinen Baç yeri (gümrük binası) olarak kullanılmıştır. Bu gelenek Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1547 yılında çıkarılan Adana Sancağı Kanunnamesinde yazılı hale dönüştürülmüştür (Işık, 2003, s:8).

Transit olarak bir memlekette geçen veya o memlekette kalmak üzere gelen mallardan alınan bac vergisine bac-ı büzürk denir. Bu bir gümrük vergisi mahiyetindedir (Akgündüz, 1990, s:190). Taşköprü'nün girişindeki bac kapıları da bu gümrük verginin alındığı yerlerdir.

Ünlü Türk seyyahı Evliya Çelebi 1671 yılında hacca giderken Adana'dan geçmiştir. Evliya Çelebi seyahatnamesinde, köprünün 21 gözlü ve 550 adım olduğunu, köprünün iki başında kale gibi mazgallı kuleleri ve birer kapısı bulunduğunu kapıda görevlilerce bac ve gümrük alındığını yazmıştır (Işık, 2003, s:8)

Yapılan araştırmalara göre köprünün, 317m uzunluğunda ve 21 gözlü olduğu 7 gözünün yapılan ıslah çalışmaları sırasında toprak altında kaldığı ve 14 gözünün de şu anda görülebildiği kanıtlanmıştır (<http://www.showtvnet.com/gezi/yurtici/adana/index.shtml>) (Şekil 2.12).

Şekil 2.12 1946 yılında Taşköprü (<http://www.adana-bld.gov.tr>)

Anadolu kervan yolunun en önemli güzergahlarından biri olan Antalya, Adana, Antakya bölümü üzerindeki Taşköprü, çeşitli zamanlarda, özellikle Harun Reşid döneminde, Abbasilerce; 18.yy başında ve 19.yy sonunda, Osmanlılarca; son olarak da, 1949 yılında, Cumhuriyet hükümetince onarılıp yenilenmiştir (Umar, 2000, s:120). Bu son onarım Adana milletvekili Kasım Gülek tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu onarımda, köprünün birçok özgün mimari elemanı sökülerek yok edilmiş, taş korkulukları kaldırılmış, köprüye mansap ve memba taraflarında betonarme konsollar ilave edilerek köprü tabliyesi genişletilemeye

çalışılmış ve halen kullanılmakta olan demir profil korkuluklar bu dönemde köprüye ilave edilmiştir.

Yine bu müdahaleler sırasında köprünün üzerinde bulunan tarih köşkü sökülmüş, köprünün her iki başındaki kapılar ile gümrük binaları yıktırılmıştır. Ayrıca köprünün Seyhan yakası yakınlarında bulunan ve tüm gravürler ile eski fotoğraflarda görülen Cafer Paşa Camisi ile Medresesi de bu onarımlar sırasında yıkılmış, köprünün Yüreğir tarafındaki mezarlık da kaldırılmıştır (Şekil 2.13).

1948'deki bu müdahalelerde, köprünün 7 adet gözünün, nehir yatağının ıslahı ve imar planı uygulaması sırasında yapılan çevre düzenlemesinde toprak altında bırakıldığı belirtilmektedir. Bu çevre düzenlemesi sırasında ahşap çatklı bir yapı olan ünlü Şafak Kahvehanesi de yerinden sökülüştür (Şekil 2.14).

Farklı yapı malzemeleri kullanılarak, değişik tarihlerde çeşitli yenilemelere maruz kalmış olmasına rağmen köprü, ağırlıklı olarak tuf taşı, mermer ve spoilen malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Köprünün bazı bölümlerinde, ilk yapıldığı dönemin özelliklerini koruyan yapı elemanlarına rastlanmaktadır (Işık, 2003, s:11) (Şekil 2.15).

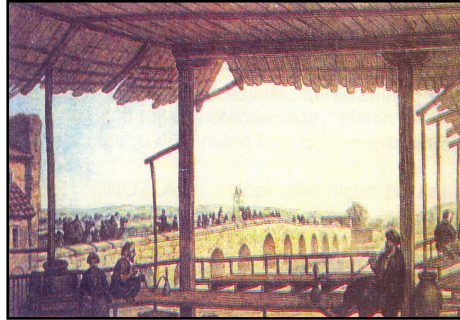
Şekil 2.13 Kalekapısı tarafından Karşıyaka

(<http://www.adana-bld.gov.tr>)

Şekil 2.15 2005 yılında Taşköprü

(<http://www.adana-bld.gov.tr>)

Şekil 2.14 Şafak Kahvehanesi'nden Taşköprü'ye bakış (Işık, 2003, s:12)

2.7.2 Taşköprü'nün Restorasyon Projesinde Yapılması Hedeflenen Düzenlemeler

Yapılması gerekenler doğrultusunda Taşköprü'nün restorasyon çalışması Y. Mimar Mehmet Pekcan Işık'a verilmiştir ve 2006 senesi itibariyle Taşköprü'nün restorasyonuna başlanmıştır (Şekil 2.16). İki alternatif proje hazırlanmıştır.

Şekil 2.16 2006 yılındaki restorasyon çalışmaları sürecinde Taşköprü

I. Projeye göre restorasyon çalışmaları doğrultusunda yapılacak olan düzenlemeler:

- Tarihi Taşköprü araç trafiğine kapatılacak, nehrin Seyhan yakasında köprünün kuzey ve güneyinde bulunan ve atıl vaziyetteki alanlarda uzmanlarca hazırlanacak peyzaj projeleri uygulanacaktır. Peyzaj düzenlemesi yapılan bu alanlarda rekreatif fonksiyonlar düşünülecek ve bu alanlardaki gezinti ve yaya yolları Taşköprü başında birleştirilerek rekreatif alanlardaki yaya yolları köprüye bağlanacaktır.
- Tarihi Taşköprü'nün Seyhan tarafı güney bölümündeki alanda peyzaj düzenlemesi yapılırken buradaki tüm yapılar eski Vilayet binası hizasına kadar tümüyle yıkılacak, bu bölgede yalnızca tarihi Kız Lisesi binası korunacak, bu yapı düzenlenecek peyzaj çalışması içerisinde yerini alacaktır.
- Yüreğir yakasında köprünün güney tarafında kalan ve halen atıl vaziyetteki alanda mevcut nitelsiz yapılar kaldırılacak ve bu alanda uzmanlarca tasarlanacak peyzaj projesi uygulanacaktır. Rekreatif amaçlı düzenlenmesi yapılan alandaki yaya yolları Taşköprü'ye yönlendirilecektir.

II. alternatif projeye göre:

- Nehrin Seyhan yakasındaki nehir boyu devam eden caddede trafik, projede belirtildiği gibi güneyden kuzeye tek yönlü olarak verilecek, Seyhan'dan Yüreğir'e geçişlerde Girne Köprüsü, Yüreğir'den Seyhan'a geçişlerde ise Regülatör Köprü kullanılacaktır. Bu trafik akış düzeni içerisinde Girne Köprüsü, Karataş Caddesi, Regülatör Köprü ve Seyhan kıyı boyu caddesinden oluşacak "ring"den çeşitli yönlerde kaçışlar tertiplenecek ve yine projede belirtildiği gibi tarihi Taşköprü araç trafiğine kapatılacaktır.
- Bu alternatif çözümde de Seyhan yakasında köprünün kuzey ve güneyinde atıl vaziyetteki alanlarda peyzaj düzenlemesi yapılacak ve bu alanlardaki yaya yolları Taşköprü'nün başında birleştirilerek yaya akışı Taşköprü'ye yönlendirilecektir. Belirlenen alanlardaki tüm niteliksiz yapılar sökülecek, bu alanda yalnızca tarihi Kız Lisesi binası peyzaj düzenlemesi yapılan alan içerisinde korunacaktır.
- Yüreğir yakasında köprünün güney tarafında kalan bölümdeki niteliksiz yapılar sökülecek, bu alanda uzmanlarca hazırlanacak peyzaj projesi ve uygulaması yapılacaktır. Rekreatif amaçlı düzenlemesi yapılan alandaki yaya yolları Taşköprü'ye yönlendirilecektir (Işık, 2003, s:20–21).

3. ADANA TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNDEKİ MAHALLELERİN GELİŞİM SÜRECİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde Adana'nın ilk yerleşim bölgesi olan Tepebağ Höyüğü ve çevresinin gelişiminin irdelenmesi ve bölgenin sosyo-kültürel yapısı ile ekonomik yapısının değişim sürecindeki yerinin incelenmesi amaçlanmaktadır (Şekil3.1).

Şekil 3.1 Tepebağ Höyüğü ve çevresindeki mahallelerinin Adana içerisindeki yeri (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

3.1 Tepebağ ve Çevresindeki Mahallelerin Günümüzdeki Yapısı

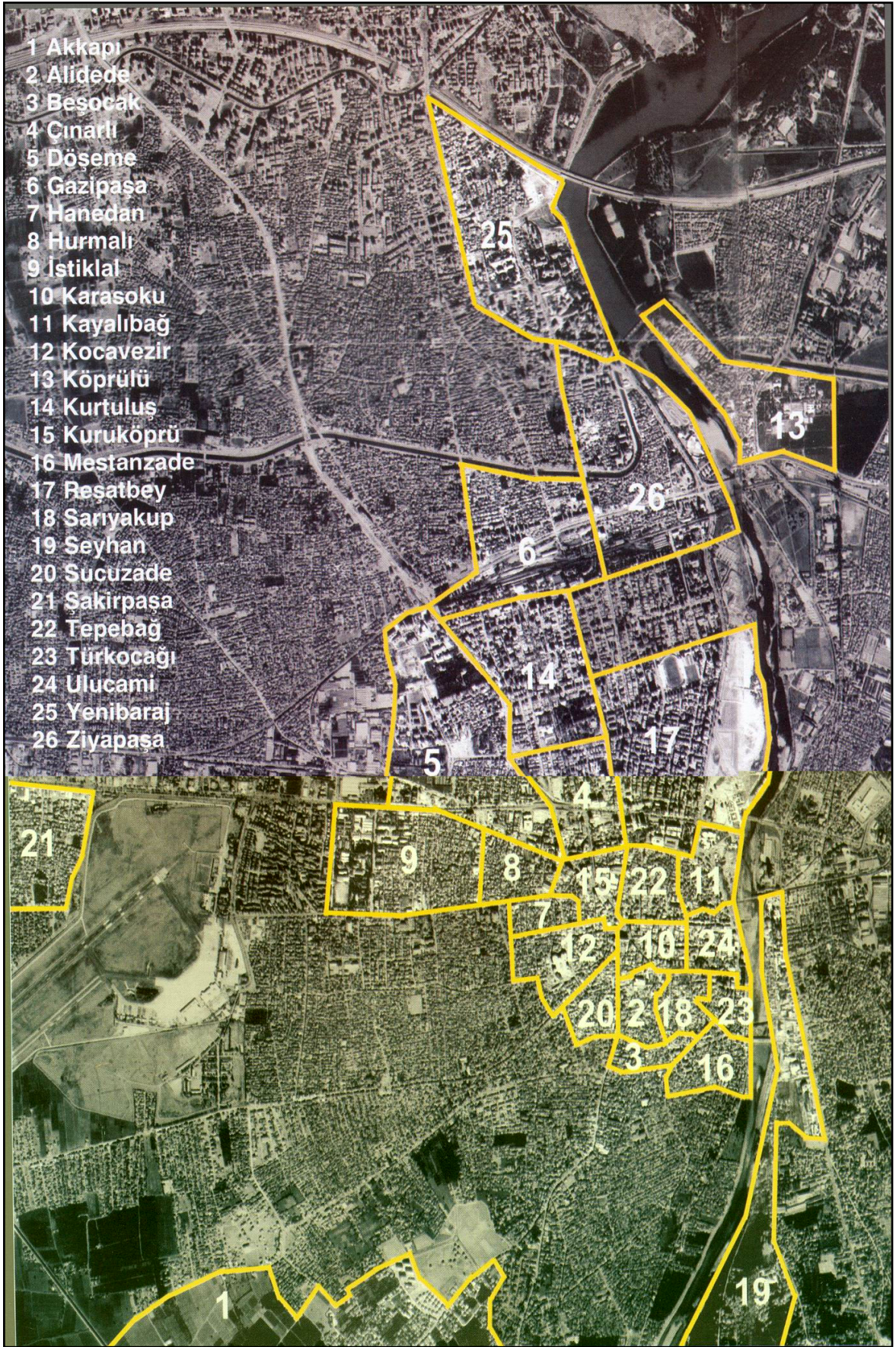
Tepebağ Höyüğü'nün bulunduğu yer günümüzde Tepebağ Mahallesi olarak bilinmektedir (Şekil 3.2). Bu mahallenin etrafında ise tarihi dokunun içinde yer aldığı Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Türkocağı ve Ulucami mahalleleri bulunmaktadır.

Adana, Tepebağ Höyüğü'ndeki yerleşimden sonra Taşköprü'nün yapılmasıyla doğuya doğru genişlemiş bu sayede bugünkü Kayalıbağ Mahallesi meydana gelmiştir. Zaman içinde ise güneye doğru bir gelişim yaşanmış ve diğer mahalleler oluşmuştur (Şekil 3.3).

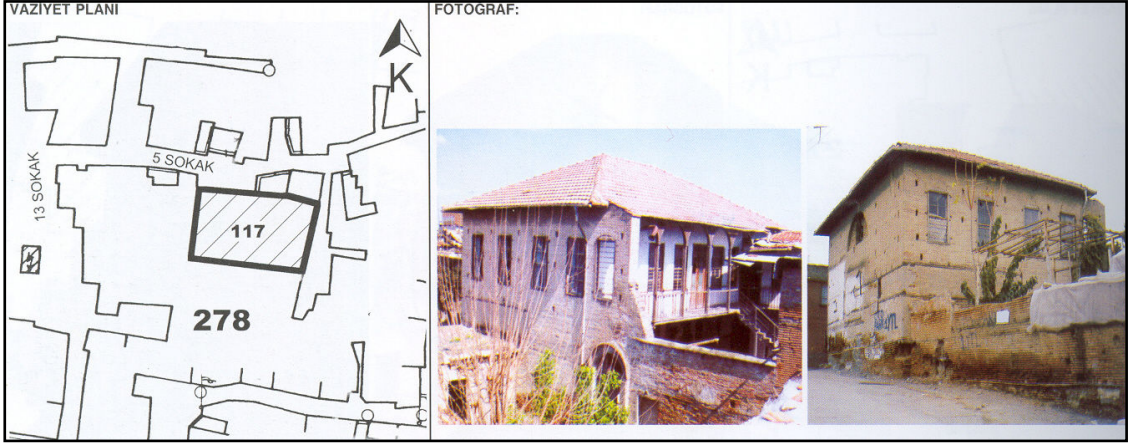

Şekil 3.2 Tepebağ ve Kayalıbağ mahallelerinin hava fotoğrafı (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

- Tepebağ Mahallesi: Adana'nın ilk yerleşim yeri olup, höyüğü ve tarihi binaları bünyesinde bulundurması nedeniyle bu mahalleye ayrı bir önem verilmiştir. 1974 yılında 1. ve 3. derece sit alanı ilan edilmiştir. Mahallenin sokakları dar ve eğimlidir. Genellikle de çıkmaz sokaklardır. Tarihi yapılar, küçük parsellerde, 1-2 katlı, bitişik nizam ve yola cephesi olan binalar olmuştur. Bu evler bahçesiz ve küçük avlulu binalardır. Günümüze bu binalardan çok azı ulaşabilmiştir. Ulaşabilen tarihi binalar ise, genellikle harap ve terkedilmiş durumdadır (Şekil 3.4) (Ek 11, Ek12).

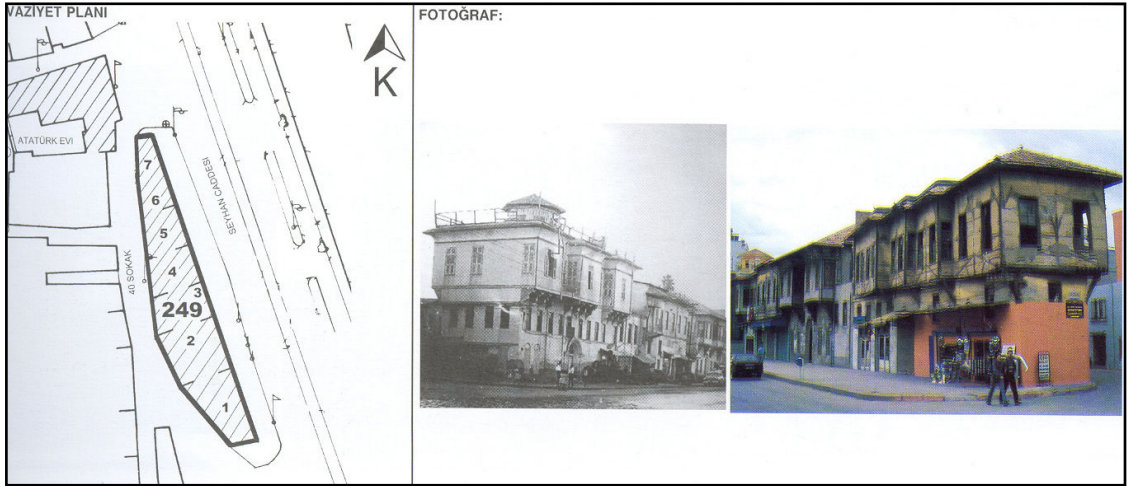

Şekil 3.3 Mahalle sınırlarını gösteren uydu görüntüsü (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

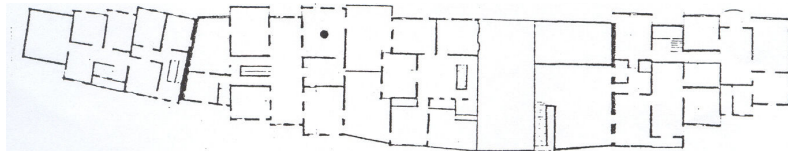

Şekil 3.4 Tepebağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

- Kayalıbağ Mahallesi: Bu mahalle Tepebağ Mahallesi'nin doğusuna ve Seyhan Nehri'nin kıyısına kurulmuştur. Nehir kenarında büyük parsellerde avlusuz konaklar inşa edilmiştir (Şekil 3.5, Şekil 3.6, Şekil 3.7, Şekil 3.8). İlk tescilli konaklar bunlar olmuştur. Konakların çatıları ise yazlık kullanım için tasarlanmıştır. Yıkımlar olmadan önce, mahallenin içlerine gidildikçe, avlulu ve 2 katlı konutlara sıklıkla rastlanmaktadır. Mahallenin yolları dar ve kıvrımlıdır (Ek 13, Ek 14).

Şekil 3.5 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki tarihi Sıraevler (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

Şekil 3.6 Tarihi Sıraevlerin planı (Adana Koruma Kurulu Arşivi)

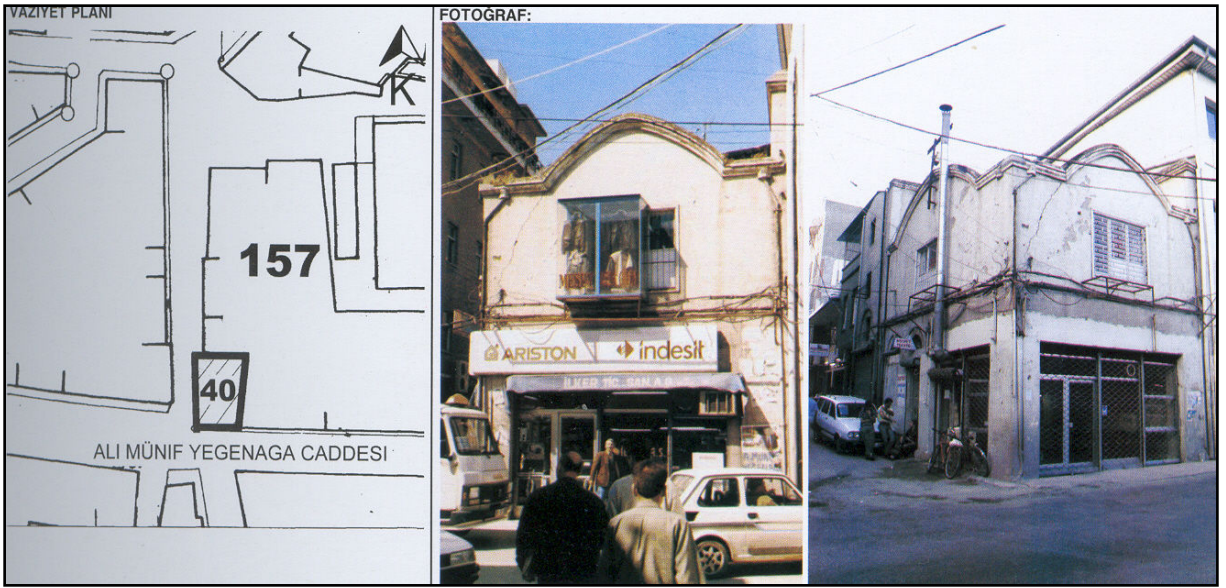

Şekil 3.7 Seyhan Kültür Derneği

Şekil 3.8 Tarihi Sıraevlerden bir örnek

- Karasoku Mahallesi: Avlusuz konutların bulunduğu bu mahalle, Tepebağ Mahallesinin güneyinde kurulmuştur. Binalar genellikle iki katlıdır. Yollar ise kıvrımlıdır. Günümüzde bu mahalledeki binalar genellikle ticari amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 3.9) (Ek 15, Ek 16).

Şekil 3.9 Karasoku Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

- Ulucami Mahallesi: Seyhan Nehri'ne bakan mahalle, Karasoku Mahallesinin doğusunda, Kayalibağ Mahallesinin ise güneyinde kurulmuştur. Tarihi anıtsal yapılar bu mahallede bulunmaktadır. Konutlar ise 2-3 katlı ve balkonludur. Yazlık kullanım için bölümleri vardır. Bu mahallede yollar diğer mahallelere göre geniş ve düzdür (Şekil 3.10, Şekil 3.11) (Ek 17, Ek 18).

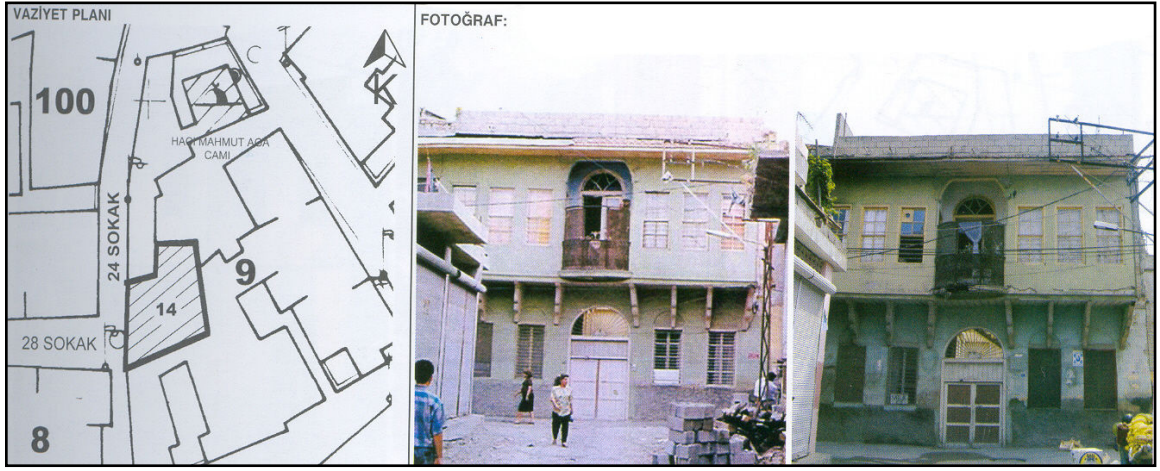
Şekil 3.10 Ulucami Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

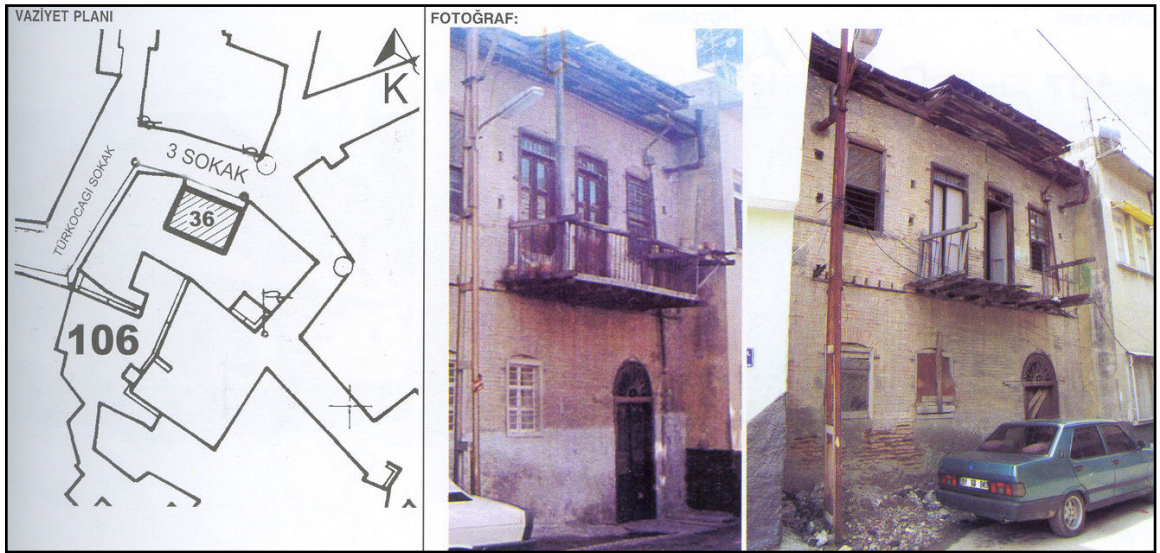
Şekil 3.11 Ulucami Mahallesinden bir görünüm

- Sarıyakup ve Türkocağı Mahalleleri: Karasoku ve Ulucami mahallelerinin güneyinde bulunmaktadırlar. Türkocağı Mahallesi Seyhan Nehri tarafındadır. Nehre yakın olan evler tek katlı ve avluludur. Daha içlerdeki evler 2 katlı olarak inşa edilmiştir (Şekil 3.12, Şekil 3.13, Şekil 3.14). Bu bölümdeki yollar nehir kıyısına oranla daha dar, kıvrımlı ve düzensizdir (Ek 19, Ek 20, Ek 21, Ek 22).

Bu mahalleler için bir koruma imar planı hazırlanmıştır. Ancak tek tük restorasyon çalışmaları dışında ne yazık ki köklü bir değişim sağlayacak bir girişim bulunmamaktadır.

Şekil 3.12 Sarıyakup Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

Şekil 3.13 Türkocağı Mahallesi'nden sivil mimari örneği (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

Şekil 3.14 Türkocağı mahallesinden sivil mimari örneği

3.2 Bölgedeki Yerleşim Süreci ve Geçirilen Evreler

İlk yerleşme bölgesinin, etrafı surlarla çevrili Tepebağ Höyüğü olduğu bilinen Adana'da, Doğu Roma İmparatorluğu zamanında Taşköprü'nün yapımıyla güneye, düzlüğe doğru bir genişleme görülmüş ve bu bölgede Kayalıbağ mahallesi kurulmuştur.

Bizanslılar döneminde kent imar görmüş, gelişmiş, ancak daha sonraki dönemlerdeki savaşlarla tekrar yıkılmış, yapılmıştır. Haçlılar döneminde tüm şehri çevreleyen surlar yapılmıştır (Tülücü, 1999, s:19) (Şekil 3.15) (Ek 23).

Memlukların 1334 yılında Adana'yı ele geçirmelerinin ardından 1353'te Ramazanoğulları dönemi başlamıştır. Bu başlangıç için yapılan savaşlarda Adana, çok büyük tahribatlara uğramıştır. Fakat Ramazanoğulları döneminde gelişmiş ve Alidede, Karasoku, Sarıyakup, Sofubahçe (Türkocağı), Ulucami isimli mahalleler kurulmuştur (Şekil 3.16).

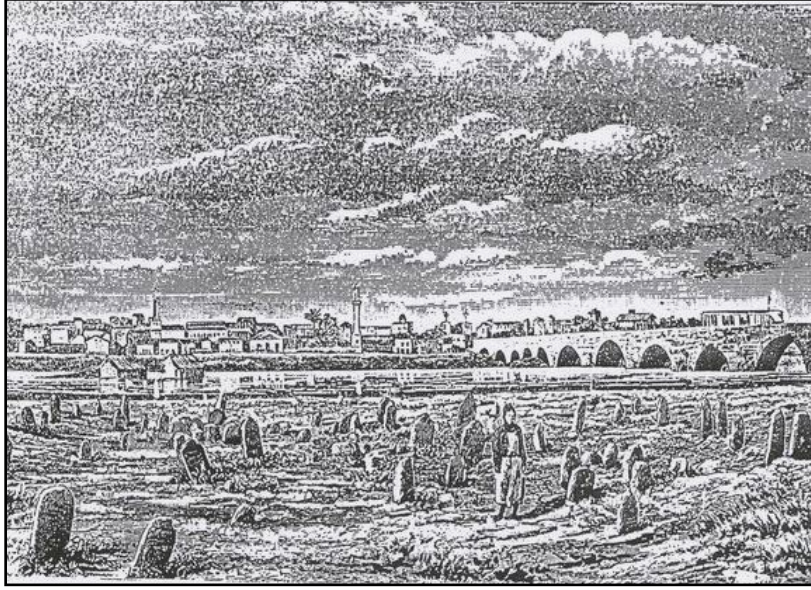
Ortadoğu ve Anadolu'yu birbirine bağlayan kavşak noktasında bulunan Adana, Ramazanoğulları döneminde, çok önemli bir yerleşim ve de ticaret merkezi alanına dönüşmüştür. XVI. yüzyılda, Halil Bey ve oğlu Piri Bey tarafından Ramazanoğulları vakfına gelir getirmesi amacıyla iş yerleri inşa ettirmiştir.

Evliya Çelebi'nin 1671'deki Adana ziyaretinde gözlemlediği ve kaleme aldığı, Adana'da bir kale bulunmaktadır ve içinde, 37 adet ev ile küçük bir cami, sur dışında ise 8700 adet kerpiçten yapılmış, üstü toprakla ve kireçle örtülü alçak evler olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde bağ ve bahçelerin içersinde yörenin zenginlerinin ve ileri gelenlerinin konutları ve sarayları bulunmaktadır (Şekil 3.13, Şekil 3.14).

Surların dışında kalan kentte, güvenlik için sokak girişlerine kontrol kapıları konulmuştur. Çarşı ve pazarlar kurulup, yol kenarlarına kaldırımlar yapılmıştır.

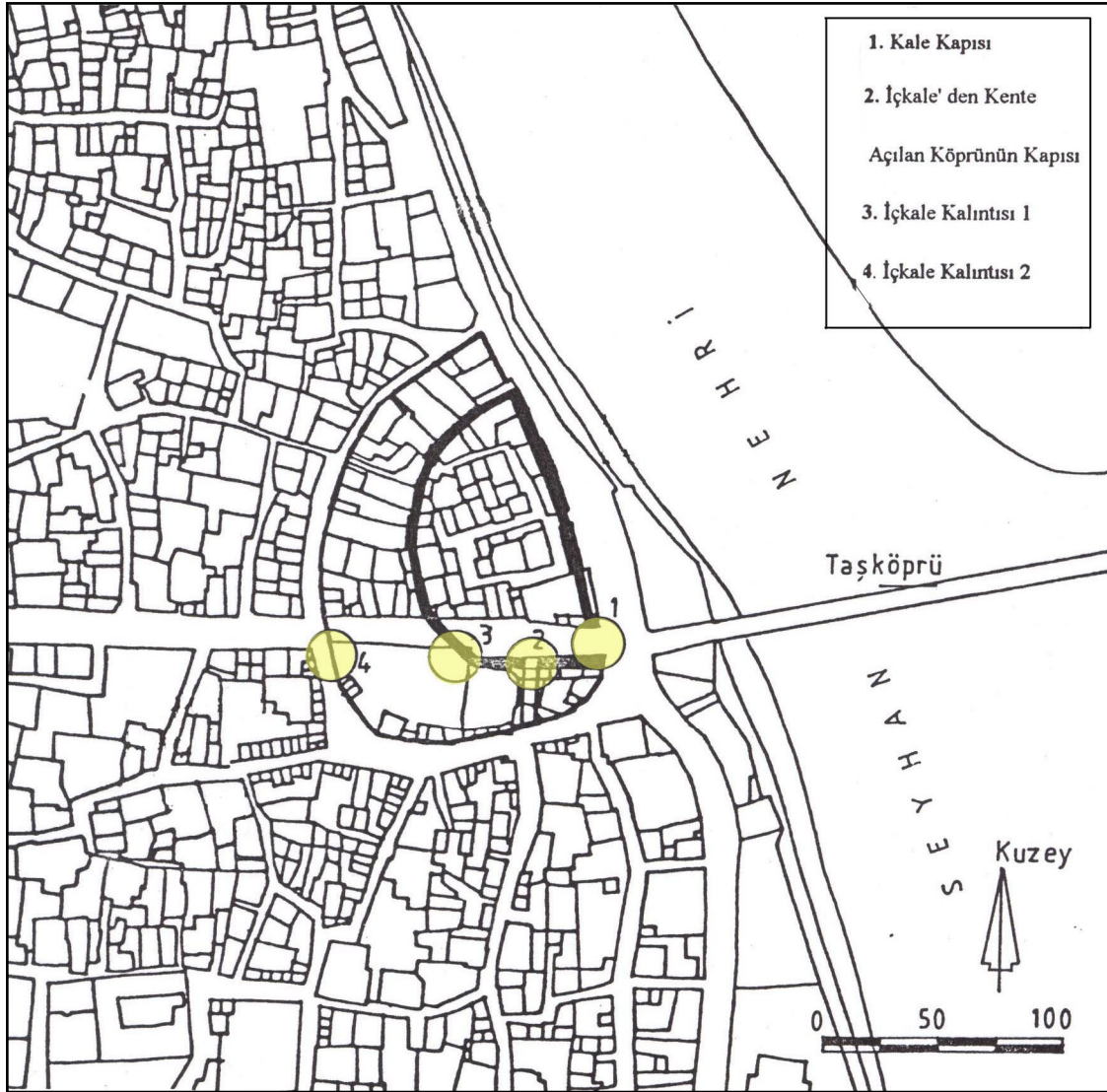
Şekil 3.15 Şehir suru ve kalıntılar (Oral, 1996, s:59)

Şekil 3.16 Ramazanoğulları'nın beylik merkezi Adana'dan bir görünüm (Oral, 1996, s:56)

Şekil 3.17 Piri Reis'in Adana Kalesi (Oral, 1996, s:64)

Şekil 3.18 İç kale sınırı ve kalıntılar (Oral, 1999, s:68)

3.2.1 XVI. Yüzyılda Bölgedeki Kentsel Yapının Mahalle Ölçeğindeki Gelişimi

Adana kentinin geleneksel dokusu ve kent merkezi XVI. yüzyılda Ramazanoğlu Beyliği döneminde oluşmuş ve Ramazanoğlu vakfının gerçekleştirdiği aktivitelerle gelişme göstermiştir (Karaman, 1992) (şekil 3.19).

1525 tarihinde Adana'da 17 mahalle bulunmaktadır (Oral, 1996, s:51). Bu mahallelerin kent içindeki konumları incelendiğinde, şehrin ilk kurulum yeri olan Tepebağ çevresine ve Ulucami Külliyesi etrafına dağılmış oldukları gözlenmektedir (Şekil 3.20).

1525 ve 1572 tarihleri arasındaki mahalle gelişimine bakılacak olursa: 1530 yılında kente Baytimur Mescidi Mahallesi eklenmiştir ve böylelikle, toplam mahalle sayısı 18'e çıkmıştır. 1536 yılında Burnukara Mescidi Mahallesi, Mescid-i Sadat Mahallesi ve Neccar Köyü

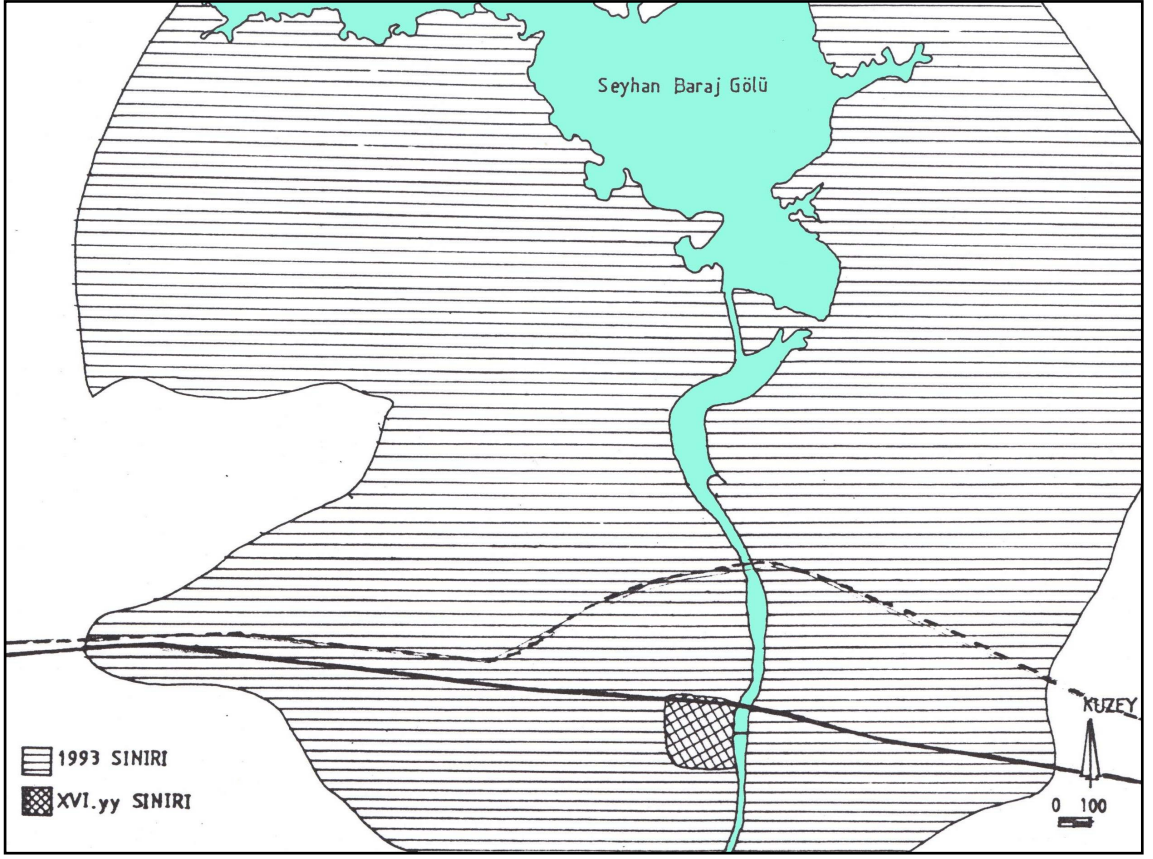
mahalleleri kurulmuştur. Bununla birlikte 21'e çıkan sayı, 1547 tarihinde Emirli, Mescid-Ramazanağa ve Yortan mahalleleri, 1572'de ise Mescid-i Cedid-i Halil Veled-i Sarıyakup, Mescid-i Derviş Ali, Mescid-i Hacı İbrahim ve Tayife-i Ermeniyan mahallelerinin kurulmasıyla 28'e ulaşmıştır (Şekil 3.21).

1572 tarihine göre Adana Kenti'ndeki mahalleler:

1. Hacı Fakıhoğlu Mahallesi: Bu mahallenin 1541 yılında yapılmış olan Cuma Fakıh Camisi çevresinde olduğu sanılmaktadır. XVI. yüzyıldaki kentsel konum içerisinde İç kale'yle şehir arasında bağlantı sağlayan tek köprünün çıkış yerinde bulunmaktadır.
2. Cami-i Cedid-i Halil Bey Mahallesi: Bu mahalle 1513 yılında Ramazanoğlu Halil Bey tarafından inşaatı başlatılan ve XVI. yüzyılda kente merkez oluşturan Ulucami'nin çevresinde bulunmaktadır.
3. Kara Sofu Mahallesi: Bu mahalle Ramazanoğlu çarşısını ve bu çarşının kuzey batısındaki bölümünü sınırları içersine almaktadır.
4. Mescid-i Saçlı Ahmed Mahallesi: Yapılan araştırmalar sonucunda görülen şudur ki: Bu mahalle XVI. yüzyıldan çok önce kurulmuştur ve şu anda Gazi Ortaokulu'nun bulunduğu bölgede yer almaktadır.
5. Burnukara Mescidi Mahallesi: 1536 tarihinde adı geçen bir mahalle olmuştur. Fakat tam olarak yerleşim yeri sınırları bilinmemektedir.
6. Tepebağ Mahallesi: İlk olarak 1547 yılında adı geçen Tepebağ Mahallesi, Adana'nın en eski yerleşim yeridir. Bugün de aynı adla anılan mahallenin daha önceki adının Kasarcılar olduğu düşünülmektedir.
7. Kantaroğlu (Kantaran) Mahallesi: Mahallenin yerleşim yeri sınırları günümüzde bilinmemektedir.
8. Debbahane Mahallesi: Şu anki kentsel yerleşimdeki sınırları Taşköprü ile Hükümet Konağı arasındadır. 1891-1895 yılları arasında adı değişik Türkocağı Mahallesi olmuştur.
9. Su Gediği Mahallesi: Mahalle adını Seyhan Nehri'nin girinti yaptığı bölgede kurulduğu için almıştır.

Şekil 3.19 Adana kentinin, vakfiyelere göre XVI. yüzyıldaki yapısı (Oral, 1996, s:47)

Şekil 3.20 XVI. yüzyıldaki Adana kent yerleşmesinin 1993 tarihli yerleşme içindeki yeri (Oral, 1996, s:33)

10. Zaviye-i Yeraş Dede Mahallesi: Bu mahallenin günümüz yerleşimindeki sınırları bilinmemektedir.
11. Akça Mescid Mahallesi: Adana'daki en eski Türk yapısı olan Akça Mescid'in etrafında kurulmuştur.
12. Emirlü (Emirler) Mahallesi: Abidinpaşa Caddesi üzerindeki Emirlioğlu Hamı'nın çevresinde kurulduğu düşünülmektedir.
13. Mescid-i Ramazanağa Mahallesi: Adına 1547 yılında rastlanan bu mahalle Ramazanoğulları Çarşısı'nın güney doğusunda kurulmuştur.
14. Kayalıbağ Mahallesi: İçkale'nin kuzey batısında yerleşim gösteren bu mahalle günümüzde de mevcuttur.
15. İsa Hacıoğlu Mahallesi: Çakmak Caddesi ile Cemal Gürsel caddesi arasında kurulmuştur.
16. Bab-ı Tarsus Mahallesi: Mahalle Kemeraltı Camisi ve Bebekli Kilise etrafında konumlanmıştır.

17. Yukarı Mahalle (Hacı Hamid Mescidi Mahallesi)

18. Çukur Mescit Mahallesi: Bu mahalle Kayalıbağ Mahallesi'nin batısında konumlanmıştır.

19. Yortan Mahallesi

20. Cami-i Atik Mahallesi

21. Kadı Mescidi Mahallesi: Günümüzdeki yerleşimde bulunmayan mahallenin Ramazanoğulları Çarşısı'nın kuzeye açılan kapısına baktığı düşünülmektedir.

22. Mescid-i Sadat Mahallesi

23. Baytimur Mescidi Mahallesi

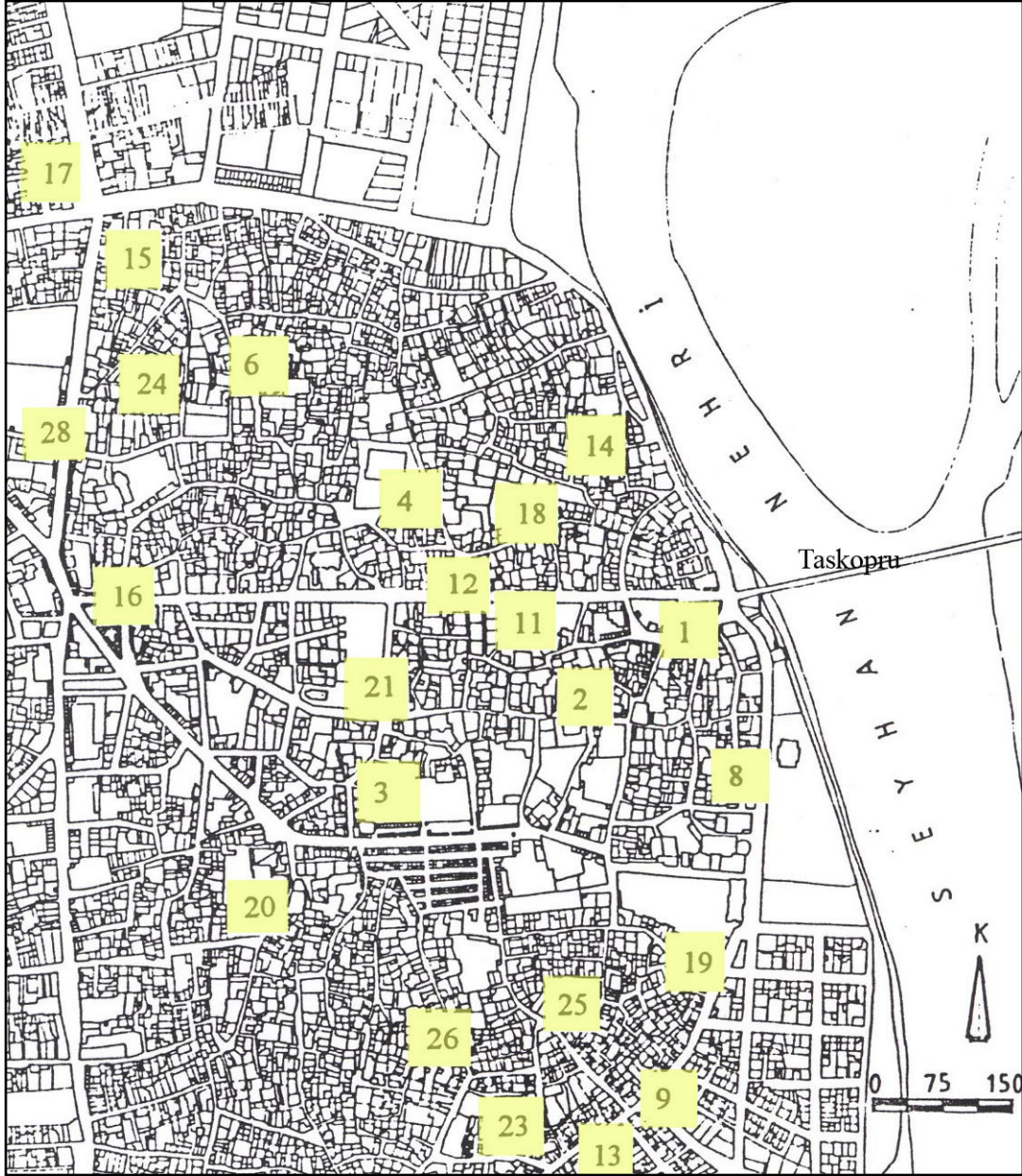
24. Neccarköyü (Neccaran) Mahallesi: Cemal Gürsel Caddesi ile Çakmak Caddesi arasında konumlanmıştır.

25. Mescid-i Ceddid-i Halil Veled-i Sarıyakup Mahallesi: İlk olarak 1572 yılında adı geçmiştir. Bugünkü Sarıyakup Mahallesinin bulunduğu bölgede kurulmuş olduğu düşünülmektedir.

26. Mescid-i Derviş Ali Mahallesi

27. Mescid-i Hacı İbrahim Mahallesi

28. Tayyife-i Ermenian Mahallesi: İlk olarak 1572 tarihinde adı geçen bu mahalle gayrimüslimlerin yaşadığı bir mahalle olup Kuruköprü civarında kurulmuştur.

Şekil 3.21 XVI. yüzyılda Adana'daki mahallelerin 1996 yerleşimindeki konumu (Oral, 1996, s:34)

3.2.2 XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Bölgenin Fiziksel Yapısı

XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda zayıflayan Osmanlı yönetimi ve yoğunlaşan aşiret ayaklanmaları sonucu kentte bir gerileme yaşanmıştır. Söz konusu dönemde kentin fiziksel yapısı hakkındaki bilgiler oldukça kısıtlıdır ve bu bilgilere göre yerleşim alanları sadece, yeni yapılan birkaç mescit etrafında, güneye doğru genişlemiştir. XVIII. Yüzyıl Osmanlı dönemi konutları ise Abel'in kadı sicillerine dayandırdığı araştırmasında şu şekilde anlatılmaktadır. Evlerin en az yarısı tek katlıdır. Büyük çoğunluğu tuğladan inşa edilmiştir. Hepsi bir avlu etrafında toplanmış farklı birimlerden oluşmuştur ve hiçbirinin dışa açılan penceresi yoktur.

Söz konusu dönemde ortadaki avlulara yerel ağızla havlu, avlunun üzeri bir çatıyla örtülü kısmına da örtme denmektedir. Odalar beyt olarak adlandırılmaktadır. Evelerin çoğunda haremlik ve selamlık ayrı bölümler halinde inşa edilmiştir. Hareme dahiliye menzil, selamlığa ise hariciye menzil denmektedir. Pek çok evin kuyusu ve helası olmasına karşılık, mutfak nadiren tanımlanmış ve inşa edilmiştir. Muhtemelen havlunun ya da örtmenin ateş yakmaya uygun ve kuyuya yakın bir kısmı mutfak olarak kullanılmıştır. Adana şehir manzarasını en çarpıcı biçimde belirleyen öge ise çardaklardır. 4 ayak üzerinde yükseltilmiş bir platformdan ibaret olan çardakların pek azının üzeri örtülüdür ve bunaltıcı yaz gecelerinde ferah yaşama mekanları olarak tercih edilmişlerdir (Toksöz-Yalçın, 1999, s:444).

3.2.3 XIX. Yüzyılda Adana'nın Kentsel ve Mimari Yapısının Gelişimi

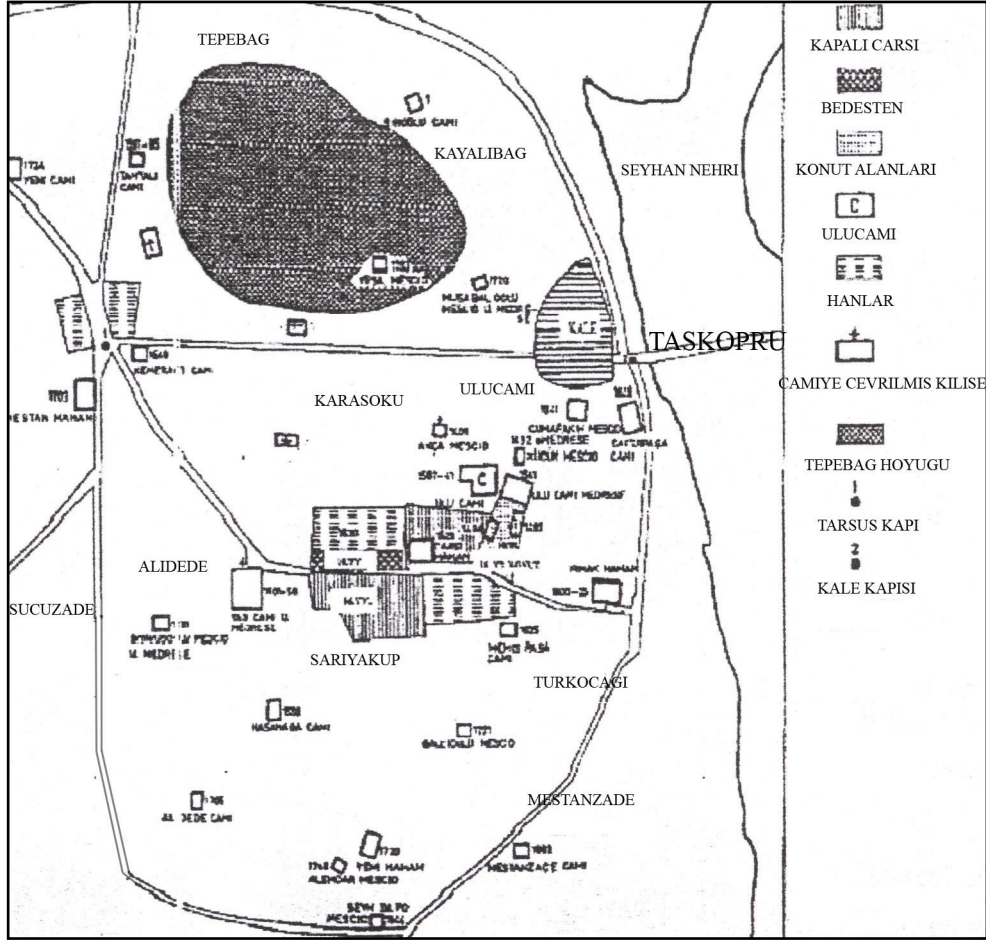
3.2.3.1 Kentsel Yapının Gelişimi

Adana, tarihi kent merkezi olan Tepebağ Höyüğü etrafında, ana akslar doğrultusunda tek merkezli bir gelişme göstermiştir (Karaman, 1996). Bu gelişim Tepebağ'dan sonra, Alidede, Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Türkocağı ve Ulucami mahallelerinin kurulmasıyla doğu ve güneye doğru devam etmiştir (Şekil 3.22).

Tarihi kent merkezinde Ramazanoğulları döneminden kalma kamu ve ticaret binaları bulunmakta, dairenin etrafında ise konut olarak kullanılan binalar yer almaktadır. Bedesten, Kapalıçarşı, perakende ticaret merkezleri, bakırcılar ve kazancılar bu bölgede bulunmaktadır. Ticaret merkezleri zaman içinde doğuya ve kuzeye doğru giderek şimdiki Abidinpaşa ve Saydam Caddeleri'ne yerleşmiştir.

XIX. yüzyılda Adana'yı ziyaret eden İngiliz Kinnier, Adana'nın Tarsus'tan daha büyük olduğunu ve daha iyi yapılaştığını, Seyhan Nehri'nin sağ kıyısında, hafif bir eğim üzerinde, anfi tiyatro biçiminde yükseldiğini ve çevresinin de ağaçlarla kaplı olduğunu yazmaktadır (Çelmeoğlu, 1996).

1833 yılında Charles Texier gezi notlarında, Adana'nın çok sessiz bir yer olduğunu ve evlerin kale gibi duvarların içerisine saklandığını, halkın yapısında olan güvensizliğin yapılarına da yansıdığını ifade etmektedir. Evlerin sokağa açık pencereleri olmadığı için sokakların tuğladan iki uzun duvar sırası gibi yerleştirildiğini belirtmektedir (Çelmeoğlu, 1997).

Şekil 3.22 Adana'nın 1832'ye kadar geçirdiği fiziksel değişimler (Karaman, 1996)

3.2.3.2 Mimari Yapının Gelişimi

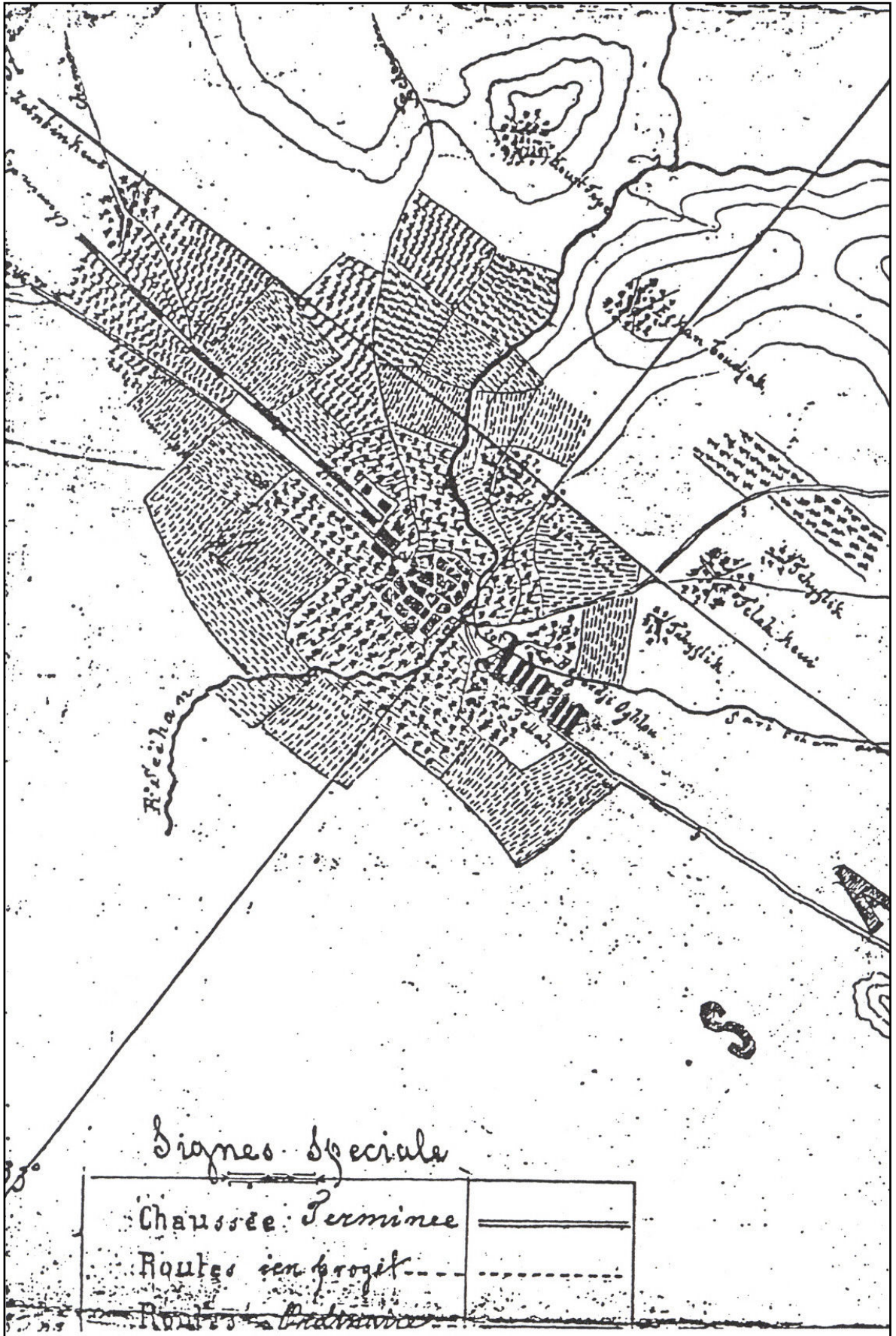
Çukurova Bölgesi'nde büyük ölçüde izleri görülen Osmanlı ve Mısır mimarisi, Adana mimarisinin gelişimine önemli oranda katkıda bulunmuştur (Şekil3.23, Şekil 3.24).

Bölgede yazların çok sıcak geçmesi ve iklimin nemli olması, yapıların planlanmasında en önemli etkenlerden bir tanesi olmuştur.

Pek çok gezgin notlarında Adana'dan bahsetmiştir. 1825 yılında Paris'ten Adana'ya gelen Labord ise Adana'nın 25 bin nüfuslu bir yerleşim olmasına rağmen, uzaktan büyük bir şehir izlenimi verdiğini yazmaktadır.

Şekil 3.23 1872 tarihli Adana haritası (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

Şekil 3.24 1892 tarihli Adana Haritası (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

Dr. Şerafettin Mağmuni ise 1859 yılında Adana'daki evlerin kerpiç, üstleri düz, sıvasız ve badanasız olduğunu uzaktan bakınca toprak yığınları gibi gözüktüğünü yazmıştır. Evlerin arasında ise Ermeni manastırı ve kilisesinin bulunduğunu belirtmiştir. Şerafettin Mağmuni ayrıca Adana'nın nüfusunun büyük çoğunluğunu Hıristiyan Ermenilerin oluşturduğunu ve Amerikalıların da burada yaşadığını yazılarına eklemiştir.

XIX. yüzyılın ortalarına kadar devam eden kerpiç ve toprak damlı bina yapımı, sanayileşme hareketleri ile gelişim göstermiştir. Bu gelişim yolların da iyileştirilmesine neden olmuştur.

Hacı Süleyman Ağa ve Hacı Nafiz Özşahin de Adana'yla ilgili olarak çarşının çok gelişmemiş olduğunu, Abidinpaşa Caddesi yerinde 1890'ların sonunda patika bir yol bulunduğunu ve bu yolun yağmurlu günlerde geçilmez bir duruma geldiğini belirtmişlerdir.

Halil Paşa zamanında, dar olan caddelerin genişletildiğinden ve Seyhan Nehri taşıdığı zaman kentin kuzeyinin ve batısının da sel altında kaldığından bahsetmişlerdir. Yine bu dönemlerde, taşkınların olduğu zamanlarda, eski Vilayet Binası'nın olduğu Hükümet Caddesi'nde ulaşım botlarla sağlanmıştır (Şekil 3.25).

XIX. yüzyılda Adana mimarisinde, Barok, Rokoko ve Neo-gotik akımların etkisi görülmüştür. Ancak bölge iklimi ve geleneksellik bu akımların biraz daha farklı yorumlanmasına neden olmuştur.

XIX. yüzyılda ülke çapında etkileri görülen Ampir üslubun, Mısır'ın Adana'yla olan ilişkilerinden dolayı öncelikle Mısır'dan Adana'ya, ondan sonra da bütün ülkeye yayıldığı söylenmektedir. Bundan anlaşılan şudur ki: Adana Osmanlı için o dönemlerde kültürel anlamda önem taşımaktadır.

Şekil 3.25 Vilayet Konağı (AFAD arşivi)

3.2.3.3 Adana'da Geleneksel Konut Dokusunun İncelenmesi

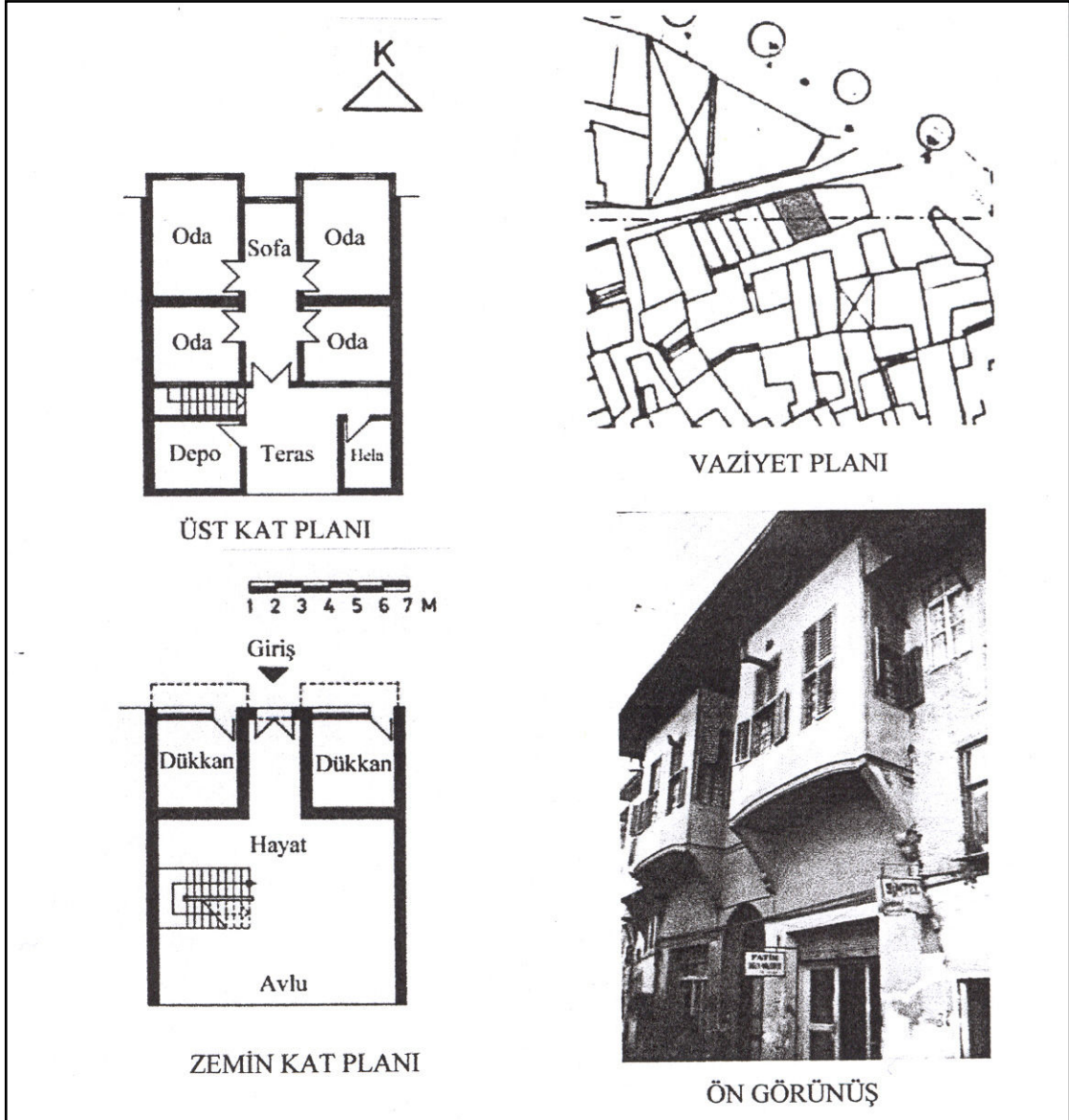
Adana'da geleneksel dokunun biçimlenmesinde kullanılan her ögenin arkasında gerçekçiliğin ve akılcılığın yattığı öne sürülmektedir. (Çelik, 1999, s:45). Binaların fonksiyonelliği birinci planda tutulup, konfor ve kullanıcı gereksinimlerine önem verilmiştir. Estetik kaygıların ikinci plana atılmasına rağmen, binaların etkileyici olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

Bugün tarihi doku olarak gördüğümüz alanda, uyumlu ve dengeli bir mekan zenginliği yaratılmıştır. Kargaşa hissi veren mekanlara pek rastlanmamaktadır. Mekanlar arasında hassas bir denge ve uyum söz konusudur. Konutların yapımında tutumluluk hakimdir. Herkesin kullanabileceği ortak mekanlar belirlenerek ailenin mahremiyetine hanel gelmeden beraber kullanılmıştır (Çelik, 1999, s:47). Konutların içerisinde mahremiyeti sağlamak için güney cephesi açık ve içe dönük küçük avlular da bulunmaktadır.

Geleneksel binalar, parsel içerisinde bir taraftan sokağa bitişik, diğer taraftan ise avluya bakan bir yerleşime sahip bulunmaktadır (Şekil 3.26). Bu parsellerdeki konutlar 1-2 katlı olup, güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda konumlanmıştır.

Geleneksel konut mimarisinde, taş, toprak ve ahşap gibi doğal yapı malzemeleri kullanılmıştır.

Binalarda zemin katlar kagir, üst katlar ise ahşap olarak inşa edilmiştir. Konutların giriş kapılarında demir süsleme elemanları kullanılmıştır. Bu da konutlara ayrı bir güzellik katmaktadır.

Şekil 3.26 Kayalıbağ Mahallesi'nden geleneksel konut örneği (Tülücü, 1999, s:42)

Yapıların mimarisinde, saçak ve çıkma gibi mimari elemanlara yer verilmiştir. Bu elemanlar binaya dışarıdan estetik bir etki katarken, kullanılan çıkmalar, binanın içeriden de genişlemesine sebep olmuştur (3.27). İklim nedeniyle binalar kalın duvarlı ve az pencereli olarak tasarlanmıştır. Gölge sağlamak için geniş saçaklar ve konsollar kullanılmıştır. Bu sayede, yazın kavurucu sıcaklığı, konut sakinlerini en az derecede etkilemiştir.

Çok farklı kültürlerin özelliklerini bünyesinde bulunduran yapılar, kentin büyük bir kültür merkezi olduğunu göstermektedir. Mimari açıdan çok değerli olan bu yapılar, maalesef

zamanla, doğal ve yapay nedenlerden dolayı yok olmaya başlamışlardır.

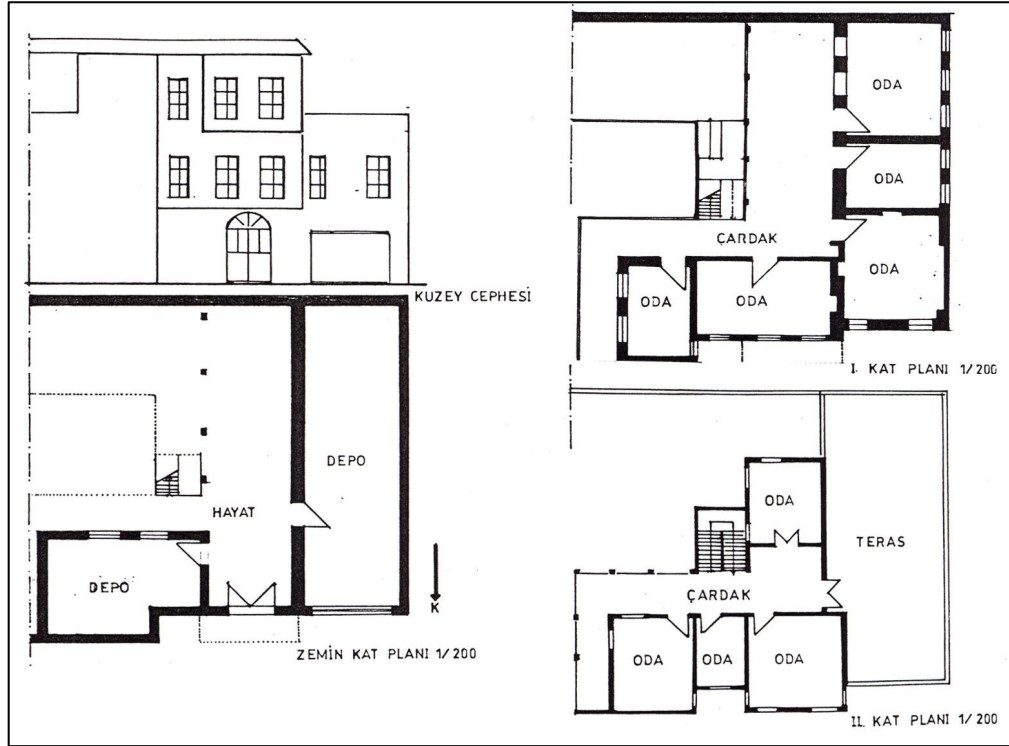
Şekil 3.27 Gülek Eczanesi

Geleneksel konutların yapımında esneklik göz önüne alınmıştır. Aileler büyüdüğü takdirde konutlar büyüüp isteğe bağlı olarak bölünebilecek şekilde tasarlanmıştır. Konutların bu esnekliği sayesinde, günümüzde, eskiden konak olarak kullanılan binalarda artık birkaç aile birden yaşayabilmektedir.

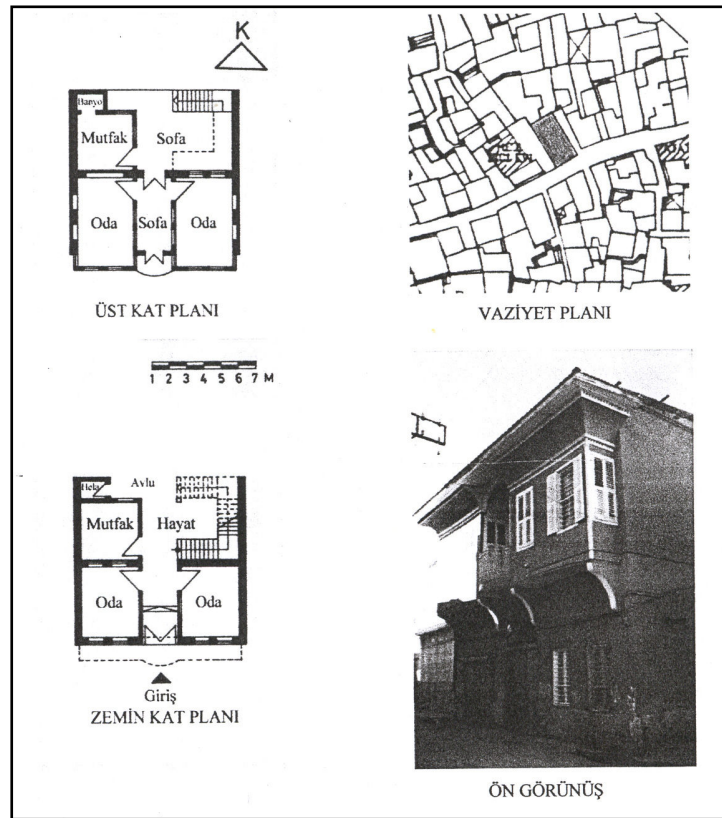
Geleneksel konutlar bu özellikleriyle hem bütün ihtiyaçları karşılayacak şekilde fonksiyonel, göze hitap edecek şekilde estetik, hem de kullanıcı sayısının değişimini kaldıracak şekilde esnek olabilmişlerdir.

Durumları iyi olan ailelerin yazlık ve kışlık olarak kullanılmak üzere iki tane evleri bulunmaktadır. Durumları iyi olmayan aileler aynı konut içerisinde ya kat değiştirerek yaşamakta ya da yaz kış farklı cephelere bakan odalar kullanmaktadır (Şekil 3.28).

Tepebağ ve çevresindeki konutların şekillenmesinde iklim koşulları, arazi dokusu, bölgenin gelenekleri ve kültürü, mekanların kullanımı, donatılar ve bölgede bulunan malzeme, rol oynayan önemli etmenler olmuştur. Bu sayede de, geleneksel konutlar bölgeye özgün tasarımlar olarak ortaya çıkmışlardır. Bu sistemde maksimum konfor sağlanmaya çalışılmıştır. Adana'nın yakıcı sıcağından korunup, rüzgarın eve girebileceği şekilde iç ve dış olmak üzere sofalar kullanılmıştır (Şekil 3.29).

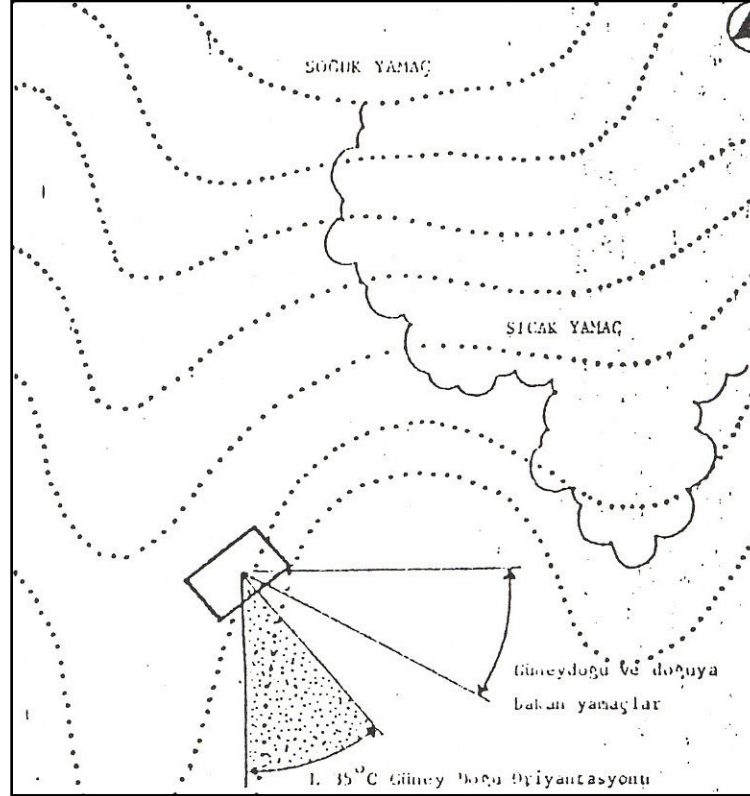

Şekil 3.28 Tepebağ Mahallesi'nden geleneksel konut örneği (Çelik, 1999, s:84)

Şekil 3.29 Kayalıbağ Mahallesi'nden iç ve dış sofalı geleneksel konut örneği (Tülücü, 1999, s:44)

Adana'da hakim rüzgar güneybatıdan estiği için konutlar bu tarafa yönlendirilmiştir. Bu sayede cephelerin dar olması dezavantajına rağmen rüzgar konutların içine rahatlıkla girebilmiştir. Binaların arasında kalan sokaklar da rüzgardan faydalanabilecek düzende tasarlanmıştır. Binalar arasındaki mesafe dar olduğundan dolayı birbirleri üzerine gölge düşürüp hem sıcaklığın ev içersindeki etkisi azaltılmış, hem de sokaklarda da serinlik sağlanmıştır (Şekil 3.30).

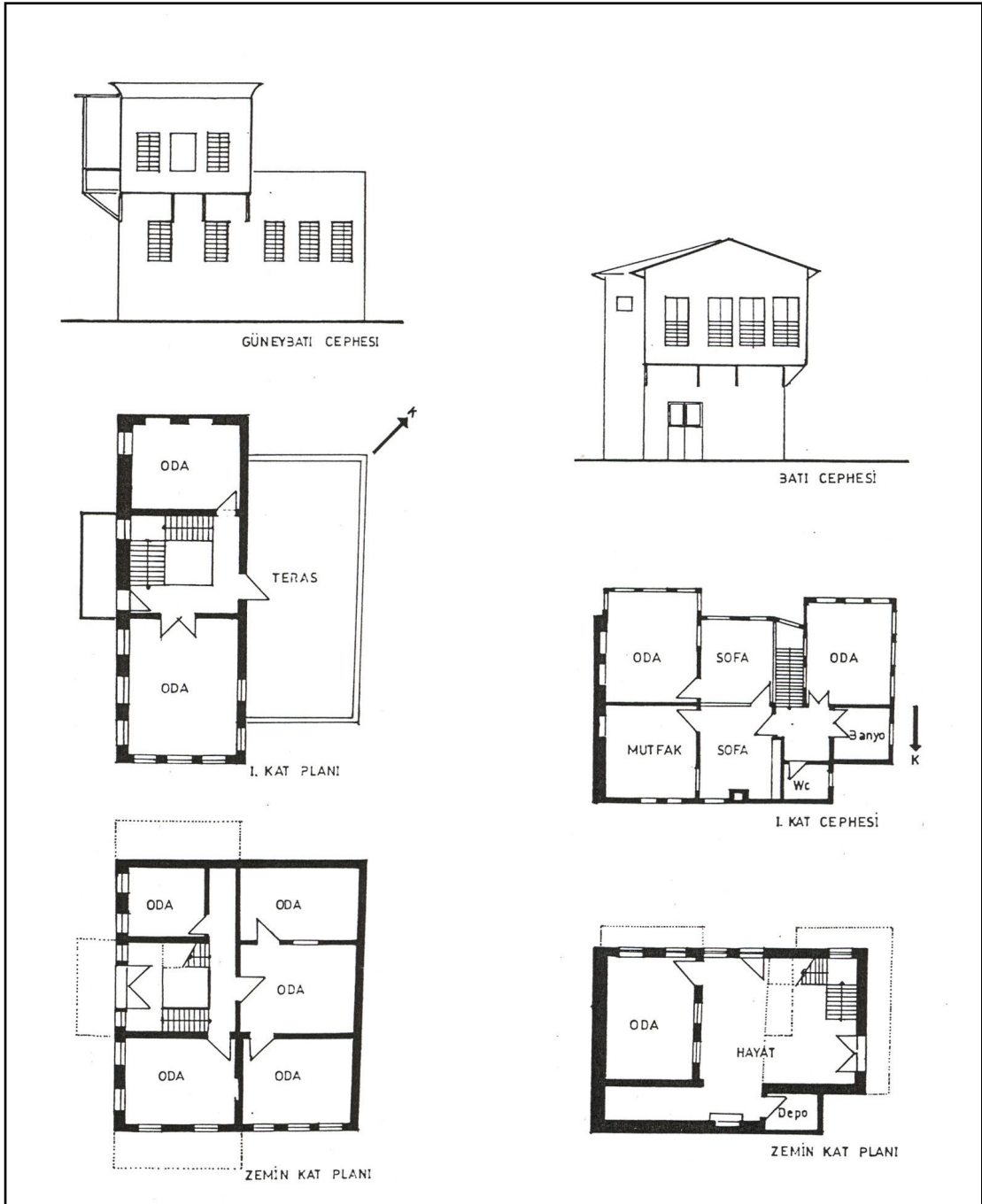
Şekil 3.30 Sıcak kuru iklime göre biçimlenme (Ayan, 1983)

Adana'daki konutların çoğu, XIX. yüzyıla kadar dışa tamamen kapalı olarak tasarlanmıştır. Bu binaların rüzgarı içine alabilecek güney- güneybatı yönünde yerleştirilmiş iç avluları bulunmaktadır ve o dönemde yağışlı günler dışında yaşam bu avlularda sürdürülmektedir.

Geleneksel yapılarda, cepheler güneşi kontrol edebilecek şekilde yerleştirilmiştir. Güneyde, yüzeylerde geniş ve açık boşluklar bırakılmasına rağmen, kuzeyde gerek olmadıkça yüzeyde açıklık bırakılmamaya çalışılmıştır. Özellikle güney pencerelerinde güneş kontrol elemanları kullanılmıştır. Ayrıca sokak cephelerinde, yalnız manzara ve plan geometrisini düzgün forma ulaştırmak için değil, sokak cephelerinde rüzgardan yararlanmak için de açık ve kapalı çıkımlar yapılmıştır (Uyduran, 1996).

Bina tasarımlarında konforu en iyi şekilde sağlayabilmek için birçok detaya yer verilmiştir.

Genellikle 2 katlı ve çatılı olarak tasarlanan bu binaların zemin katlarında bulunan odalar küçük ve az pencerelidir. Bazı konutlarda, odalar kış odası ve yaz odası olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Şekil 3.31). Zemin katta bulunan kış odalarında tavan yüksekliği düşük tutulmuş, duvarlar ise kalın yapıp kerpiç veya taş malzeme kullanılmıştır. Bu yüzden bu odalarda kışları ısıtma problemi bulunmamaktadır. Yukarı katlardaki diğer odalarda ise tavanlar yüksek yapıp, hava sirkülasyonunun sağlanması amaçlanmıştır.

Şekil 3.31 Tepebağ Mahallesi'nden geleneksel konut örnekleri (Çelik, 1999, s:81,82)

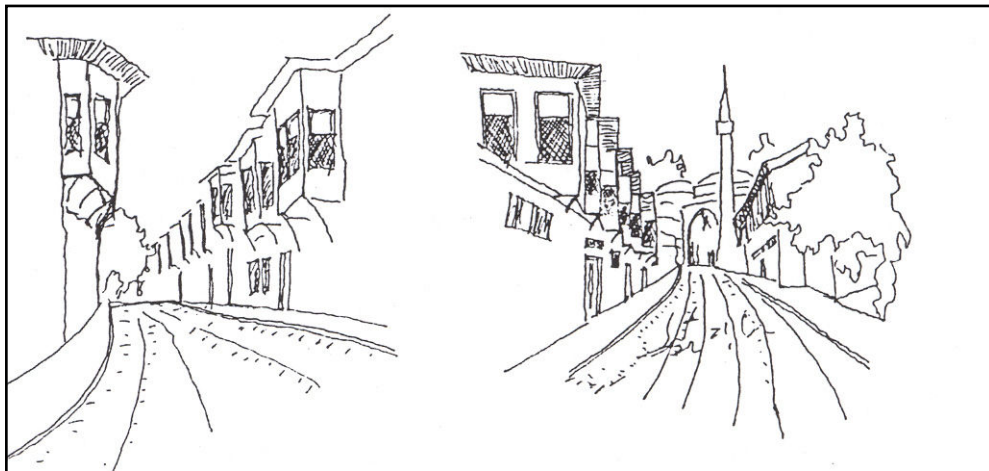
Yazları Adana'nın aşırı sıcağının etkisini azaltabilmek amacıyla diğer bir yol olarak da evlerin saçaklarının gölgeleme amaçlı kullanılması bulunmuştur. Uzun saçaklar sayesinde hem binaya gölge sağlanmış, hem de bina yağmurdan korunmuştur.

Nemin etkisini azaltmak için çatılarda boşluklar bırakılmış, bu sayede doğal havalandırma sağlanmıştır. Bazı konutların çatılarında ise teraslar tasarlanmıştır. Bu sayede yazın oturabilecek ve hatta yatılabilecek mekanlara kavuşulmuştur.

Geleneksel konut tipleri kullanıcıların inanışlarına göre farklılık göstermektedirler. Müslümanların oturduğu konutlardaki mahremiyet olgusu, gayri Müslim halkın oturduğu evlerde bulunmamaktadır. Müslümanların oturdukları evlerde; binalar dışa kapatılmış ve odalar sofa veya avlular etrafına yerleştirilmiştir. Üst katlardaki pencerelerde kafes kullanılmıştır ve evin içinde oturma odası olarak kullanılan bölümler sokaktan uzakta tasarlanmıştır. XIX. yüzyıldaki bu mahremiyet anlayışı Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle değişmiş ve yumuşamıştır.

Gayri Müslimlerin evleri ise, Müslümanların evleri gibi içe dönük değil, dışa dönük tasarlanmıştır. Bu evlerin farkları arasında, pencere sayısının çokluğu, barok tarzında balkonların kullanılması sayılmaktadır. Müslüman evlerindeki balkonlar ise ahşap kafesle çevrili, içerisinin görülmesini müsaade etmeyecek tipte olmuştur. Müslüman konutlarının içe dönük olması komşuluk ilişkilerini güçlendirmiştir. Gayri Müslimlerin konutlarında ise, konutlar parsellerle aynı büyüklükte inşa edilmiştir.

Geleneksel binaların küçük parsellerde bitişik nizam şeklinde inşa edilmesi dar ve kıvrımlı yolların oluşumuna sebep olmuştur (Şekil 3.32).

Şekil 3.32 Konutların dar ve kıvrımlı sokaklara göre biçimlenişi (Çelik, 1999, s:53)

Sık sık yön değiştiren ve dirsekler oluşturarak devam eden sokaklar, bir konutla son bulup çıkma sokak oluşturabileceği gibi, genişlikleri farklı sokaklarla da birleşebilmektedir. Ada içindeki yapılara, genellikle çıkma sokaklarla ulaşılır. Büyük mülkiyet birimlerinden, zamanla aile fertleri ya da miras yolu ile kk birimlere geçildiğinden çıkma sokaklar oluşmuş olmalıdır (elik, 1999, s:52).

İlk yerleşim yeri olan Tepebağ'da parsel kullanılırken, parselin arka bölümünde kk avlular bırakılmıştır. Bitişik nizamda inşa edilen tek ya da çift katlı konutlar güneybatı-kuzeydoğu yönünde konumlanmıştır. Genelde dar ve eğimli sokakları ile düzensiz bir biimlenişe sahip olan doku, yer yer genişleyerek anlamsız kk meydancıklar oluşturmuştur (elik, 1999, s:53).

O dönemde Seyhan Nehri'nin kıyısında Kayalıbağ mahallesinin sınırları içinde gösterişli konaklar bulunmaktadır. Bu konaklar bütün parseli kaplamıştır ve içlerinde avlu tasarlanmamıştır. Mahallenin daha iç kısımlarına gidildikçe de Tepebağ mahallesine benzer sokak dokularına rastlanmaktadır (şekil 3.33, şekil 3.34).

Eski Adana'nın bir diğer önemli mahallesi olan Ulucami ise anıtsal mimari örneklerini içinde bulundurmaktadır. Bu mahallede de 2-3 katlı konaklar inşa edilmiştir fakat bu konaklarda avlu bulunmamaktadır. Mahallenin sokakları ise anıtsal yapılar nedeniyle daha düzenli ve geniştir. Fakat iç kısımlara gidildikçe Tepebağ mahallesine benzer bir düzene rastlanmamaktadır.

Yeşil alanlar ise genelde Seyhan Nehri kıyısında bulunmaktadır. Bunun dışında Ulucami Mahallesi'nde anıtsal mimari örneklerin avlularında ve bazı sokakların arasında yeşil dokuya rastlanmaktadır. O dönemlerde meydan kavramı çok fazla bilinmediğinden ancak aralarda kk boyutlarda meydanlar oluşmuştur.

Geleneksel konutlar avlulu ve avlusuz olarak tasarlanmış olduğundan iki tipin mekansal kurguları birbirinden ayrı olmuştur. Avlusuz konutlarda kapıdan içeri girildiğinde, taşlık adı verilen i sofaya gelinirken, avlulu konutlarda ise bahçeye çıkılmaktadır. Geleneksel konutlar, giriş katı, ara kat ve st kattan meydana gelmektedir. Giriş katlarında genellikle depo, ahır, mutfak, hama ve tuvalet gibi bölümler bulunmaktadır. Bu bölümler diğer odalara göre kktr ve daha az sayıda pencereye sahiptir. Bu sayede hem güvenlik sağlanmaktadır hem de ısıtma-soğutma işlemleri daha rahat bir şekilde yapılabilir.

Şekil 3.33 Seyhan Nehri kıyısı (TURSAB arşivi)

Şekil 3.34 Seyhan Nehri kıyısı (TURSAB arşivi)

Ara kat daha çok kışlık kullanım için düzenlenmiştir. Bu bölümde tavan yüksekliği ısıtma problemini çözebilmek için daha alçak tutulmuştur. Ayrıca bu katta bazı servis mekanları da bulunmaktadır. Pencereleer ısıyı kaçırmayacak kadar küçük, aydınlatmayı ve havalandırmayı engellemeyecek kadar da büyük tutulmuştur. Üst katta ise odalar ve sofalar bulunmaktadır. Genelde yazlık kullanıma cevap veren üst katlarda çıkımlar kurgulanmıştır. Bununla birlikte görsel etkileşim sağlanmış ve iklimlendirmeye katkıda bulunulmuştur. Ayrıca konutların üst katlarındaki teraslarda yaz ayları için serin birer oturma alanı oluşmuştur. Avlusuz konutlarda ise giriş kapısının üstünde yarı gömme balkonlar inşa edilmiştir.

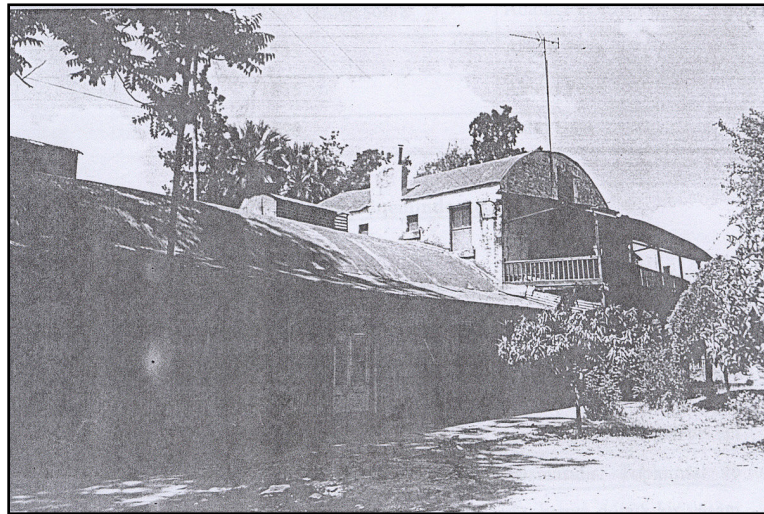
Milattan önceki dönemlerden itibaren birçok kavime ev sahipliği ettiği için farklı kültürlerin izleri görülen Adana kentinin yerel mimarisinin oluşumunda önemli bir rol alan kültür, geçmişten bugüne kadarki süreçte yaşamış toplumların, politik, ekonomik, din ve geleneksel değerlerinin mekana etkisiyle ortaya çıkmıştır (Tavşan, 1993).

Geleneksel konutların tasarımında amaç, insanların rahat, mutlu ve özgür yaşamaları olmuştur.

Yaşam biçimleri mekana yansımıştır. Eylemlerin tipleri, ne yapıldığından çok nasıl yapıldığı önem kazanmıştır (Çelik, 1999, s:51).

3.2.3.4 XIX. Yüzyıl Mimarisine Örnekler

- Eski İstasyon Binası: Bu bina, kagir yapıım sistemi kullanılarak inşa edilmiştir. Yapı, ahşap kirişleri, tuğla duvarları ve dökme demir payandaları ile Osmanlı mimarisinin özelliklerini göstermektedir (Şekil 3.35) (Ek 24).

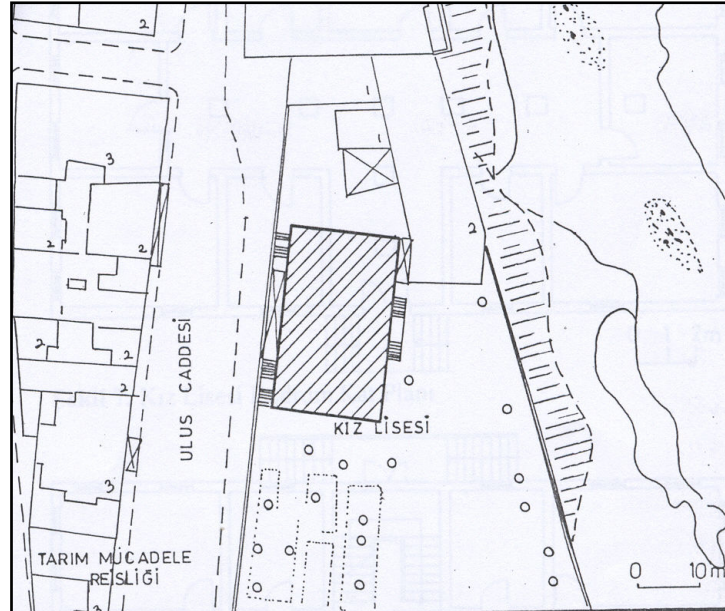

Şekil 3.35 Adana eski istasyon binası (Kopuz, 1999, s:62)

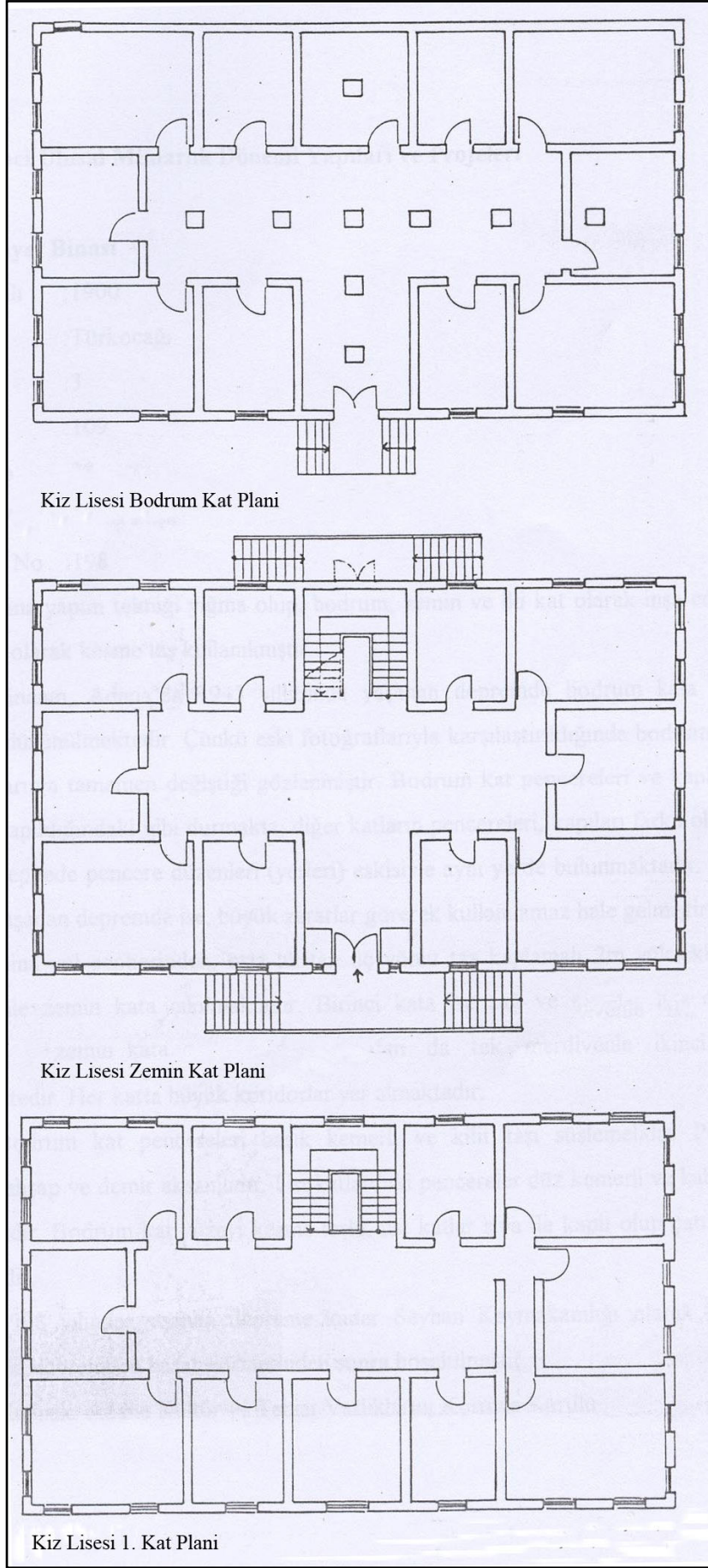
- Kız Lisesi: Dönemin valisi Abidin Paşa, ekonomik ve kültürel gelişmeye paralel olarak mimarinin de gelişmesi için Kız Lisesi'ni yaptırmıştır. 1883 yılında Ulucami Mahallesinde inşa edilmiştir. O dönemde bina, Askeri İdadi binası olarak kullanılmıştır (Şekil 3.36 Şekil 3.37, Şekil 3.38) (Ek 25).

Şekil 3.36 Adana Kız Lisesi fotoğrafı

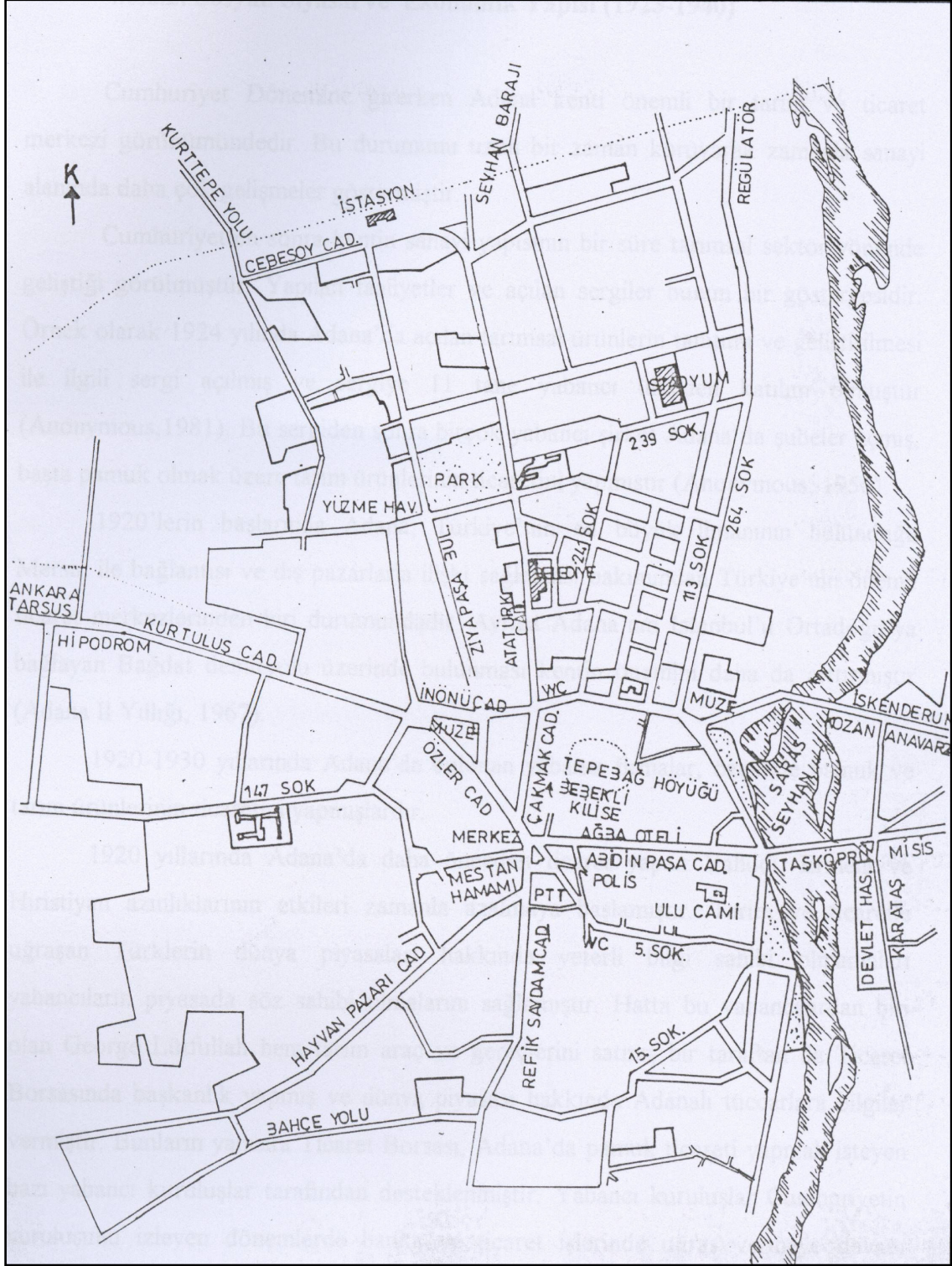
Şekil 3.37 Adana Kız Lisesi vaziyet planı (Kopuz, 1999, s:116)

Şekil 3.38 Adana Kız Lisesi kat planları (Kopuz, 1999, s:116)

3.2.4 XX. Yüzyılda, 1900-1940 Yılları Arasında Adana'nın Kentsel ve Mimari Yapısının Gelişimi

Adana'nın gelişimi 1940'lı yıllara kadar tarihi bölge etrafında devam etmiştir (Şekil 3.39).

Şekil 3.39 1924 yılı Adana kent planı (Anonymous, 1981)

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte bütün ülkede olduğu gibi Adana'da da değişimler başlamıştır. Kara ve demir yolu ulaşımının sağlanması, kırsal kesimlerden kente göçlerin olması, tarıma dayalı sektörün gelişimi Adana'da konut gereksinimini arttırmıştır. Bu gereksinim, tarihi doku içinde boş kalan alanlara inşaat yapma, geleneksel konutlar içersinde bölüntü yoluna gitme, bu binalara kat çıkmayla giderilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle de tarihi doku o dönemde zarar görmeye başlamıştır. Bu tarz girişimler dışında lojmanlar da inşa edilmiştir.

1900 yılında Vilayet Konağı'nın Tepebağ tarafında yapılması diğer kamu binalarının da aynı aksta inşa edilmesine neden olmuştur. Okullar, oteller, istasyon ve kamu binaları eklenmiştir. İstasyonun yapımıyla birlikte bir geçiş başlamıştır. Ancak o dönemin mimarisinden günümüze ulaşan çok az yapı bulunmaktadır (Ek 26).

Günümüzde Adana'daki en kalabalık caddelerden biri olan Abidinpaşa Caddesi o dönemde çok az sayıda insanın geçtiği bir cadde konumundadır. Ayrıca şu anda trafiğin başlı başına sorun olduğu caddede yalnızca at arabaları görülebilmektedir (Şekil 3.40).

Şekil 3.40 1910 yılında Abidinpaşa Caddesi (<http://www.adana-bld.gov.tr>)

1908 yılında Adana'da ilk kanalizasyon çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. 1909-1911 yıllarında Cemal Paşa'nın valiliği döneminde, Seyhan Nehri'nin sağ kıyısı üzerine set yapılarak kent, sel baskınlarından korunmaya çalışılmıştır (Anonymous, 1974) (Şekil 3.41).

Şekil 3.41 Eski Adana'da sel baskını (<http://www.adana-bld.gov.tr>)

XX. yüzyıl başlarında Seyhan Nehri kıyılarında da konak, su değirmeni ve yalı kahvesi inşa edildiği görülmüştür (Karaman, 1992).

Sadece barınma amaçlı, estetikten yoksun mimari müdahaleler, rant kaygıları tarihi dokuya zarar veren ana etmenler olmuştur. İnsanların zamanla kuzeye doğru taşınmaları buralardaki kullanıcı kitlesinin değişmesine neden olmuştur.

Kullanıcıların değişmesi konutlarla ilgili ihtiyaç programını da değiştirmiştir. Aile yapısının değişimi, kalabalık ailelerden çekirdek aile düzenine geçiş, köylerden kente göç konut ihtiyacını arttırmıştır. Bu da hem kentin hızla yayılmasına hem de geleneksel konutların bir şekilde yıkılıp yerlerine yeni binalar yapılmasına neden olmuştur. Bu kadar fazla konut ihtiyacı, sıradan tek düze bir mimariye yol açmış, kentsel kimlik yok olmaya başlamıştır.

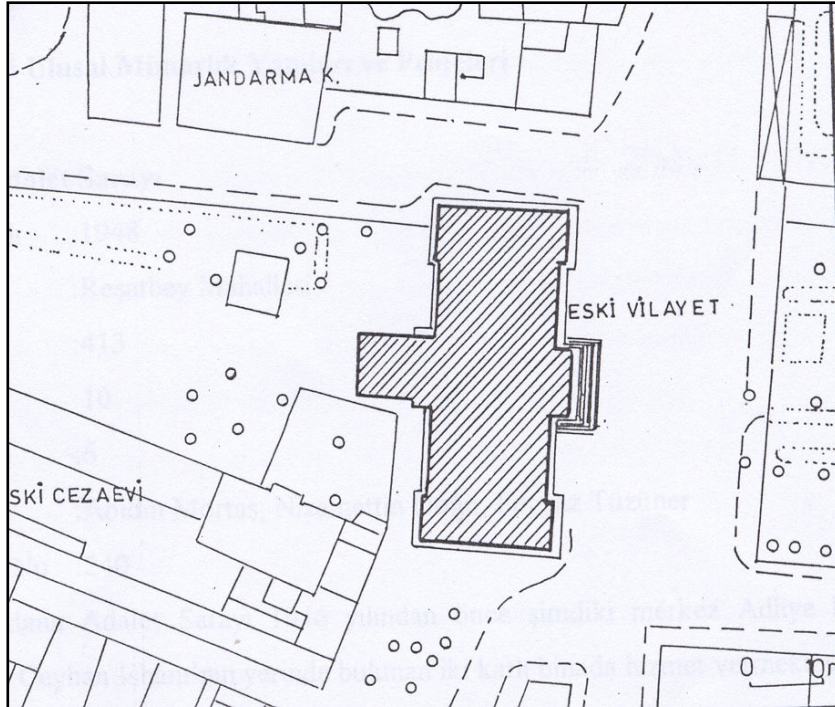
Geleneksel konutların detaycı mimari anlayışı, yeni yapılan konutların özensiz ve karaktersizliğine aykırı kalmıştır. XIX. yüzyıl ile XX. yüzyıl başı arasında bulunan süreçte yaşanan kültür değişimi, mimari açıdan birçok değerın yitirmeye başlamasına sebep olmuştur. Fakat başka bir açıdan bakıldığında daha çağdaş daha modern döneme geçilmiş, insanların yaşam tarzları değişmiştir.

3.2.4.1 XX. Yüzyılda, 1900-1940 Yılları Arasındaki Mimariye Örnekler

- Eski Vilayet Konağı: Bina, simetrik planı, ortadan girişi, yığma yapıım tekniği, silme detayları, pencerelerin üstündeki üçgen alınlıkları, süslü cephesi ve dikey yönde üç parçaya ayrılmış cephe düzeni ile o dönemin mimari özelliklerini iyi bir şekilde anlatmaktadır. Bina, 1945 depreminden sonra bodrum katına kadar yıkılmış, mimari özellikleri daha farklı olan iki kat eklenerek tekrar inşa edilmiştir (Şekil 3.42, Şekil 3.43) (Ek 27).

Şekil 3.42 Eski Vilayet Konağı (<http://www.adana-bld.gov.tr>)

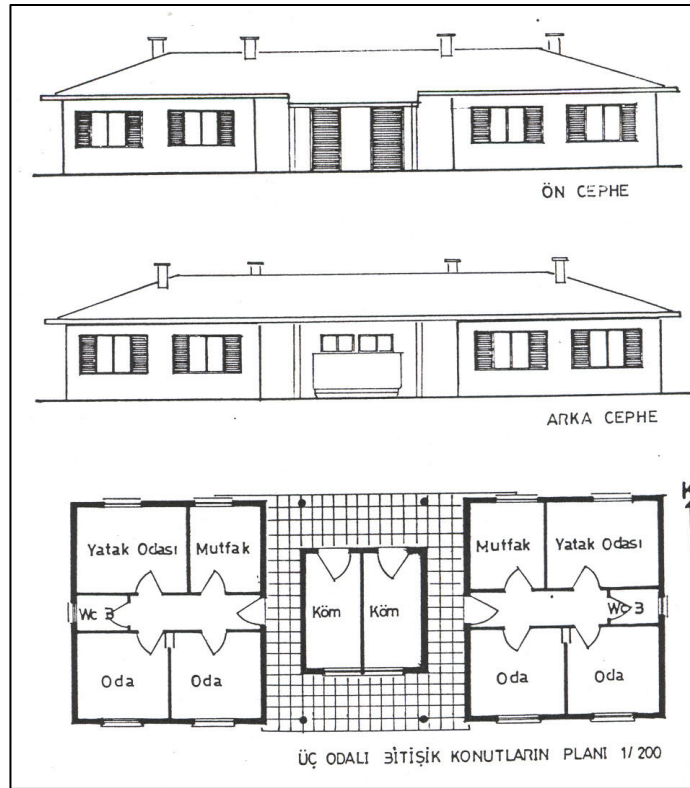
Şekil 3.43 Eski Vilayet Konağı vaziyet planı (Kopuz, 1999, s:135)

- Adana İstasyon Binası: Bu dönemde yabancı mimarların Adana’da bina yapmalarına bir örnek de istasyon binasıdır. Almanlar tarafından yapılmıştır. Dönemin en güzel örneklerinden bir tanesidir (Şekil 3.44) (Ek 28).

Şekil 3.44 Adana İstasyon Binası (<http://www.adana-bld.gov.tr>)

XX. yüzyılda, 1900-1940 yılları arasında çeşitli lojmanlar da inşa edilmiştir (Şekil 3.45).

Şekil 3.45 1939-40 yılları arasında inşa edilen Adana Halkevi Konutları Mimar Seyfi Arıkan (Çelik, 1999, s:108)

3.2.4.2 XX. Yüzyılda, 1940 Yılından Günümüze Kadar Konut Mimarisinin Gelişimi

XIX. yüzyıldan önce ve XIX.yüzyılda yapılan konutlar farklılık göstermiş olsa bile o dönemlerdeki toplum değerleri benzerlik gösterdiği için aralarında ortak yönler bulunmaktadır. XX. yüzyılın başlarında tarihi dokuya paralel eserler verilmesine rağmen, yıllar ilerledikçe, köylerden kentlere göç olması, kullanıcı kitlesinin ve aile yapısının değişmesiyle gereksinimler de değiştiği için daha niteliksiz yapılar boy göstermeye başlamıştır.

1940'lı yıllar yerli malzeme kullanımıyla birlikte yerel mimarlığa geri dönüşün başlangıcı olmuştur.

Bu dönemde tarihi çekirdek daha çok çarşı oluşumuna sahne olurken, konut dokusu kentin kuzeyine doğru hızlı bir kayış yaşamıştır. Tepebağ ve çevresi, hükümet dairelerinin, bankaların ve çarşının olduğu bir semt halini almıştır (Ek 29).

Ayrıca bu dönemde Yüreğir tarafında da yapılaşmaya gidilmiştir.

1930-1940 yılları arasındaki niteliksiz yapı anlayışı, 1940 yılından sonra yerini estetik kaygılara sahip bir yapı anlayışına bırakmıştır. Ayrıca bu yapılarda Osmanlı yapılarını anımsatan süslemeler de kullanılmıştır. Bu dönemden kalma binalarda Alman ve İtalyan mimarisinin de etkileri hissedilmektedir.

1940'lı yılların başlamasıyla birlikte Adana'da tarımla uğraşan halkın gelir düzeyi de artmaya başlamıştır. Bu dönemde inşa edilmeye başlanan evler daha konforlu, daha büyük, ısıtması ve soğutması daha rahat, batıya yüzünü dönmüş binalar olmuştur.

Tepebağ ve çevresinde bitişik nizam yapılaşma düzeni yerini ayırık, ferah, bahçeli müstakil konutlara bırakmaya başlamıştır. Zamanla bu müstakil konutların yanlarında günümüzdeki kadar yüksek olmayan 4-5 katlı apartmanlar yer almaya başlamıştır. Bu binalarda da konfordan ve ferahlıktan ödün verilmemiştir ve apartman kavramı yeni bir kavram olduğu için müstakil konutlara tercih edilmiştir. 4-5 katlı olan bu binalar ağaçlarla da hemen hemen aynı seviyede olup kent silüetine bir zarar vermemiştir. Ancak nüfusun hızla artış göstermesi konut ihtiyacını karşılamak için 4-5 katlı apartmanlardan toplu konut inşaatlarına geçilmesine neden olmuştur. Bu dönemde yapı kooperatifleri kurulmuştur. Ayrıca belediye sarayı, şehir oteli ve numune evleri gibi binaların yapılması için yarışmalar açılmıştır.

1950'li yıllara doğru köylerden kente doğru olan göç iyice hızlanmıştır. Sanayinin gelişmesi ve endüstrileşme köylerde tarımla uğraşan işçinin işsiz kalmasına neden olmuştur ve bu işçiler

iş bulmak için kente göç etmişlerdir. Bu durum sonucunda ise gecekondulaşma denilen çarpık yapılaşma hızla yayılmaya başlamıştır.

1960'lı yıllarda ise apartmanların katları artmaya başlamıştır. O dönemin örnekleri arasında 7 kata kadar çıkmış apartmanlar bulunmaktadır. Tarım amaçlı kullanılan alanlar bu dönemde parsellenip bu yeni apartmanlara mekan oluşturmuştur.

Apartmentlaşma olgusu, barınma ihtiyacından çok batıya özenme duygusuyla başlamış ve kar amaçlı olarak ivme kazanmıştır. Ayrıca 1966 kat mülkiyeti yasası da, apartmentlaşmayı hızlandıran etkenlerden birisidir. Bu dönemde apartmentlaşma bazı hedeflerden dolayı destek görmüştür (Törün, 1995).

1970'lerden sonra ise kentin genel görünümünü çok katlı betonarme bloklar oluşturmaya başlamıştır. Tarihi dokunun bulunduğu kentsel çekirdek kullanıcı kitlesini neredeyse tamamıyla değiştirmiş, insanlar bu yeni Adana'daki konforlu geniş evlere taşınmışlardır.

Fakat 1970'li yıllarda yapılan bu apartmanların kalitesizliği estetik açıdan niteliksiz bir görüntüye neden olmuştur.

Bu dönemde iç ve dış mekan bir bütün halinde düşünülmemiştir. Konutlar renk, doku, biçim, malzeme gibi özellikleriyle çevreleriyle ilişki kuramamaktadır.

1980'li yıllar yap sat düzenine geçilen bir dönem olmuştur ki elde edilen gelir fazla olduğu için günümüzde de bu düzen devam etmektedir. 80'li ve 90'lı yılların devamında, 3-4 katlı apartmanlar ve müstakil evler yıkılıp yerlerine çok katlı apartmanlar yapılmıştır. Niteliksiz binalara gün geçtikçe yenileri eklenmiştir (Şekil 3.46).

Tüm Türkiye'de olduğu gibi Adana'da da gelir düzeyi yüksek olan kişiler yeni yapılan daha konforlu, daha geniş konutlara taşınmış gelir düzeyi düşük, köylerden kentlere göç etmiş kişiler ise hayat koşullarının daha zor olduğu, daha eski semtlerde yaşamak durumunda kalmışlardır.

Batılılaşma istekleriyle gelişen yanlış kopyacılık, kentte birbirinden farklı ama konum olarak iç içe yapı ve insan guruplarını yaratmıştır. Kentlerde yaşanan tüm bu değişim ve dönüşümler kentlerin kendine özgün yöresel yapılanmasını, fiziksel-iklimsel özelliklerini, tarihsel geçmişi olan sürekliliğini ve kentsel mekanların hiyerarşilerini yok sayan bir gelişim göstermiştir (Önal, 1996).

Şekil 3.46 Örnek konut yerlerini gösteren harita (Çelik, 1999)

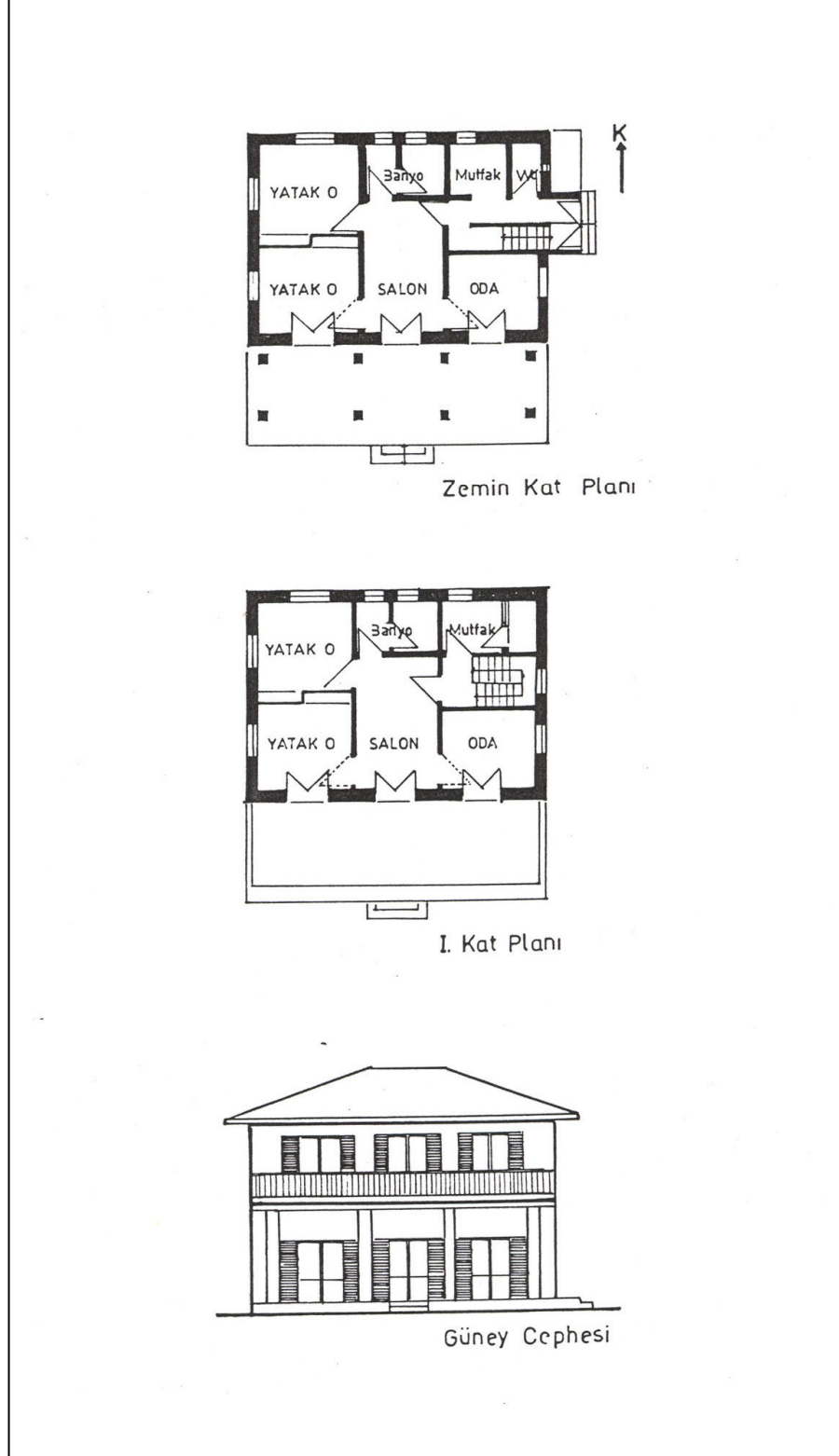
I.Bölge: 1789-1899 yılları arasında inşa edilen geleneksel konutlar

II.Bölge: 1899-1940 yılları arasında inşa edilen konutlar

III.Bölge: 1940-1995 yılları arasında inşa edilen konutlar

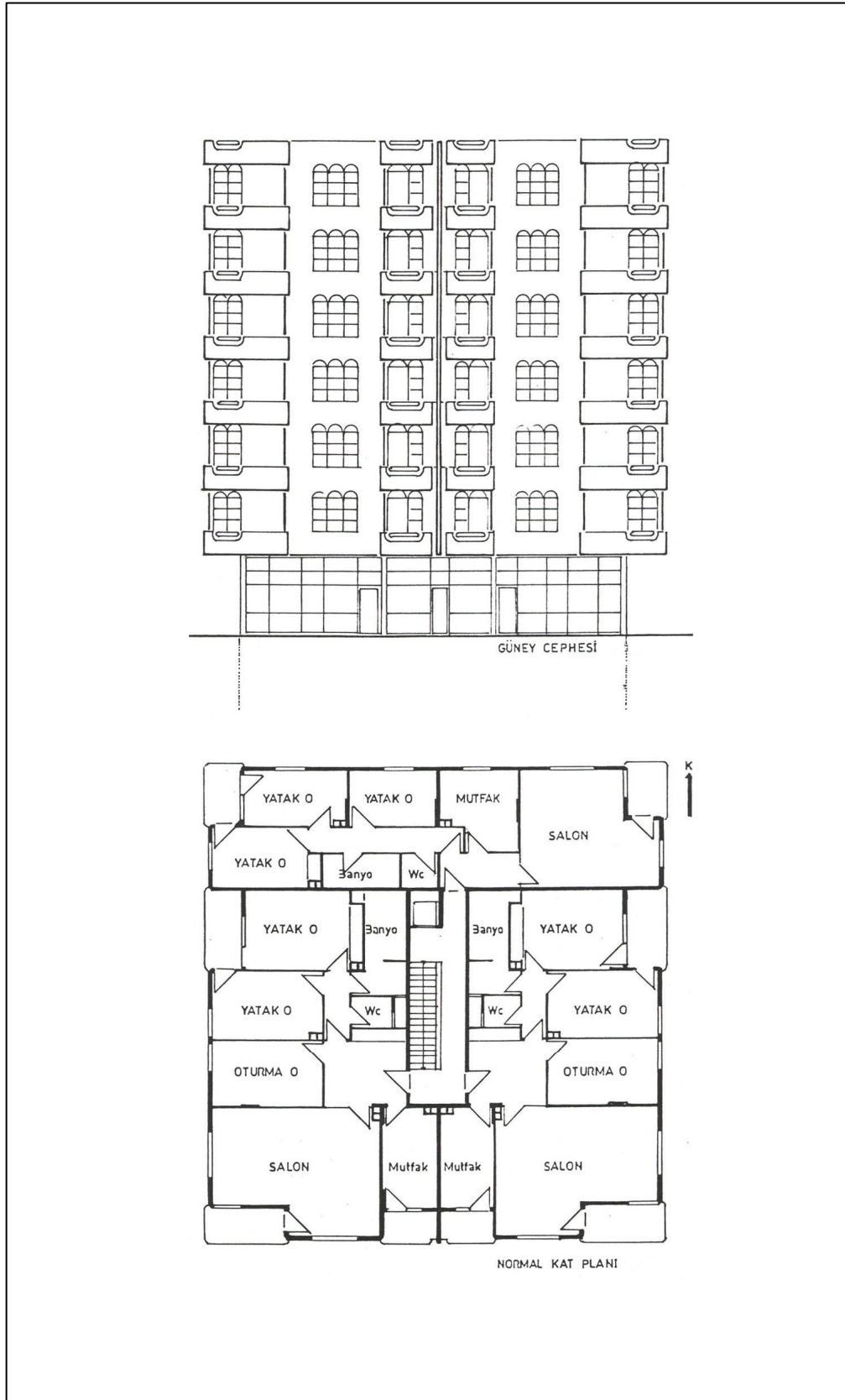
3.2.4.3 XX. Yüzyılda 1940 Yılından Günümüze Kadar Olan Süreçteki Mimari Yaklaşım Örnekler

- 1940 yılından sonra da lojman inşaatları devam etmiştir. 1946 yılında, Yüzevler'de Sümerbank Çırçır Fabrikası lojmanları yapılmıştır (Şekil 3.47).

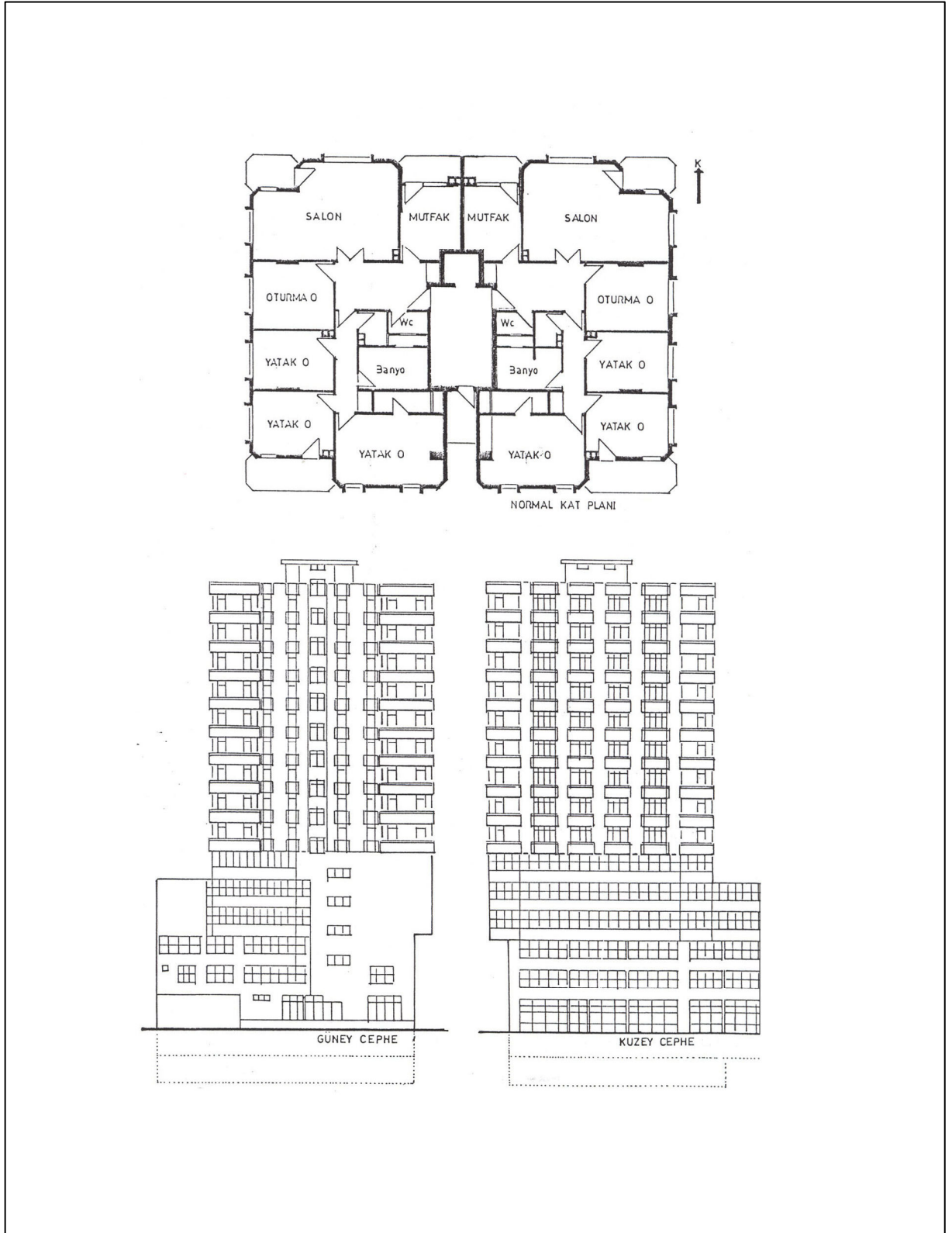
Şekil 3.47 Sümerbank çırçır fabrikası lojmanları (Çelik, 1999, s:137)

- İlerleyen zamanla birlikte inşa edilen apartmanlarda kat sayıları artmıştır (Şekil 3.48).

Şekil 3.48 1979 yılında inşa edilen bir apartman (Asıf Kadioğlu arşivi)

- Gün geçtikçe kat yüksekliklerinde iyice artış görülmüş ve günümüz mimarisinin özelliklerini yansıtan binalara ulaşılmıştır (Şekil 3.49).

Şekil 3.49 1995 yılında inşa edilen bir apartman (Asıf Kadioğlu arşivi)

3.2.4.4 XX. Yüzyılda Adana'daki İmar Hareketleri

Adana'da çeşitli dönemlerde, kentin bir düzene sokulabilmesi için, imar planları hazırlanmıştır.

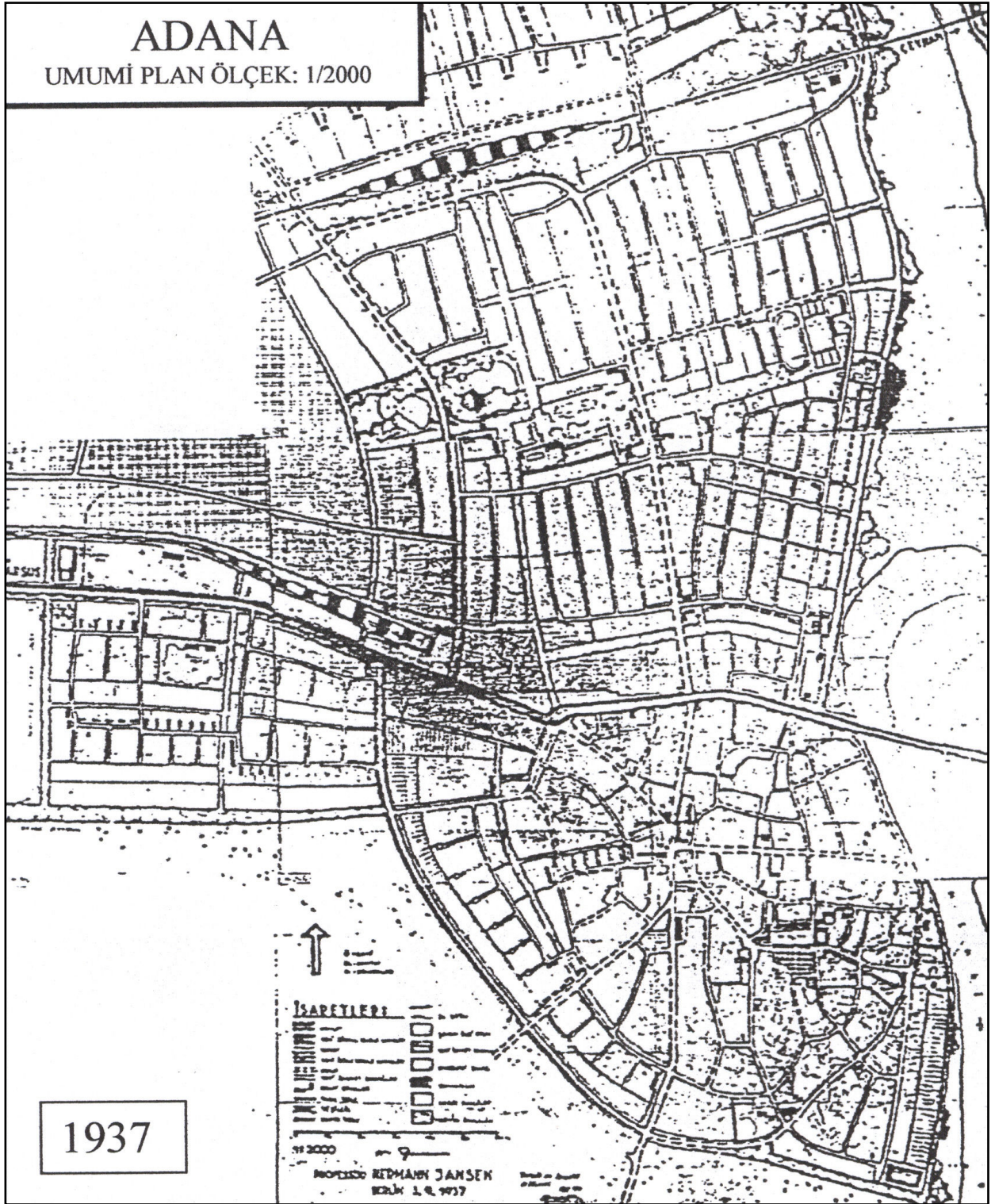
- İlk imar planı Mısırlılar tarafından hazırlanmıştır.
- Fransızlar 1. Dünya Savaşı sırasında Adana için bir imar planı hazırlamışlardır.
- 1937-1940 yıllarında Prof. Hermann Jansen,
- 1943 yılında Nemci Ateş,
- 1948 yılında da Asım Kömürcüoğlu ek planlar hazırlamışlardır.
- 1966 ve 1970 yıllarında İller Bankası'nın hazırladığı bir imar planı bulunmaktadır.
- 1998 yılında Tepebağ Höyüğü ve çevresi için koruma amaçlı imar planı hazırlanmış ancak uygulamaya konulamamıştır.

Adana için ilk imar planı bölgeye hakim olan Mısırlılar tarafından hazırlanmıştır. Fakat daha sonra Mısırlıların burayı terk etmesinden dolayı bu plan uygulanamamıştır (Anonymous, 1974).

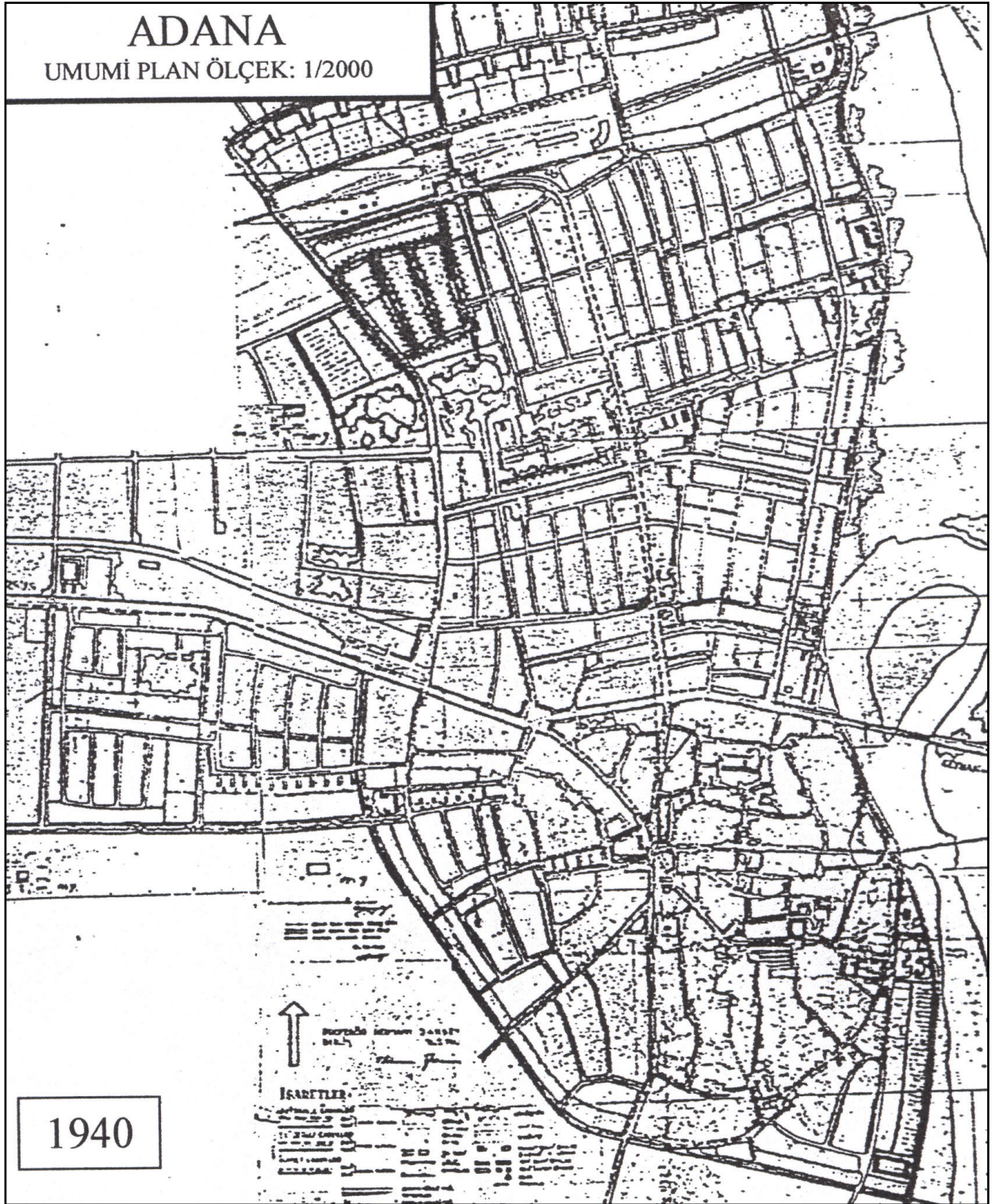
1. Dünya Savaşında Adana'yı işgal eden Fransızlar, o dönemde bu bölge için bir imar planı hazırlamışlardır. Fakat 1922 yılında şehri terk etmek zorunda kalınca bu plan uygulanmamıştır.

1930 yılında 1580 sayılı yasayla tüm belediyelere imar planı yaptırma zorunluluğu getirilmiş olup Adana kenti de 1939 yılında bu yasaya uyabilmiştir. 1937-1940 yılında Prof. Hermann Jansen tarafından Adana için bir imar programı hazırlanmıştır. İmar programının temelinde 1918'de Fransızların çizmiş olduğu imar durumu esas alınmıştır. Kentin gelişme yönünün kuzeye doğru kayması düşünülmüş, bu bölgede düşük yoğunluklu konut yerleşim alanı bırakılmıştır. Plan ızgara şeklinde, bazen yer yer esneklik kazanarak yeşil alanlarla doldurulmuş, ortalama olarak bir dönümlük yapı adalarından oluşmuştur. Bu yapı adalarını kuzey-güney yönünde belirlenen yol aksları bağlamakta, bu yolların iki yanı ağaçlıklı geniş bulvarlar şeklinde bırakılmaktadır (Anonymous, 1981) (Şekil 3.50, Şekil 3.51).

Görüldüğü gibi Adana Prof. Jansen'in planına uyarak gelişmemiştir. Bunun üzerine 1943 yılında Nemci Ateş, 1948 yılında da Asım Kömürcüoğlu ek planlar hazırlamış fakat bunlar uygulanmamıştır (Adana İl Yıllığı, 1967).

Şekil 3.50 1937 tarihli Jansen imar planı (İller Bankası arşivi)

Şekil 3.51 1940 tarihli Jansen imar planı (İller Bankası arşivi)

1945-1955 yılları arasında kent merkezinin tekrar Saat Kulesi etrafında toplandığı ve merkez olarak kabul edilen kulenin etrafındaki yolların radyal bir açılımla yer aldığı görülmekte, ancak sanayi kuruluşlarının Eski İstasyon çevresinde ve Tarsus yolu boyunca uzandığı anlaşılmaktadır (Anonymous, 1981) (Şekil 3.52).

Şekil 3.52 Saat Kulesi (<http://www.cu.edu.tr>)

1966 ve 1970 yıllarında, İller Bankası bir imar planı hazırlamıştır. Bu plan gelişmeyi ve büyümeyi amaçlamıştır. Bu planda, eğitim, kültür, sağlık, ticaret, turizm, yönetim ve ulaşım hizmetlerinin artırılması yer almıştır. Plan bir düzeni hedeflemiştir.

İmar planlarında geleneksel dokunun tüm özelliklerini yok edici bir tutum gözlenmiştir. Eski kent dokusunda saçak ölçüleri genişletilerek yol kenarlarına parklar ve spor alanları eklenmiştir. Geleneksel sokak-avlu-sofa gibi mekanlar dizisi, imar hareketleri sırasında bozulmuştur. Bu geçiş döneminde geleneksel doku çevresinde yapılmış olan konutlarda iç mekanlara direk sokaktan girilmiştir. İki veya üç katlı olan bu konutlar geleneksel doku içinde apartman sayılmasa da çok katlı yapılaşma ile geleneksel konut sistemi arasındaki geçiş dönemini yapılarıdır (Çelik, 1999, s:117).

İmar planlarının sonuçlarına bakılacak olduğunda, çok başarılı çözümler getirmediikleri

anlaşmaktadır. Adana'nın doğudan ve daha küçük yerleşimlerden yoğun bir şekilde göç alması konut sorununu gün geçtikçe arttırmakta ve daha düzenli yapılaşma için planlamalara gidilmesi gerekmektedir.

Hızlı ve kontrolsüz kentleşme sonucu yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalan kentteki kültür varlıkları ve içinde buldukları tarihi kentsel doku 1998 yılında onanmış olan Adana Koruma Amaçlı İmar Planı ile koruma altına alınmıştır. Plan, koruma amaçlı bir plan olmanın ötesine geçip bir "koruma amaçlı yenileme planı" mantığında belirlenen üç bölge için farklı müdahale tipleri önermiş ve kültür varlıklarının iyileştirilmesi ve sağlamlaştırılmasından başka, onları çevreleyen dokunun da beraber iyileştirilmesini öngörmüştür (Saban, 2006, s:25) (Şekil 3.53, Şekil 3.54).

Koruma Amaçlı İmar Planı ne yazık ki amacına ulaşamamıştır. 1998 yılında meydana gelen Adana depreminde, Tepebağ ve çevresinde birçok yapı yıkılmıştır ve bölge çok büyük hasara uğramıştır. Depremden sonra bölgeye çok fazla yatırım yapılmamış, yapılan yatırımlar sadece birkaç özel girişimciyle ve çok az devlet desteğiyle sınırlı kalmıştır. Halbuki depremde çok fazla kayıp veren Tepebağ ve çevresinde, ayakta kalmayı başarabilmiş binaların, restorasyona olan ihtiyacı daha da artmıştır. Binalar elden geçirilmediği sürece de yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadırlar.

Günümüzde, depremde yıkılmış olan tarihi binaların boş arazileri otopark olarak kullanılmaktadır. Bu otoparkları ruhsat verilmiştir ve yasal olarak bu alanlara yerleşmişlerdir. Fakat bu yerleşim hem tarihi dokuyu zedelemekte hem de gelir getirici bir durum olduğu için insanları özendirmekte ve ayakta kalan tarihi binaları tehlikeye sokmaktadır.

3.2.4.5 XX. Yüzyılda Adana'da Sosyo-Kültürel Yapının Değişim Süreci

Adana, iklim, jeopolitik konum, ve ulaşım açısından uygun bir yerde bulunması gibi özelliklerinde dolayı sürekli göç alan bir il konumundadır. Cumhuriyet'in ilanından sonra bu göçler başlamış ve zamanla artmıştır.

1950'li yıllardan itibaren kırsal alandan, özellikle de doğu illerinden Adana'ya göç etme açısından büyük artış yaşanmıştır. Bunun nedeni ekonomik açıdan kırsal alandaki insanların zor durumda olması, Adana'nın da tarıma dayalı sanayi sektörünün gelişmiş olmasıdır.

Şekil 3.54 Sit Alanı Sınırı (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

Kırsal kesimde topraklar babadan oğla geçmiş, bu geçiş sırasında da ailelerin kalabalık olmasında dolayı topraklar çok küçük parsellere bölünmüş ve bu parsellerden verim alınamamıştır. Bu nedenle de insanlar iş bulmak için köylerden kentlere göç etmişlerdir (Şekil 3.55).

Şekil 3.55 Değişen mahalle yapısı (Adana Kentsel Kültür Envanteri, 2006)

Bu göçler Adana'nın nüfusunu arttırıp daha kalabalık bir şehir olmasını sağlamaktadır fakat gelen kişilerin kültürel açıdan bir birikimleri olmayan dar gelirli insanlar olması, kentin bir şekilde yozlaşmasına neden olmaktadır. Göç eden kişiler kırsal düzendeki yaşam koşullarını benimsediğinden kentte de bu düzeni yaşatmaya çalışmışlardır. Kente çok fazla uyum sağlayamamaları, etrafa zarar vermelerine neden olmaktadır. Gecekondulaşma göçler sayesinde artış göstermiştir. Maddi durumları iyi olmadığı için ya altyapısı bulunmayan gecekondu bölgelerinde ya da Adana'nın eski ve bakımsız mahallelerinde oturmaya mecbur kalmışlardır.

Türkiye içinden gelen göçler dışında, savaş zamanı yurt dışına kaçan azınlık kesim, Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle kente geri dönmüştür.

Bu göçler hızlı bir şekilde konut inşaatına sebep olmuş, bulunan en ucuz malzemelerle,

niteliksiz, geleneksel mimariden uzak binalar inşa edilmeye başlanmıştır. 1940'lı yıllara kadar gelişim tarihi doku içinde ve çevresinde yaşanmış, sonrasında ise bu bölgede oturan insanların gelir düzeylerinin artması ve daha konforlu yapılarda oturma istekleri, kullanıcıların bu bölgeyi terk etmelerine neden olmuştur. Bu gidişin arkasından tarihi merkezdeki konutların kullanıcıları kırsal kesimden iş bulmak için gelen kişiler olmuştur. Bu bölgedeki kiraların ucuz olması göç eden kitle için bölgeyi cezp edici kılmıştır. Eski kullanıcıların kuzeydeki modern konutlara yönelip, kırsal kesimden gelenlerin tarihi merkezdeki binalara taşınması, tarihi dokunun yok olmaya başlamasına en büyük sebeplerden biri olmuştur. Çünkü bu kullanıcılar gelir düzeylerinin düşük olmasında dolayı oturdukları binalara bakım yapamamışlardır ayrıca kırsal hayatı kente taşıma eğiliminde oldukları için de mahalle yapısı değişiklik göstermiştir.

Adana hem kırsal kesimlerden göç alarak bir kültür yozlaşmasına kapı açmakta, hem de daha büyük şehirlere göç vererek bir kültürel kayba uğramaktadır. Gelenler kültür seviyesi düşük insanlar olmakta, gidenler ise okumuş, eğitilmiş kişiler olmaktadır. Ayrıca gelen aileler kalabalık çok çocuklu ailelerdir. Bu durum Adana'nın zamanla ilerlemesi yerine geriye doğru gitmesine neden olmuştur. Cumhuriyet'in ilk ilan edildiği yıllarda çok daha modern, daha batılı bir yüzü olan Adana, kırsal kesimden aldığı göçler ve büyük şehirlere gönderdiği kültürlü insanların göçleri nedeniyle büyük köy unvanını almıştır.

4. TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNDEKİ MAHALLELERİN DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tepebağ Höyüğü ve çevresinde bulunan mahallelerin, geçmişteki ve günümüzdeki fiziksel ve sosyal yapılarının tespit edilebilmesi ve aradaki farkların ortaya çıkarılabilmesi için anket çalışması yapılmıştır.

Bu çalışma için 2 gurup anket hazırlanmıştır. Birinci gurup anketteki sorular, daha önceden bu bölgede oturmuş ve ayrılmış kişilere sorulmuştur. İkinci gurup anket ise şu anda bu bölgede oturan kişilere uygulanmıştır.

4.1 Tepebağ Höyüğü ve Çevresindeki Mahallelerin 1916–1998 Yılları Arasındaki Durumunun Değerlendirilmesi

4.1.1 Anketin Hedefi

Kayalıbağ, Tepebağ ve Ulucami mahallelerinin daha önceleri ne durumda olduğunun tespit edilebilmesi, bu mahallelerde hangi sosyal statüde insanların oturduğunun belirlenebilmesi, bu kişilerin neden taşındıklarının ve bölge için neler yapılmasını istediklerinin öğrenilebilmesi için, bu mahallelerde daha önceki yıllarda oturup ayrılmış kişilere bir anket uygulanmıştır (Ek 30).

4.1.2 Anket ile İlgili Değerlendirmeler

Anket çalışması için daha önceden bu bölgede kimlerin oturduğu araştırılıp bu kişiler bulunmuştur. Anket, bu kişilerin evlerine gidilerek veya telefonla görüşülerek 60 kişiye uygulanmıştır. Kişilere belli bir zaman sınırlaması konulmamıştır. Akıllarına gelebilecek yeni fikirlere ulaşabilmek için yol gösterici sorular sorulmuş ve kişiler anketteki sorularla kısıtlanmamıştır. Kendi evlerinde sorulara cevap verdikleri ve zaman sınırlaması olmadığı için de stres ve baskı altında olmadan rahat bir biçimde soruları yanıtlamışlardır.

Anket yapılırken, bölgenin geliştirilebilmesi için ipucu olabilecek verilerin çıkarılmasına özen gösterilmiştir. 23-90 arasındaki geniş bir yaş yelpazesindeki kişilerle anket yapılmıştır ki bu sayede mahallelerin farklı dönemlerdeki durumunun tespiti kolaylıkla yapılabilmıştır. Yapılan anket sayesinde 1916-1998 yılları arasındaki 72 senelik uzun bir dönem hakkında fikir sahibi olunabilmıştır.

Anket değerlendirmeleri 3 ana başlık altında toplanmıştır.

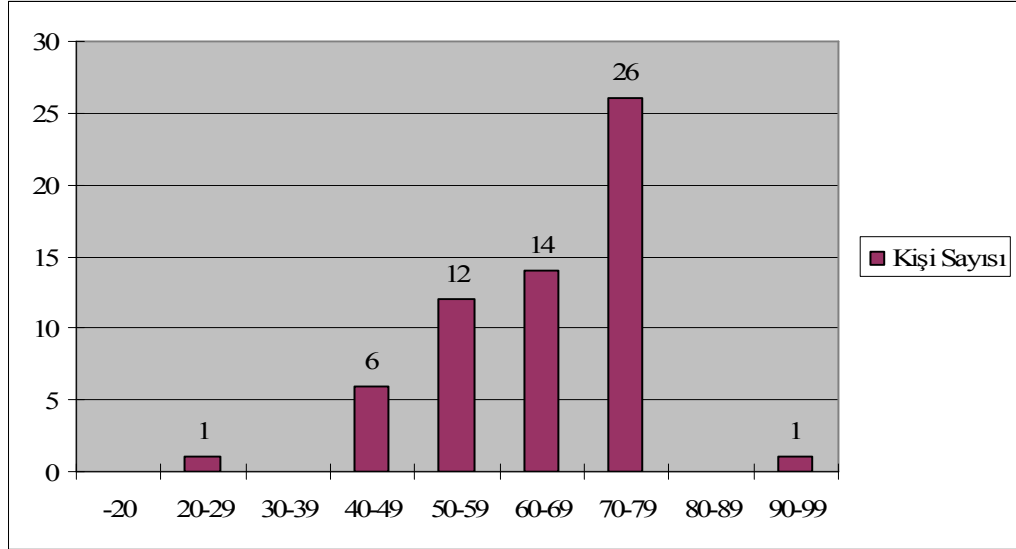
- Görüşülen kişilerle ilgili genel bilgilerin değerlendirilmesi

- Oturdıkları mahallenin o dönemki durumunun belirlenmesi
- Bu mahallelerin geliştirilmesiyle ilgili önerilerinin değerlendirilmesi
- Bu bölümde anket sonuçları tek tek incelenmiş, ortaya çıkarılan sonuçlar grafiklere dökülmüştür. Ankete katılan kişilerin verdikleri cevaplar toparlanmış ve düzenli bir şekilde dökümü yapılmıştır. Grafik haline getirilemeyen sonuçlar ya madde madde verilmiştir ya da paragraflar halinde aktarılmıştır.

4.1.3 Görüşülen Kişilerle İlgili Genel Bilgilerin Değerlendirilmesi

- Ankete katılan kişilere, yaş guruplarını belirleyebilmek amacıyla ilk olarak “Kaç yaşındasınız?” sorusu yöneltilmiştir.

Görüşülen 60 kişiden, 1’inin 20-29, 6’sının 40-49, 12’sinin 50-59, 14’ünün 60-69, 26’sının 70-79 ve 1’inin de 90-99 yaşları arasında olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Ankete katılanların yaş guruplarına göre dağılımı

Ankete katılan kişilerin;

%1.7’si 20-29 yaşları arasındaki,

%10’u 40-49 yaşları arasındaki,

%20’si 50-59 yaşları arasındaki,

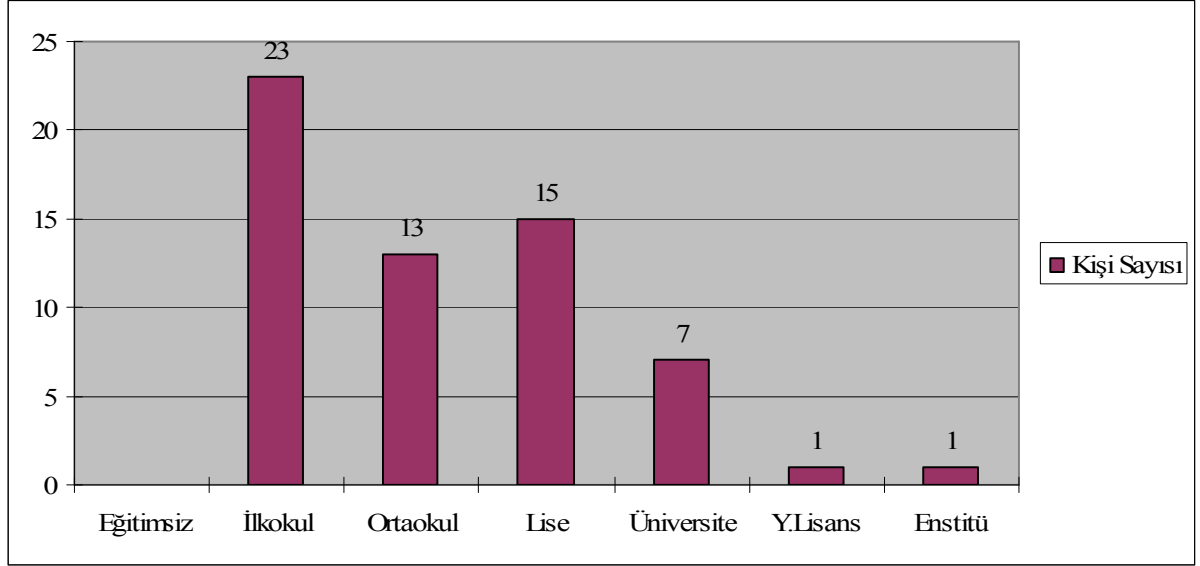
%23.3’ü 60-69 yaşları arasındaki,

%43.3’ü 70-79 yaşları arasındaki,

%1.7’si de 90-99 yaşları arasındaki insanlardan oluşmaktadır.

- Bu kişilere kültürel seviyelerinin belirlenebilmesi için ikinci olarak “Eğitim durumunuz nedir?” sorusu sorulmuştur.

60 kişiden 23’ü ilkököl, 13’ü ortaokul, 15’i lise, 7’si üniversite, 1’i yüksek lisans ve 1’i de enstitü mezunudur. Konuşulan kişiler arasında eğitimsiz bulunmamaktadır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Ankete katılanların eğitim durumlarına göre dağılımı

Ankete katılan kişilerin;

%38.3’ü ilkököl mezunu,

%21.7’si ortaokul mezunu,

%25’i lise mezunu,

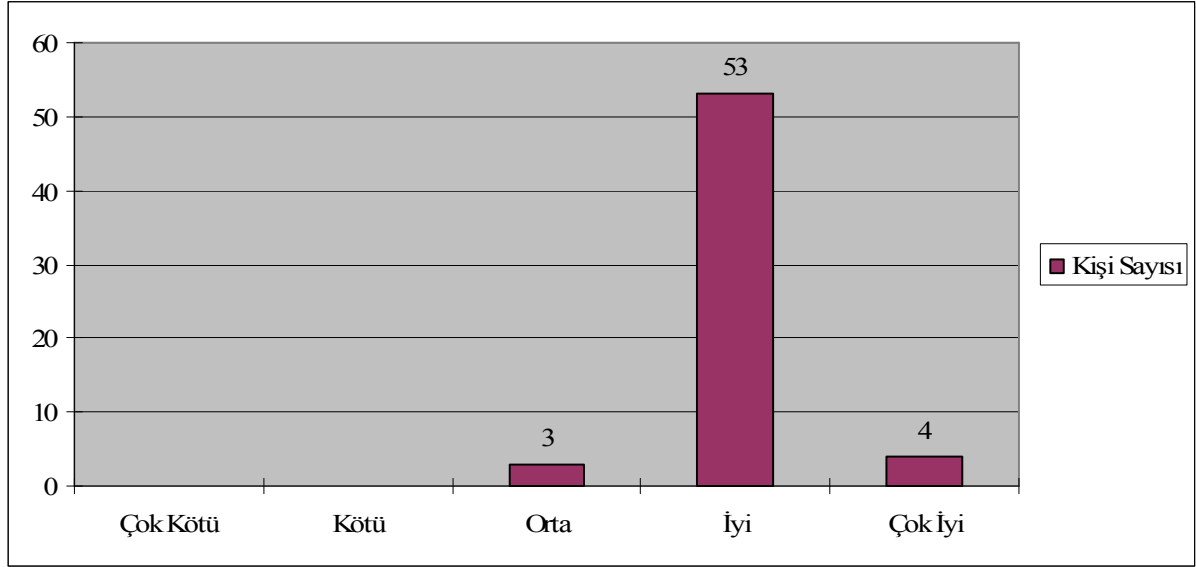
%11.6’sı üniversite mezunu,

%1.7’si yüksek lisans mezunu,

%1.7’si de enstitü mezunudur.

- Ankete katılan kişiler arasında hangi gelir gurubunun çoğunlukta olduğunun belirlenebilmesi için “Gelir düzeyiniz nedir?” sorusu sorulmuştur.

Bu soruya 60 kişiden 3’ü orta, 53’ü iyi, 4’ü de çok iyi diyerek cevap vermiştir. Katılanlar arasında gelir düzeyi çok kötü ve kötü olan kimse bulunmamaktadır (Şekil 4.3).

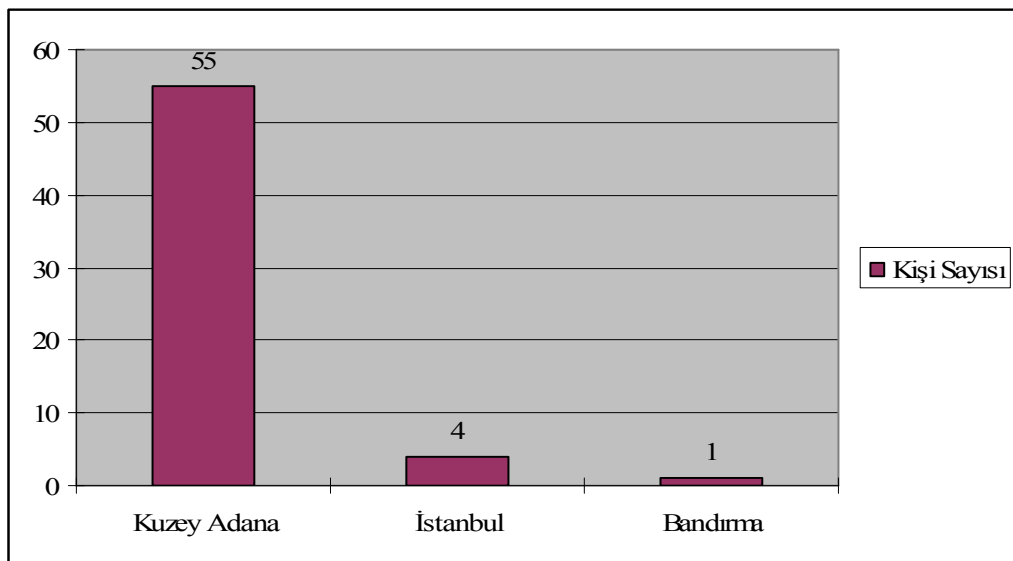
Şekil 4.3 Ankete katılanların gelir düzeylerine göre dağılımları

Ankete katılan kişilerin;

%5'i orta, %88.3'ü iyi, %6.7'si de çok iyi bir gelir düzeyine sahiptir.

- Görüşülen kişilere “Şu anda nerede oturuyorsunuz?” sorusu sorulmuştur.

Çıkan sonuçlar bu kişilerden 55 tanesinin Adana'nın ilk yerleşim yeri olan Tepebağ mahallesinden daha kuzeye taşındıklarını göstermiştir. Aralarında güney Adana içinde mahalle değiştiren bulunmamaktadır. Daha yeni mahallelere doğru bir kayış söz konusudur. Yalnızca aralarından 4 tanesi İstanbul'a 1 tanesi de Bandırma'ya taşınmıştır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Ankete katılanların şu anda oturdukları yerlere göre dağılımları

Ankete katılan kişilerin;

%91.7'si Kuzey Adana'ya,

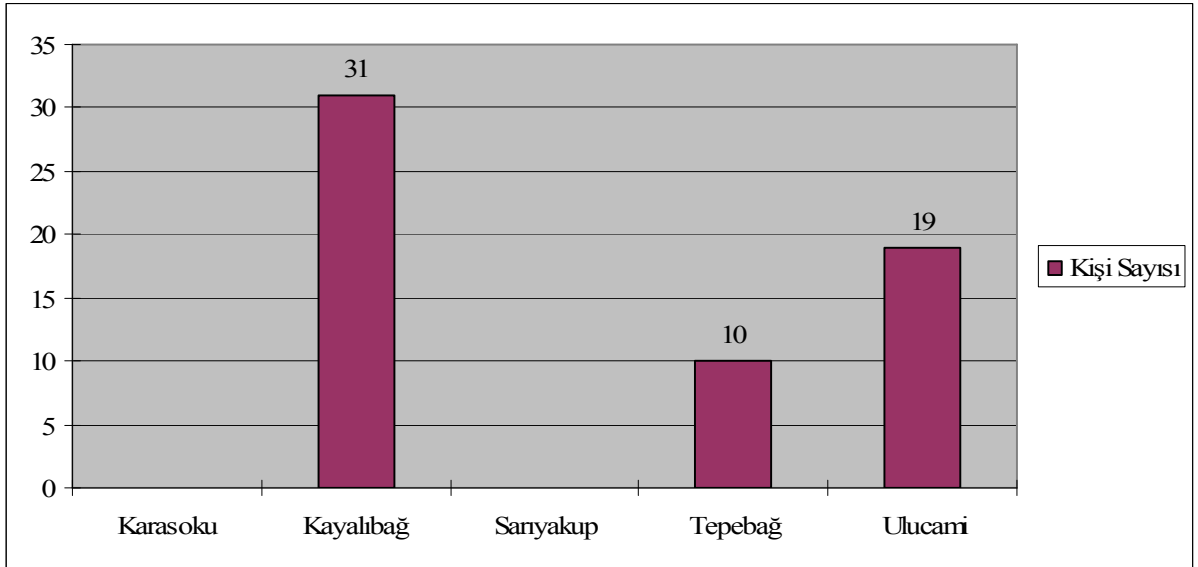
%6.7'si İstanbul'a,

%1.6'sı da Bandırma'ya taşınmıştır.

4.1.4 Oturdukları Mahallenin O Dönemki Durumunun Belirlenmesi

- Ankete katılan kişilere, “Daha önceden hangi mahallede oturdunuz?” diye sorulmuştur.

Bu soruya, 31 kişi Kayalıbağ, 10 kişi Tepebağ, 19 kişi de Ulucami mahallesi diye cevap vermiştir. Karasoku ve Sarıyakup mahallelerinde daha önceden oturup ayrılmış kişilere ulaşılamamıştır (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Ankete katılanların daha önce oturdukları mahallelere göre dağılımları

Ankete katılan kişilerin,

%51.7'si Kayalıbağ,

%16.7'si Tepebağ,

%31.6'sı Ulucami mahallelerinde oturmuştur.

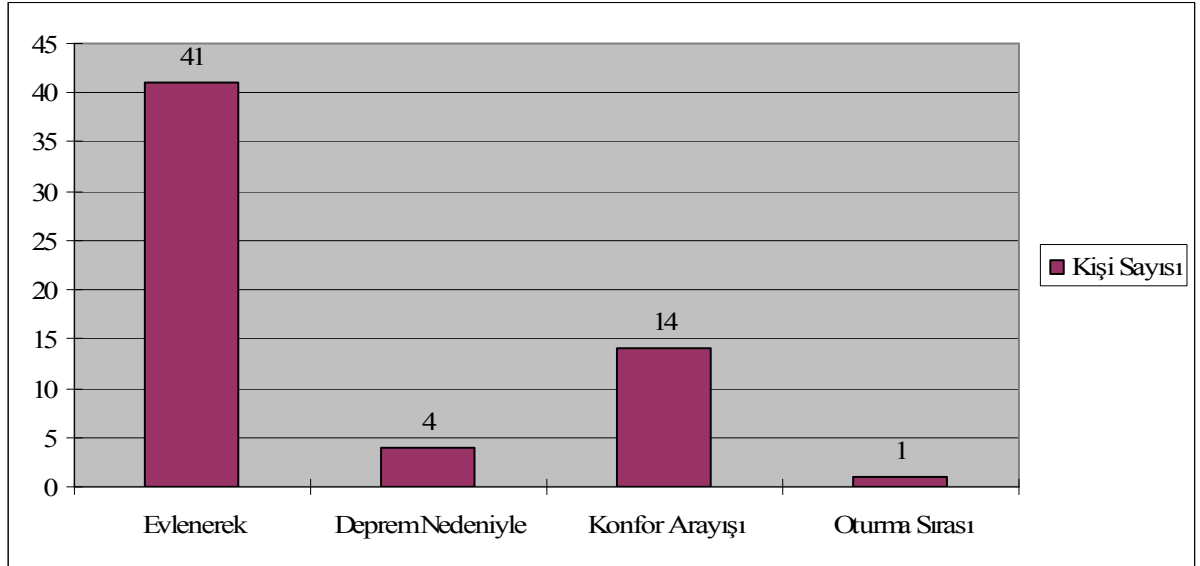
- “Hangi yıllar arasında oturdunuz?” sorusuna ise çok çeşitli cevaplar gelmiştir.

Genellikle ayrılma tarihleri 60'lı yılların sonuna denk gelmektedir. Bir kısmı ise 1998 senesindeki depremden sonra taşınmak zorunda kalmıştır. Ankete katılan kişiler, 1916 senesinden 1998 senesine kadarki Kayalıbağ, Tepebağ ve Ulucami mahalleleri hakkında

aydınlatıcı olmuşlardır.

- “Neden taşındınız?” sorusuna ise verilen cevaplar şu şekilde olmuştur:

Bu kişilerden 41 tanesi mahalleden evlendikleri için, 4 tanesi 1998 yılındaki depremde evleri hasar gördüğü için, 14 tanesi daha konforlu bir eve geçmek istedikleri için ayrılmıştır. İçlerinden 1 tanesi oturma sırası diye bir durumdan bahsetmiştir. Bu duruma göre, evlenen ve yaşı daha büyük olan aile bireyleri o evin oturma hakkına sahip olmaktadır ve evde oturan diğer kişiler taşınmak zorunda bırakılmıştır. Konfor arayışıyla taşınanlar ise, evler yüksek tavanlı ve çok odalı olduğundan evleri ısıtamadıklarından bahsetmişlerdir. Ayrıca eski olduğu için de bakımının zor olduğunu belirtmişlerdir. Daha yeni bir ev onlar için cazip duruma gelmiştir. Ayrıca aileler kalabalıklaşınca (evlilikler ve bunu takiben çocuklar olunca) ayrı bir eve çıkma gereksinimi duyulmuştur (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Ankete katılanların oturdukları mahallelerden neden taşındıklarına göre dağılımları

Ankete katılan kişilerin;

%68.3'ü evlenerek,

%6.7'si 1998 yılındaki deprem nedeniyle,

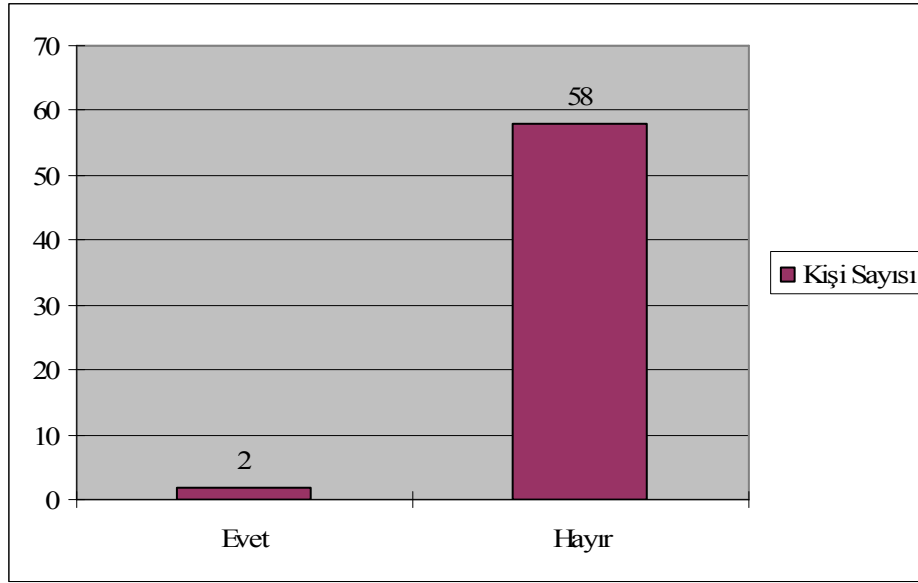
%23.3'ü konfor arayışıyla,

%1.7'si de oturma sırası nedeniyle eski mahallelerinden ayrılmıştır.

- Bu kişilere “Yeniden bu mahallede oturmak ister misiniz? Neden?” sorusu sorulmuştur.

Verilen cevaplar 58'e 2 gibi çok büyük bir oranla “hayır” olmuştur. Evet diye cevap veren

kişilerden 1 tanesi doğup büyüdüğü yer olduğu için mahallesine tekrar geri dönmek istemektedir. Diğeri ise binalar restore edilip mahallenin yenilenmesi şartıyla “evet” cevabını vermiştir. Verilen hayır cevaplarının nedenlerinin önde geleni ise mahallelerin artık çarşı haline gelmiş olmasıdır. Diğer nedenler arasında; şartların uygun olmaması, artık eski günlerdeki komşuluğun yeniden bulunamayacağı, mahalledeki evlerin iyice eskimiş olması, bölgenin çok göç alarak sosyo-kültürel yapının olumsuz yönde değişmiş olması ve eskiden oturdukları evlerin de büyük çoğunluğunun depremde yıkılmış olması bulunmaktadır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Ankete katılanların tekrar eski mahallelerine dönmek isteyip istememe dağılımları

Ankete katılan kişiler tekrar eski mahallenizde oturmak ister misiniz sorusuna;

%3.3 oranla evet,

%96.7 oranla ise hayır demişlerdir.

- “Sizin bu mahallede oturduğunuz yıllarla bugünü kıyaslarsanız arada ne gibi farklar var?” sorusuna şu şekilde cevaplar gelmiştir:
 - Bu mahalleler eskiden Adana’nın sosyo-ekonomik açıdan en önemli mahalleleriyken ekonomik ve kültürel açıdan büyük bir eskimeye uğramışlardır. Mahallelerin yerlilerinin kuzey Adana’ya taşınması ve buralara daha kötü semtlerden ve köylerden yoğun bir göçün olması, mahallenin eskimeye uğramasının en önemli nedenlerinden biridir.
 - Zamanında Adana’nın en iyi ailelerinin Tepebağ Mahallesi tarafında oturmasının bir

nedeni de Seyhan Nehri ıslah edilmeden önce sürekli taşmalar yaşanması ve Tepebağ mahallesinin de yüksekte bulunmasından dolayı suyun ulaşamaması olmuştur. Oturanların maddi durumları iyi olduğu için de evlerine bakım yapabilmektedirler. Fakat şu andaki kullanıcıların ekonomik durumları yetersiz olduğu için mahalleye ve evlere bakım yapılamamaktadır ve burası kendi kaderine terk edilmiştir. Belediyenin de hizmetleri yok denecek kadar az durumdadır.

- Eskiden konut olarak kullanılan evlerin çoğunun şu anda üst katları boş durumdadır, alt katları ise dükkan olarak kullanılmaktadır. Mahalle, yaşayan bir mahalle olmaktan çıkmıştır. Çünkü akşamları dükkanlar kapanmakta ve ortalığa bir ıssızlık hakim olmaktadır. Semt çarşı haline dönüşmüştür.
- Abidinpaşa caddesi eskiden bankaların, doktor muayenehanelerinin olduğu bir caddeyken, şimdi kumaşçıların, parçacıların olduğu bir cadde halinde gelmiştir.
- Tarihi binaların çoğu yıkılmıştır. Çoğu bina harabe haline gelmiştir. Oturulmayan yerler evsizlerin sığınma yerleri olmuştur. Semt oturulamayacak bir hal almıştır.
- Eskiden çok odalı köşklerin bulunduğu semtte artık bu köşklerin yerini apartmanlar almaya başlamıştır ya da bu köşkler bölünüp apartman gibi kullanılmaya başlanmıştır.
- Evler iyice eskimiştir ve maddi olanaksızlıktan dolayı da restore edilememektedir.
- Daha önceleri bu mahallerdeki evler duvarla çevrili olup 4-5 tane ev aynı avluya bakmaktadır. Evler birbirine çok yakın olduğu için de o zamanlar komşuluk ilişkileri çok gelişmiştir. Damlardan damlara geçilip diğer komşunun yardımına gidilmektedir. Bütün işler ortaklaşa yapılmaktadır. Çok az sayıda radyo olduğu için bütün mahalle tek bir radyodan yapılan yayını dinlemektedir. Bir evin çocukları bütün mahallenin çocukları sayılmaktadır. İnsanlar arasında saygı ve sevgi bulunmaktadır. Fakat mahallenin şu anki durumu eski günleri yaşatamamaktadır.

4.1.5 Bu Mahallelerin Geliştirilmesiyle İlgili Önerilerin Değerlendirilmesi

- “Bu bölgenin geliştirilmesi için siz ne önerirsiniz? Sizce neler yapılmalı?” sorusuna gelen cevaplar ise şu şekilde olmuştur:

İnsanlar büyük bir çoğunlukla tarihi binaların restore edilmesinde hem fikir olmuşlardır. Tarihi dokunun korunması görüşünü savunmaktadırlar. Mahallelerde düzenlemeler yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Ancak genellikle istenen mahallelerin yaşanır olmasıdır yani bir tiyatro sahnesi gibi gelip geçici insanlara ev sahipliği yapmaması sadece turistik amaçlı olmaması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca evler restore edilirken içlerinin de günümüz şartlarına uygun bir biçimde konforlu bir hale dönüştürülmesi istenmektedir.

Bu bölgeyle ilgili bir diğer fikirde göçlerin durdurulması gerektiği savunulmuştur. Ayrıca mahallelerin içlerine yayılmış parçacıkların kaldırılıp yerlerine daha temiz mağazaların açılması istenmektedir.

Görüşülen 60 kişiden sadece 1 tanesi bu bölge için gelişmesi mümkün değil, bir şey yapılamaz fikrini savunmuştur.

- “Restore edilen binalar sizce ne amaçlı kullanılmalı?” sorusuna da yine birbirine benzer cevaplar alınmıştır.

Turizm amaçlı olarak kullanılmalı fakat içinde de yaşanmalı denmiştir. Restore edilen binaların, konut, müze, otel, restoran, kafe olarak kullanılabilceği söylenmiştir. Bölgenin sosyalleştirilmesinin gerekliliği savunulmuştur. İnsanların genellikle istediği eski günlerin yaşatılabilmesi olmuştur. Aralarından bir kişi restoran ve otel hariç her şekilde kullanılabilir demiştir.

4.1.6 Anket Sonuçları

Daha önceki yıllarda Kayalıbağ, Tepebağ ve Ulucami mahallelerinde oturmuş 23-90 yaşları arasındaki kişilerle yapılan anket çalışması sonucunda önemli bir gerçeğe varılmıştır ki mahallelerin 1916 – 1998 yılları arasındaki durumuyla bugünkü durumu arasında olumsuz yönde denilebilecek değişimler olmuştur.

- Burada oturan eski kitlenin kuzeye doğru taşınması, bölgenin de daha küçük yerlerden göç alması, bu bölgeyi hem sosyo-kültürel açıdan hem de fiziksel açıdan büyük bir çöküntüye doğru sürüklemektedir.
- 1998 depreminden sonra binaların yıkılması, kalan hasarlı binaların da kendi kaderine terk edilmesi tarihi dokuyu hızlı bir şekilde yok etmektedir.
- Maddi olanaksızlıklardan dolayı restore edilemeyen tarihi binalar, mahallelerin bakımsızlığı, 1960’lı yılların sonlarına kadar Adana’nın merkezi olmuş bir yerleşim yerinin eskimesine neden olmaktadır.
- Kalan tarihi binaların çoğu ya kullanılmamakta, çürümeye terk edilmekte ya da bölünmüş bir şekilde apartman dairesiymiş gibi kullanılmaktadır.
- Eskiden konut olan binaların artık dükkan olarak kullanılması, bu mahalleleri çarşı haline getirmiştir. Bu da eskilerin deyimiyle artık mahallenin tadının kaçmasına eski günlerin geçmişte kalmasına neden olmuştur.

4.2 Tepebağ Höyüğü Ve Çevresindeki Mahallelerin Günümüzdeki Durumunun Değerlendirilmesi

4.2.1 Anketin Hedefi

Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Tepebağ ve Ulucami mahallelerinin günümüzdeki fiziksel ve sosyal yapısının belirlenebilmesi, kullanıcıların neden bu mahallelere taşındıklarının sebeplerinin öğrenilebilmesi, oturdukları yerle ilgili ne düşündüklerinin ve de neler yapılması istediklerinin tespit edilebilmesi için bu mahallelerde şu anda oturan kişilere bir anket uygulanmıştır. Daha önce burada oturup ayrılmış kişilere ve şu anda burada oturan kişilere ayrı ayrı uygulanan anketler sonucunda geçmiş ve günümüz arasındaki kıyaslanmanın net bir şekilde yapılabilmesi hedeflenmiştir (Ek 31).

4.2.2 Anket ile İlgili Değerlendirmeler

Anket 2 yöntem kullanılarak 70 kişiye uygulanmıştır. Yöntemlerden bir tanesi kişilerle yüz yüze görüşme şeklinde, diğeri ise anket sorularının semt sakinlerine dağıtılıp sonradan toplanması şeklinde olmuştur. İlk yöntemde karşılaşılan zorluklardan bazıları, özellikle kişilerin görüşmek istememesi, cevap vermeyi kabul edenlerin de sonradan ilgisiz davranmaları olmuştur. Bu nedenle yüz yüze görüşme çok fazla sağlanamamıştır. İkinci yöntem, kişiler soruları kendi evlerinde, süre kısıtlaması olmadan rahat bir şekilde cevapladıkları için daha yol gösterici ve de aydınlatıcı olmuştur.

Anket her yaş gurubundan kişiye uygulanmıştır. Sorular, binaları hem konut olarak kullananlara hem de ticari amaçlı kullananlara yöneltilmiştir. Ancak konut olarak kullanılan binalarda oturanlarla yapılan anketler çoğunluktadır.

Anket değerlendirmeleri 4 ana başlık altında toplanmıştır.

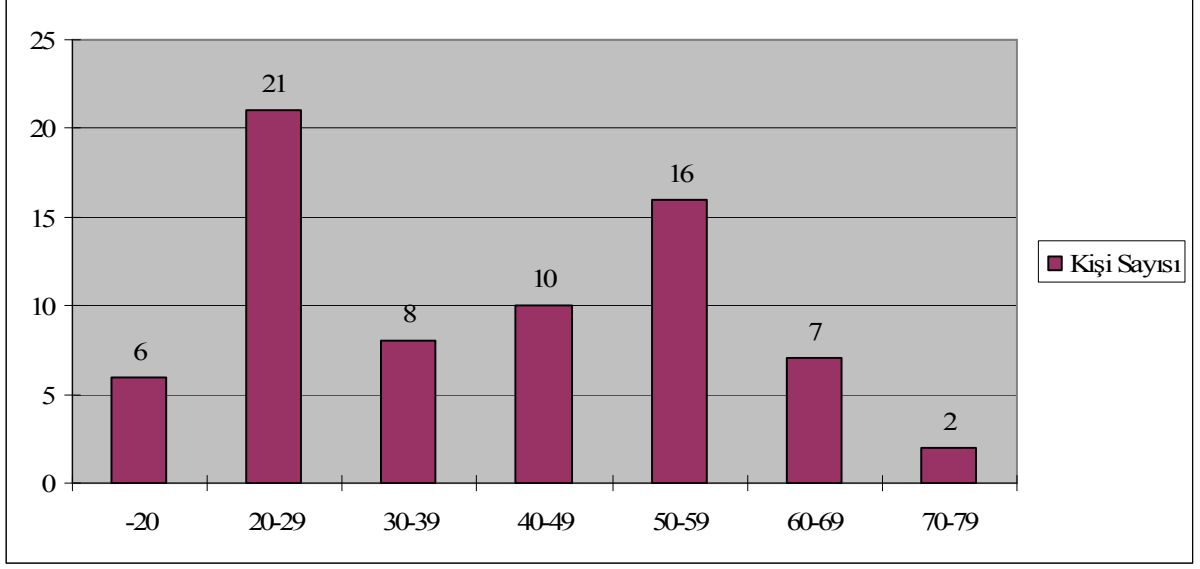
- Görüşülen kişilerle ilgili genel bilgilerin değerlendirilmesi
- Oturdukları mahallenin durumunun belirlenmesi
- Bu mahalleler için yapılması istenenlerin belirlenmesi
- Oturdukları evin durumunun değerlendirilmesi

Bu bölümde anket sonuçları tek tek incelenmiş, ortaya çıkarılan sonuçlar tablo ve grafiklere dökülmüştür. Ankete katılan kişilerin verdikleri cevaplar toparlanmış ve düzenli bir şekilde dökümü yapılmıştır. Tablo veya grafik haline getirilemeyen sonuçlar ya madde madde verilmiştir ya da paragraflar halinde aktarılmıştır.

4.2.3 Görüşülen Kişilerle İlgili Genel Bilgilerin Değerlendirilmesi

- Ankete katılan kişilere, yaş guruplarını belirleyebilmek amacıyla ilk olarak “Kaç yaşındasınız?” sorusu yöneltilmiştir.

Görüşülen 70 kişiden, 6’sının 20 yaşından genç, 21’inin 20-29, 8’inin 30-39, 10’unun 40-49, 16’sının 50-59, 7’sinin 60-69 ve 2’sinin de 70-79 yaşları arasında olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Ankete katılanların yaş guruplarına göre dağılımı

Ankete katılan kişilerin;

%8.6’sı 20 yaşından genç,

%30’u 20-29 yaşları arasındaki,

%11.4’ü 30-39 yaşları arasındaki,

%14.3’ü 40-49 yaşları arasındaki,

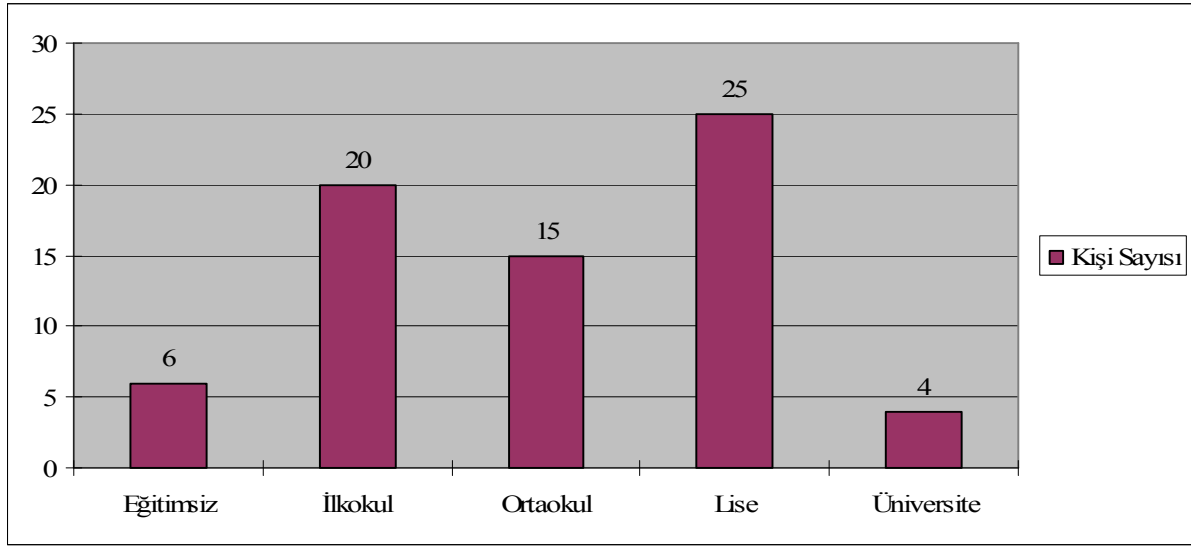
%22.9’u 50-59 yaşları arasındaki,

%10’u 60-69 yaşları arasındaki,

% 2.8i de 70-79 yaşları arasındaki insanlardan oluşmaktadır.

- Bu kişilere, kültürel seviyelerinin belirlenebilmesi için ikinci olarak “Eğitim durumunuz nedir?” sorusu sorulmuştur.

70 kişiden 6'sı eğitimsiz, 20'si ilkokul, 15'i ortaokul, 25'i lise ve 4'ü de üniversite mezunudur (Şekil 4.9).

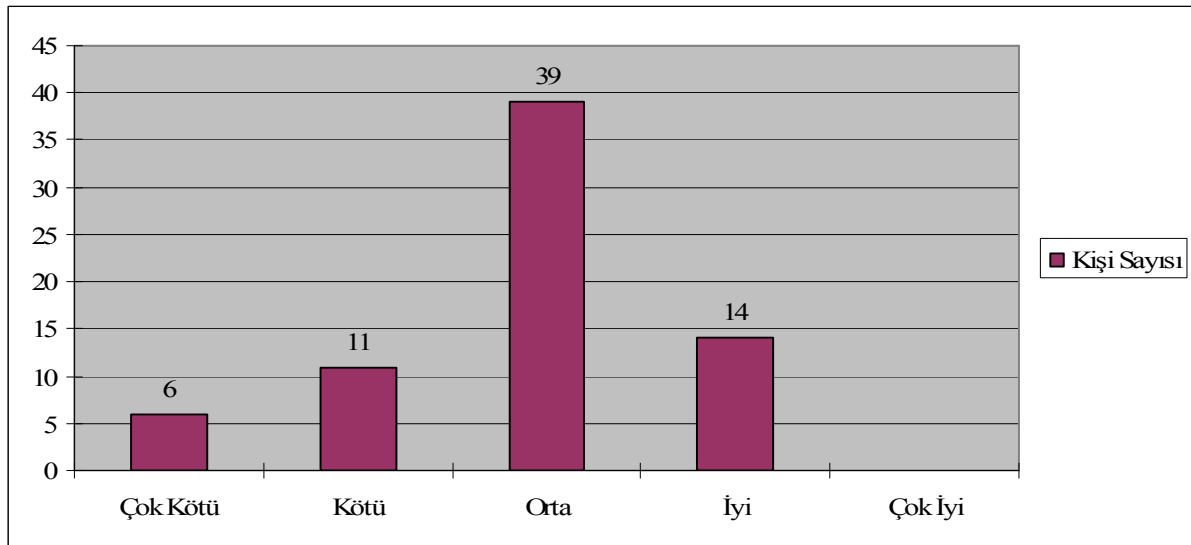

Şekil 4.9 Ankete katılanların eğitim durumlarına göre dağılımı

Ankete katılan kişilerin, %8.6'sı eğitimsiz, %28.6'sı ilkokul mezunu, %21.4'ü ortaokul mezunu, %35.7'si lise mezunu, %5.7'si de üniversite mezunudur.

- Ankete katılan kişiler arasında hangi gelir gurubunun çoğunlukta olduğunun belirlenebilmesi için "Gelir düzeyiniz nedir?" sorusu sorulmuştur.

Bu soruya 70 kişiden 6'sı çok kötü, 11'i kötü, 39'u orta, 14'ü iyi diyerek cevap vermiştir. Katılanlar arasında gelir düzeyi çok iyi olan kimse bulunmamaktadır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Ankete katılanların gelir düzeylerine göre dağılımları

Ankete katılan kişilerin;

%9'u çok kötü,

%16'sı kötü,

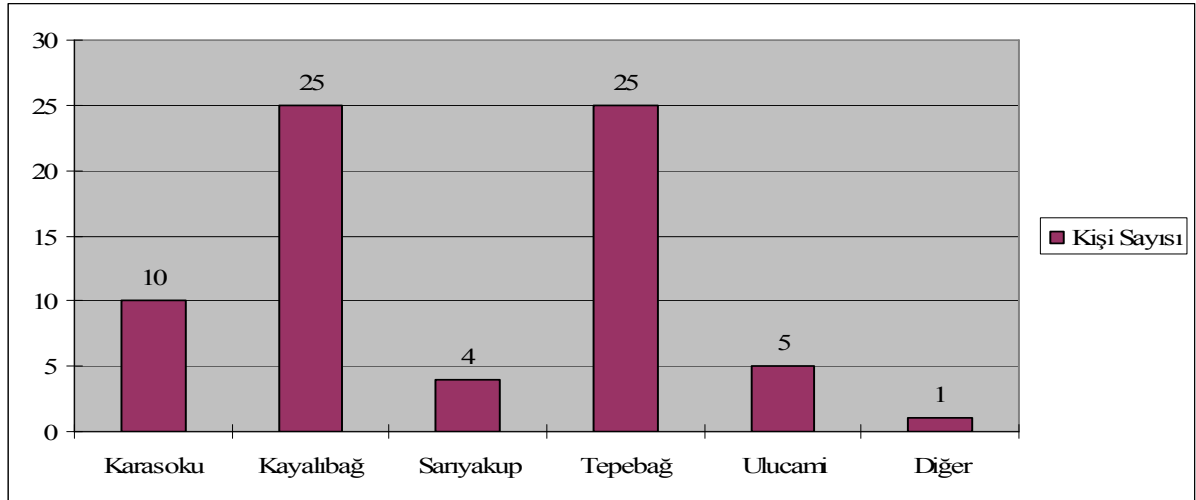
%55'i orta,

%20'si de iyi bir gelir düzeyine sahiptir.

4.2.4 Oturdukları Mahallenin Durumunun Belirlenmesi

- Görüşülen kişilere “Şu anda nerede oturuyorsunuz?” sorusu sorulmuştur.

Çıkan sonuçlara göre, 10 kişi Karasoku, 25 kişi Kayalıbağ, 4 kişi Sarıyakup, 25 kişi Tepebağ, 5 kişi Ulucami mahallesi ve 1 kişi de başka bir mahallede oturmaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Ankete katılanların şu anda oturdukları mahallelere göre dağılımları

Ankete katılan kişilerin;

%14.3'ü Karasoku,

%35.7'si Kayalıbağ,

%5.7'si Sarıyakup,

%35.7'si Tepebağ,

%7.2'si Ulucami mahallesinde

%1.4'ü başka bir mahallede oturmaktadır.

- “Bu mahalleye taşınmadan önce nerede oturuyordunuz?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur.

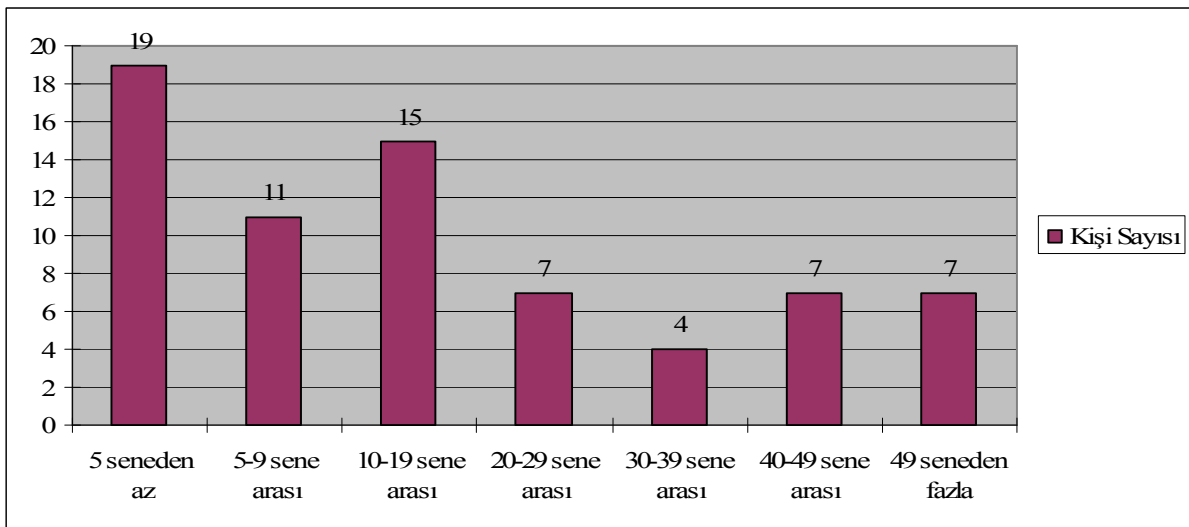
Konuşulan kişilerden çok az bir bölümü doğma büyüme kendi mahallesinde oturmaktadır. Diğerleri ise farklı farklı yerlerden bu semtlere taşınmışlardır. İçlerinde aynı çevre içerisinde (Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Tepebağ, Ulucami mahalleleri) yer değiştirenler de olmakla birlikte, Afyon, Ceyhan, Darende, Hatay, Karataş, Mersin’in köyü, Osmaniye, Tarsus gibi çevre köy ve ilçelerden gelenler de bulunmaktadır. Ayrıca Adana’nın diğer semtlerinden (Atakent, Baraj yolu, Dağlıoğlu, Döşeme, Gülbahçe, Hurmalı, Hürriyet, Kiremithane, Kocavezir, Mavi bulvar, Ptt evleri, Reşatbey, Sepici, Sinanpaşa, Sucuzade, Şakirpaşa, Tellidere, Yenibey, 100. yıl mahalleleri) bu tarafa yerleşme olmuştur.

- “Neden bu mahalleye taşındınız?” sorusuna verilen cevaplar da şu şekilde olmuştur.

Taşınma nedenleri arasında ailesel durumlar, atama yapılmış olması, bu mahallede ev satın almaları, bu mahallenin doğdukları yer olması, çarşıya yakın olması, daha büyük bir eve taşınma gereksinimi, eğitim, eşinin bu mahallede oturmak istemesi, ev kiralalarının daha ucuz olması, iş yerlerinin yakın olması gibi nedenler bulunmaktadır. En sık karşılaşılan cevaplar ise, çarşıya yakın olması ve ev kiralaları ile satılık evlerin ucuz olması olmuştur.

- “Kaç senedir bu mahallede oturuyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur.

Ankete katılanların 19’u 5 seneden daha az bir süredir, 11’i 5-9 sene, 15’i 10-19 sene, 7’si 20-29 sene, 4’ü 30-39 sene, 7’si 40-49 sene arasında, ve 7’si de 49 yıldan fazla bir süredir aynı yerde oturmaktadırlar (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Ankete katılanların kaç senedir bu mahallelerde oturduklarının değerlendirilmesi

Ankete katılan kişilerin; %27.2'si 5 seneden az zamandır,

%15.7'si 5-9 sene arasında,

%21.4'ü 10-19 sene arasında,

%10'u 20-29 sene arasında,

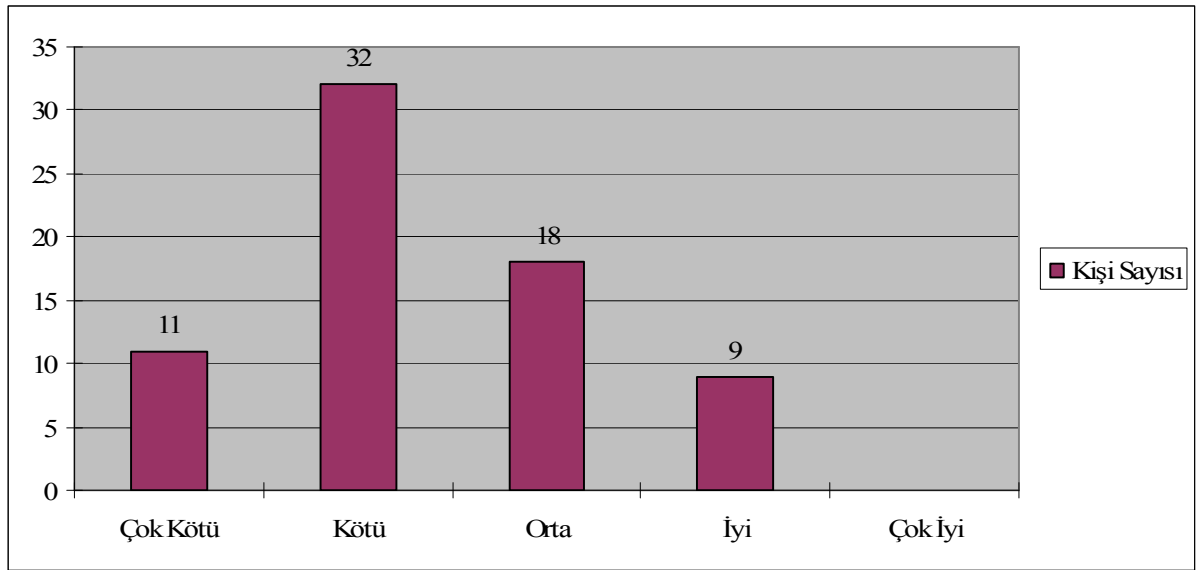
%5.7'si 30-39 sene arasında,

%10'u 40-49 sene arasında,

%10'u da 49 seneden fazla zamandır aynı mahallede oturmaktadırlar.

- “Oturduğunuz mahallenin şu anki durumunu nasıl buluyorsunuz?” sorusuna şu cevaplar verilmiştir.

Ankete katılan 70 kişiden 11 kişi çok kötü, 32 kişi kötü, 18 kişi orta ve 9 kişi iyi durumda olduğunu belirtmiştir. Görüşülen kişilerden hiçbiri mahallelerinin bugünkü durumu için çok iyi olduğunu belirtmemiştir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 Ankete katılan kişilerin oturdukları mahalleleri nasıl bulduklarını gösteren değerlendirme

Ankete katılan kişilerin; %15.7'si çok kötü,

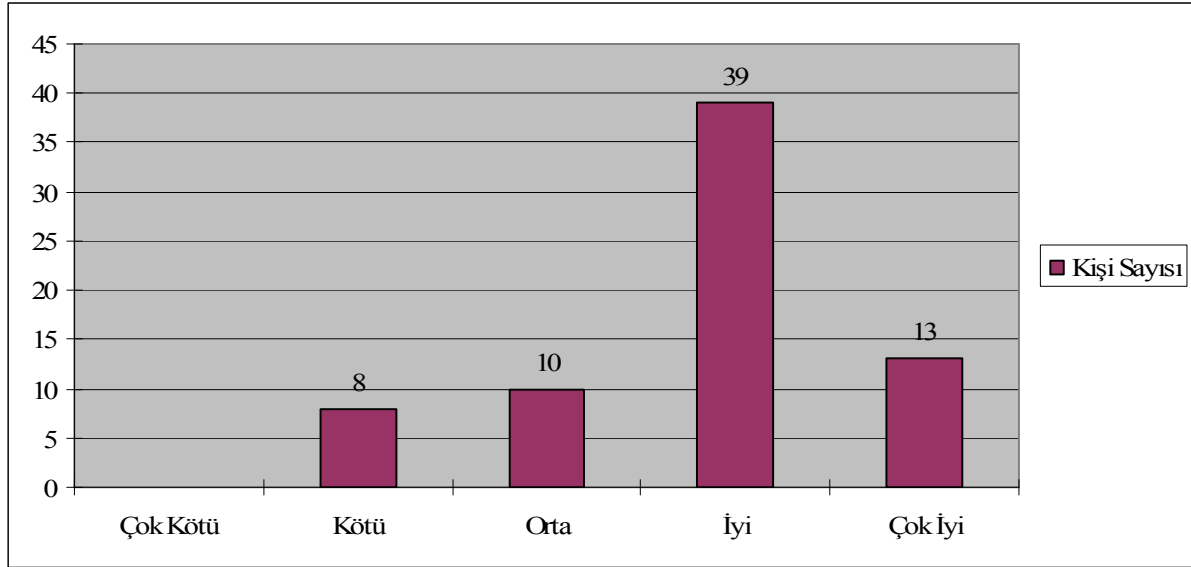
%45.7'si kötü,

%25.7'si orta,

%12.9'u ise mahallelerinin bugünkü durumunu iyi bulmaktadır.

- “Oturduğunuz mahallenin ilk taşındığınızdaki durumu nasıldı?” sorusuna şu şekilde cevap verilmiştir.

Ankete katılan 70 kişiden, 8 kişi kötü, 10 kişi orta, 39 kişi iyi, 13 kişi ise çok iyi demiştir. Görüşülen kişilerden hiçbirinden çok kötü cevabı alınmamıştır. Mahallenin eski durumuna kötü ve orta diyen kişileri, 10 yıldan daha az zamandır burada oturanlar oluşturmaktadır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Ankete katılan kişilerin oturdukları mahallelerin ilk taşındıkları zamanki durumunu gösteren değerlendirme

Ankete katılan kişilerin,

%11.4'ü kötü,

%14.3'ü orta,

%55.7'si iyi,

%18.6'sı ise oturdukları mahallenin ilk taşındıkları zamanki durumunu çok iyi bulmaktadır.

- “Bu mahalleye ilk taşındığınız zamanla bugünü kıyaslayacak olursanız arada ne gibi farklar var?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur.

Bu soruya iki grup cevap gelmiştir. 1. gurubu en fazla 10 senedir bu mahallede oturanlar oluşturmaktadır. Bu kişilerin verdiği yanıtlar ise genellikle mahallelerin şu anki durumunun daha iyi olduğu yönünde olmuştur. Verilen cevaplar:

- Eskiden bu mahallelere belediye bir hizmet vermezken, şimdi daha fazla hizmet

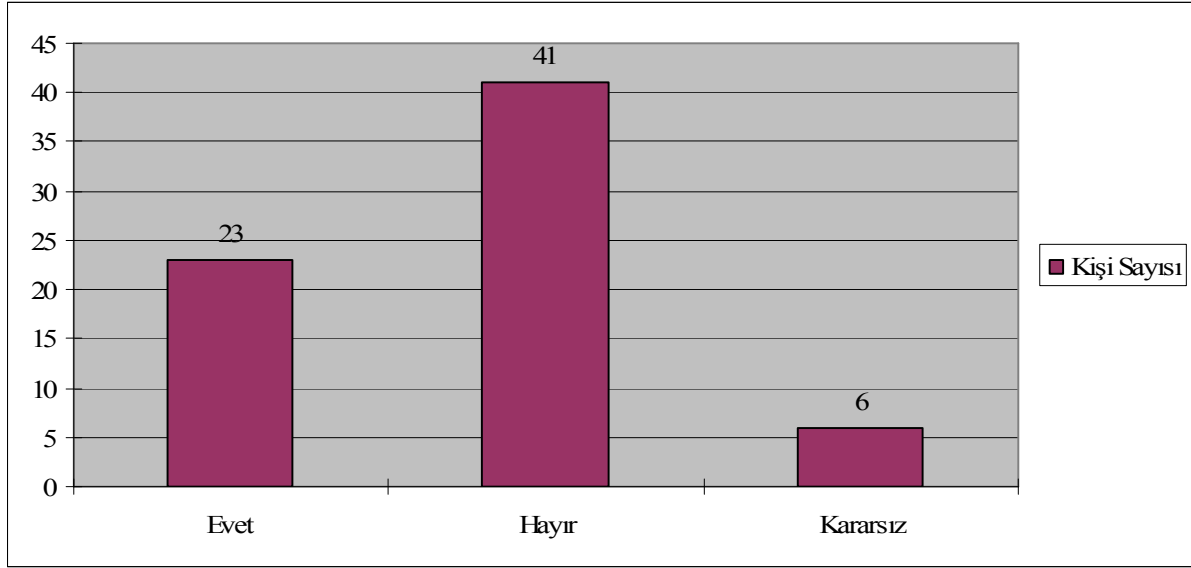
verilmektedir.

- Eskisine göre mahalleler daha iyi durumdadır.
- Eskisiyle şimdi arasında bir fark bulunmamaktadır şeklinde de bir cevap gelmiştir. Bu cevabı veren kişiler de 5 seneden daha az zamandır bu bölgede oturanlardır.

Şeklinde olmuştur. Fakat bu grup çok azınlıkta kalmıştır. Mahallenin ilk taşındıkları zamanki durumunun çok daha iyi olduğunu düşünenler ise 10 seneden daha fazla zamandır buralarda oturan kişilerden oluşmaktadır. Bu kişilerin verdiği cevaplar ise şu yönde olmuştur.

- Oturan kitle çok değişmiştir, bölge sosyo-kültürel bir değişim yaşamıştır. Bölgenin yerli halkı kuzey Adana'ya yerleşmeyi tercih etmiştir.
- Eskiden genelde ev sahiplerinin oturduğu binalarda artık kiracılar bulunmaktadır.
- Burada oturan kişilerin bir bölümü ise ne ev sahibi ne de kiracı olduğunu söylemiştir. Bölgede 35-40 hisseli binalar bulunmaktadır ve aralarında en güç durumda olan ailelerin bu evlerde oturmasına karar vermişlerdir.
- 1998 depremine kadar bu mahalleler daha bakımlıyken, depremden sonra kendi kaderlerine terk edilmiştir. Bölgede %70 oranında bir gerileme yaşanmıştır.
- Mahallelere hizmet getirilmemektedir. Sosyal faaliyetler yapılmamaktadır. Yeterli temizlik sağlanamamaktadır.
- Ekonomik açıdan durum kötüye gitmektedir, eski canlılık bulunmamaktadır.
- Eskiden konut olarak kullanılan binalar iş yeri olarak kullanılmaktadır. Bu da semt sakinleri gürültü ve güvenlik açısından rahatsız etmektedir.
- Bölgede artık ilkökul ve ortaokul bulunmamaktadır. Depremden sonra hasar gördüğü için kapatılan harabe halindeki Tepebağ ortaokulunun içinde halen 1910'lu yıllardan kalma bir piyano bulunmaktadır. Bu da o dönemde bölgenin gelişmişliğine bir işaret olmaktadır.
- Betonlaşma günden güne artmaktadır. 25-30 yıl öncesine kadar tarih kokan sokaklar betonun yoğunluğu altında ezilmektedirler.
- Tarihi binalar gün geçtikçe yok olmaktadır. 1998 depreminde büyük bölümü yıkılmıştır. Ayakta kalabilenler ise çok bakımsız durumdadır. Binalar yakılıp otopark haline getirilmek istenmektedir.
- Tarihi tescilli olan binalar maddi yetersizlikten restore edilememektedir. Eskimeye bırakılmıştır.
- "Oturduğunuz mahalleden taşınmayı düşünüyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur.

Ankete katılan kişilerden 23 tanesi taşınmak istemekte, 41 tanesi taşınmak istememekte, 6 tanesi de taşınma konusunda kararsız bulunmaktadır (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 Ankete katılan kişilerin mahallelerinden taşınmak isteyip istememe dağılımları

Ankete katılan kişiler oturduğunuz mahalleden taşınmak ister misiniz sorusuna;

%32.9 oranla evet,

%58.6 oranla hayır demişlerdir.

%8.5'lik bir kesim ise kararsız durumdadır.

- “Taşınmayı düşünüyorsanız neden? Düşünmüyorsanız neden?” Sorusuna gelen cevaplar şu yönde olmuştur:

Taşınmak isteyenlerin nedenleri arasında:

- Mahallelerin dar, evlerin küçük olması,
- Çevrenin kötü olması, belediyenin hizmet vermemesi,
- Daha iyi bir semte gitmek istemeleri,
- Mahallenin kötü, evlerin eski ve rutubetli olması, sağlam binanın kalmamış olması,
- Mahallenin gürültülü olması,
- Binaların çoğunluğunun iş yeri ve iş hanı haline gelmesi,
- Mekruh durumdaki evlerde tinercilerin olması nedeniyle güvenliğin olmaması,
- Geçim sıkıntısı nedeniyle daha da ucuz bir mahalleye taşınmak istemesi,
- Eski komşuluğun kalmamış olması, bulunmaktadır.

Taşınmak istemeyenlerin nedenleri arasında ise:

- İşyerlerinin bu semtte olması,
- Maddi sıkıntı,
- Doğma büyüme bu mahalleli olup, burada anılarının bulunması,
- Komşularının eski olması,
- Oturdukları evin kendilerine ait olması ve başka bir eve taşınıp kiracı olmak istememeleri,
- Mahallesinden memnun olması, oturduğu yeri sevmesi,

Bulunmaktadır.

4.2.5 Bu Mahalleler İçin Yapılması İstenenlerin Değerlendirilmesi

• Görüşülen kişilere “Şu anda oturduğunuz mahallenin yenilenmesi için neler yapılmalı? Sizin imkânınız olsa ne yapmak isterdiniz?” diye sorulmuştur. Verilen cevaplar:

- Çevre düzenlemesi yapılmalı,
- Alt yapı sorunu çözülmeli,
- Yollar ve kaldırımlar yapılmalı,
- Temizlik sağlanmalı, ilaçlama yapılmalı,
- Işıklandırma yapılmalı,
- Güvenlik sağlanmalı, hırsızlık olaylarına önlem alınmalı,
- Mahalle içinde yeşil alanlar oluşturulmalı, çocuk parkları yapılmalı, semt pazarı kurulacak bir yer gösterilmeli,
- Okul yapılmalı,
- Semtte sosyal aktiviteler düzenlenmeli,
- Tepebağ höyüğünde arkeolojik kazı yapılmalı, arkeopark kavramı bu bölgede yaşatılmalı,
- Tarihi binalar restore edilmeli ve kullanıma açılmalı, restorasyonlar bireysel girişimlerle sınırlı kalmamalı, bunun için bütçe ayrılmalı
- Tarihi dokunun yoğun olduğu caddeler kapatılıp, sanat sokağı yapılmalı, bu bölge daha sonra Adana'nın tanıtımı için kullanılmalı,
- Vasıfsız görüntü kirliliği yaratan binalar yıkılmalı,
- Yeni binalar yapılmalı

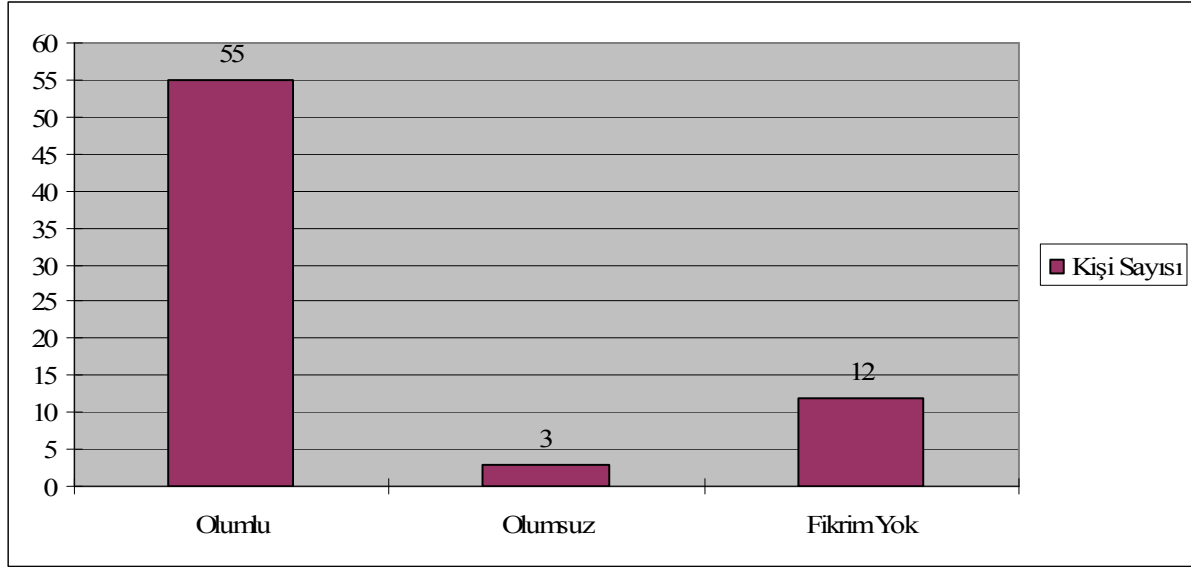
Şeklinde olmuştur.

Oturanların özellikle istedikleri, binaların birbirine çok yakın, mahallenin sıkışık olmasına bir

özüm bulunup aralarda parkların oluşturulması, çocuk oyun alanlarının düzenlenmesi ve semt pazarı için bir yer gösterilmesi olmuştur.

- “Mahallenizdeki binaların yenilenmesiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusuna şu cevaplar verilmiştir:

Ankete katılan 70 kişiden 55 kişi çalışmalarla ilgili olumlu görüş bildirmiştir, 3 kişi olumsuz görüş bildirmiştir, 12 kişiyse fikir beyan etmemiştir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16 Ankete katılanların, binaların yenilenmesiyle ilgili görüşlerinin dağılımı

Ankete katılan kişilerin,

%78.6'sı olumlu,

%4.3'ü olumsuz fikir beyan etmiştir.

%17.1'lik bir kesim ise konuyla ilgili fikirlerinin bulunmadığını belirtmişlerdir.

- “Yenilenen bu binalar konut değil de farklı bir işlevle kullanılırsa düşünceniz ne olur?” sorusuna şu cevaplar gelmiştir:

Ankete katılan 70 kişiden 31 tanesi olumlu yönde cevap vermiştir. 31 kişi olumsuz düşünce belirtmiştir. 8 kişi ise fikir beyan etmemiştir (Şekil 4.17).

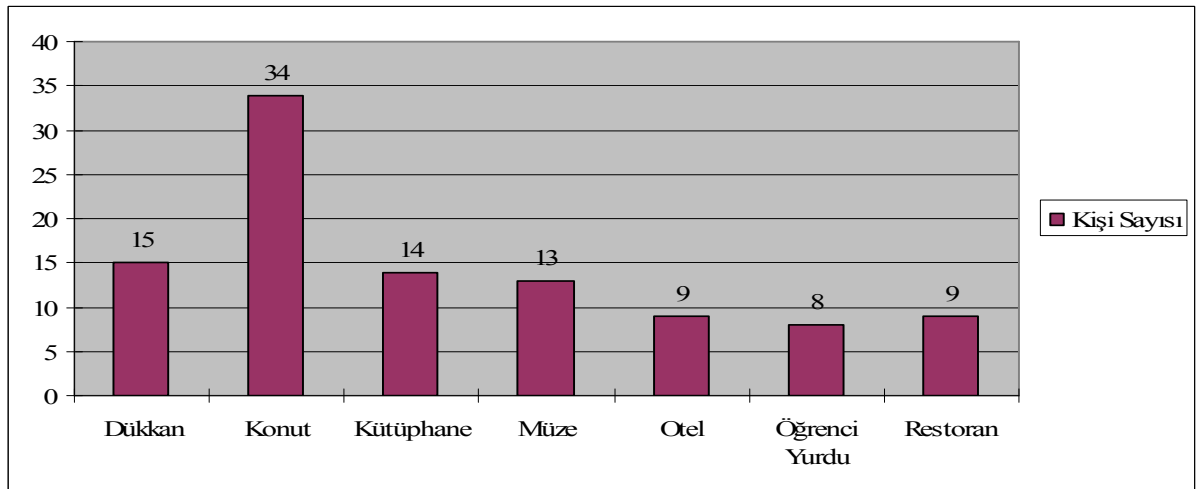

Şekil 4.17 Ankete katılan kişilerin yenilenen binaların konut dışı kullanımına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Ankete katılan kişilerin; %44.3'ü olumlu, %44.3'ü olumsuz görüş bildirmiştir. %11.4'ünü ise fikir beyan etmemiştir.

- “Yenilenen bu binaların ne olarak kullanılmasını istersiniz?” sorusuna ise birden fazla cevap verilmiştir.

Soruya, 15 tane dükkân, 34 tane konut, 14 tane kütüphane, 13 tane müze, 9 tane otel, 8 tane öğrenci yurdu ve 9 tane de restoran cevabı gelmiştir. Verilen cevaplarda göze çarpmakta olan konut olarak kullanılması isteğinin fazlalığı insanların evlerinden çıkarılması korkusunun etkisi olabilir (Şekil 4.18).

Şekil 4.18 Ankete katılan kişilere göre bina işlev grafiği

Ankete katılan kişilerden;

%21.4 oranla dükkân,

%48.6 oranla konut,

%20 oranla kütüphane,

%18.6 oranla müze,

%12.9 oranla otel,

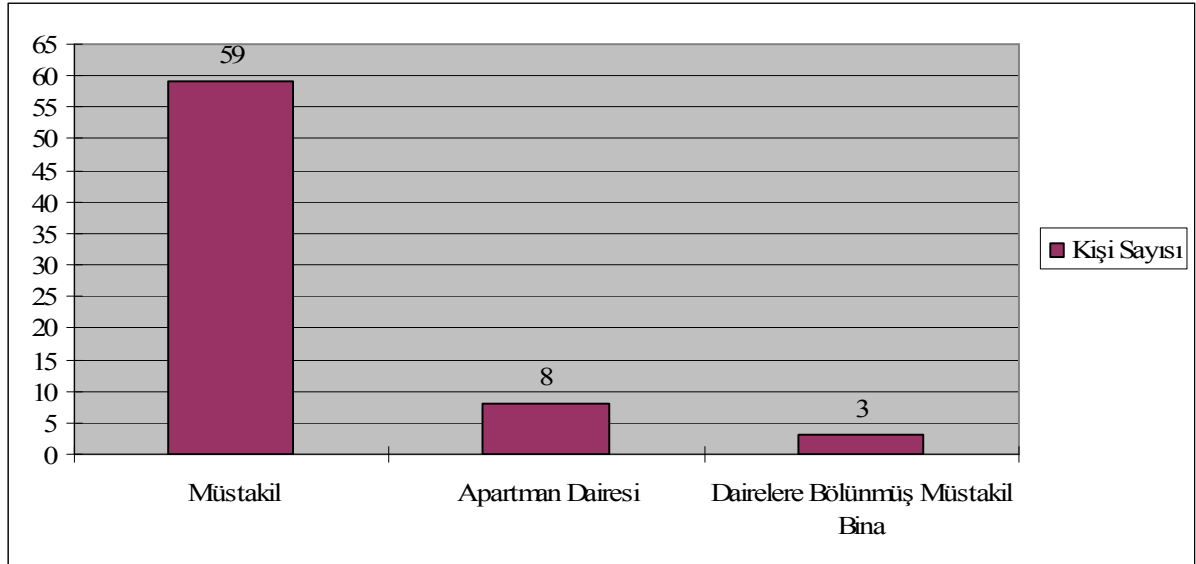
%11.4 oranla öğrenci yurdu,

%12.9 oranla restoran cevabı alınmıştır.

4.2.6 Oturdukları Evin Durumunun Değerlendirilmesi

- “Oturduğunuz ev müstakil mi apartman dairesi mi?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur:

Ankete katılan 70 kişiden 59’u müstakil bir evde, 8’i ise apartman dairesinde oturmaktadır. 3 tanesinin oturduğu ev ise eskiden müstakilken şu anda apartman dairesine dönüştürülmüş durumdadır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 Ankete katılanların oturdukları ev tiplerinin değerlendirilmesi

Ankete katılan kişilerin;

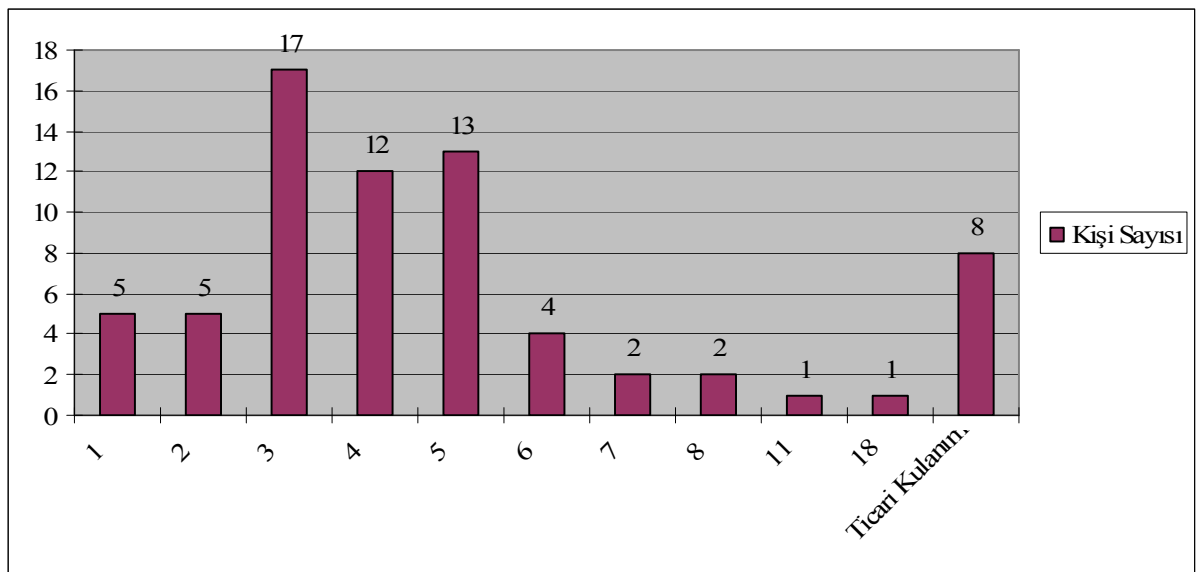
%84.3’ü müstakil binada,

%11.4'ü apartman dairesinde oturmaktadır.

%4.3'ü ise eskiden müstakil bir binayken bölünerek apartman dairesine dönüştürülmüş evlerde oturmaktadırlar.

- “Bu evde kaç kişi oturuyorsunuz?” sorusuna çok geniş bir aralıkta cevaplar gelmiştir.

Ankete katılan 70 kişide 5'i tek başına oturmaktadır. 5 tanesi 2 kişi, 17 tanesi 3 kişi, 12 tanesi 4 kişi, 13 tanesi 5 kişi, 4 tanesi 6 kişi, 2 tanesi 7 kişi, 2 tanesi 8 kişi, 1 tanesi 11 kişi, 1 tanesi de 18 kişi birlikte aynı evde oturmaktadırlar. Görüşülen 8 kişi ise oturdukları yeri ticari amaçlı kullanmaktadırlar (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 Ankete katılanların evlerinde kaç kişi oturduklarının dağılımı

Ankete katılan kişilerin;

%7.1'i tek başına oturmaktadır.

%7.1'i iki kişi,

%24.3'ü üç kişi,

%17.1'i dört kişi,

%18.6'sı beş kişi,

%5.7'si altı kişi,

%2.8'i yedi kişi,

%2.8'i sekiz kişi,

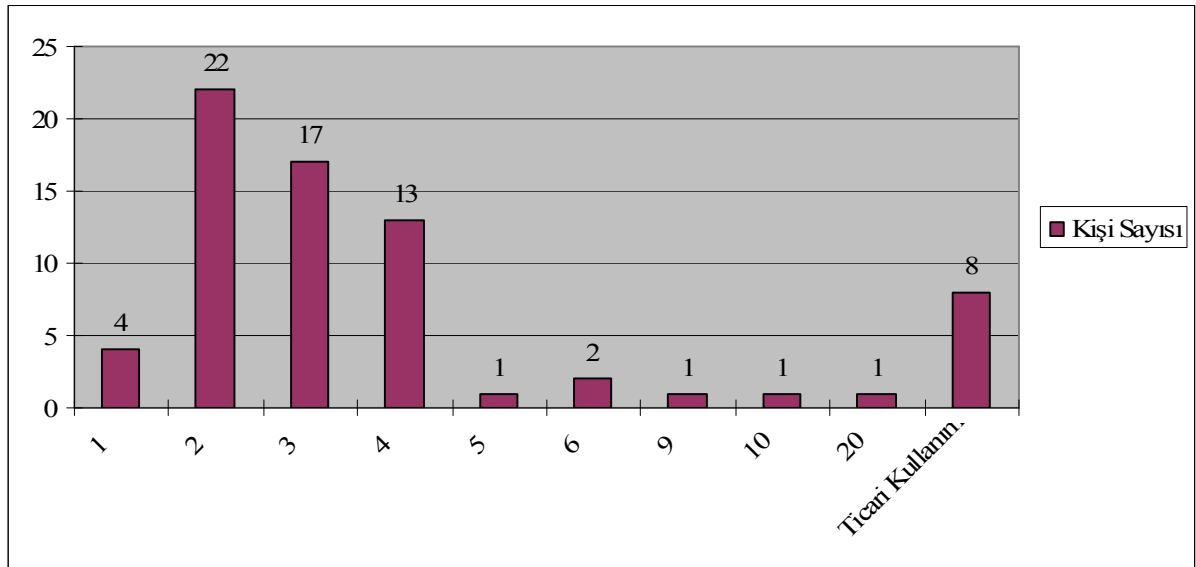
%1.4'ü on bir kişi,

%1.4'ü on sekiz kişi birlikte oturmaktadır.

%11.4'ü ise ticari amaçla kullanılmaktadır.

- “Eviniz kaç odalı?” sorusuna yine geniş bir yelpazede cevaplar gelmiştir.

Ankete katılan kişilerden 4 tanesinin evi 1 odalı, 22 tanesinin evi 2 odalı, 17 tanesinin evi 3 odalı, 13 tanesinin evi 4 odalı, 1 tanesinin evi 5 odalı, 2 tanesinin evi 6 odalı, 1 tanesinin evi 9 odalı, 1 tanesinin evi 10 odalı, 1 tanesinin evi ise 20 odalıdır. 8 tanesi ticari amaçlı kullanılmaktadır ve de odalar birleştirilmiştir (Şekil 4.21).

Şekil 4.21 Ankete katılan kişilerin oturdukları evlerin oda sayılarının kişiye göre dağılımı

Ankete katılan kişilerin,

%5.7'si tek odalı,

%31.4'ü 2 odalı,

%24.3'ü 3 odalı,

%18.6'sı 4 odalı,

%1.4'ü 5 odalı,

%2.8'i 6 odalı,

%1.4'ü 9 odalı,

%1.4'ü 10 odalı,

%1.4'ü 20 odalı evlerde oturmaktadır.

%11.4'ü ise ticari amaçla kullanılmakta olup var olan odalar birleştirilmiştir.

Çizelge 4.1 Ankete katılan kişilerin oturdukları evlerin tiplerini ve oda sayılarını gösteren çizelge

	MÜSTAKİL BİNA	APARTMAN DAİRESİ	DAİRELERE BÖLÜNMÜŞ MÜSTAKİL
1	4		
2	20	2	
3	17		
4	10	3	
5	1		
6	2		
9			1
10	1		
20	1		
TİCARİ KULLANIM	4	2	2

Yukarıdaki tabloya göre;

Tek başına oturmakta olan 4 kişi de müstakil binada,

2 kişi oturanlardan 20 tanesi müstakil binada, 2 tanesi apartman dairesinde,

3 kişi oturanların 17 tanesi de müstakil binada,

4 kişi oturanlardan 10 tanesi müstakil binada, 3 tanesi apartman dairesinde,

5 kişi oturan 1 kişi müstakil binada,

6 kişi oturan 2 kişi müstakil binada,

9 kişi oturan 1 kişi apartman dairesinde,

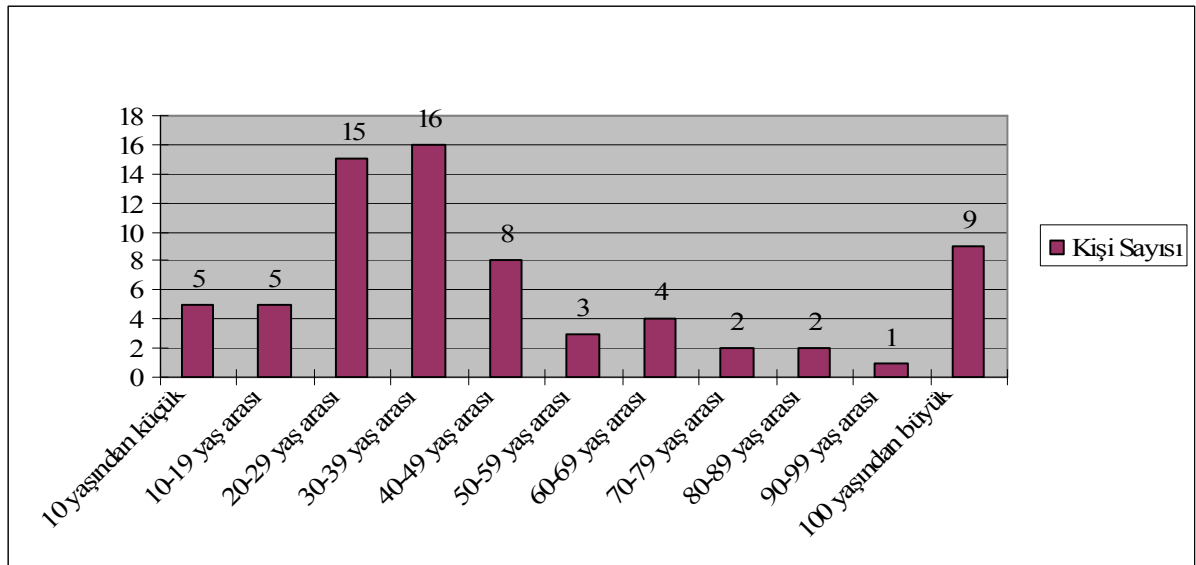
10 kişi oturan 1 kişi müstakil binada,

20 kişi oturan 1 kişi ise müstakil binada yaşamaktadır.

Ticari amaçlı kullanılan 8 dükkândan 4'ü müstakil binada, 2'si apartman dairesinde, 2'si de eskiden müstakil olup sonradan dairelere bölünmüş binalarda bulunmaktadır (Çizelge 6.1).

- “Oturduğunuz bina kaç yıllık?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur.

Ankete katılan 70 kişiden 5 tanesinin oturduğu bina 10 yaşından küçük, 5 tanesinin oturduğu bina 10-19 yaşları arasında, 15 tanesinin oturduğu bina 20-29 yaşları arasında, 16 tanesinin oturduğu bina 30-39 yaşları arasında, 8 tanesinin oturduğu bina 40-49 yaşları arasında, 3 tanesinin oturduğu bina 50-59 yaşları arasında, 4 tanesinin oturduğu bina 60-69 yaşları arasında, 2 tanesinin oturduğu bina 70-79 yaşları arasında, 2 tanesinin oturduğu bina 80-89 yaşları arasında ve 1 tanesinin oturduğu bina 90-99 yaşları arasındadır. 9 tanesinin oturduğu bina ise 100 yaşından küçüktür (Şekil 4.22).

Şekil 4.22 Ankete katılan kişilerin oturdukları binaların kişiye göre yaş dağılımı

Ankete katılan kişilerin;

%7.1'i 10 yaşından küçük binada,

%7.1'i 10-19,

%21.4'ü 20-29,

%22.9'u 30-39,

%11.4'ü 40-49,

%4.3'ü 50-59,

%5.7'si 60-69,

%2.8'i 70-79,

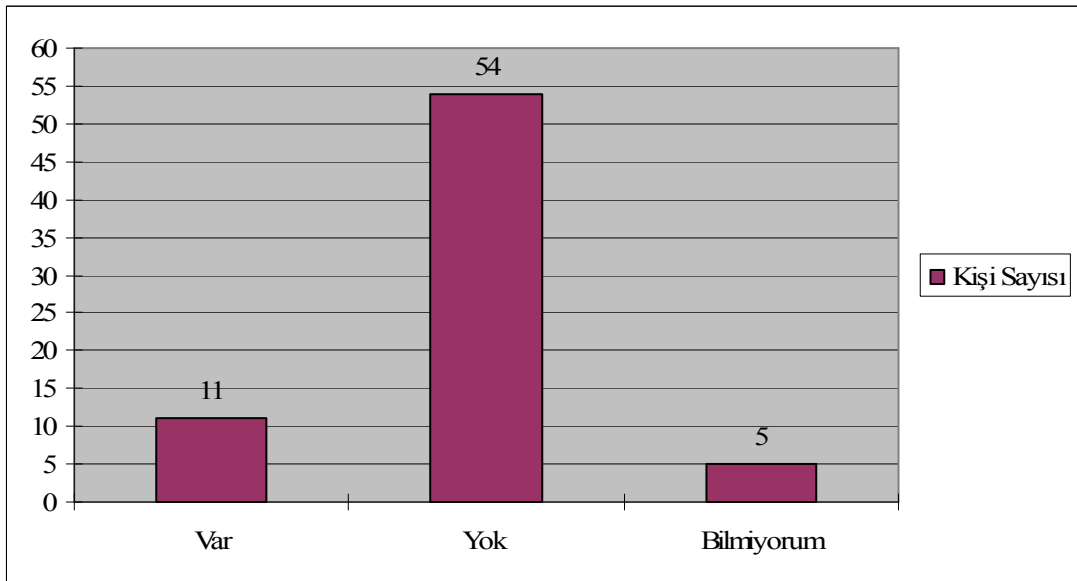
%2.8'i 80-89,

%1.4'ü 90-99 yaşları arasındaki binalarda oturmaktadır.

% 12.9'unun ise oturdukları binalar 100 yaşından büyüktür.

• “Oturduğunuz binanın tarihi değeri var mı?” sorusuna;

11 kişi var diyerek, 54 kişi yok diyerek cevap vermiştir. 5 kişinin ise oturdukları binanın tarihi durumuyla ilgili bilgileri bulunmamaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 Ankete katılan kişilerin oturdukları binaların tarihi değerlerinin kişiye göre dağılımı

Ankete katılan kişilerin,

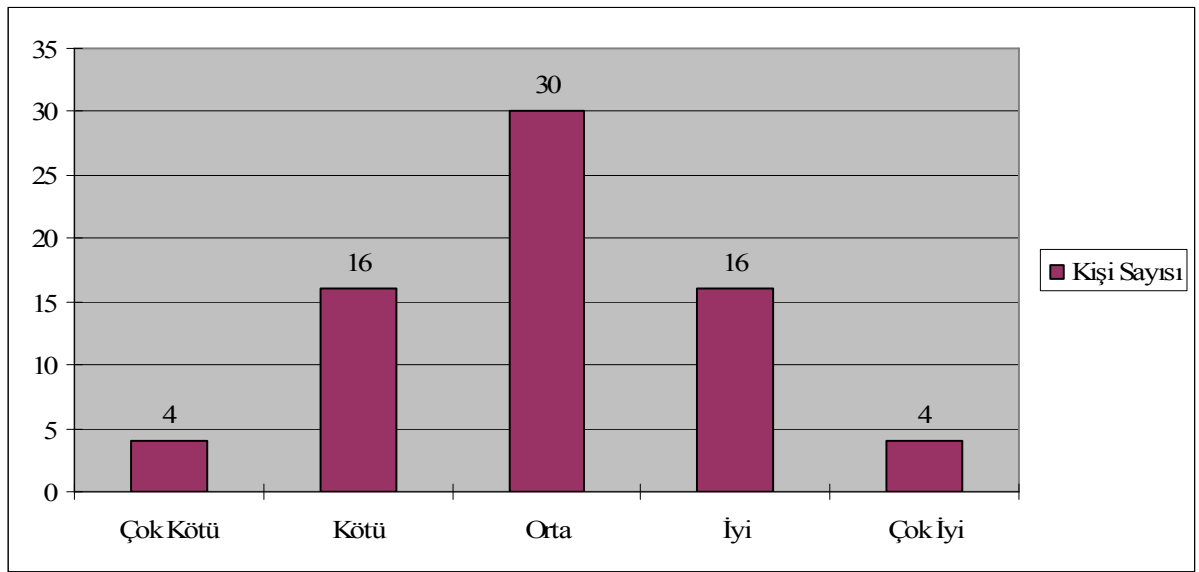
%15.7'sinin oturduğu evin tarihi değeri bulunmakta,

%77.2'sinin oturduğu evin tarihi değeri bulunmamakta,

%7.1'i ise evin tarihi değeriyle ilgili bilgiye sahip olmamaktadır.

- “Oturduğunuz bina ne durumda?” sorusuna ise şu şekilde cevaplar gelmiştir:

Ankete katılan 70 kişiden 4'ü çok kötü durumda, 16'sı kötü durumda, 30'u orta durumda, 16'sı iyi durumda, 4'ü ise evlerinin çok iyi durumda olduğunu belirtmiştir (Şekil 4.24).

Şekil 4.24 Ankete katılan kişilerin oturdukların evlerin durum değerlendirmesi

Ankete katılan kişilerin,

%5.7'si evlerinin çok kötü durumda,

%22.9'u evlerinin kötü durumda,

%42.9'u evlerinin orta durumda,

%22.9'u evlerinin iyi durumda,

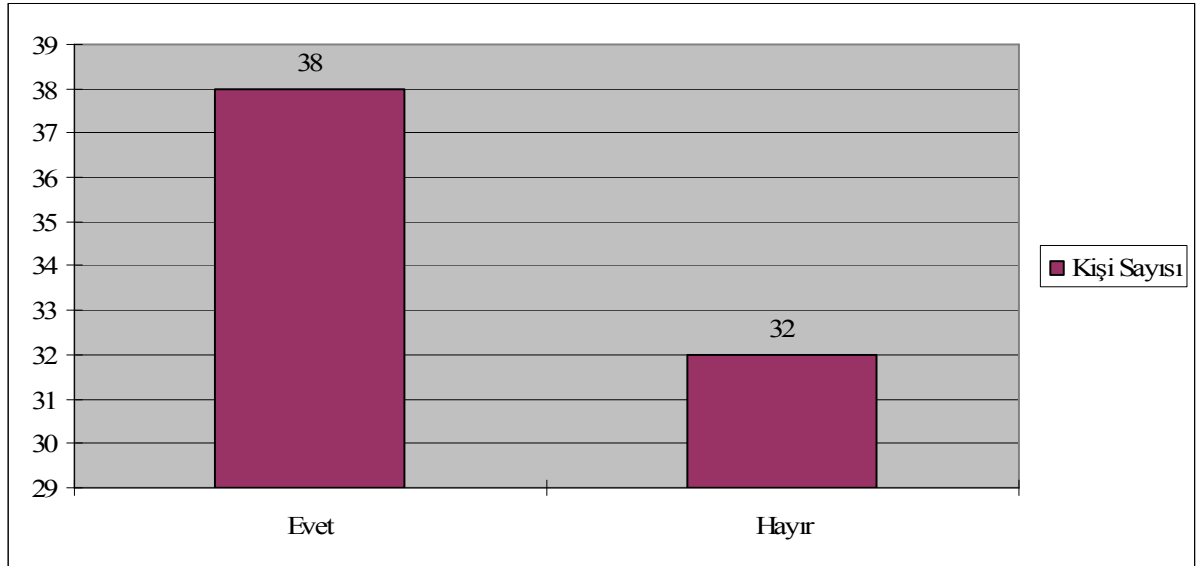
%5.7'si evlerinin çok iyi durumda olduğunu belirtmiştir.

- “Oturduğunuz evle ilgili şikâyetiniz var mı? Varsa nelerden şikâyetçisiniz?” sorusuna şu şekilde cevaplar gelmiştir:

- Evlerin ve odaların küçük olması ve eve sığılamaması,

- Evin çok bakımsız durumda olması,
 - Rutubetli olması,
 - Isıtma ve soğutma problemlerinin olması,
 - Evin harap durumda olması ve restore edilmesinin gerekliliği,
 - Evin kira olması,
 - Çok gürültülü olması,
 - Evlerin çok bitişik olmasında dolayı hava alamaması,
 - Sineklerin ve böceklerin çok olması.
- “Evinize bakım yapabiliyor musunuz?” sorusuna:

38 kişi evet diyerek, 32 kişi ise hayır diyerek cevap vermiştir. Genellikle bakım olarak adlandırdıkları boya-badana olmuştur (Şekil 4.25).

Şekil 4.25 Ankete katılan kişilerin evlerine bakım yapabilme durumlarını gösteren dağılım

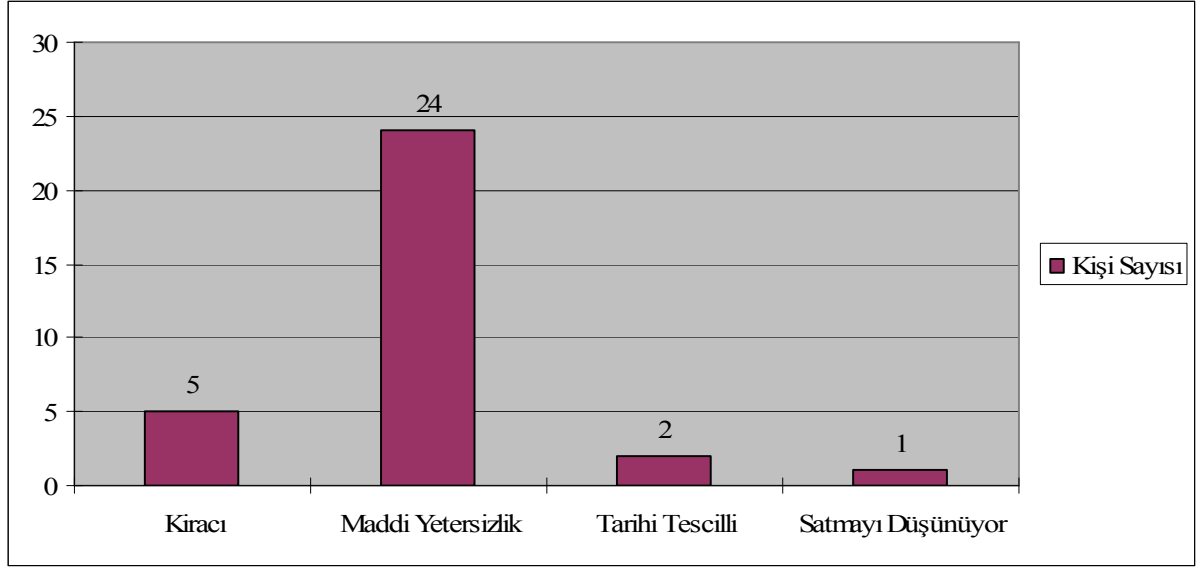
Ankete katılan kişilerin;

%54.2'si evlerine bakım yapabilmekte,

%45.8'i ise evlerine bakım yapamamaktadır.

- “Bakım yapamıyorsanız neden?” sorusuna ise şu şekilde cevaplar gelmiştir:

Ankete katılan 70 kişiden 5'i kiracı oldukları için ve de ev sahibi eve bakım yaptırmadığı için, 22'si maddi yetersizlikten, 2'si oturdukları bina tarihi tescilli olduğu için, 1 tanesi ise satmayı düşündüğünden oturduğu eve bakım yapamamaktadır (Şekil 4.26).

Şekil 4.26 Ankete katılan kişilerden evlerine bakım yaptıramayanların sebeplerinin kişilere göre dağılımı

Ankete katılıp oturdukları eve bakım yaptıramayan kişilerin;

%15.6'sı kiracı oldukları için,

%75'i maddi yetersizlikten,

%6.3'ü bina tarihi tescilli olduğu için,

%3.1'i ise evini satmayı düşündüğü için bakım yaptıramamaktadır.

4.2.7 Anket Sonuçları

Günümüzde Karasoku, Kayalıbağ, Sarıyakup, Tepebağ ve Ulucami mahallelerinde oturan 70 kişiyle yapılan anket çalışması sonucunda görülmüştür ki; bu bölgedeki dokuda negatif yönde bir gelişme olmuştur.

- Görüşülen kişilerin yarısına yakın bir bölümü, oturdukları binaların eski ve bakımsız olmasında şikayet etmektedir fakat evlerine bakım yapabilecek maddi olanaklara sahip olmamaları, binaların gün geçtikçe eskimesine sebep olmaktadır. Özellikle tarihi tescilli binalarda oturan kişilerin restorasyon maliyetini karşılayamaması ve devletin de bu konu için bir bütçe ayırmaması Adana'nın en önemli kültür değerlerinin bulunduğu tarihi çekirdeğin çöküşünü hızlandırmaktadır.
- Oturan kitle, belediyenin, özel girişimcilerin ve meslek odalarının başlattığı restorasyon çalışmalarını olumlu karşılamaktadır fakat restore edilen binaların genellikle konut olarak

kullanılmasını istemişlerdir. Çünkü binalar konut olarak kullanıldığı takdirde, mahalle gece-gündüz yaşayacak ve güvenlik problemleri biraz olsun çözülmüş olacaktır. Ayrıca bu isteğin altında insanların evlerinden atılma korkusu da yatıyor olabilir.

- Bölgenin bugünkü kullanıcıları oturdukları semtte yeşil alan, çocuk parkı, semt pazarı, okul gibi eksiklerin olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca alt yapı sorunu, yolların ve kaldırımların bozuk olması, temizliğin sağlanamaması da bölgenin diğer problemleri arasında bulunmaktadır.
- Tepebağ Höyüğü ve çevresi sosyo-kültürel yapının değişmesiyle birlikte bir çöküş dönemine geçmiştir. Fakat kullanıcıların da istediği sorunlara çözüm bulunması ve mahallelerin bir düzene sokulmasıdır.

5. TEPEBAĞ HÖYÜĞÜ VE ÇEVRESİNİN GÜNÜMÜZE YENİDEN KAZANDIRILMASI İÇİN SONUÇLAR VE ÖNERİLER

XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında tarihi çekirdek içinde, görkemli konakları ve geleneksel mimari özelliklere sahip konutları bünyesinde barındıran Tepebağ ve çevresindeki mahallelerde, günümüzde, o günlere çok uzak bir hayat yaşanmaktadır. Gerek fiziksel gerekse sosyal yapı açısından büyük bir çöküş yaşanmıştır. Yapılan anket çalışmasından çıkarılan sonuçlar doğrultusunda da görüldüğü gibi, 1960'lı yılların sonuna kadar gelir ve kültür düzeyi yüksek kişilerin oturduğu bu bölge, kullanıcıların, Tepebağ'ın kuzeyinde yeni yapılan, o dönem için lüks ve ferah olan konutlara taşınmasıyla, el değiştirmeye başlamıştır.

Tepebağ ve çevresi, 1960'lı yılların sonunda yoğunlaşan sosyo-kültürel yapıdaki olumsuz değişim ve 1998 yılındaki Adana depremi yüzünden birçok konutun yıkılması ve birçok konutun da hasar görmesi gibi nedenlerle günümüzdeki halini almıştır.

Bölgenin yeni kullanıcıları, kırsal kesimden ya da daha küçük yerleşim bölgelerinden göç eden gelir düzeyi düşük kişilerdir. Bu durum da tarihi dokunun çok büyük zarara uğramasına neden olmuştur. Sosyo-kültürel yapının değişimi, bölgeye, fiziksel yapı açısından zarar vermiştir.

XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında inşa edilen yapılardan günümüze ne yazık ki çok azı ulaşabilmiştir. XX. yüzyıl içinde bakımsızlıktan yıpranan konutlar, 1998 depremiyle de, ya yıkılmış ya da büyük hasar görmüştür. Ayakta kalabilenlerin bir kısmı da yasal olmayan yollarla yıkılmış, boş kalan arazilere ya otopark yapılmış ya da niteliksiz binalar inşa edilmiştir. Mahalleler tarihi dokudan gün geçtikçe uzaklaşmakta, betonlaşmaya doğru ne yazık ki emin adımlarla ilerlemektedir.

Bütün bunlara göğüs gerip ayakta kalabilen tarihi binaların bir kısmı boş, bakımsız bir halde bulunmaktadır. Adeta kendi kaderlerine terk edilmişlerdir. Bir kısmının ise, giriş katları dükkan olarak kullanılmaktadır. Ancak bu binaların üst katlarında yaşanmadığından yine bakımsız durumda kalmışlardır. Giriş katlarını dükkan olarak kullanan kişilerin ise maddi yetersizliklerinden dolayı binalara restorasyon yapılamamaktadır.

Bazı yapılar ise eskiden tek bir aileye ait olup, konak olarak kullanılırken, şu anda birkaç ailenin yaşadığı, bölüntüler yapılmış konutlar halini almıştır. Çok az bir kısmı eski günlerdeki değerini korumaktadır. Fakat kullanıcıların maddi olanaksızlıkları ve bu bölgeye devlet desteği olmaması nedeniyle, tarihi tescilli olan bu konutların birkaç istisna dışında hiç birine

restorasyon yapılamamaktadır. Yapılan anket çalışmasında da görülen, tarihi konutlarda oturanların çoğunluğu, binayı yıkıp yeniden yapma taraftarıdır. Çünkü yıkıp yeniden yapmanın maliyeti, restorasyon maliyetinin altında olmaktadır.

Bölgedeki bazı binalar, belediyenin, özel girişimcilerin ve meslek odalarının desteğiyle restore edilmeye başlanmıştır. Ancak bu girişimler, şu an için noktasal bir boyutta bulunmaktadır. Çeşitli meslek odaları ve özel girişimciler, binaları satın alıp restore ettirip, bu binaları butik otel, restoran, müze ve kütüphane gibi işlevlerle kullanarak bölgeyi canlandırmayı hedeflemektedirler. Fakat bu çalışmalar, konut sahiplerinin, çevre binalar restore edildikçe fiyat arttırmasıyla sekteye uğrama tehlikesi altındadır.

Atatürk Evi, Gülek Eczanesi, Kız Lisesi, tarihi sıra evler, Vilayet Konağı ve birkaç sivil mimari örneği olan konutun, restorasyonu yapılmış olup kullanılmakta ya da restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Tarihsel süreci içinde defalarca restorasyon görmüş olan Taşköprü'nün de, 2006 yılında restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Daha önceleri çift yönlü araç trafiğine açık olan köprü üzerinde sonradan trafik Yüreğir tarafından Seyhan tarafına olmak üzere tek yönlü olarak akmıştır. Şu anda ise restorasyon çalışmaları için tamamen trafiğe kapatılmıştır. Amaçlanan köprü üzerinde araç trafiğinin bulunmamasıdır.

Tepebağ Höyüğü ve çevresi fiziksel açıdan eskimeye uğramasının yanında, sosyal açıdan da bir çöküntü yaşamaktadır. Yapılan anketler sonucunda da görülmüştür ki bu bölgeye belediye yeterli hizmeti sağlamamaktadır. Bölgede sosyal faaliyetler düzenlenmemektedir.

Tepebağ Höyüğü'nün güneyinde kalan Abidinpaşa Caddesi, eski Adana için adeta bir İstiklal Caddesi tadındayken günümüzde o canlılığını kaybetmiştir. Eskiden bankaların, doktor muayenehanelerinin, en iyi otellerin bulunduğu cadde, şimdi parçacıların eline geçmiş ve kendi kaderine terk edilmiştir. Eskiden konut olarak kullanılan binaların işyeri haline gelmesi, semt sakinlerini hem gürültü nedeniyle hem de güvenlik açısından rahatsız etmektedir.

Tepebağ mahallesi 1974 yılında 1. ve 3. derece sit alanı ilan edilip korunmaya alınmış, yapılacak olan bazı çalışmalar için izin alınması gerekliliği sağlanmıştır. Ancak 1998 depreminden sonra tarihi konutların yıkılması ve mahallede yok denecek kadar az sayıda kalmaları, mahallenin özelliğini neredeyse yitirmesine neden olmuştur.

Bu bölgede, alt yapı sorunu, yolların ve kaldırımların düzensizliği, temizliğin yetersizliği gibi birçok eksik bulunmaktadır. Bu mahallelerde, binalar birbirlerine çok yakın konumlandığı

için aralarda yeşil alanlar ve çocuk parkları bulunmamaktadır. Bu da semt sakinlerini rahatsız eden durumlardan bir tanesi olmaktadır. Yapılan anketlerden de ortaya çıkan, sokakların dar olması ve mahalle içindeki sıkışıklık, insanların sürekli şikayet ettikleri konular olmuştur.

Günümüzde, Tepebağ ve çevresindeki mahallelerde, genellikle kırsal kesimden göç etmiş ya da daha kötü mahallelerden buraya taşınmış, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi düşük kişiler oturmaktadır. Yerli halktan ise yok denilecek kadar az kişi kalmıştır. Mahallelerin yerlisi, daha modern bir yapılaşma sergileyen kuzey Adana'ya taşınmıştır. Bölgenin yerli halkının burada oturduğu dönemde ev sahipleri çoğunlukta, şu anda düşük bedellere oturan kiracılar bulunmaktadır.

Bölgedeki sosyal yapının değişimi, Cumhuriyet'in ilanından sonra Adana'nın ekonomik durumunun iyileşmesiyle başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Bu değişim ne yazık ki tarihi bölgenin çöküntüye uğramasını sağlamış ve hızlı bir şekilde yok olma yolunda ilerlemesinde en önemli etken olmuştur.

Bu bölgenin yeniden canlandırılabilmesi için çalışmalar yapılmak üzere, belediye, burasını kentsel dönüşüm alanı ilan etmiştir. Fakat bu konuyla ilgili hiçbir çalışma yapılmamaktadır. Yapılan en büyük çalışma Seyhan Nehri kenarındaki parkın düzenlenmesi ve Taşköprü'nün restorasyon çalışmalarına başlanması olmuştur. Bölgenin canlandırılması için ciddi bir bütçe ayrılması gerekmektedir. Bu mahallede oturan kişiler yeterli maddi imkana sahip olmadıklarından, ya devletin ya da özel girişimcilerin bunu üstlenmeleri ve biran önce çalışmalara başlamaları gerekmektedir. Yapılacak olan çalışmalar, bir plan ve program içinde yürütülmeli, bölgeye zarar verebilecek uygulamalardan kaçınılmalıdır.

Tepebağ Höyüğü ve çevresi için yapılması önerilen çalışmalar:

- Taşköprü, restorasyon çalışmasından sonra araç trafiğine tamamen kapatılmalıdır. Araç geçişinin engellenmesi, yayalar için köprüyü, manzarası eşsiz bir meydan haline getirebilir ve bu meydana sosyal aktiviteler düzenlenebilir.
- Seyhan Nehri kıyısında düzenlenmiş olan parkta, kullanıcıların refahı için güvenlik sağlanmalıdır. Ayrıca park içinde de parkı çekici kılacak sosyal aktiviteler düzenlenebilir.
- Bölgedeki yollar ve kaldırımlar yapılmalı, ara sokaklar araç trafiğine kapatılmalıdır.
- Alt yapı sorunu çözülmeli, bölgeye belediye hizmet getirmelidir.
- Işıklandırma yapılmalı, bölgedeki güvenlik sorunu çözülmelidir.
- Tarihi doku içersinde boş kalan bölgelerde yeşil alanlar ve çocuk parkları düzenlenmelidir.
- Ticaret alanları parçalı bir şekilde mahalle içlerinde değil toplu bir halde bir bölgede

bulunmalıdır.

- Tarihi binalara çirkin bir görüntü kazandıran tabelalar ve reklam panoları ortadan kaldırılmalıdır.
- Tarihi binalar eskiye sadık kalınacak şekilde restore edilmeli, içleri de günümüz konfor koşulları doğrultusunda modernize edilmelidir.
- Yeni fakat niteliksiz binalar yıkılıp, yerlerine tarihi dokuya uygun binalar inşa edilebilir.
- Arkeolojik kazı alanı olan Tepebağ Höyüğü'nde kazı çalışmaları başlatılmalıdır. Önümüzdeki süreç içinde, bu çalışmalara başlanıp, tarihi kalıntılara rastlandığı takdirde, bu bölgede bir arkeopark oluşturulabilir ve bu sayede hem Osmanlı dönemine ait yapıların hem de daha eski medeniyetlere ait kalıntıların bir arada sergilenme fırsatı yakalanabilir. Böylece Adana'nın nasıl bir kültür sentezine sahip olduğu gösterilebilir.
- Bu tip çalışmalar sonucunda dışarıdan bölgeye turist çekilip, bölge ekonomisi kalkınmış olacaktır.
- Tarihi dokunun yoğun olduğu sokaklar yeniden düzenlenip, turistik ve kültürel amaçla kullanılabilir.
- Bölgeye, restoran, butik otel, kütüphane ve müze olarak kullanılarak, sosyal ve kültürel katkı sağlayacak binalar inşa edilmelidir ya da var olan binalar bu işlevlerle kullanılmalıdır. Yalnız bu yapılırken bölgenin sadece turistik amaçlı bir sahne olmasından kaçınılıp, yaşaması ve yaşatılması hedeflenmelidir. Ayrıca bu tarz binaların kendi güvenlik elemanları da olacağı için, çevredeki güvenlik sorununa bu şekilde çözüm getirilebilir.
- Günümüzde bölgede oturan kişilerin kültür seviyelerini yükseltmek ve bilinçlendirmek için çalışmalar yapılmalıdır.

Bu çalışmalar yapıldığı takdirde, Tepebağ Höyüğü ve çevresi, mimari ve kültürel birikimiyle insanlar için çok önemli bir merkez haline alacaktır ve bölgedeki kültür seviyesi de bu yolla yükselecektir. Fakat gerekli maddi olanaklar sağlanmalı ve bu bölge için özverili bir çalışma yapılmalıdır.

Tarihi çekirdeğin dokusunun değişime uğraması, Adana ili için hem maddi hem de manevi anlamda büyük bir kayıp olmuştur. Rant kaygısı, çıkar çatışmaları tarihi dokunun zedelenmesine neden olan diğer faktörler olmuştur.

Adana'nın tarihi, bu bölgede yatmaktadır ve bu kültürel miras korunmalıdır. Özel girişimcilerin üstlendiği, bireysel kalmayıp yayılma etkisi yapması istenen restorasyon çalışmaları devletin desteğiyle daha geniş bir alana yayılmalıdır. Günümüzde başlanan çalışmalar, ilerleyen zamanlarda, noktasal olmaktan çıkıp, buldukları çevreyi de

etkileyecektir.

Tepebağ Höyüğü'nde de başlatılması gereken kazı çalışmaları sayesinde, tarihi çekirdek hem bu topraklarda yaşamış olan medeniyetlerin hem de Osmanlı zamanından kalma geleneksel konutların bir arada bulunduğu bir mekan haline gelebilecektir. Kültürel seviyenin de zamanla bu gelişmelerden etkilenip, yükselmesi mümkündür. Bu durum da, bölgenin soylulaştırılması için gereken son parçanın da yerine oturup, tarihi çekirdeğin günümüze kazandırılmasını sağlayacaktır.

Bir kültür sentezi olan Tepebağ Höyüğü ve çevresi bu sayede sadece turistik amaçla düzenlenmiş bir yer olmayacak, kullanıcısıyla, halkıyla birlikte yaşayan bir bölge halini alacaktır. Böylelikle, Adana, hem kültürel mirasına sahip çıkmış hem de sosyo-kültürel seviyesini yükseltmiş bir il haline gelebilecektir.

Anket çalışmalarından da görülen, halkın Tepebağ ve çevresi için bir düzenleme yapılmasını istediğidir. Restore edilen binaların müze veya kütüphane olarak kullanılması, Adana'ya kültürel anlamda katkıda bulunacak, yapılacak olan yeni restoranlar Adanalılara farklı ortamlar yaratacaktır. Tüm bu yapılar ve oteller dışarıdan turist gelmesini sağlayıp, Adana'nın ekonomisini canlandıracaktır. Ekonomideki bu canlılık kentsel kesimden Adana'ya göçlerin olmasına ve de dışarıya beyin göçünün engellenmesine neden olup, Adana'nın daha da gelişmesini sağlayacaktır. Tarihi dokuda yapılabilecek öğrenci yurtları ve sosyal mekanlar, Adana'nın öğrenciler için daha çekici kılınmasını sağlayacaktır.

İnsanların tarihi çekirdeğin korunması ve canlandırılması konusunda daha duyarlı ve bilinçli olması gerekmektedir. Herkesin üzerine düşen görevi yerine getirmesi halinde, Adana tarihi çekirdek sayesinde büyük bir gelişim gösterecektir.

KAYNAKLAR

Adana Büyükşehir Belediyesi Arşivi.

AFAD Arşivi.

Adana Seyhan Belediyesi Arşivi.

Akgündüz, A., (1990), Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, 190, İstanbul.

Akurgal, E., (2003), Anadolu Kültür Tarihi, TÜBİTAK Yayınları, Ankara.

Altay, M., H.,(1965), Adım Adım Çukurova, Kemal Matbaası, 9-32, Adana.

Altun, S., (2000), Farklı Kültürlerde Mimarlık ve Su İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Anonymous, (1965), İslam Ansiklopedisi, İstanbul.

Anonymous, (1967), Adana İl Yıllığı, Adana Valiliği, 63–102, Adana.

Anonymous, (1973), Adana İl Yıllığı, Adana Valiliği, Adana.

Anonymous, (1974), Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, Cilt 5, 1401–1406, İstanbul.

Anonymous, (1981), Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl Dünü Bugünü, Yarını, Anadolu Yayıncılık A.Ş. Cilt 1, s:28–172, İstanbul.

Anonymous, (1986), Ana Britanica, Kültür Ansiklopedisi, İstanbul.

Anonymous, (1991), Adana İl Yıllığı, Adana Valiliği, Adana.

Anonymous, (1991), Britannica Comptons Ansiklopedisi, Adana Maddesi, Cilt 1, 20, İstanbul.

Anonymous, (1993), Meydan Larousse Ansiklopedisi, Adana Maddesi, Cilt 1, İstanbul.

Ayan, M., (1983), Konut Alanları Tasarım İlkeleri, 25-32, İstanbul.

Aysu, E., (1977), Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 20-21 (Yayınlanmamış).

Balaban, M., R., (1947), Eski Kilikya, Mersin.

Başakman, M., (1988), “Geleneksel Konut Çevrelerinin Yorumlanmasıyla, Modern, Yaşayan Çevrelerin Yaratılması”, Konut Araştırmaları Merkezi (KAM) Sempozyumu, 19-20-21 Ekim 1988, ODTÜ, Ankara.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi.

Baykal, G., (1996), Kentsel Yenileme Sıhhileştirme Etkili Bir Düzen Olarak Kentsel Tasarım, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 35-50, (Yayınlanmamış).

Bekiroğlu, Z., D., (1992), Tarihsel Süreç İçerisinde Su Ögesinin Peyzaj Planlamada Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Cendere, A., (1998), Su Elemanlarının Kentsel Mekanlarda ve Yeşil Alanlarda Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Culphan, C., (1975), Türk Taş Köprü, Ankara.
- Çelik, Ç., (1999), XIX. Yüzyıldan Günümüze Adana Konut Mimarisinin Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, 18-23-45-160, Adana.
- Çelikkol, S., (1946), Adana Taş Köprüsü ve Bu Köprünün Tamir Kitabeleri, Adana.
- Çelmeoğlu Arşivi.
- Çelmeoğlu, N., (1996), Güney Medya Gazetesi, 3-9 Kasım, 8, Adana.
- Çelmeoğlu, N., (1997), Güney Medya Gazetesi, 3-9 Mart, 8, Adana.
- Demirkol, A., (1977), “Geleneksel Konutların Onarım-Yenileme Çalışmalarında Kullanıcı Gereksinmelerini Temel Alan Bir Değerlendirme Yöntemi”, FÜ Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 62.
- Ener, K., (1977), Ramazanoğlu Türkmeliği Tarihi, MEB, İstanbul.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (1935), Devlet Matbaası, İstanbul.
- Erder, C., (1975), Tarihi Çevre Bilinci, ODTÜ Yayınları, 103-114, Ankara.
- Felekoğlu, M., H., (2000), Yapı – Çevre İlişkisi : Adana Kenti ve Yeni Adana’ da Yapı – Çevre ilişkisi, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Güner, K., (2002), Çevresel İmaj ve Yapı İlişkisinin Adana’ da Örneklenmesi, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gürel, N., (1993), “Kent Kimliği Koruma Planları”, Kentsel Tasarım ve Uygulama Sempozyumu, MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Hasol, D., (1998), Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayınları, 96, İstanbul.
- Işık, P., M., (2003), Taşköprü Teknik İzah Raporu, Adana.
- İller Bankası Arşivi.
- Karagenc, O., (1997), Konut Yakın Çevresinin Değerlendirilmesinde Bireysel Algılamının Rolü, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 7-15, Adana.
- Karaman, F.D., (1996b), “Kentsel Alanlarda İşlevsel Değişim ve Tarihsel Dokuya Etkileri” Sempozyum 7-8 Kasım 1996, Adana.
- Karaman, F., (1992), Adana Geleneksel Konut Mimarisinin İncelenmesi ve Ulucami Çevresi İçin Koruma Amaçlı Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 15-22, (yayınlanmamış).
- Karaman, F., (1996), “Kentsel Alanlarda İşlevsel Değişim ve Tarihi Dokuya Etkileri. Adana’nın Kentsel Gelişme Sorunları ve Koruma Amaçlı Planlama, Tasarım, Uygulama Hedefleri”, 1.Kitap TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi, Çukurova Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Mimarlık Bölümü Yayını, Aygün Matbaası, 45–49, Adana.
- Kartekin, E, (1979), Ramazanoğulları Beyliği Tarihi, Alpay Basımevi 11-24, İstanbul.
- Kılıçoğlu, S., H., (1998), Sosyo-Ekonomik Özelliklerin Kent Merkezinin Mimari Biçimlenişine Etkileri, Antakya Kent Merkezi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Koç, B., (2001), Üzeri Yerleşimle Kaplı Bir Höyükte Topografik Harita Çıkarma Yöntemleri Tepebağ Höyüğü, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kopuz, D., A., (1999), Cumhuriyet Döneminde Mimarlık Akımları ve Adana' ki Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 53-92, Adana.
- Koruma Kurulu Arşivi.
- Kuban, D., (1998), Mimarlık Kavramları Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın kurumsal Sözlüğüne Giriş, YEM Yayınları, 9-11, İstanbul.
- Kurdak, E., Ö., (1995), Nehir Kıyısı Kentlerde Kıyı Çevresinin Oluşumu: Adana-Seyhan Nehri Kıyısında Bir Düzenleme Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Langlois, V., (1861), Voyage Dans La Cilicie, Paris.
- Mersinligil, O., (1996), Kent Kültüründe Göç Faktörü Adana Örneği; Göçle Gelen Yaşam, Göçle Gelen Kültür Yeni Basın Yayınları, 18, Adana.
- Nergiz, F., Sarıfakıoğlu, G., E., (2005), Mimari Tasarım ve uygulama II dersi araştırma dosyası, İstanbul.
- Naumann, R., (1975), Eski Anadolu Mimarlığı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 4-5, Ankara.
- Oral, F.,D., (1996), XVI. Yüzyılda Adana Kentinin Fiziksel yapısı, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 6-11, 52-57, Adana.
- Önal, F., (1996), "Adananın Kentsel Gelişme Sorunları ve Koruma Amaçlı Planlama, Tasarım ve Uygulama Hedefleri; Adana'da Kentsel Yaşantının Canlandırılmasına Yönelik Bir Öneri: Çevresel Blok Yapılanmalar", TMMOB Mimarlar Odası, 66, Adana.
- Özden, P., P., (2001), "Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler Ve İstanbul Örneği", İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 23-24 Ekim 2000-Mart 2001, İstanbul.
- Özmen, Ü., (1968), Kent Kent Türkiye, Pamukbank TAŞ Yayını, Ankara.
- Özmert, N., (1997), Su Ortamında Yaşam ve Yerleşim Üzerine Bir Araştırma Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Piri Reis (1935), "Kitab-ı Bahriye", Devlet Basımevi, İstanbul.
- Runjiman, S., (1955), A History Of Curasades, Philedelphia.
- Salman, İ., Durukan, İ., Karaman, F., Saban, D., Erman, O., Yanarateş, B., D., Ramazanoğlu, G., (2006), Adana Kentsel Kültür Envanteri, Adana Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, 10-353, Adana.
- Sarıyel, Ç. B., (2001), "Gazi Mağosa Evlerindeki Geleneksel Mimari Elemanların Çevresel Koşullar İçinde Değerlendirilmesi ve Günümüz Konut Mimarisine Yansımaları", Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Soygün, D., (2003), Adana Tarihi Kent Dokusundaki Geleneksel Konutların Yapım Teknikleri, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, 10-16, Adana.
- Şengül, E., (1995), Mimari Su İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen

Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tanyıldız, Y., S., (2006), “Bir Zamanlar Doktorlar ve Bankalar Caddesi, Hürriyet Gazetesi, 6 Temmuz 2006, 2, Adana.

Tavşan, C., (1993), “Trabzon Kenti Geleneksel Konut Cepheleri Örneğinde Kullanıcı Biçim Tercihleri Üzerine Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 34-47 (Yayınlanmamış).

Toksöz, M., Yalçın, E., (1999), “Modern Adana’nın Doğuşu ve Günümüzdeki İzleri”, Aptullah Kuran için Yazılar, Ed. Kafıçioğlu, Ç., Thys-Şenocak, L., 444, İstanbul.

Toksöz, N., (1995), Tarihi ve Kentsel Sitlerde Sorunlar ve Çözümler, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 77 (Yayınlanmamış).

Törün, P., (1989), Geleneksel Türk Evi ve Apartman Dairesinin Plan Tipi ve Yaşantı Açısından İstanbul Ölçeğinde Araştırılıp Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 52-56 (Yayınlanmamış).

TURSAB Arşivi.

Tülücü, A., T., (1999) Adana Tepebağ ve Kayalıbağ Mahallesiindeki Geleneksel Konut İçi Mimarisinin İncelenmesi ve Koruma Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 5-66, Adana.

Umar, B., (2000), Kilikya Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi rehberi, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1-5, 118-121, İstanbul.

Ünal, A., (1999), “Çukurova’nın Antik Devirlerde Taşdığı İsimler İle Fiziki ve Tarihi Coğrafyası”, Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana Köprübaşı, İstanbul.

Ünal, A., Girginer, K., S., (2006), Çukurova-Kilikya Taş Devrinden Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya’ da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 9-13, İstanbul.

Uyduran, C., (1996), “Adana Evlerinin İklimsel Adana İncelenişi”, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 80 , (Yayınlanmamış).

Vanlı, Ş., (1998), Vitruvius Mimarlık Üzerine 10 Kitap, YEM Yayınları, Kitap IV, İstanbul.

Yavuz, Y., (1973), “Cumhuriyet Dönemi Ankara’ında Mimari Biçim Endişesi, Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı”, Mimarlık Dergisi, Sayı 11-12, 26-30, Ankara.

KONUyla İLGİLİ GÖRÜŞÜLEN KİŞİLER

Araş. Gör. Dr. Duygu Saban, (Çukurova Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü).

Prof. Dr. Erkin Erten, (Çukurova Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Bölüm Başkanı).

İsmail Salman, (Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü).

Öğr. Gör. Dr. M. Gözde Ramazanoğlu, (Çukurova Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü).

Y. Mimar Mehmet Pekcan Işık (Taşköprü Restoratör Mimarı).

Y. Doç. Dr. K. Serdar Girginer (Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Bölüm Başkanı).

Şamil Saşoğlu, (Tepebağ Rotary Klübü üyesi).

Tevfik Yıldırım, (TMMOB Şehir Plancıları Odası Çukurova Şube Başkanı).

Prof. Dr. Yusuf Gürçinar, (Çukurova Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü).

INTERNET KAYNAKLARI

[1] www.adana.gov.tr

[2] www.adana-bld.gov.tr

[3] www.adana.cukurova.edu.tr/default.asp

[4] www.atlasharita.com/haritalar/turkiyesiyasi/

[5] adana.cu.edu.tr/default.asp

[6] www.adanakulturturizm.gov.tr/modules.php?name=adananintarihcesi

[7] www.adanamimod.org/mambo/indez.php?option=content&tosk=view&id=21

[8] www.adanasanayi.gov.tr/tarih.htm

[9] www.bolge.com.tr/?bolge=newsdetails&newsid=68

[10] www.earth.google.com

[11] www.ekspresgazete.com/indez.php?option=com_content&task=view&id=Itemid=40

[12] www.geziturkiye.com/html/gezimap2.asp?id=GA010000

[13] www.konut.gov.tr

[14] www.kulturturizm.gov.tr/portal/muzeler_trasp?belgeno=2390

[15] www.kutuphanem.38.net

[16] www.odevofis.com

[17] www.odevsitesi.com/images/kitap/anket.pdf

[18] <http://old.mo.org.tr/mimarlidergisi/index.cfm?ayfa=mimarlik&dergisayi=26&recID=229>

[19] www.omnishaber.com/adana/tempotv/2001/08/17/10817225300.php

[20] www.showtvnet.com/gezi/yurtici/adana/index.shtml

[21] www.tr.wikipedia.org/wiki/adana_lil

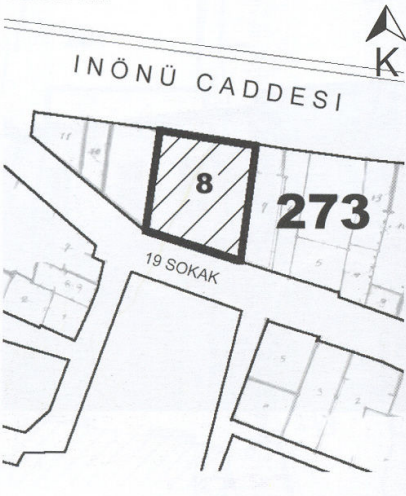

[22] www.turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/18.php

[23] www.turuncubeyaz.net

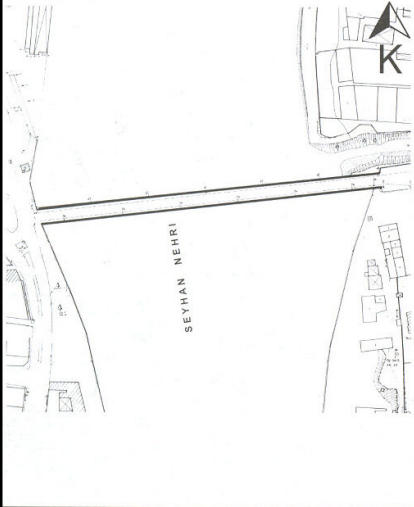

EKLER

- Ek 1 Tepebağ Mahallesi'ndeki, günümüzde Koruma Kurulu Müdürlüğü olarak kullanılan, Dr. Eşref Akman Konağı envanteri
- Ek 2 Taşköprü envanteri
- Ek 3 Tepebağ Mahallesi'ndeki Bebekli Kilise envanteri
- Ek 4 Karasoku-Sarıyakup Mahalleleri arasındaki Adana Bedesteni ve Arasta envanteri
- Ek 5 Ulucami Mahallesi'ndeki Ulucami
- Ek 6 Alidede Mahallesi'ndeki Yağ Cami
- Ek 7 Kuruköprü Mahallesi'ndeki Yeni Cami
- Ek 8 Ulucami Mahallesi'ndeki Ağca Mescit
- Ek 9 Ulucami Mahallesi'ndeki Çarşı Hamamı
- Ek 10 Ulucami Mahallesi'ndeki Irmak Hamamı
- Ek 11 Tepebağ Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu
- Ek 12 Tepebağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri
- Ek 13 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu
- Ek 14 Kayalıbağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri
- Ek 15 Karasoku Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu
- Ek 16 Karasoku Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri
- Ek 17 Ulucami Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu
- Ek 18 Ulucami Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri
- Ek 19 Sarıyakup Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu
- Ek 20 Sarıyakup Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri
- Ek 21 Türkocağı Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu
- Ek 22 Türkocağı Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri
- Ek 23 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki sur duvarı envanteri
- Ek 24 Döşeme Mahallesi'ndeki Eski İstasyon Binası
- Ek 25 Ulucami Mahallesi'ndeki Kız Lisesi envanteri
- Ek 26 Tepebağ Mahallesi'ndeki Tepebağ Ortaokulu envanteri
- Ek 27 Türkocağı Mahallesi'ndeki Hükümet Konağı envanteri
- Ek 28 Gazipaşa Mahallesi'ndeki TCDD Gar Binası envanteri
- Ek 29 Abidinpaşa Caddesi'ndeki Merkez Ziraat Bankası envanteri
- Ek 30 1. grup anket soruları
- Ek 31 2. grup anket soruları

Ek 1 Tepebağ Mahallesi'ndeki, Dr. Eşref Akman Konağı envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)	ANIT	ENVANTER NO: 84
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO: 17 M III
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİLİ: TEPEBAĞ	KORUMA DERECESESİ
SOKAK VE KAPI NO: İNÖNÜ CAD. NO: 45	KADASTRO: PAFTA: 41 ADA: 273 PARSEL: 8		ANITSAL 2 ÇEVRESEL 1 2 3
ADI: DR.EŞREF AKMAN KONAĞI	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:
GENEL TANIM:			
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:
			İÇ YAPI DURUMU:
			BEZEME DURUMU:
			RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:	
			
GÖZLEMLER:			
BUGÜNKÜ SAHİBİ:		BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:	
YAPILAN ONARIMLAR:			
AYRINTILI TANIM :			
<p>Bina yanlarda ve arkada ince tuğlalardan yapılmış takriben üç metre yükseklikte sağlam bir duvarla çevrilidir. Sokağa açılan bir kapının bulunduğu arka duvarda üç adet üzeri kemerli ve 25 cm derinlikte nişler mevcuttur. Nişlerin önünde taştan bir ağız bulunan, fakat içi duvardakilerle aynı karakterde tuğlalarla örülüp olan ve bugün kullanılmayan bir kuyu vardır. Yan duvarlarda gene ince tuğladan plaster tarzında çıkıntılar yapılmış, yan ve arka avlu kısmen taş döşeli, bina ince tuğladan yapılmış ve üzeri ilk bakışta taş hissi veren gayet ince bir sıva ile örtülmüştür. Cephe bu sıva ile çeşitli tezyinat (plaster, dış kesimi, vs.) oluşturulmuştur. Binanın tabanı yol seviyesinden bir metre kadar aşağıda kalmıştır. Caddenin üzerindeki birinci kat odaları bir tadilatla dükkan haline getirmiş olup arka taraftakiler metruk haldedir. Cepheden bakıldığında binayı dikey üç şeride ayırarak incelemek mümkündür, kemerli, kabartma süslerle tezyin edilmiş ahşap giriş kapısının bulunduğu orta bölüm yandakilere nazaran daha sade olup, yalnız giriş kapısını üzerinden plasterler arasında iç bükey ve dış bükey profiller dış kesimi gibi süsler mevcuttur. Üçüncü katta bir balkon olup, çatı katı da bu bölümün üzerinde yükselmekte ve onun da ahşap konstrüksiyonla süslü bir balkon bulunmaktadır. Çatı katının yan duvarı ile daha alçak olan yan bölümlerin üst kısımları kenarlara doğru alçalan üçgen bir duvarla birleştirilmiş ve bir nevi ahşap meydanı getirilmiştir. Bu ahşap arka cephe de mevcuttur. İki yan bölümünde her katta ikişer pencere olup kısmen ahşap pancurludur. Pencere üstleri her iki pencereyi de kapsayan profiller ve dış kesimi ile süslüdür. Binanın üzeri marsilya kiremitleriyle örtülmüştür. Cephedeki kapıdan girişte ikinci kata iki merdivenle çıkılmakta ve bunlar bir sahanlıkta birleşmektedir. Bu sahanlıktan iki yandaki odalara ve ortadaki salona kapılar açılmaktadır. Salon merkez teşkil etmekte ve etafına odalar sıralanmaktadır. İkinci katın tabanı ahşap döşeme olup, tavan da ahşaptandır. Ön ve arka cephe ahşap konstrüksiyonla süslü iki balkon vardır.</p>		TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:
		KANALİZASYON:	
		SU:	
		ELEKTRİK:	
ÖZGÜN KULLANIM:			
BUGÜNKÜ KULLANIM:			
ÖNERİLEN KULLANIM:			
HAZIRLAYANLAR:			
Orhan Gökmen, mimar Hasan Batun, şehir plancısı Bekir Kök, müze araştırmacısı Mehmet Gani, fotoğrafçı			
KONTROL EDEN:			
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM:		KURUL ONAYI: GEEAYK-AKTVKK	
Kültür Bakanlığı'nca 1998 yılında kamulaştırılarak 2001-2003 yıllarında restorasyonu gerçekleştirilen yapı günümüzde Koruma Kurulu Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır. Söz konusu restorasyon sırasında özgün detaylarını kaybeden yapının genel plan, cephe ve kütle özellikleri ise korunmuştur.		KARAR NO: 8558-581	
YAYIN DİZİNİ:		KARAR TARİHİ: 27.05.1975 01.06.1990	
EKLER:		REVİZYON: KTVKK - 01/06/1990 - 581	
RAPOR:			
FOTOĞRAF:			
RÖLÖVE:			
RESTORASYON PROJESİ:			
HARİTA:			
KİTABE:			
VAKFIYE:			

Ek 2 Taşköprü envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NÖ: 258				
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO:				
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİLİ:	KORUMA DERECE:	ANITSAL	1 2 3			
SOKAK VE KAPI NO:	KADASTRO: PAFTA: ADA: PARSEL:	YAPIM TARİHİ: M.S. 384	ÜSLUP: Roma-Bizans	CEVRESSEL	1 2 3			
ADI: TAŞKÖPRÜ	YAPTIRAN:	YAPAN: Auxentius	ÜSLUP: Roma-Bizans					
GENEL TANIM: Köprü büyüklü küçükü olmak üzere 21 adet gözden oluşmuştur. Ayaklar arasındaki kemerler sivri, basık ve tam kemer olup kemer açıkları birbirinden farklıdır. Köprü gözleri değişik ölçülerde ve değişik açıklıklardadır. Ayrıca değişik zamanlarda çok sayıda onarım ve yenileme geçirmiş olması itibarıyla farklı dönemlerin mimari karakterlerini taşımaktadır.								
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:			
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:						
								
GÖZLEMLER:								
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:					
YAPILAN ONARIMLAR:								
AYRINTILI TANIM :			TEKNİK BİLGİLER:					
Yüzlerce yıldır ordu ve kervanlar için bir geçiş noktası olan Taş Köprü, günümüzde de Adana merkez Seyhan ve Yüreğir ilçelerini birbirine bağlamaktadır. Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Taş Köprü'nün 21 gözünü ve iki başında Osmanlı Döneminde yaptırılmış kapılar bulunduğunu kaydeder. Kitabesine göre köprüyü, Roma Döneminde "Auxentios" adlı mimar yaptırmıştır. Adrianus tarafından II. yüzyılda yaptırılan köprü'nün yapımının çeşitli kaynaklarda I. Justinianus'a atfedilmesi, muhtemelen sonradan onun tarafından yaptırılan esaslı bir onarımdan kaynaklanmaktadır. Abbasi halifelerinden Harun Reşid tarafından ek kısımların yapılması sonucu, köprü'nün kale ile birleştirildiği ve halife Memun tarafından da onarıldığı da kitabesinde ifade edilmektedir. 19. yüzyılın ortalarında Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa da köprüde köklü bir onarım yaptırmış, köprü'nün şehir tarafına ve kuzeye bakan yüzüne mermerden çok köşeli kabartma bir yıldız ile ay koymuştur. Köprü Osmanlı döneminde de III. Ahmet, Sultan Abdülmecid ve Sultan II. Abdülhamid tarafından onarılmıştır. Köprü'nün Abdülmecid'in emriyle 1847 yılında onarıldığını talik yazıyla belgeleyen iki mermer kitabe bulunmaktadır. Bu kitabelerin üst kısmında ortada açılmış gül ve yapraklardan yapılmış oval formu bir çelenk içinde Abdülmecid'in tuğrası bulunmakta, yanlarda açılmış rozetleri kenger yaprakları kuşatmaktadır. Bu iki kitabe köprü'nün karaya ulaştığı iki ucundaki, şu anda mevcut olmayan kapıların üzerinde bulunmuş, kapıların ortadan kaldırılmasıyla Adana Müzesi'nde kayıt altına alınmıştır. Müzedeki bir diğer kitabe de 1879 yılında Adana Valisi Ziya Paşa'nın yaptırdığı onarım aittir. 19. yy sonunda da Bahri Paşa, köprü üzerine parke taş döşemiştir.			İSITMA SİSTEMİ:					
						KANALİZASYON:		
						SU:		
						ELEKTRİK:		
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM:			ÖZGÜN KULLANIM:					
Farklı yapı malzemeleri kullanılarak, değişik tarihlere müdahale ve yenilemelere maruz kalmasına karşın köprü tıf taşı ağırlıklı olarak üzere mermer ve spoliyen malzeme kullanılarak dolgu duvar tekniğiyle inşa edilmiştir. Köprü'nün doğu kısmındaki orijinal temel kalıntıları da taşları birbirine demir ve kurşunlu kenet ile bağlandığını görmektedir. Köprü'nün genel duvar tekniği ise dışta düzgün kesme taşın muntazam bir biçimde örülmesiyle oluşturulan kabuk içerisinden, harçlı moloz taş dolgu ile doldurulmasıyla elde edilmiştir. Köprü ayaklarında farklı türden malzeme, farklı tekniklerle kullanılmıştır. Bunun sebebi köprü'nün farklı zamanlarda onarım ve yenilemeler geçirmiş olmasıdır. Taş köprü'nün bazı ayaklarında basamaklı ayak düzeni görülür. Bu tür köprü ayakları ise Roma dönemi köprülerinin özelliklerindedir. Köprüde 14 adet normal göz, 7 adet tahliye gözü bulunur. Köprü'nün hiçbir bölümünde orijinal kemer alın taşı bulunmamaktadır. Mevcut kemer alın taşlarının tümü Selçuklu, Osmanlı veya Cumhuriyet dönemine aittir.			KÖPRÜ					
			BUGÜNKÜ KULLANIM:					
			KÖPRÜ					
			ÖNERİLEN KULLANIM:					
			KÖPRÜ					
			HAZIRLAYANLAR:					
			Mustafa ÇETGİN Teknik Ressam M.Evren KAYA Arkeolog İsmail SALMAN Arkeolog					
			KONTROL EDEN:					
			İsmail SALMAN Müdür					
YAYIN DİZİNİ:			EKLER:					
1- Çulpan, C. (1975). Orta Çağ'dan Osmanlı Devri Sonuna Kadar Türk Taş Köprüleri.			KURUL ONAYI: GEEAYK					
2- Tunç, G. (1978). Taş Köprülerimiz.			RAPOR:					
3- Tükel Yavuz, A. Anadolu Selçuklu Mimarisinde Tonoz ve Kemer.			KARAR NO: 6214					
4- İler, F. (1978). Osmanlılara Kadar Anadolu'da Türk Köprüleri.			FOTOĞRAF					
5- İsk, M.P. Rölevo, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Araştırma ve Teknik İzah Raporu.			KARAR TARİHİ: 12.02.1972					
6- Altay, H. (1965). Adım Adım Çukurova. Adana: Çukurova Turizm Derneği yayını, No:1.			RÖLÖVE					
7- Evliya Çelebi (1985, sadeleştirilmiş basım). Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C.9., Tanzim, Tashih ve Sadeleştirme: Münir Çevik. İstanbul: Üçdal Neşriyat.			RESTORASYON PROJESİ:					
8- 1266 Envanter Numaralı Kitabe, Adana Müzesi Arşivi			REVİZYON:					
			HARİTA:					
			KİTABE:					
			VAKFIYE:					

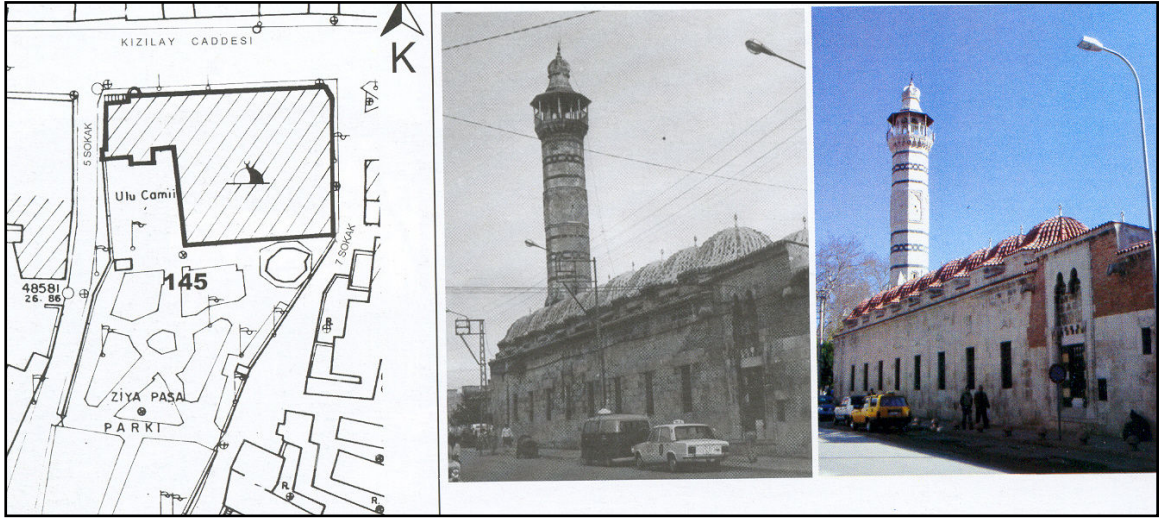
Ek 3 Tepebağ Mahallesi'ndeki Bebekli Kilise envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 185				
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 M II				
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: TEPEBAĞ		KORUMA DERECESİ	ANITSAL	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO: 10 S.	KADASTRO: PAFTA: 43 ADA: 260 PARSEL: 61		ÇEVRESEL		1	2	3	
ADI: BEBEKLİ KİLİSE	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:					
	YAPIM TARİHİ: 1880-1890	KİTABE:	VAKFIYE:					
GENEL TANIM:								
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:		
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:						
								
GÖZLEMLER:								
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:					
YAPILAN ONARIMLAR:								
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:			
1880-1890 tarihlerinde inşa edilen St.Paul Katolik kilisesidir. Bazilikal planlıdır.					KANALİZASYON:			
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM:					SU:			
En son yaşanan deprem sonrasında onarım geçirmiş olan yapı, özgün işlevini korumakta ve kullanılmaktadır.					ELEKTRİK:			
				ÖZGÜN KULLANIM:				
				BUGÜNKÜ KULLANIM:				
				ÖNERİLEN KULLANIM:				
				HAZIRLAYANLAR:				
				KONTROL EDEN:				
YAYIN DİZİNİ:		EKLER:		KURUL ONAYI: GEEAYK				
		RAPOR:		KARAR NO:				
		FOTOĞRAF		KARAR TARİHİ: 26.02.1968				
		RÖLÖVE		REVİZYON:				
		RESTORASYON PROJESİ:						
		HARİTA:						
		KİTABE:						
		VAKFIYE:						

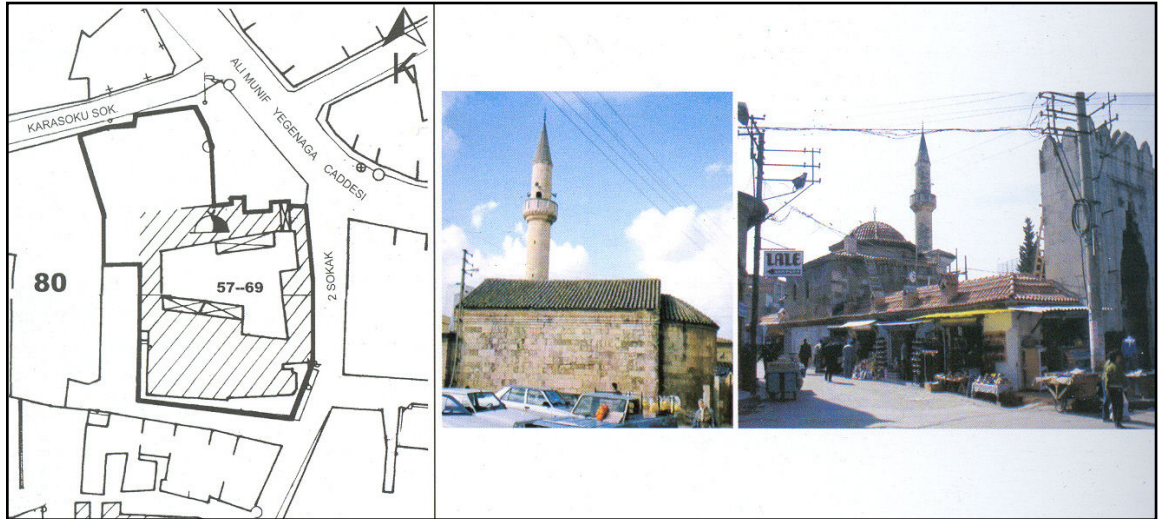
Ek 4 Karasoku-Sarıyakup Mahalleleri arasındaki Adana Bedesteni ve Arasta

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 177		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 M III - 16 N IV		
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: KARASOKU/SARIYAKUP		KORUMA DERECESESİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO:	ALİ MÜNİF YEĞENAĞA CAD.	KADASTRO: PAFTA: 5.9.53 ADA: 88-97, 101,102, 158,161		ÇEVRESEL	1 2 3	
ADI: ADANA BEDESTENİ VE ARASTA	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:			
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM:						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:				
						
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:	
<p>16. yüzyıl yapısıdır. Ramazanoğlu Vakfiyelerinde bu çarşı "Sekiz Kapılı Çarşı" olarak geçmektedir. Hicri 954 tarihli vakfiyede "...çarşı içerisinde 65 dükkan ile dört peyke vardır. Bu peykelerin birincisinde piring, yağ, bal, pekmez, vs.; ikincisinde un, üçüncüsünde incir, kuru üzüm vs.; dördüncüsünde buğday, arpa, vs. satılmaktadır. Pazar yeri sakinleri için 300 sofa (sergi yeri) ve hayvan alım satımı için boş arazi vardır. Bunların hepsi sur ile çevrilmiş olup sekiz kapısı vardır..." ifadesi yer almaktadır. Faroqhi (1994) "Osmanlı'da Kentler ve Kentliler" adlı eserinde "...Dikkat çekici boyutlardaki bir diğer hanlar kompleksine Adana'da rastlanmıştır..." derken Ramazanoğulları Çarşısı'ndan bahsetmektedir. "...Bu hanlar kompleksini çevreleyen surda sekiz tane kapı olması duvarın içinde oldukça büyük bir ticaret merkezi bulunduğunu göstermektedir." diyerek çarşının boyut ve kapsam açısından büyüklüğünü belirtmektedir. Ramazanoğulları Çarşısı sadece dükkanlardan oluşan bir bütün değildir, Ramazanoğulları'nın vakif eserlerinden oluşan dokunun ve Ulucami Külliyesi'nin bir parçası olduğu kabul edilebilir.</p> <p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Çarşıda yer alan dükkanların çoğu mimari özelliklerini kaybetmiş durumdadır. Ancak dükkanlarda yapılan yenilemelerle birim ölçeğinde bozulmalar olmasına karşın bütüncül anlamda halen Adana'nın tarihi ticaret merkezinin ana nüvesini oluşturmaktadır ve aktif olarak kullanılmaktadır. Buna karşın çarşının özgün halinde hissedilen hacimsel bütünlük artık söz konusu değildir. Sadece Bedesten olarak adlandırılan kısımda ve Ali Münif Yeğenağa Caddesi üzerindeki dükkan sırasında yapının özgün mimari özellikleri devam etmektedir. Günümüzde halen ticari fonksiyonlarını devam ettiren bedesten ve arasta, Ali Münif Yeğenağa Caddesi'nin yoğun taşıt trafiğinden gerek fiziksel, gerekse fonksiyonel olarak olumsuz bir biçimde etkilenmektedir.</p>				SU:		
				ELEKTRİK:		
				ÖZGÜN KULLANIM:		
BUGÜNKÜ KULLANIM:				ÖNERİLEN KULLANIM:		
HAZIRLAYANLAR:				KONTROL EDEN:		
Hadi Altay, Müze Müdürü						
YAYIN DİZİNİ:		EKLER:		KURUL ONAYI: GEEAYK		
1- Kurt, Y. (1992) XVI. Yüzyıl Adana Tarihi, H.Ü. Sos. Bil. Ens. Doktora Tezi, Ankara		RAPOR:		KARAR NO: 1712-2184-4190		
2- Oral (Sabar), F.D. (1996) Onaltıncı yüzyılda Adana Kentinin Fiziksel Yapısı, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.		FOTOĞRAF		KARAR TARİHİ: 26.11.1961		
3- Yüksel, Murat (?) Çukurova'da Türk İslam Eserleri ve Kitabeler, s. 65: Adana Türkocağı Şubesi Yayını.		RÖLÖVE		04.08.1963		
4- Akar, T. (2002). The formation of commercial centre of Adana and financial and institutional proposal for preservation ODTU Fen Bilimleri Enstitüsü, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.		RESTORASYON PROJESİ:		12.10.1968		
		HARİTA:		REVİZYON:		
		KİTABE:				
		VAKFIYE:				

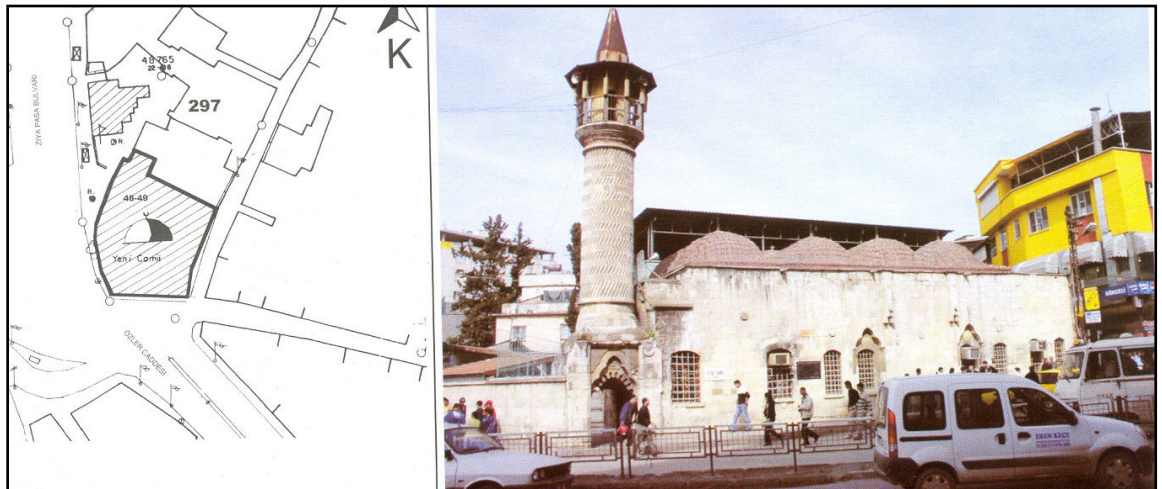
Ek 5 Ulucami Mahallesi'ndeki Ulucami

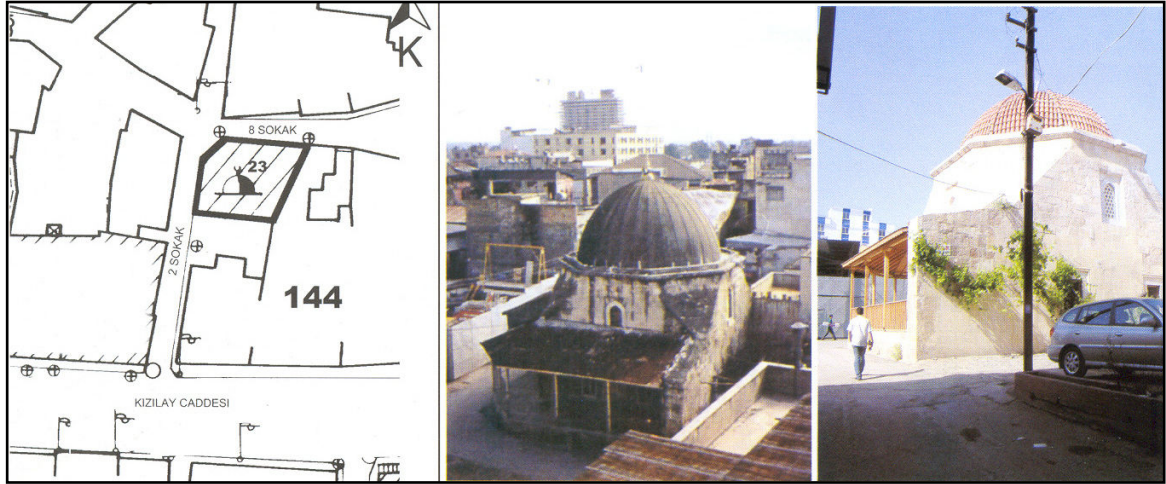
Ek 6 Alidede Mahallesi'ndeki Yağ Cami

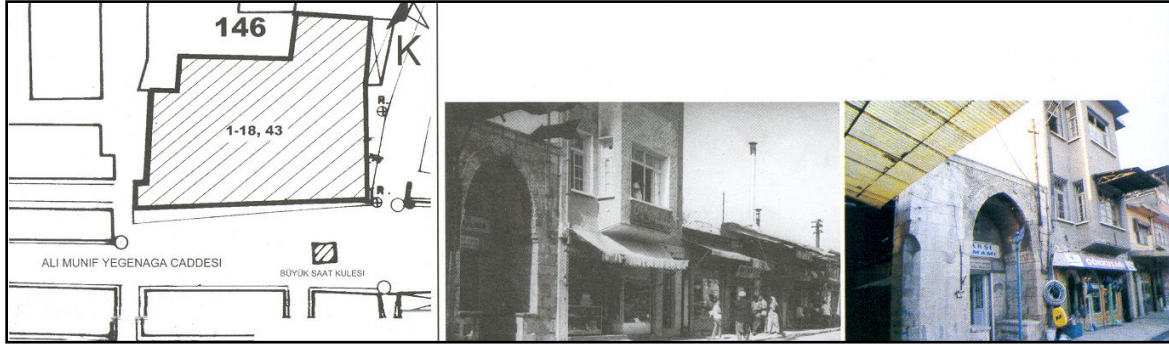
Ek 7 Kuruköprü Mahallesi'ndeki Yeni Cami

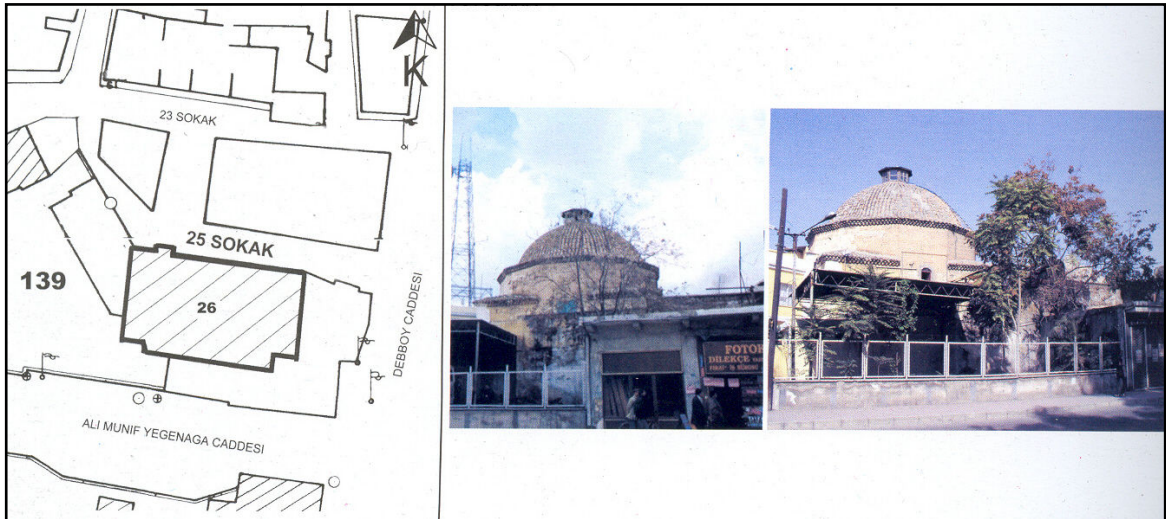
Ek 8 Ulucami Mahallesi'ndeki Ağca Mescit

Ek 9 Ulucami Mahallesi'ndeki Çarşı Hamamı

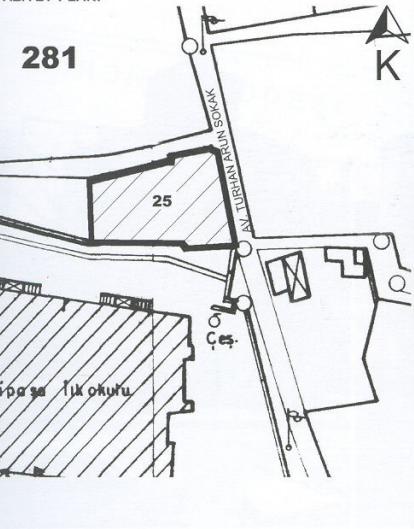

Ek 10 Ulucami Mahallesi'ndeki Irmak Hamamı

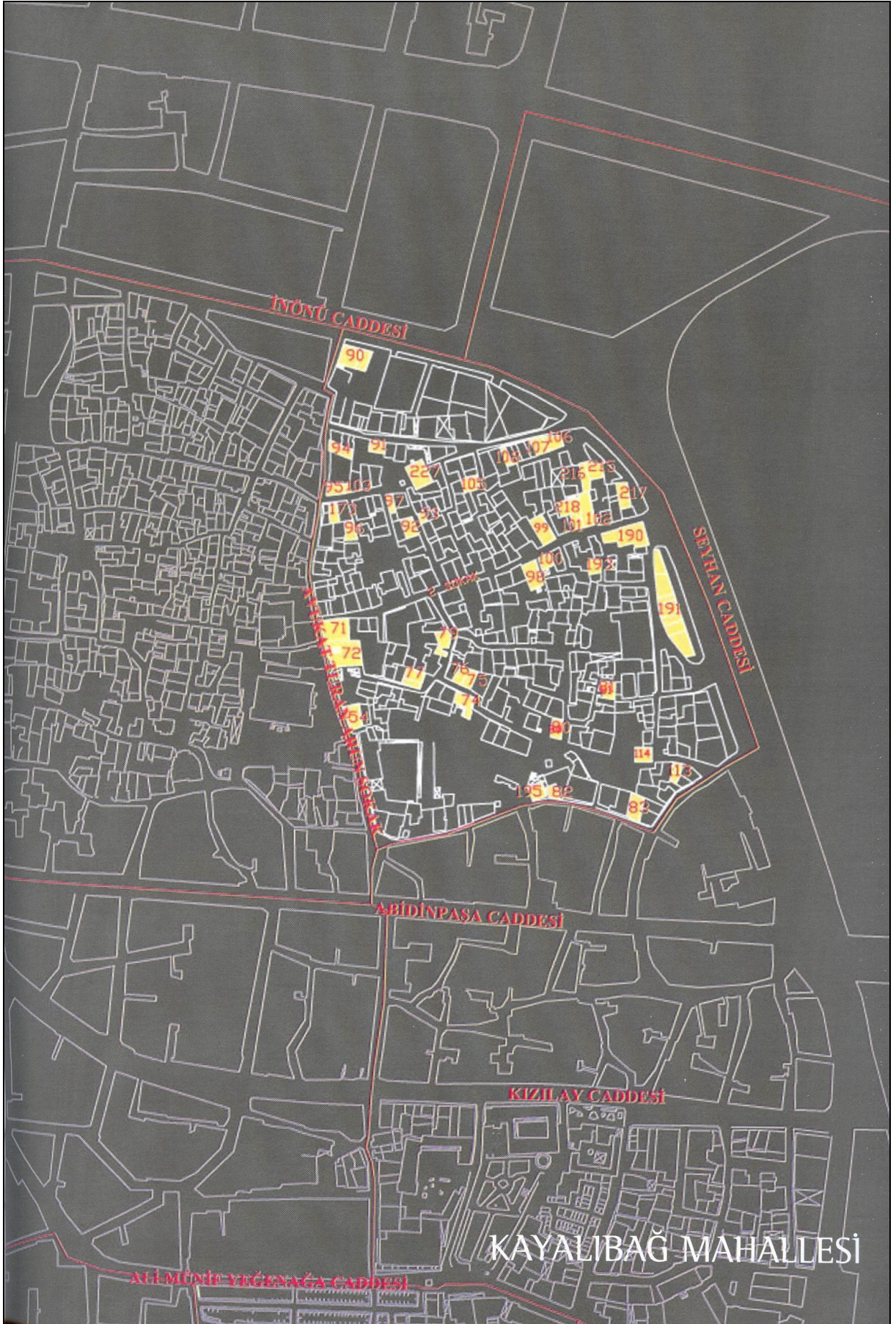

Ek 11 Tepebağ Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu

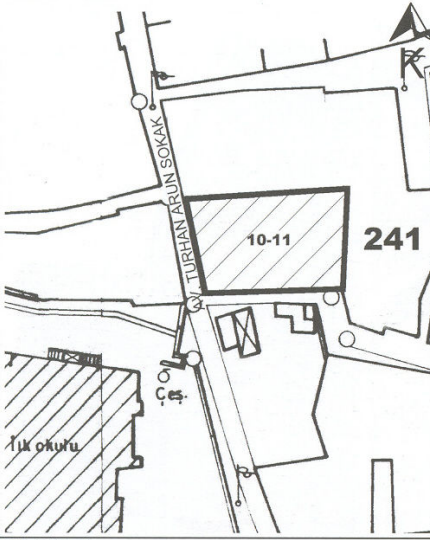

Ek 12 Tepebağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 73		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 M II		
İ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: TEPEBAĞ		KORUMA DERECESESİ	ANITSAL	1 2 3
OKAK VE YAPI NO: AV. TURHAN ARUN S. NO: 27	KADASTRO: PAFTA: 39 ADA: 281 PARSEL: 25		ÇEVRESEL		1 2 3	
Di: MUSABALI KONAĞI	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:			
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM:						
ORNUMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
BAZİYET PLANI			FOTOĞRAF:			
						
ÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ÖNERİMLER:						
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:	
<p>Adı geçen parselde yer alan taşınmaz, yığma yapım tekniği ile blok taş, kagir ve ahşap yapı gereçleri ile inşa edilmiştir. Yapının zemin ve üst katı ahşap hatıllı kagir duvar örgü tekniği ile yapılmış, duvarlar çatı silme kotunda çepeçevre frizler halinde devam eden bindirme tuğla örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Üst kat tavanı toprak dolgulu teras çatı tekniğinde yapılmıştır. Yapının hayat mahalline çift kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Hayat mahalli ile iç avlu arasında kemerli boşlukların bulunduğu taş duvarların olduğu ancak, bazı bölümlerin sonradan kapatıldığı gözlemlenmektedir. Yapının hayat mahallinde iç avlu mekanına, bu mekandan bitişik ayrı kullanılan konutların çardak kısmına çıkılmaktadır. Geçmişte Musabalı Köşkü olarak anılan iç avlu plan şemasına sahip, çevresinde ayrı kullanılan yapılar ile ilişkili kullanılmış olduğu gözlemlenmektedir. Yapı kompleksinin sokakla kesiştiği noktada zemin kat boşaltılmış, kemer üst örtülü açıklıklar ve yüksek ahşap girişli tavanlı kabaltı oluşturularak geçmişteki özgün karakter halen muhafaza edilmektedir. Taşınmazlarda tavan ve döşeme ahşap lambri tarzında, ve ahşap girişler halinde detaylandırılmıştır.</p>				KANALİZASYON:		
				SU:		
				ELEKTRİK:		
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM:				ÖZGÜN KULLANIM:		
Yapılar mevcuttur.				BUGÜNKÜ KULLANIM:		
				ÖNERİLEN KULLANIM:		
				HAZIRLAYANLAR:		
				Orhan Gökmen, mimar Hasan Batun, şehir plancısı Bekir Kök, müze araştırmacısı Mehmet Gani, fotoğrafçı		
				KONTROL EDEN:		
YAYIN DİZİNİ:				KURUL ONAYI: AKTVKK		
				RAPOR:		
				KARAR NO: 581		
				FOTOĞRAF		
				KARAR TARİHİ: 01.06.1990		
				RÖLÖVE		
				RESTORASYON PROJESİ:		
				REVİZYON:		
				HARİTA:		
				KİTABE:		
				VAKFIYE:		

Ek 13 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu

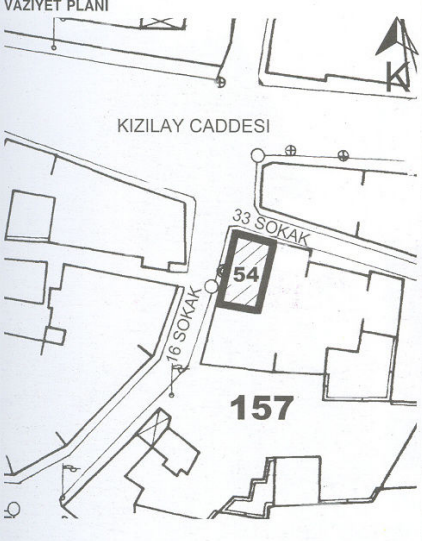

Ek 14 Kayalibağ Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 72		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 N 1		
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİLİ: KAYALIBAĞ		KORUMA DERECESESİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: MUSABALI KONAĞI, 2 S. NO: 34	KADASTRO: PAFTA: 33 ADA: 241 PARSEL: 10,11				ÇEVRESEL	1 2 3
ADI: MUSABALI KONAĞI	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:			
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM:						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI			FOTOĞRAF:			
						
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :						
Adı geçen parselde yer alan taşınmaz, yığma yapım tekniği ile blok taş, kagir ve ahşap yapı gereçleri ile inşa edilmiştir. Yapının zemin ve üst katı ahşap hatıllı kagir duvar örgü tekniği ile yapılmış, duvarlar çatı silme kotunda çepeçevre frizler halinde devam eden bindirme tuğla örgü tekniğinde inşa edilmiştir. Üst kat tavanı toprak dolgulı teras çatı tekniğinde yapılmıştır. Yapının hayat mahalline çift kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Hayat mahalli ile iç avlu arasında kemerli boşlukların bulunduğu taş duvarların olduğu ancak, bazı bölümlerin sonradan kapatıldığı gözlemlenmektedir. Yapının hayat mahallinde iç avlu mekanına, bu mekandan bitişik ayrı kullanılan konutların çardak kısmına çıkılmaktadır. Geçmişte Musabalı Köşkü olarak anılan iç avlu plan şemasına sahip, çevresinde ayrı kullanılan yapılar ile ilişkili kullanılmış olduğu gözlemlenmektedir. Yapı kompleksinin sokakla kesiştiği noktada zemin kat boşaltılmış, kemer üst örtülü açıklıklar ve yüksek ahşap kirişli tavanlı kabaltı oluşturularak geçmişteki özgün karakter halen muhafaza edilmektedir. Taşınmazlarda tavan ve döşeme ahşap lambri tarzında, ve ahşap kirişler halinde detaylandırılmıştır.				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:	
					KANALİZASYON:	
					SU:	
					ELEKTRİK:	
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Yapılar mevcuttur.						
				ÖZGÜN KULLANIM:		
				BUGÜNKÜ KULLANIM:		
				ÖNERİLEN KULLANIM:		
				HAZIRLAYANLAR: Orhan Gökmen, mimar Hasan Batun, şehir plancısı Bekir Kök, müze araştırmacısı Mehmet Gani, fotoğrafçı		
				KONTROL EDEN:		
YAYIN DİZİNİ:		EKLER:		KURUL ONAYI: AKTVKK		
		RAPOR:		KARAR NO: 581		
		FOTOĞRAF		KARAR TARİHİ: 01.06.1990		
		RÖLÖVE				
		RESTORASYON PROJESİ:		REVİZYON:		
		HARİTA:				
		KİTABE:				
		VAKFIYE:				

Ek 15 Karasoku Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu

Ek 16 Karasoku Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 50		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 17 M III		
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: KARASOKU		KORUMA DERECESELİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: 16 S. NO: 36-38	KADASTRO: PAFTA: 53 ADA: 157 PARSEL: 54				ÇEVRESEL	1 2 3
ADI: SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:			
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM:						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TASİYİCİ YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:				
						
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:	
<p>Adı geçen parselde yer alan taşınmaz yapı yapım tekniği ile ahşap, kagir ve çelik elemanlardan inşaa edilmiştir. Ara kat tavanında çelik putrel kirişler arası kagir teras örgü sistemi ile inşaa edilmiş dış cephede döşeme ve taşıyıcı kagir duvar üzerine oturan putrel kirişler cephede devam ettirilerek tüm cephe boyunca açık ve kapalı çıkımlar oluşturulmuştur. Yapıya kemerli ahşap çift kanatlı kapı ile hayat mahallinden girilmekte hayat mahallinden ahşap merdivenle üst katın sofasına çıkılmaktadır. Ara kata ise kemerli giriş kapısı yanında bulunan bir kapı ile ahşap merdiven ile ara katın sofa mahalline ulaşılmaktadır. Üst katın sofa mahalli dört adet mahale açılmakta sokak cephesinde ise açık balkon çıkmasına ulaşılmaktadır. Sofa mahallinin sokağa cepheli iki mahallinde döşeme putrel kirişleri bir ve iki istikamette sokağa taşarak konsol çıkımlar oluşturulmuş karkas sistem bu kirişlere oturtulmuştur. Çıkımlar arasında bu çıkımları geçen açık balkon çıkımları ilave edilmiştir. Yapının çatısı oluklu sac üstü örtülü ahşap çatı tekniğinde çıkma üstünde saçak detayları bağdadi tekniğinde sıvalı iç büyük kesitli formda inşaa edilmiştir. Yapıya yan cephede ara katta açık balkon çıkması ilave edildiği gözlenmektedir. Cephelerde yöresel doluluk-boşluk oranlarına uygun ahşap kepenkli panjurlu pencereler metal işleme korkuluklu açık balkon çıkımları volta döşeme sistemi, bağdadi sıvalı saçak detayları ahşap iç kapı kanadı detayları mahal tavan ve balkon üstü tavanı ahşap lambri detayları çelik hatil kirişlerinin oturduğu noktalarda profilli geçiş detayları üst kat kullanım şeması yapının özgün unsurlarıdır. Ara zemin kat kullanımının değiştirildiği gözlenmektedir.</p>				KANALİZASYON:		
				SU:		
				ELEKTRİK:		
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM:				ÖZGÜN KULLANIM:		
Zemin kat ve ara katın 19. yüzyıl sonunda, üst katının ise 1920'lerde inşa edildiği düşünülen yapının cephesinde iki farklı karakter okunmaktadır. Yapı mevcuttur ancak deprem hasarlıdır.				BUGÜNKÜ KULLANIM:		
YAYIN DİZİNİ:				ÖNERİLEN KULLANIM:		
				HAZIRLAYANLAR:	Orhan Gökmen, mimar Hasan Batun, şehir plancısı Bekir Kök, müze araştırmacısı Mehmet Gani, fotoğrafçı	
				KONTROL EDEN:		
				KURUL ONAYI:	AKTVKK	
				RAPOR:	KARAR NO: 581	
				FOTOĞRAF:	KARAR TARİHİ: 01.06.1990	
				RÖLÖVE:		
				RESTORASYON PROJESİ:	REVİZYON:	
				HARİTA:		
				KİTABE:		
				VAKFIYE:		

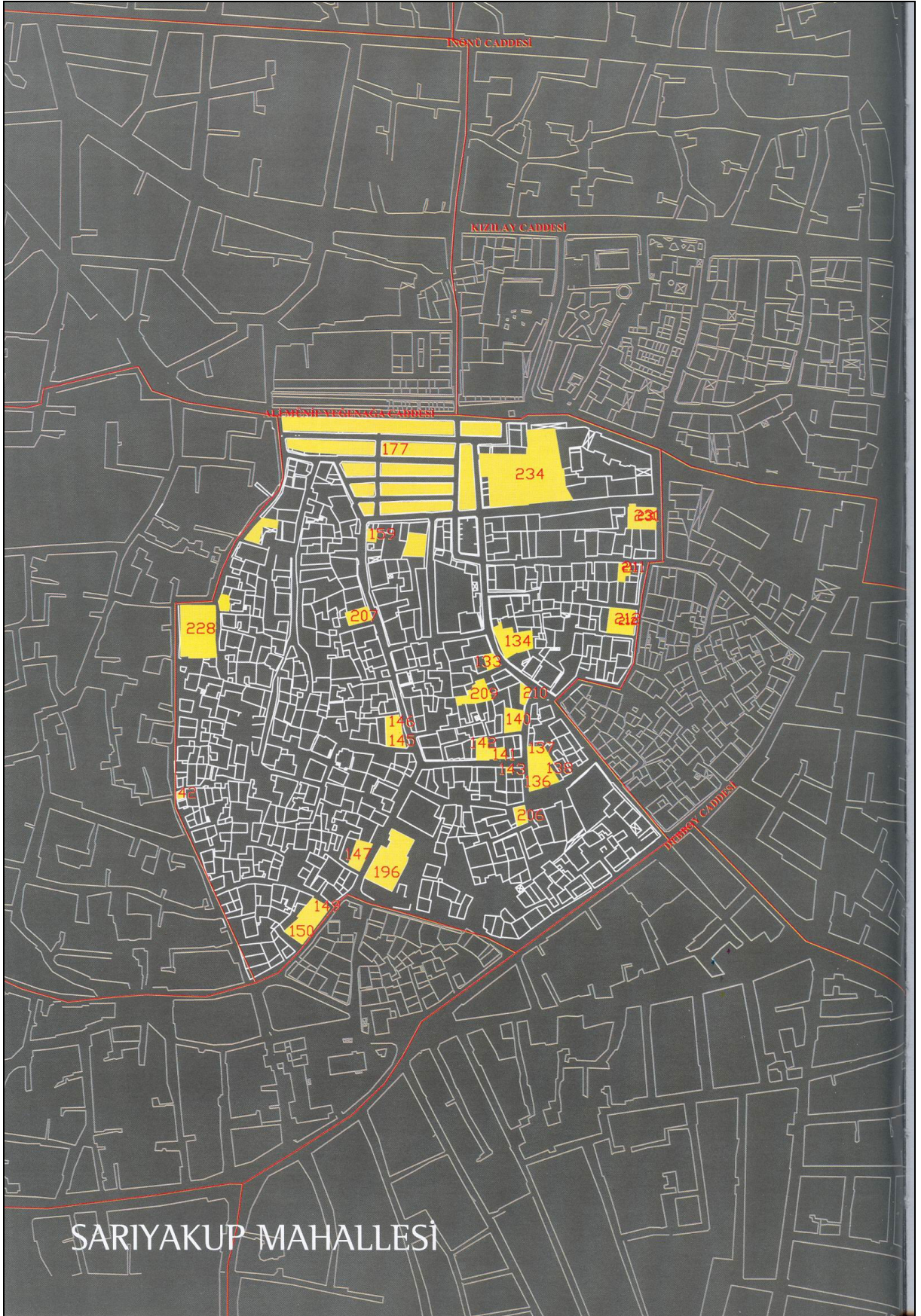
Ek 17 Ulucami Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu

Ek 18 Ulucami Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT		ENVANTER NO: 123
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				HARİTA NO: 16 N
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: ULUCAMI		KORUMA DERECESİ	ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: 23 S. NO: 6	KADASTRO: PAFTA: 46 ADA: 134 PARSEL: 1				
ADI: SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	YAPTIRAN: Belirsiz	YAPAN: Belirsiz	ÜSLUP: Son Osmanlı Dönemi		
	YAPIM TARİHİ: Belirsiz	KITABE: Yok	VAKFIYE: Belirsiz		
GENEL TANIM:					
KORUNMUŞLUK DURUMU: ORTA	TAŞIYICI YAPI: ORTA	CEPHE DURUMU: ORTA	ÖRTÜ DURUMU: ORTA	İÇ YAPI DURUMU: ORTA	BEZEME DURUMU: ORTA RUTUBET DURUMU: İZİ VAR
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:			
					
GÖZLEMLER:					
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:		
YAPILAN ONARIMLAR: Zemin katta yeni kullanımlara bağlı olarak iş yeri oluşturulduğu görülmüştür.					
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:
<p>Adı geçen parselde yer alan taşınmazın üç katlı, zemin ve ara kat yığma üst katlar ahşap iskelet tarzında inşa edildiği, üst kat tavanının teras çatı şeklinde yapıldığı, teras kata ise yapı derinliğince devam eden kiremit üst örtülü beşik çatılı, servis mahalleri olarak kullanılan yazlık bölümünün ilave edildiği görülmektedir. Yapıda ahşap pencereler, tüm çıkmalar silme ve saçak detayları, kemerli kapı detayları yapının en önemli unsurlarıdır.</p> <p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Küçük ölçekli olmasına karşın nitelikli detayları barındıran bu yapı günümüzde oldukça harap durumdadır.</p>				KANALİZASYON:	
				SU:	
				ELEKTRİK:	
				ÖZGÜN KULLANIM:	
				BUGÜNKÜ KULLANIM:	
				ÖNERİLEN KULLANIM:	
				HAZIRLAYANLAR:	Orhan Gökmen, mimar Bekir Kök, müze araştırmacısı Mustafa Çetgin, teknik ressam Mehmet Gani, fotoğrafçı
				KONTROL EDEN:	
YAYIN DİZİNİ:		EKLER:	KURUL ONAYI: AKTVKK		
		RAPOR:	KARAR NO: 727		
		FOTOĞRAF:	KARAR TARİHİ: 22.11.1990		
		RÖLÖVE:			
		RESTORASYON PROJESİ:	REVİZYON:		
		HARİTA: var			
		KITABE:			
		VAKFIYE:			

Ek 19 Sarıyakup Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu

Ek 20 Sarıyakup Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)	ANIT	ENVANTER NO: 138
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO: 16 N IV
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: SARIYAKUP	
SOKAK VE KAPI NO: 30 S. NO: 18	KADASTRO: PAFTA: 92 ADA: 9 PARSEL: 11	KORUMA DERECESESİ	ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3
ADI: SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	YAPTIRAN: Belirsiz	YAPAN: Belirsiz	ÜSLUP: Son Osmanlı Dönemi
	YAPIM TARİHİ: Belirsiz	KİTABE: Yok	VAKFIYE: Yok
GENEL TANIM:			
KORUNMUŞLUK DURUMU: ORTA	TAŞIYICI YAPI: ORTA	CEPHE DURUMU: ORTA	ÖRTÜ DURUMU: ORTA
		İÇ YAPI DURUMU: ORTA	BEZEME DURUMU: ORTA
			RUTUBET DURUMU: İZİ VAR
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:	
GÖZLEMLER:			
BUGÜNKÜ SAHİBİ:		BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:	
YAPILAN ONARIMLAR:			
AYRINTILI TANIM :		TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:
<p>Adı geçen parselde yer alan yapı iki katlı, yığma-karkas yapım tekniğiyle ahşap kagir yapı elemanlarıyla inşa edilmiştir. Yapıya kemerli, kemer boşluğu çubuk demir parmaklıklı ahşap bir kapıyla girilmektedir. Yapının üst kat tavanı teras çatı tarzında yapılmıştır. Çatı silmeleriyle teras çatının sonradan onarıldığı gözlenmektedir. Teras çatı parapet duvarı altında kiremit üst örtülü, alt yüzeyleri ahşap kaplamalı saçak çıkmalar oluşturulmuştur.</p> <p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Yapı mevcuttur.</p>		KANALİZASYON:	
		SU:	
		ELEKTRİK:	
		ÖZGÜN KULLANIM:	
		BUGÜNKÜ KULLANIM:	
		ÖNERİLEN KULLANIM:	
		HAZIRLAYANLAR: Orhan Gökmen, mimar Bekir Kök, müze araştırmacısı Mustafa Çetgin, teknik ressam Mehmet Gani, fotoğrafçı	
		KONTROL EDEN:	
YAYIN DİZİNİ:		EKLER:	KURUL ONAYI: AKTVKK
		RAPOR:	KARAR NO: 727
		FOTOĞRAF	KARAR TARİHİ: 22.11.1990
		RÖLÖVE	
		RESTORASYON PROJESİ:	REVİZYON:
		HARİTA: var	
		KİTABE:	
		VAKFIYE:	

Ek 21 Türkocağı Mahallesi'ndeki tarihi tescilli binaların konumu

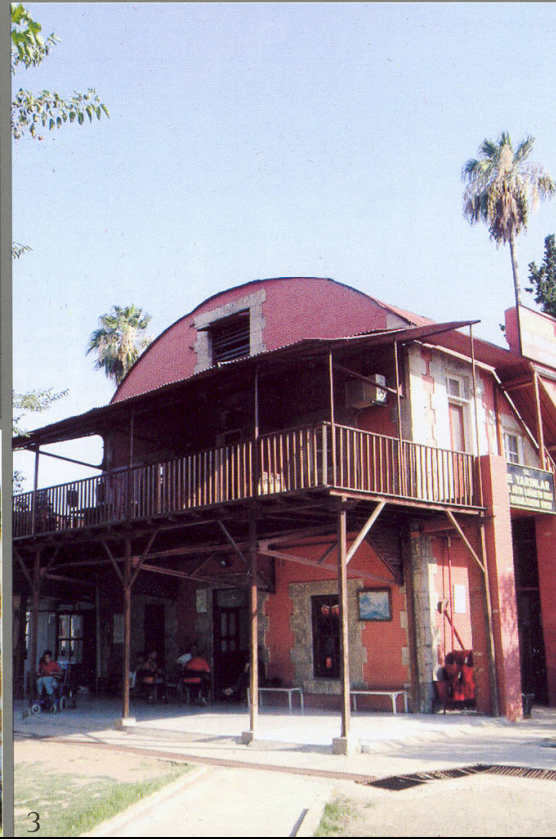
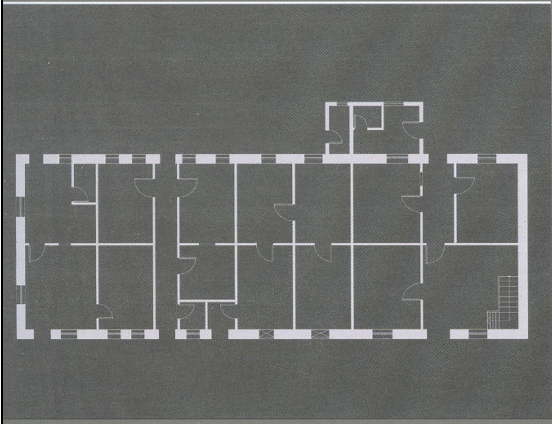
Ek 22 Türkocağı Mahallesi'nden sivil mimari örneği envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)	ANIT	ENVANTER NO: 152
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO: 16 N IV
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİL: TÜRKOCAĞI	
SOKAK VE KAPI NO: DEBBOY CAD. NO: 19	KADASTRO: PAFTA: 1 ADA: 115 PARSEL: 3	KORUMA DERECESESİ	ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3
ADI: SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	YAPTIRAN: Belirsiz	YAPAN: Belirsiz	ÜSLUP: -
	YAPIM TARİHİ: Belirsiz	KİTABE: Yok	VAKFIYE: Yok
GENEL TANIM:			
KORUNMUŞLUK DURUMU: İYİ	TAŞIYICI YAPI: İYİ	CEPHE DURUMU: İYİ	ÖRTÜ DURUMU: İYİ
		İÇ YAPI DURUMU: İYİ	BEZEME DURUMU: İYİ
			RUTUBET DURUMU: YOK
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:	
			
GÖZLEMLER:			
BUGÜNKÜ SAHİBİ:		BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:	
YAPILAN ONARIMLAR:			
AYRINTILI TANIM :		TEKNİK BİLGİLER:	
<p>Adı geçen parselde yer alan taşınmazın zemin ve ara katları yığma, üst kat ise karkas yapı tekniğinde ahşap ve kagir elemanlar ile inşa edilmiş 3 katlı bir yapıdır. Taşınmaza kemerli, kemer boşluğu yöresel motiflere uygun parmaklıklılı, yanları ve üzeri tuğla dışlarla, lento seviyesi bindirme örgü tarzında silmelerle biten ahşap çift kanatlı kapı ile girilmektedir. Yapının cephelerinde kemerli giriş kapısı, profilli desteklere oturan ahşap çıkmalar, bu çıkma arasına yerleştirilmiş sofa genişliğince devam eden dairesel planlı çıkma, ahşap pencereler, silme ve saçak detayları en önemli unsurlardır.</p> <p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Üç kat yüksekliği ve barok nitelikteki detayları ile etkileyici bir sivil mimarlık örneğidir. Zemin kat ve ara katın 19. yüzyıl sonunda, üst katının ise 1920'lerde inşa edildiği düşünülen yapının cephesinde iki farklı karakter okunmaktadır. Söz konusu yapı günümüzde terk edilmiş ve bakımsız durumdadır.</p>		İSITMA SİSTEMİ:	
		KANALİZASYON:	
		SU:	
		ELEKTRİK:	
ÖZGÜN KULLANIM:		BUGÜNKÜ KULLANIM:	
ÖNERİLEN KULLANIM:		HAZIRLAYANLAR:	
		Orhan Gökmen, mimar Bekir Kök, müze araştırmacısı Mustafa Çetgin, teknik ressam Mehmet Gani, fotoğrafçı	
		KONTROL EDEN:	
YAYIN DİZİNİ:		KURUL ONAYI: AKTVKK	
EKLER:		KARAR NO: 1074	
RAPOR:		KARAR TARİHİ: 30.01.1992	
FOTOĞRAF			
RÖLÖVE			
RESTORASYON PROJESİ:		REVİZYON:	
HARİTA: var			
KİTABE:			
VAKFIYE:			

Ek 23 Kayalıbağ Mahallesi'ndeki sur duvarı envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 194		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 N1		
Lİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: KAYALIBAĞ		KORUMA DERESESİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: 10 S.	KADASTRO: PAFTA: 43 ADA: 262 PARSEL: 18			ÇEVRESEL		1 2 3
ADI: SUR DUVARI (BAĞ-KUR)	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP: BİZANS			
	YAPIM TARİHİ: MS. IV.yy	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM: Moloz taş örgülü, kesme blok taş kaplamalı sur duvar kalıntısı.						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TASİYİCİ YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:				
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	İSITMA SİSTEMİ:	
Harçla birleştirilmiş moloz taş örgülü, kesme blok taş kaplamalı sur duvar kalıntısıdır. Kaplama taşı olarak kullanılan bloklar, nemden dolayı büyük ölçüde erimiştir. Sadece üç sırası orijinal halini koruyabilmiştir. Sur duvarının kalınlığının günümüzde açıktaki kalan en dar noktasında 73 cm. okunmakta olup bazı bölümlerinde genişleme vardır.				KANALİZASYON:		
				SU:		
				ELEKTRİK:		
				ÖZGÜN KULLANIM:		
				BUGÜNKÜ KULLANIM: Kullanılmamakta		
				ÖNERİLEN KULLANIM: Restorasyonun yapılarak teşhiri		
				HAZIRLAYANLAR: Mustafa ÇETGİN Teknik Ressam M.Evren KAYA Arkeolog İsmail SALMAN Arkeolog		
				KONTROL EDEN: İsmail SALMAN Müdür		
YAYIN DİZİNİ:			EKLER:	KURUL ONAYI: AKTVKK		
			RAPOR:	KARAR NO: 663		
			FOTOĞRAF	KARAR TARİHİ: 06.09.1990		
			RÖLÖVE			
			RESTORASYON PROJESİ:	REVİZYON:		
			HARİTA:			
			KİTABE:			
			VAKFIYE:			

Ek 24 Döşeme Mahallesi'ndeki Eski İstasyon Binası

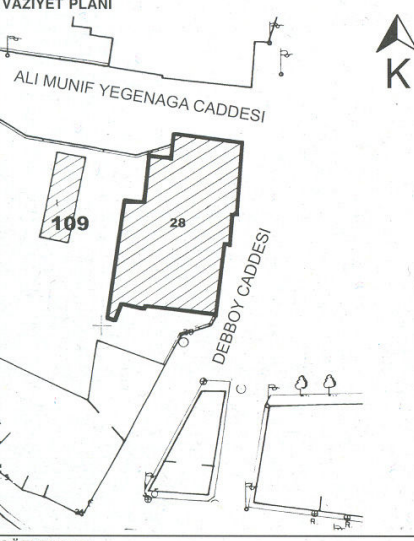

Ek 25 Ulucami Mahallesi'ndeki Kız Lisesi envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 199		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 N IV - 16 N I		
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: ULUCAMI		KORUMA DERESESİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: DEBBOY CADDESİ	KADASTRO: PAFTA: 46 ADA: 129 PARSEL: 3				ÇEVRESEL	1 2 3
ADI: KIZ LİSESİ (ASKERİ RÜŞTİYE MEKTEBİ)	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP: Osmanlı			
	YAPIM TARİHİ: 1883	KİTABE: Var	VAKFIYE:			
GENEL TANIM: Taşınmaz, Seyhan Nehri'ne yakın, kesme taş ile bodrum + iki kat olarak inşa edilmiş, sütunlu kemerli revak ve kemerli pencereler yapının en önemli özellikleridir.						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI			FOTOĞRAF:			
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:	
<p>Vali Abidin Paşa zamanında yaptırılmıştır. Seyhan Nehri kıyısında yer alan yapı, kesme taş malzeme kullanılarak yığma yapı tekniğinde inşa edilmiştir. Bodrum ve iki ana kattan oluşmaktadır. Binanın girişi Ulus Caddesi üzerindedir ve cephede merdivenle ulaşılan kolonatl bir revakla tarifiyenmiştir.</p> <p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Uzun yıllar "Kız Lisesi" olarak hizmet eden yapı, 1998 Adana Depremi'nde hasar görmüş ve eğitim-öğretim işlevine son verilmiştir. Ancak daha sonraki yıllarda Kız Lisesi Müzesi ve Eğitim Hizmetlerinde kullanılmak üzere Özel İdare Müdürlüğü'ne tahsis edilen kültür varlığı yapı, günümüzde restorasyon aşamasındadır.</p>				KANALİZASYON:		
				SU:		
				ELEKTRİK:		
				ÖZGÜN KULLANIM:		
				BUGÜNKÜ KULLANIM:		
				ÖNERİLEN KULLANIM:		
				HAZIRLAYANLAR: Bekir Kök, müze araştırmacısı Mustafa Çetgin, teknik ressam Mehmet Gani, fotoğrafçı		
				KONTROL EDEN:		
YAYIN DİZİNİ:				EKLER:	KURUL ONAYI: AKTVKK	
				RAPOR:	KARAR NO: 1251	
				FOTOĞRAF:	KARAR TARİHİ: 15.07.1992	
				RÖLÖVE:		
				RESTORASYON PROJESİ:	REVİZYON:	
				HARİTA:		
				KİTABE:		
				VAKFIYE:		

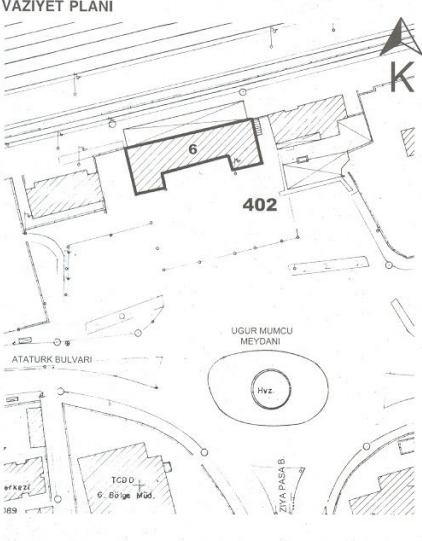
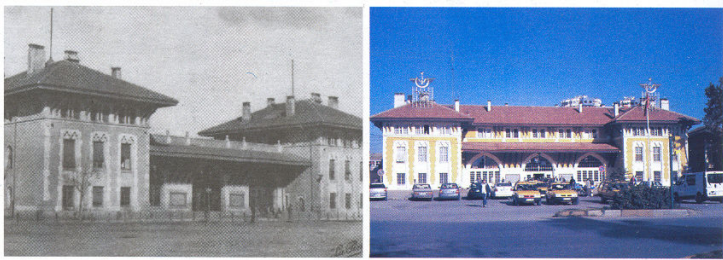
Ek 26 Tepebağ Mahallesi'ndeki Tepebağ Ortaokulu envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 200		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 16 M II		
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: TEPEBAĞ		KORUMA DERESESİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: CEMAL GÜRSEL CADDESİ	KADASTRO: PAFTA: 37 ADA: 280 PARSEL: 42				ÇEVRESEL	1 2 3
ADI: TEPEBAĞ ORTAOKULU	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:			
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM:						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI			FOTOĞRAF:			
						
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:	
19. yy sonlarında inşa edilen ve önceleri çoğunlukla gayrimüslim öğrencilere dönük bir okul olan Adana Kız Koleji binası ve onun yatakhane olarak kullanılan yapı 1923'te Cumhuriyet ile başlayan yeni dönemde de çeşitli eğitim kurumlarına ev sahipliği yapmıştır.				KANALİZASYON:		
				SU:		
GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: En son yaşanan depremde önemli ölçüde hasar gören yapı günümüzde kullanılmamaktadır. Çatı üst örtüsü bulunmayan, deformasyon ve müdahalelerin görüldüğü yapının giriş kapısı da özgün değildir.				ELEKTRİK:		
				ÖZGÜN KULLANIM:		
				BUGÜNKÜ KULLANIM:		
				ÖNERİLEN KULLANIM:		
				HAZIRLAYANLAR:		
				KONTROL EDEN:		
YAYIN DİZİNİ:			EKLER:	KURUL ONAYI: TKTVKYK		
			RAPOR:	KARAR NO: 1057		
			FOTOĞRAF	KARAR TARİHİ: 10.10.1986		
			RÖLÖVE			
			RESTORASYON PROJESİ:	REVİZYON:		
			HARİTA:			
			KİTABE:			
			VAKFIYE:			

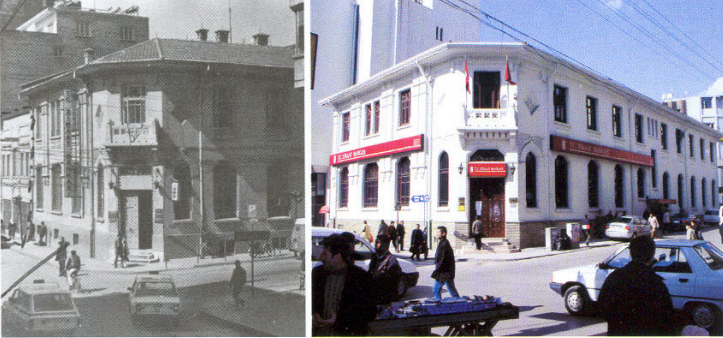
Ek 27 Türkocağı Mahallesi'ndeki Hükümet Konağı envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)	ANIT	ENVANTER NO: 198												
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO: 16 N IV												
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİLİ: TÜRKOCAĞI	KORUMA DERECESESİ												
SOKAK VE KAPI NO: DEBBOY CADDESİ	KADASTRO: PAFTA: 3	ADA: 109 PARSEL: 28	ANITSAL 1 2 3												
ADI: HÜKÜMET KONAĞI	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÇEVRESEL 1 2 3												
SEYHAN KAYMAKAMLIĞI	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	ÜSLUP:												
GENEL TANIM: ... Valilik binası olarak kullanılan taşınmaz bodrum+üç kat olarak yığma yapım tekniğinde inşa edilmiştir.															
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:												
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:													
															
GÖZLEMLER:															
BUGÜNKÜ SAHİBİ:		BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:													
YAPILAN ONARIMLAR:															
AYRINTILI TANIM :															
<p>Yapı Sultan II. Abdülhamit döneminde Adana Valisi Süleyman Bahri Paşa tarafından yaptırılmıştır. Yapım tarihi ile ilgili en önemli belge Etnoğrafya Müzesi'nde bulunan kitabesidir. Yapının ikinci kat batı bölümü Fransız işgal sırasında, işgal kontrol merkezi olarak ilave edilmiştir. 1940-42 yıllarında kapsamlı bir onarım geçiren yapıya ikinci kat doğu bölümü ile kuzey taraftaki encümen salonu ilave edilerek, cephe düzeni de neredeyse tamamen değiştirilmiştir. Bodrum katı taş duvar, diğer katları ise tuğladan inşa edilen yapının kat döşemeleri ahşap kirişlidir. 1.Ulusal Mimarlık Akımı etkilerinin yansımaları görülen yapıda simetrik cephe kurgusu izlenmektedir. Aynı anlayış ile üçgen alınlıklı, basık kemerli, söveli pencerelerin biçimlendiği, yapının orta aksında yer alan ve bir kat üstünde balkon şeklinde bir çıkma altından iki kollu merdivenle ulaşılan, basık kemerli girişin merkezleştirilerek vurgulandığı görülmektedir. Bahri Paşa tarafından ayrıca yapının hemen kuzeyine bir Vali Evi de inşa ettirilmiştir ve bu yapı ikinci katından ahşap bir köprü ile Vilayet binasına bağlanarak Valinin özel geçişi sağlanmıştır. Ancak bu yapı, sonraki yıllardaki yol genişletme çalışmaları sırasında yıkılmıştır. Yapı, bodrum artı iki ana kat düzeninde ve yığma yapım tekniğinde inşa edilmiştir. Kesme taş olarak oluşturulan cephede, basık kemerli pencereler dizisi zemin katta, kaydırmalı olarak taşınmış taşlarla çevrelenerek belirgin hale getirilmiştir. Aynı biçimde yapının dikdörtgen kütesinin köşe noktaları da taşların kaydırmalı olarak dışa taşınmasıyla vurgulanmıştır. Yapıda geniş bir merdivenle, balkon şeklinde bir çıkma altından ulaşılan giriş, sütunları ve kemerli yapısı ile dönem özelliklerini yansıtmaktadır.</p>		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>TEKNİK BİLGİLER:</td> <td>ISITMA SİSTEMİ:</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>KANALİZASYON:</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>SU:</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>ELEKTRİK:</td> <td></td> </tr> </table>		TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:			KANALİZASYON:			SU:			ELEKTRİK:	
TEKNİK BİLGİLER:	ISITMA SİSTEMİ:														
	KANALİZASYON:														
	SU:														
	ELEKTRİK:														
<p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: 1998 depreminde önemli hasar gören ve bunun ardından yeniden kapsamlı bir onarıma alınan yapıda mimari karakterin yüzyıl başındaki özgün haline dönüştürülmesi hedeflenmiş ve sonradan ilave edilen katlar ve diğer ekler kaldırılmıştır. Güçlendirme çalışmalarının da yapıldığı bu onarımdan sonra yapı yeniden Seyhan Kaymakamlığı olarak kullanılmaya başlanmıştır.</p>		<p>ÖZGÜN KULLANIM: Valilik Binası</p> <p>BUGÜNKÜ KULLANIM: Valilik Binası</p> <p>ÖNERİLEN KULLANIM: Valilik Binası</p> <p>HAZIRLAYANLAR: Bekir Kök, müze araştırmacısı Mustafa Çetgin, teknik ressam Mehmet Gani, fotoğrafçı</p>													
YAYIN DİZİNİ:		KURUL ONAYI: AKTVKK													
1- Kopuz (Durukan), Aysel (1999). "Cumhuriyet Döneminde Mimarlık Akımları ve Adana'daki Yansımaları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.		KARAR NO: 1251													
EKLER:		KARAR TARİHİ: 15.07.1992													
RAPOR:		REVİZYON:													
FOTOĞRAF															
RÖLÖVE															
RESTORASYON PROJESİ:															
HARİTA: var															
KİTABE:															
VAKFIYE:															

Ek 28 Gazipaşa Mahallesi'ndeki TCDD Gar Binası envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)		ANIT	ENVANTER NO: 241		
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO: 18 M IV		
İLİ: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: GAZİPAŞA		KORUMA DERECESESİ	ANITSAL	1 2 3
SOKAK VE KAPI NO: ATATÜRK CADDESİ	KADASTRO: PAFTA: 26 ADA: 402 PARSEL: 6		ÇEVRESEL		1 2 3	
ADI: TTCDD GAR BİNASI, SAĞLIK MÜD. VE LOJ.	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:			
	YAPIM TARİHİ: 1911	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM: Yeni Hamam						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:	İÇ YAPI DURUMU:	BEZEME DURUMU:	RUTUBET DURUMU:
VAZİYET PLANI			FOTOĞRAF:			
						
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ:			BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:			
YAPILAN ONARIMLAR:						
AYRINTILI TANIM :			TEKNİK BİLGİLER:			
<p>Yapı gerek nitelikli detayları, gerekse anıtsal ifadesiyle Birinci Ulusal Mimarlık Döneminin Adana'daki en seçkin örneklerindedir. 1902'de Konya-Yenice, 1912'de de Fevzi Paşa-Adana demiryolu hattını yapan Alman bankası tarafından inşa ettirilmiştir. Yığma yapım tekniği ile taş malzeme kullanılan yapıda planda ve cephede simetrisinin hakim olduğu görülür. Binanın ana kütesinin son katı sonradan yapılan bir ilavedir. Bu ilave kat Bölge Müdürlüğü olarak kullanılmış, 1976'da müdürlüğün yeni binaya taşınmasının ardından lojman olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ön cephesi boyunca payandalarla taşınan saçakla yataylık etkisi güçlendirilen orta kütlede yer alan ve iki yanında çini pano süslemeler bulunan sivri kemerli giriş kapısından ulaşılan bekleme salonunun tavanı oldukça yüksek tutulmuş ve dekoratif alçı kabartma desenleri ile bezenmiştir. Bekleme salonundan peronlara merdivenlerle ulaşılmaktadır. Ayrıca binanın dışından da çıkış verilmiştir. Orta kütleli sınırlayan köşe kuleleri oluşturan lojmanların girişi yan cephelerden verilmiştir. Yapının köşeleri ve düşey pencere hatlarını belirleyen taş işçiliği, kemer alınlıklarında yer alan altıgen yıldız desenli çini panolar ile geniş saçakların alt yüzlerinde yer alan ahşap desenler ve süslemeler yapının karakteristik özellikleridir.</p>			ISITMA SİSTEMİ:			
			KANALİZASYON:			
			SU:			
<p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: Yapı, çevresindeki hizmet yapıları ile birlikte yoğun olarak kullanılmaktadır ve bir çok kez basit onarım geçirmiş olan yapı, bakımlı durumdadır. İçinde lojmanların da yer aldığı gar binası cephe kurgu ve genel yapı bütünlüğü açısından sorunsuz bir görünüm arz etse de iç mekanlarında ve genel kullanım dışı olan alanlarında bazı yapısal sorunların varlığı hissedilmektedir.</p>			ELEKTRİK:			
			ÖZGÜN KULLANIM:			
			BUGÜNKÜ KULLANIM:			
ÖNERİLEN KULLANIM:						
HAZIRLAYANLAR:						
Bekir Kök, müze araştırmacısı Mustafa Çetgin, teknik ressam Metmet Gani, fotoğrafçı						
KONTROL EDEN:						
YAYIN DİZİNİ:			EKLER:		KURUL ONAYI: AKTVKK	
<p>1- Kopuz (Durukan), Ayşe (1999). "Cumhuriyet Döneminde Mimarlık Akımları ve Adana'daki Ansımları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.</p>			RAPOR:		KARAR NO: 1251	
			FOTOĞRAF		KARAR TARİHİ: 15.07.1992	
			RÖLÖVE		REVİZYON:	
			RESTORASYON PROJESİ:			
			HARİTA:			
KİTABE:						
VAKFIYE:						

Ek 29 Abidinpaşa Caddesi'ndeki Merkez Ziraat Bankası envanteri

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)	ANIT	ENVANTER NO: 14
T Ü R K İ Y E	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO: 16 M II
İL: ADANA	İLÇESİ: SEYHAN	MAHALLE / MEVKİİ: TEPEBAĞ	KORUMA DERECESİ
ŞOKAK VE KAPI NO: ABİDİNPAŞA CADDESİ	KADASTRO: PAFTA: 42 ADA: 259(1465) PARSEL: 11		ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3
ADI: MERKEZ ZİRAAT BANKASI	YAPTIRAN:	YAPAN:	ÜSLUP:
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFIYE:
GENEL TANIM:			
KORUNMUŞLUK DURUMU:	TAŞIYICI YAPI	CEPHE DURUMU:	ÖRTÜ DURUMU:
VAZİYET PLANI		FOTOĞRAF:	
			
GÖZLEMLER:			
BUGÜNKÜ SAHİBİ:		BAKIMINDAN SORUMLU KURULUŞ:	
YAPILAN ONARIMLAR:			
AYRINTILI TANIM :		TEKNİK BİLGİLER:	
<p>Biri güneye Abidinpaşa Caddesine, diğeri doğuda Cemal Gürsel Caddesi'ne bakan iki cepheli blok başında bulunan bir binadır. Güney-doğu köşesi kırılarak buraya kapı konmuştur. Kapının iki yanı ile doğu cephesinin alt sırasındaki pencereler sivri kemerli diğerleri lentoludur. Bir bodrum üzerinde iki katlıdır. Pencere aralarında kalıpla yapılmış kabartma panolar, kapının yukarısında konsol şeklinde dişler üstünde ikinci kata ait balkon vardır. Çatı marsilya tipi kiremit kaplıdır ve geniş saçaklıdır. İçinde bir koridorun iki yanında büro çalışmaları için odalar ve banka çalışmaları için salonlar yer almıştır.</p> <p>GÜNÜMÜZDEKİ DURUM: 1925 yılında inşa edilen yapının Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından tasarlandığı düşünülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarına ait dönem özellikleri taşımaktadır. Bodrum artı iki kattan oluşan yapının yığma yapı tekniği ile kesme taş malzeme kullanılarak inşa edildiği görülmektedir. İki cephe birleşimi kırılarak oluşturulan köşe girişi üstte payandalı balkon şeklinde çıkması ile yapıya özgün nitelik kazandırmıştır. Cephede belirgin desteklerle taşınan payandalı geniş saçaklar, girişinin her iki yanında yer alan kemerli pencereler, bir cephe boyunca pencere aralarında izlenen yanım pilastr ve değişik formlarda bezeme elemanlarının oluşturduğu süsleme detayları, yapının diğer özgün detaylarıdır. 1986 yılında restorasyon geçirmiş olan yapı günümüzde işlevini korumaktadır.</p>		ISITMA SİSTEMİ: KANALİZASYON: SU: ELEKTRİK:	
		ÖZGÜN KULLANIM:	
		BUGÜNKÜ KULLANIM:	
ÖNERİLEN KULLANIM:			
HAZIRLAYANLAR:		Orhan Gökmen, mimar Hasan Batun, şehir plancısı Bekir Kök, müze araştırmacısı Mehmet Gani, fotoğrafçı	
KONTROL EDEN:			
YAYIN DİZİNİ:	EKLER:	KURUL ONAYI: GEEAYK-AKTVKK	
	RAPOR:	KARAR NO: A-1426, 581	
	FOTOĞRAF	KARAR TARİHİ: 18.11.1978 01.06.1990	
	RÖLÖVE	REVİZYON:	
	RESTORASYON PROJESİ:		
	HARİTA:		
	KİTABE:		
	VAKFIYE:		

Ek 30 1. grup anket soruları

1) Kaç Yaşındasınız?

20'nin altında 20-29 30-39 40-49 50-59 59'un üstünde

2) Eğitim Durumunuz?

Eğitimsiz İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Y.Lisans Doktora

3) Gelir Düzeyiniz?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

4) Şu anda nerede oturuyorsunuz?

5) Hangi mahallede oturdunuz?

Tepebağ Kayalıbağ Karasoku Sarıyakup Diğer

6) Hangi yıllar arasında oturdunuz?

7) Neden taşındınız?

8) Yeniden bu mahallede oturmak ister misiniz? Neden?

9) Sizin bu mahallede oturduğunuz yıllarla bugünü kıyaslarsanız arada ne gibi farklar var?

10) Bu bölgenin geliştirilmesi için siz ne önerirsiniz? Sizce neler yapılmalı?

11) Restore edilen binalar sizce ne amaçla kullanılmalı?

Ek 31 2. grup anket soruları

1) Kaç Yaşındasınız?

20'nin altında 20-29 30-39 40-49 50-59 59'un üstünde

2) Eğitim Durumunuz?

Eğitimsiz İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Y.Lisans Doktora

3) Gelir Düzeyiniz?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

4) Şu anda nerede oturuyorsunuz?

Tepebağ mah. Kayalıbağ mah. Karasoku mah. Sarıyakup mah. Diğer

5) Bu mahalleye taşınmadan önce nerede oturuyordunuz?

6) Neden bu mahalleye taşındınız?

7) Kaç senedir bu mahallede oturuyorsunuz?

5 seneden az 5-9 10-19 20-29 30-39 40- 49 49 seneden fazla

8) Oturduğunuz mahallenin şu anki durumunu nasıl buluyorsunuz?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

9) Eskiden mahallenizin durumu nasıldı?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

10) Bu mahalleye ilk taşındığınız zamanla bugünü kıyaslayacak olursanız arada ne gibi farklar var?

11) Bu mahalleden taşınmayı düşünüyor musunuz?

Evet Hayır Kararsızım

12) Taşınmayı düşünüyorsanız neden? Taşınmayı düşünmüyorsanız neden?

13) Şu anda oturduğunuz mahallenin yenilenmesi için neler yapılmalı? Sizin imkanınız olsa ne yapmak isterdiniz?

14) Mahallenizdeki binaların yenilenmesiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Olumlu Olumsuz Fikrim yok

15) Bu binalar konut olarak değil de farklı bir işlevle kullanılırsa düşünceniz ne olur?

Olumlu Olumsuz Fikrim yok

16) Yenilenen bu binaların ne olarak kullanılmasını istersiniz?

Konut Dükkan Kütüphane Müze Otel Restoran Öğrenci yurdu Diğer.....

17) Oturduğunuz ev müstakil mi apartman dairesi mi?

Müstakil Apartman dairesi

18) Bu evde kaç kişi oturuyorsunuz?

19) Eviniz kaç odalı?

20) Oturduğunuz bina kaç yıllık?

10'un altında 10-19 20-29 30-39 40-49 50-59 60-69
70-79 80-89 90-99 100'ün üstünde

21) Oturduğunuz binanın tarihi değeri var mı?

Var Yok Bilmiyorum

22) Oturduğunuz bina ne durumda?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

23) Oturduğunuz evle ilgili şikayetiniz var mı? Varsa nelerden şikayetçisiniz?

24) Evinize bakım yapabiliyor musunuz?

Evet Hayır

25) Yapamıyorsanız neden?

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 10.01.1981

Doğum yeri Adana

Lise 1991-1998 Adana Kurttepe Anadolu Lisesi

Lisans 1999-2003 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2003-... Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı